

AFTALER

PAA FORMUERETTENS OMRAADE

*Paa Grundlag af Jul. Lassens
Haandbog i Obligationsretten*

af

HENRY USSING

G. E. C. GADS FORLAG - KØBENHAVN
M C M X X X I

FR. DAGGES KGL. HOFBOGTRYKKERI
KØBENHAVN

FORORD

Denne Bog behandler de samme Emner som Jul Lassen's Haandbog i Obligationsretten §§ 8—25 og 39. Aftaleloven gør det naturligt at udskille Læren om Aftaler fra Obligationsretten. Jul Lassen's Fremstilling danner dog Grundlaget for Bogen. Ikke blot er adskillige Stykker optaget næsten uforandret, men paa mange andre Punkter er det hovedsagelig den systematiske Opstilling og Formen, der er forandret, og selv paa Omraader, hvor min Opfattelse afviger fra Lassen's, har hans grundige Bearbejdelse af Retspraksis og Litteratur kunnet udnyttes. At jeg har erstattet saa store Dele af Lassen's Fremstilling med min egen, skyldes navnlig Hensynet til de Studerende. Udover de af Lassen behandlede Emner har jeg optaget en Fremstilling af de vigtigste Regler om Betingelser og Tidsbestemmelser. Litteraturhenvisningerne i Bogen er hovedsagelig Lassens med Tilføjelse af vigtigere nyere Arbejder. Af Pladshensyn har jeg — ligesom i min Bog om Kaution — indført en Række ny Forkortelser.

Sagregistret er udarbejdet af stud jur Adam Jacobi, der ogsaa paa anden Maade har ydet mig værdifuld Bistand.

Ordrup i December 1930.

Henry Ussing

INDHOLDSFORTEGNELSE

Sidetallene er anført i Parentes.

§ 1. *Indledning* (1).

§ 2. *Aftaleloven* (2—6).

§ 3. *Grundlaget for Løftets bindende Kraft* (6—12).

§ 4. *Løfte og Accept* (12—41).

I. Indledning. Overenskomstteori og Løfeteori. Tilbud og Accept. (12—14). II. Løftet (15—19). A og B. Løftets Elementer (15—17). C. Løftets Afgivelse (18—19). III. Tidspunktet, da Løftet bliver bindende. Løftets Tilbagekaldelse (19—27). A. Hovedreglen om Tilbud og Svar. Aftalelov § 7 (19—23). B. Andre Løfter (23). C. Forhold, der udelukker Adressatens Opfattelse af Løftet (23—24). D. Irregulær Befordring af Løftet (24). E. Undtagelser (24—27). 1. Grundsætningen i Aftalelov § 39 (24—25). 2. Undladelse af Reklamation (25). 3. Løfter til ubestemte Personer. Udlovelser (25—27). IV. Afslag af Løfter (27). V. Accepten (28—38). A. I hvilke Tilfælde der kræves Accept (28—31). B. Acceptfristen (32—34). C. Forsinket Accept (34—35). D. Uoverensstemmende Accept (36—38). VI. Tidspunktet, da »Paalæg« binder Adressaten (38—40). VII. Teorier om, i hvilket Øjeblik en Viljeserklæring faar Retsvirkning (40—41).

§ 5. *Tilfælde, hvor en Person bindes, skønt et Løfte ikke er afgivet af ham eller modtaget af nogen Adressat* (41—45).

A. Løfter, der ikke er kommet til Adressatens Kundskab (41—42). B. Uafgivne Erklæringer (42—43). C. Ensomme Erklæringer (43—44). D. Om Reglerne er ufravigelige (44—45).

§ 6. *Løftgiverens mellemkommende Død og Inhabilitet* (46—47).

§ 7. *Fra hvilket Tidspunkt har Løfter Retsvirkning?* (47—51).

§ 8. *Konstruktionerne* (51—53).

VI

- § 9. *Løftets Form og Causa* (54—64).
I. Formfrihed Hovedreglen (54—56). II. Skriftlige Løfter (56—57).
III. Om DL 5—1—7 (57—61). IV. Stempelovgivningen (61—62).
V. Løftets Causa (62—64).
- § 10. *Løfters Ugyldighed* (64—73).
I. Uvirksomhed og Ugyldighed. Opfyldelsesinteresse og negativ Kontraktsinteresse (64—66). II. Nullitet og Anfægtelighed (66—69).
III. Ugyldighedsgrunde, der iagttages ex officio, og andre (69).
IV. Ugyldighedsgrunde, der forudsætter ond Tro, og andre (70—73).
- § 11. *Inhabilitet* (74—77).
I. Oversigt over Inhabilitetstilfælde (74—75). II. Inhabilitetens Indvirkning paa Løfter (75—77).
- § 12. *Tvang* (77—82).
I. Mekanisk Tvang. Actiones intrinsecus necessariae (77—78). II. Kompulsiv Tvang. Aftalelov §§ 28, 29 (78—82).
- § 13. *Svig* (82—87).
- § 14. *Udnyttelse eller Aager* (88—91).
- § 15. *Uoverensstemmelse mellem Vilje og Erklæring* (91—103).
I. Viljesteori og Tillidsteori (Erklæringsteori) (91—96). 1. Fremmed Ret og legislative Betragtninger (91—94). 2. Dansk Ret. Aftalelov § 32.1^o (94—96). II. Fremstilling af de gældende Retsregler (96—101).
1. Ukendelig Viljesmangel (96—98). 2. Kendelig Viljesmangel (98—100). 3. Bevidst Viljesmangel (100). 4. Særlig om gensidige Kontrakter (100—101). III. Skinretshandlen eller Proformaretshandlen. Aftalelov § 34 (101—103).
- § 16. *Aftalelovens § 33. Ugyldighed udenfor Lovreglerne* (104—113).
I. Aftalelov § 33 (104—108). II. Kan Kravet om Viden opgives? (108—110). III. Kan man iøvrigt gaa udover § 33? (110—113).
1. Kan Uhæderlighedskravet opgives? (110—111). 2. Kendelig Vildfarelse (111). 3. Vildfarelse fremkaldt af Erklæringsmodtageren (111—112). 4. Om Vildfarelsen gør Erklæringen helt uforbindende (112—113).
IV. Andre Tilfælde af urigtige og bristende Forudsætninger udskydes (113).
- § 17. *Ugyldighed paa Grund af Egenskaber ved den lovede Ydelse. Løfter, der er i Strid med Lov og Ærbarhed eller med kollektive Aftaler* (113—133).
I. Ydelsens Ubestemthed (113—114). II. Ydelsens Umulighed (114—115). III. Løfter, der er i Strid med Lov eller Ærbarhed (115—129).
A. Kontraktsfrihedens Grundsætning og DL 5—1—2 (115—118).

B. Oversigt over de vigtigste Begrænsninger af Kontraktsfriheden (118—125). C. Kontrakter, hvorved et Lovbud omgaas (126—129). IV. Kontrakter, der er i Strid med kollektive Aftaler (129—133). V. Skal Ydelsen have Interesse for Løftemodtageren eller Pengeværdi? (133).

§ 18. *Ugyldighedens Bortfald. Godkendelse* (134—135).

§ 19. *Uraadighed (Inkompetence)* (136—137).

§ 20. *Repræsentation og Fuldmagt, Benyttelse af Kommissionær eller Bud* (137—176).

I. Repræsentation (137—141). A. Forskellen mellem Repræsentant og Kommissionær (137—138). B. Adskillelsens Gennemførelse i de enkelte Tilfælde (138—140). C. Grundlaget for Repræsentation (140—141). II. Fuldmagt og Bemyndigelse. Terminologien (141—143). III. Retsreglerne om Fuldmagt (143—171). A—C. Fuldmagt til at afgive formueretlige Løfter (143—166). A. Under hvilke Betingelser der foreligger Fuldmagt (143—165). 1. Fuldmagtsgivelsen. Sondringen mellem § 18-Fuldmagter og andre. Fuldmagtsteoriene (144—149). 2. Fuldmagtsgivelsens Ugyldighed (149). 3. Fuldmægtigens Overskridelse af Bemyndigelsen (149—155). 4. Fuldmagtens Ophør ved Tilbagekaldelse (155—160). 5. Dens Ophør ved Fuldmagtsgiverens a) Konkurs (160—161), b) Umyndiggørelse (161—162) og c) Død (162—164). 6. Andre Ophørsgrunde (164—165). B. Fuldmægtigens Viljeserklæring maa være gyldig (165—166). C. Kompetenceforholdet (166). D. Fuldmagt med Hensyn til andre formueretlige Retshandler end Løfter (166—167). E. Trediemands Forhold til den repræsenterede, hvor Fuldmagt mangler (167—169). F. Forholdet mellem Trediemand og Fuldmægtigen (169—171). IV. Kommission. Løfter fra Kommissionæren (171—173). V. Anden Medhjælp ved Løfters Afgivelse (173—176). 1. Løfters Afgivelse ved Bud eller Telegraf. Aftalelov § 32.2^o (173—175). 2. Medhjælp iøvrigt. Overgivelse af et udfyldt Dokument (175—176).

§ 21. *Løfter, der stifter Ret for andre end Løftemodtageren* (176—206).

I. Trediemandsløfter (176—198). A. Trediemandsløftets Begreb, Anerkendelse og Adskillelse fra andre Løfter (176—186). B. Trediemandsløfters Retsvirkning (186—194). 1. Adgangen til at tilbagekalde Trediemands Ret (186—193). 2. Om Løftemodtageren selv kan gøre Retten gældende (193). 3. Hvornaar Trediemand kan gøre Retten gældende (193). 4. Om Trediemand erhverver en »Ret« ved selve Aftalen (193—194). C. Ugyldighed. Afkræftelse (194—195). D. Konstruktionen af Trediemandsaftalen (196—198). II. Retserhvervelse ved Fuldmægtig og Bud (198—201). III. Retserhvervelse ved Kommissionær (202—206).

VIII

§ 22. *Stiltiende Løfter. Kvasiløfter. Reklamation* (206—215).

I. Stiltiende Løfter (206—208). II. Kvasiløfter (208—215), derunder Undladelse af Reklamation (212—215). III. Andre stiltiende Viljeserklæringer og Kvasiretshandler (215).

§ 23. *Løfters Fortolkning og Udfyldning* (216—239).

I. Fortolkning (216—223). II. Forskellige Maader, hvorpaa Kontraktsbetingelser kan blive bindende, uden at de er vedtaget (224—227). 1. Parternes Skik (224). 2. Staaende almindelige Kontraktsbetingelser (224—225). 3. Kollektive Aftaler (225—226). 4. Undladelse af Reklamation (226). 5. Aftalens Tavshed (226—227). III. Udfyldning af Løfter, derunder om naturalia negotii (227—231). IV. Sædvaner eller Coutumer. Skik og Brug (231—236). V. Om Vederlag kan kræves uden Aftale derom (236—239), derunder særlig, om der skal betales Renter af kontraktmæssig Pengeskyld (238—239).

§ 24. *Betingelser og Tidsbestemmelser* (239—250).

I. Betingelser ved Retshandler i Almindelighed (239—241). II. Retsvirkningen af betingede Aftaler (241—248). A. Forholdet mellem Parterne, naar Uvisheden er hævet (241—244). B. Virkningen overfor Trediemand (244—246). C. Forholdet, medens Betingelsen er svævende (246—248). III. Tidsbestemmelser (248—250).

§ 25. *Forudsætningers Svigten* (250—274).

I. Undersøgelsens Genstand. Dansk Rets principielle Stilling (250—253). II. Betingelserne for Forudsætningers Relevans (253—264). A. Forudsætningen skal være afgørende (253—254). B. Yderligere Betingelser (254—264). 1. Lassens Lære (255—256). 2. Ernst Møllers (256—257). 3. Forfatterens Lære (257—262). 4. Om Forudsætningen skal have været kendelig (262—263). 5. Lassens Kritik af de objektive Teorier (263—264). III. Indvendinger mod de Teorier, der opstiller en almindelig Forudsætningsregel (264—267). IV. Specielle Forudsætningsregler (267—269). V. Virkningen af Forudsætningers Svigten (269—274). A. Løftet bliver helt eller delvis uforbindende (269—271). B. Uvirksomhedens Art, navnlig ved Overdragelsesretshandler (271—274).

§ 26. *Ugyldighed i gensidig bebyrdende Aftaler* (274—278).

I. Om det ene Løfte kan binde, naar det andet er uforbindende (274—277). II. Tilsvarende Spørgsmaal ved Aftaler, der ikke er gensidig bebyrdende (277—278).

Forkortelser (279—284).

Sagregister (285—296).

Register over vigtigere Lovbestemmelser (297—299).

§ 1.

Indledning.

Som den vigtigste Underafdeling af Privatretten opstiller flere af vore Retsforskere *Formueretten*,¹ der atter plejer at deles i Tingsret og Obligationsret, hvortil i nyere Tid slutter sig nogle mindre Fag, navnlig Selskabsretten (der i Hovedsagen er Obligationsret med nogen offentlig Ret) og Sørensen (der foruden lidt offentlig Ret omfatter saavel tings- som obligationsretlige Spørgsmaal). Denne Inddeling har kun begrænset Værdi, og det er muligt, at andre Inddelinger vil fortrænge den. Vinding Kruse har som bekendt under Navnet Ejendomsretten givet en Fremstilling, der omfatter langt mere end den tidligere Tingsret, idet den behandler Problemer, der er fælles for Rettigheder over Ting, Fordringsrettigheder og Ophavsrettigheder. Og han bryder Staven over Formueretten, navnlig fordi Retsbeskyttelsen i vidt Omfang maa gives, hvad enten Retten har økonomisk Værdi eller ej.² Dette udelukker dog naturligvis ikke, at vigtige Retsregler fra forskellige Dele af Rets-systemet kun angaar Formuen. Og det ældre System har efterladt ialfald eet synligt Spor i vor Lovgivning, nemlig »*Aftaleloven*«, hvis fuldstændige Navn er »Lov om Aftaler og andre Retshandler paa Formuerettens Omraade«. Hvilket System man nu end vil følge iøvrigt, gør Aftaleloven det naturligt at give en særlig Fremstilling af de almindelige Regler om Aftaler og andre Retshandler paa Formuerettens Omraade, og det er Formaalet med denne Bog at give en saadan Fremstilling.

¹ Angaaende Formuerettens Begreb se Gram *Formueret* I § 1, Aagesen §§ 1—2, Torp *Hovedp* § 1, Stang I² §§ 10—12, hvor der gøres Rede for de i Tidens Løb anvendte Inddelinger af Privatretten.

² ER I 172 f, 104 f.

Ussing *Aftaler*.

§ 2.

Aftaleloven.

Aftaleloven af 8 Maj 1917 (Nr 242) hører til de Love, der hviler paa Udkast af skandinaviske Kommissioner. Den stemmer næsten helt igennem med svensk Lov af 11 Juni 1915, norsk Lov af 31 Maj 1918 og finsk Lov af 13 Juni 1929.¹

Lovens Genstand er Retshandler paa Formuerettens Omraade.

Ordet *Retshandler* maa antages her at være brugt i Overensstemmelse med nyere videnskabelig Sprogbrug.² Man plejer kort at definere Retshandler som *de private retstiftende Viljeserklæringer*. At udforme et helt nøjagtigt og skarpt Begreb har ikke stor Interesse for Aftl's Vedkommende, da der faktisk næppe er nogen af dens Regler, der gælder for alle formueretlige Retshandler og ikke for andet. Derfor skal her kun som Eksempel paa udførligere Definitioner nævnes *Jul Lassens*: »Ved Retshandel forstaas . . . den private Viljeserklæring, som efter sit Indhold gaar ud paa at stifte, forandre eller ophæve Ret, og som derfor har den af Indholdet angivne Retsvirkning, forsaavidt ikke særlige Omstændigheder foreligge.« Og

¹ Hvor norsk og svensk Tekst undtagelsesvis afviger fra dansk, vil dette blive bemærket ved Omtalen af de paagældende Bestemmelser. Om Forskellen mellem norsk og svensk Tekst se SvJT 1918.215 f. Finland deltog ikke i det nordiske Samarbejde før Verdenskrigen; den finske Lov har udeladt Ordet Aftaler i Titlen, men stemmer i Indhold næsten fuldstændig med den svenske, se SvJT 1929.465, jfr 1925.305 f. Om Aftl i Almindelighed se Lassen i Det nordiske Studenter-Juriststævne 154 ff, Stang Nord Juriststämman 315 ff, jfr 296 ff. — Kommentarer og Lovudgaver: Almén Avtl; Almén och Eklund Lagen om avtal²; Bugge Aftl (gengiver væsentlig norske Mot); Hvidt Aftl. — Fremdeles en Række Afhandlinger af Hasselrot, se JurS V, VIII, IX, X; Stjernstedt Våra avtalslager i deres praktiska tillämpning.

² Som nyere Undersøgelser i nordisk Litteratur angaaende Retshandlens Begreb nævnes Stang I² § 15, Hagerup i Tfr 1912.190 ff, Platou § 13, Almén Avtl 142—45; Federspiel Bidrag til Viljeserklæringerne Systematik §§ 1—6, jfr Björling i Tfr 1904.462, Torp Hovedp § 4, Goos I 211 ff, II 317 ff, Bentzon ARI §§ 39—43, Grundtvig Om Reklamation S IV—VIII og 243—50, Vinding Kruse ER III 769 ff, 861 i Noten, 1277, Tinglysning 62 Note 9, Tfr 1919.192 ff; Gjelsvik Vildf § 2, Trygger Om fullmakt 11 Note 1, Ekström §§ 96 ff. Oversigter over tysk Litteratur findes hos Windscheid § 69, Planck I 221.

Fr Stangs: »Ved retshandel forstaar jeg de private viljeserklæringer, til hvilke retsordnen knytter den følge, at det, som erklæringen gaar ut paa, skal efterleves.«³

Forskellen mellem de to Definitioner er navnlig, at Viljeserklæringens Ugyldighed efter Stangs Definition medfører, at der ikke foreligger en Retshandel, medens Lassens Definition tillader at tale om ugyldige Retshandler. Aftl har forsaavidt taget Hensyn til den af Stang anvendte Terminologi, som den i Kap 3, der handler om ugyldige Viljeserklæringer, undgaar at bruge Ordet Retshandel, hvilket Udtryk derimod anvendes i Kap 2, der handler om Fuldmagt.

Loven omhandler kun Retshandler *paa Formuerettens Omraade*. Herved bryder den nye Baner. Den tysk-romanistiske Retsvidenskab har søgt at opstille en almindelig Retshandelslære, ialfald for Privatretten, idet man behandlede den i Privatrettens almindelige Del; og denne Systematik blev optaget af den tyske borgerlige Lovbog af 1896 (BGB), hvor tredie Afsnit i den almindelige Del handler om Retshandler. Det er imidlertid betænkeligt at give Lovregler om saa forskelligartede Retshandler under eet. Man føres let til at overse Særegenheder ved enkelte Grupper. Andetsteds har man henlagt Hovedundersøgelsen af Retshandelslæren til Obligationsretten. Saaledes adskillige nordiske Forfattere og Lovgivningen i Schweiz. — De almindelige Kontraktsregler indleder nemlig den schweiziske Obligationsret af 1911 (OR). — Der er imidlertid ingen Tvivl om, at de Regler, der opstilles om Obligationsrettens Retshandler, for Størstedelen ogsaa gælder om Retshandler indenfor andre Grene af Formueretten. Derfor betegner Aftalelovens Løsning vistnok en heldig Mellemvej mellem de tidligere fulgte Fremgangsmaader.⁴

Udenfor Aftalelovens Ramme falder foruden offentligretlige Retshandler navnlig *dispositiones mortis causa* (Testamenter og Legater) og familieretlige Retshandler. Da Formueretten traditionelt begrænses til Retsforhold vedrørende Goder, der har Pengeværdi, kan Aftaleloven ikke med Sikkerhed antages at omfatte Retshandler angaaende Goder uden Pengeværdi. Praktisk Betydning har dette

³ Lassen RR 166 (Læreb 118), Stang I² 192.

⁴ Tanken om en saadan Systematik er ikke ny. Den er bl a udtalt af Aagesen. Og den var gennemført før Aftl af Fr Stang i hans Indledning til Formueretten.

dog næppe, da alle Aftalelovens almindelige Regler vistnok vil kunne anvendes analogt paa saadanne Retshandler.⁵

Aftalelovens videstrækkende Bestemmelser indeholdes i Begyndelsen af Kapitel 3, i §§ 28—33, hvor der tales almindeligt om »Viljeserklæring«. Da disse Bestemmelser angaar Betingelserne for, at en Viljeserklæring er bindende for Afgiveren, gælder de altsaa om alle formueretlige Viljeserklæringer inter vivos, der overhovedet kan blive bindende for Afgiveren. De gælder derfor ikke blot om *Løfter* — d v s Viljeserklæringer, der lægger Baand paa den erklærende — men om de allerfleste andre Viljeserklæringer, dem, man ofte i Modsætning til *Løfter* kalder »*Paalæg*«. I det følgende anvendes Udtrykket *Paalæg* som Betegnelse for de formueretlige Viljeserklæringer inter vivos, hvorved den erklærende lægger Baand paa andre.⁶

Sondringen mellem *Løfter* og *Paalæg* har ikke stor Interesse, naar den betragtes som en Inddeling af Retshandlerne i 2 Grupper. Magten til at paalægge en anden Person Baand maa normalt være begrundet i et forud bestaaende Retsforhold — hyppigst et Kontraktsforhold —, og dette vil oftest kun give den erklærende Adgang til at paalægge andre Personer Baand samtidig med, at den erklærende binder sig selv.⁷ Som typiske Eksempler paa Erklæringer, der saaledes binder begge Parter, kan nævnes Modregningserklæringen,

⁵ Angaaende Spørgsmaalet om analog Anvendelse af Aftl's Regler se Aftl d Mot 15, n Mot 20 f, Almén Avtl 2 f, Björling Nord Juriststämman 53 ff.

⁶ Paa tilsvarende Maade anvendes »*Paabud*« af Stang I² § 20.I—II. Mod ham Grundtvig i NRt 1912.235. — »*Paalæg*« bruges altsaa her i en anden Betydning end af Goos, der først opstillede Sondringen mellem *Løfter* og *Paalæg*, men opstillede den som en Inddeling af Retshandler overhovedet, se Goos I 225. Hos Goos omfattede *Paalæg* derfor ikke alene formueretlige Retshandler inter vivos, men ogsaa f Eks Testamenter. Saaledes bestemt havde Begrebet næppe systematisk Værdi, fordi det omfattede altfor uensartede Tilfælde, se Bentzon ARI 108 f, Federspiel Viljeserklæringernes Systematik 45 ff. *Paalæg* i Tekstens Forstand falder derimod i Hovedsagen sammen med, hvad Vinding Kruse har kaldt »sekundære Retshandler«, se TfR 1919.192 ff, ER III 769.

⁷ Stang hævder, at *ethvert* *Paabud* har denne dobbelte Virkning, altsaa binder ogsaa den erklærende. Dette er formentlig urigtigt, idet der kan forekomme *Paalæg*, der alene binder Adressaten, f Eks Kreditors Opsigelse af et rentefrit Laan, som skal betales hos Kreditor, og som Debitor havde Ret til at tilbagebetale uden Opsigelse.

Accepten af Tilbud om Indgaaelse af en gensidig bebyrdende Aftale, Opsigelsen af et Lejeforhold eller andet vedvarende Kontraktsforhold, der kræver Opsigelse fra begge Sider. Alle disse Erklæringer indeholder altsaa i Virkeligheden, hvad der er kaldt et Løfte, og om Betingelserne for, at de kan binde den erklærende gælder ialfald i Hovedsagen samme Regler som om Løfter. Bestemmelserne i Aftl §§ 28—33 er saaledes direkte anvendelige ved Afgørelsen af, om et »Paalæg« er »bindende« for Afgiveren.⁸ Man kan derfor gøre en Sondring mellem Betingelserne for, at en Erklæring skal *virke som Løfte* (binde Afgiveren), og for, at den skal *virke som Paalæg* (binde Adressaten). Om det sidste Spørgsmaal indeholder Aftl ingen almindelige Regler, idet den kun giver spredte Regler om enkelte Arter af Erklæringer, der kan binde Adressaten.^{8a}

Langt snævrere er Omraadet for Aftl Kap 1, der kun handler om *Afslutning af Aftaler*.

Ordet *Aftaler* omfatter her ikke blot Aftaler, der stifter Fordringsret, men ogsaa Aftaler, der stifter andre Formuerettigheder eller overfører dem til andre, samt Aftaler, der ændrer Formuerettigheder eller bringer dem til Ophør. — I tilsvarende vid Betydning bruges i det følgende Ordet *Løfte* (Tilsagn). Det omfatter altsaa saavel Erklæringer, hvorved en Forpligtelse paatages, som Overdragelsesretshandler og Retsopgivelser. —

For at afværge Misforstaaelser bemærkes, at *Overdragelsesretshandler* i denne Fremstilling simpelt hen betegner Retshandler, der gaar ud paa at overdrage en Ret helt eller delvis — derunder at stifte begrænsede Rettigheder over Retten —, og som normalt har den Virkning at overføre Retten, enten straks eller naar visse andre Kendsgerninger kommer til. Naar Overdragelsesretshandler nævnes særskilt, er det, fordi der er flere Retsspørgsmaal, som kun opstaar ved Overdragelsesretshandler. Derimod er det ikke Meningen at godkende den romanistiske Lære, hvorefter der for at gennemføre en Overdragelse af Ret over individuelt bestemte Ting regelmæssig

⁸ Sml Aftl d Mot 15, n Mot 20, Almén Avtl 142.

^{8a} Saaledes om »antagende Svar« i §§ 2—3 og om Tilbagekaldelse af Tilbud eller Svar i § 7. I denne Sammenhæng kan ogsaa nævnes en Række Regler om Meddelelser og Erklæringer, der afskærer en Retserhvervelse for Adressaten; saaledes Reglerne om Tilbagekaldelse af Fuldmagt (§§ 12 ff) og om Reklamation, derunder den almindelige Regel i § 40.

indgaas to forskellige Aftaler, en »obligatorisk«, der forpligter til Overdragelse, og en »tinglig«, hvorved selve Overdragelsen sker. Denne Lære bør næppe godkendes for dansk Rets Vedkommende.⁹

Aftl Kap 1 har i første Række de gensidig bebyrdende Aftaler for Øje, men det omfatter ogsaa andre Aftaler.¹⁰ *Gensidig bebyrdende* kaldes de Aftaler, hvor begge Parter erlægger eller forpligter sig til at erlægge Ydelser, der forholder sig til hinanden som Vederlag. Derunder falder først og fremmest Aftaler, der gaar ud paa en Ombytning af Ydelser, saasom Køb og Salg, Bytte, Leje, men ogsaa Aftaler, hvor Vederlaget opnaas paa anden Maade, som det f Eks sker ved Interessentskaber.

Aftl indeholder ikke udtømmende Regler angaaende de Retsomraader, den behandler. Den giver kun Regler, hvis Lovfæstelse af en eller anden Grund fandtes særlig ønskelig. Man maa derfor være meget varsom med Modsætningsslutninger. De fleste af Lovens Bestemmelser stemmer med hidtil gældende Ret. De vigtigste nye Regler findes i §§ 31 og 36—38, der indfører nogle nye Ugyldighedstilfælde.¹¹

I det følgende skal de almindelige Regler om Løfter og Aftaler fremstilles. Herunder vil ogsaa Reglerne om Viljeserklæringers Ugyldighed blive behandlet, skønt de egentlig har et videre Omraade.

§ 3.

Grundlaget for Løftets bindende Kraft.

Som en Indledning til Fremstillingen af Reglerne om Løfter og Aftaler kan man rejse det Spørgsmaal, hvad der egentlig er Grundlaget for Retshandlers eller Løfters Evne til at skabe Ret og Pligt.¹

⁹ Angaaende Sondringen mellem Overdragelsesretshandler og Kontrakter ved Aftaler om Ydelse af individuelt bestemte Ting se SpD I § 78 Note 37, Lassen I § 75.III.1.b samt ndfr § 25 v Note 75. Mod den traditionelle Sondring Vinding Kruse Ejdo 9 ff (TfR 1924.323 ff) og nu ER III 1226 ff, 1276.

¹⁰ D Mot 17, n Mot 22. Afvigende Almén Avtl 4.

¹¹ Bestemmelserne i Aftl er ikke anvendelige paa Aftaler, der er indgaaet inden Lovens Ikrafttræden (17 Maj 1917), se U 1919.345 H, 1925.594 H, 1918.629, 810 og Lassen I § 76 Note 2a, 5e.

¹ Litteraturen angaar fortrinsvis Spørgsmaalet om Uoverensstemmelse mellem Vilje og Erklæring og citeres forsaavidt ndfr § 15. Den mest omfattende Behandling af Problemet i nordisk Litteratur er Stang Viljesdogmet

I det 19 Aarhundrede var der navnlig indenfor den romanistiske Retsvidenskab en stærk Tilbøjelighed til i videst muligt Omfang at søge Retsvirkningerne udledet af Retssubjekternes Vilje, og denne Tendens var særlig udpræget indenfor Formueretten. Det blev da ogsaa den almindelige Lære, ialfald i romanistisk Retsvidenskab, at *Grunden til Retshandlers bindende Kraft ligger i den erklærendes Vilje til at forpligte sig*.

Udgangspunktet for denne Lære er, at Retsordenen faktisk tillægger den enkelte Borger en vis Beføjelse til at raade over sin Rets-sfære og til ved Retshandler at stifte, ophæve eller forandre sine Retsforhold. Altsaa, siger man,² tilkender Retsordenen indenfor visse Grænser den enkelte *fuld Autonomi* (Beføjelse til »Selvlovgivning«). Og videre udvikler man, at »Retsordenen gjør dette, fordi den vil, at den enkelte Borger selv efter sin egen Villie skal ordne sine Forhold, at disse ikke skal blive afhængige af Tilfældigheder eller Andenmands Villie, eller Formeninger, han forpligter sig jo *i et bestemt Øjemed, han forpligtes derfor, fordi han har villet forpligte sig.*«

Dette er, hvad man har kaldt *Viljesdogmet* (Viljesprincippet, Viljesteorien i videre Forstand). Ud herfra kommer man til det Resultat, at en Erklæring ikke kan have Virkning som Retshandel, naar den ikke bæres af en tilsvarende Vilje. Den, der har afgivet en Viljeserklæring, der ikke stemmer med hans Vilje, er derfor ikke bundet ved Erklæringen. — Denne Løsning af Spørgsmaalet om Uoverensstemmelse mellem Vilje og Erklæring kalder man Viljesteorien (i snævrere Forstand).^{2a} — Fremdeles er det et naturligt Udslag af Viljesprincippet, at Retshandler bliver uforbindende paa Grund af Umodenhed, Abnormitet og Tvang. Undertiden har man endog gennemført Viljesprincippet saa langt, at man hævder den subjektive Fortolkningsteori.^{2b}

Viljesteoriene og Viljesdogmet er imidlertid blevet bekæmpet (TfR 1905, Fra spredte retsfelter I); se endvidere Platou og Stang i NRt 1911, Stang I² § 15.VIII, § 17, I¹ § 38.XIV, Platou § 14, Lassen Vilje og Erklæring 69—76; Hagerup TfR 1894.38 ff, N Lassen Villien som Forpligtelsesgrund; Nordling 175 ff, Lundstedt Obligationsbegreppet § 6, Demogue I Nr 14 f, 27 ff.

² Se Platou 148 f.

^{2a} Se herom ndfr § 15.

^{2b} Se herom ndfr § 23 v Note 3—5.

skarpt af mange. Her i Norden har de fleste forkastet Viljesteoriens Løsning af Problemet Uoverensstemmelse mellem Vilje og Erklæring og hævdede, at Løfter trods Viljesmangel som Hovedregel er bindende, naar Adressaten er i god Tro (Tillids- eller Erklæringsteori, der altsaa betegner Modsætningen til Viljesteorien i snævrere Forstand). Og som Modstykke til Viljesdogmet har man som det Retsprincip, hvorpaa Løfternes retstiftende Kraft beror, opstillet *Forventningsprincippet* eller *Principet om Tro og Loves Ubrødelighed*.³ Det hævdes, at den forbindende Kraft af Retshandler inter vivos, eller dog af Løfter, regelmæssig maa føres tilbage til Erklæringens Evne til at vække en vis beføjet Forventning hos Erklæringsmodtageren. Det er den i Henhold til et Løfte vakte, begrundede Forventning om Løftets Opfyldelse, der bør beskyttes.⁴

Opstillingen af Forventningsprincippet har uden Tvivl historisk haft stor Værdi, fordi det derigennem lykkedes at komme bort fra det romanistiske Viljesdogme. Men i Nutiden er der ikke Brug for noget saadant Princip. Baade det og Viljesdogmet udspringer af den ældre Videnskabs Iver efter at føre enhver Retsregel tilbage til et enkelt »Princip».⁵ Ved Vurderingen af disse Teorier maa man imidlertid holde sig for Øje, hvad der har været Formaalet med at opstille dem.

Nogle har dermed villet angive »Lovgrunden» eller »Retsgrunden» til Reglen om Løfters (Aftalers) bindende Kraft. — Dette gælder navnlig en Række Tilhængere af Viljesprincippet. — I Nutiden er man imidlertid paa Forhaand skeptisk overfor Muligheden af at finde Retsreglers Grund i en enkelt Betragtning; og det er ialfald klart, at den *legislative Grund* til Reglerne om Løfters (Aftalers) retstiftende Kraft ikke kan søges alene i den enkeltes Autonomi eller i Løftemodtagerens beføjede Forventning.

Andre Forfattere — deriblandt nyere danske Tilhængere af Forventningsprincippet — har ved Opstillingen af Principet ikke tilstræbt

³ Aagesen Program 1871 71, 1872 29, 31, Indledning 556, 569, 571; Goos I 221 f, 228 ff, II 323, Torp Hovedp 43, C Thomsen TfR 1900.273 Noten, Jul Lassen I § 8 II, Vilje og Erklæring 69—76, jfr ogsaa Carl Ussing U 1928 B Tillæg 8 ff, 1929 B.99 ff.

⁴ Beslægtede Udtalelser findes hos flere engelske Forfattere, jfr Lassen I § 8 Note 5; se ogsaa Nordling 181 f.

⁵ Stang I² 230 f.

at give en egentlig Begrundelse af Retsreglerne om Løfter (Aftaler), men at give en konstruktiv Sammenfatning af gældende Rets Regler om Løfter og Aftaler.

Spørgsmaalet om, hvad der egentlig er *Grunden til, at Retsordenen anerkender Løfters bindende Kraft*, er i den nyeste Tid sat under Debat af *Lundstedt*.⁶

Den væsentligste reale Grund til, at Løfter (Aftaler) holdes, er utvivlsomt deres store Betydning i Samlivet mellem Mennesker, navnlig paa det økonomiske Omraade. Med Arbejdsdelingen og den tiltagende Omsætning er det økonomiske Liv mere end før kommet til at hvile paa Aftaler; og det er klart, at Omsætningsmekanismen kun bliver i Stand til at fylde sin Opgave, naar man har en vis Sikkerhed for, at indgaaede Aftaler holdes. Naar *Retsordenen* erklærer Aftaler for bindende, ligger det derfor nærmest at søge Begrundelsen i, at Retsreglerne kan bidrage til, at Aftaler bliver overholdt, og derved skabe den fornødne Tillid til Aftaler (Løfter).

Det er imidlertid vanskeligt nøjagtigt at angive Betydningen af *Retsreglen* om Aftalers bindende Kraft, fordi der er mange andre Motiver, der fører i Retning af, at Aftaler overholdes, og det er vanskeligt at fastslaa, hvilken Vægt de forskellige Motiver har. *Historisk* har de ikke-retlige Motiver antagelig ofte medført, at visse Løfter i Almindelighed blev overholdt, allerede inden Retsordenen fastslog Løfternes bindende Kraft,⁷ og denne Regel maa i saadanne Tilfælde snarest antages at være givet, ikke i den Hensigt i al Almindelighed at skabe Tillid til Løfter, men for at værne de »rettænkende« Samfundsmedlemmer mod de enkelte »asociale« Elementer, der vilde undgaa at opfylde Løfter. *For Nutiden* er det vanskeligt at danne sig en begrundet Mening om, i hvilket Omfang Aftaler vilde blive overholdt, hvis Lovens Tvang manglede. Paa særlige Omraader ser man, at Aftaler, der ikke er retlig bindende, eller hvis Overholdelse praktisk taget ikke kan ventes at medføre retlige Tvangsforholdsregler, dog overholdes i vidt Omfang; dette gælder navnlig paa Omraader, hvor Interessesfællesskabet blandt Stands- eller Kaldsfæller kan skabe

⁶ TfR 1923.90 ff, SvJT 1924.278 ff, Obligationsbegreppet 135 ff. Imod ham Björling SvJT 1923.290 i Noten, 1924.440 f, Carl Ussing U 1929 B.99. Se p d a S Vinding Kruse ER III 756 f.

⁷ Se navnlig Björling og Carl Ussing anf St og deroverfor Lundstedt Obligationsbegreppet 139 ff.

en særlig Opinion. Derfor er det muligt, at man ogsaa i Nutiden maa anerkende, at Formaalet med Reglen om Aftalers bindende Kraft for en Del er at værne de solide og samfundsnyttige Samfundsmedlemmer mod de usolide og asociale Elementer. Alligevel forekommer det mig naturligst for Hovedmængden af de formueretlige Aftaler at søge Begrundelsen i, at Samhandlens Trivsel kræver retlig fastslaaet, at Aftaler er retlig bindende. Selv en nok saa udbredt Opinion om, at en vis Slags Aftaler maa holdes, bør ikke føre Retsordenen til at give dem retlig Sanktion, naar afgørende reale Grunde taler derimod. Men man maa være varsom med at give Retsordenens Sanktion til Aftaler, som den almindelige Opfattelse ikke viser Tendens til at respektere.

Allerede *Jul Lassen* anførte som en afgørende Betragtning Hensynet til Sikkerheden i Samhandlen. Lassen var dog saa meget paa-virket af sin Ungdoms Retsfilosofi, at han opstillede »de *privates Autonomi*» som den egentlige »Lovgrund«, der kun i den nærmere Udførelse suppleredes af Hensynet til Samhandlens Sikkerhed. Han udtalte, at »Lovgiverens Motiv for den Retssætning, at Retshandelen skaber Ret, er det at sætte de private i Stand til at ordne deres Retsforhold, som de ønske det (*de privates Autonomi*)«. Dette kan jeg ikke anerkende. Motivet til Retsreglen maa søges i de ovenfor udviklede Betragtninger.⁸ Men der er den væsentlige Sandhed i Autonomi-Begrundelsen, at Staten under de herskende Samfundsforhold overlader en meget stor Del af det økonomiske Liv til Individernes egen Omsorg — hvilket atter vil sige: til Ordning ikke mindst igennem private Aftaler. — Deraf kan imidlertid ikke sluttet, at der ikke kan anerkendes noget Retsforhold uden i Kraft af den forpligtedes Vilje i det enkelte Tilfælde. Man føres derimod naturligt til, at Retsordenen bør søges indrettet saaledes, at den giver Individerne det bedst mulige »Værktøj« til Brug i Samhandlen. Og ved Bedømmelsen af Værktøjets Brugbarhed maa der selvfølgelig lægges Vægt paa, hvad der *i den store Masse af Tilfælde, i det lange Løb* er bedst egnet. Det maa derfor undersøges, om Retsordenen ikke ved at forlade Viljesdogmets Konsekvenser kan give Værktøjet en saa meget større Brugbarhed, at det i det lange Løb er en Fordel at

⁸ Se ogsaa Stang I² 234 f, der siger, at Spørgsmaalet om, hvorfor Kontrakter skal binde, overhovedet ikke kan besvares med en enkelt Formel, hvis da Formlen skal have noget Indhold.

benytte det, selv om det i enkelte Tilfælde kan vende sig imod Brugeren. Men dette vil sige, at Retsreglernes nærmere Udformning slet ikke kan deduceres fra Individualismen eller Autonomien, og at der bliver fri Bane for alle reale Overvejelser.

Som allerede antydnet er Principerne for en Del opstillet for at give en *Sammenfatning af gældende Rets Regler*, saaledes at de enkelte Retsregler fremtræder som Anvendelser af en almindelig Grundsætning. Ialfald i nyere Tid har Meningen dog ikke været, at man ved Deduktion fra Principerne skulde kunne løse praktiske Rets-spørgsmaal, men kun som i en »Overskrift« at angive Hovedtendensen i gældende Rets Løfteregler.⁹ Men heller ikke ud fra dette Synspunkt kan Principerne anses for vellykkede.¹⁰

Som konstruktiv Sammenfatning af gældende danske Retsregler er det klart, at *Viljesdogmet* maa forkastes, efter at Aftl § 32.¹⁰ har forkastet Viljesteoriens Løsning af Spørgsmaalet om Uoverensstemmelse mellem Vilje og Viljeserklæring.¹¹ Men det er overhovedet mislykket, da det ikke harmonerer med den vidtgaaende Beskyttelse, dansk Ret tillægger Løftemodtagerens gode Tro, og med dansk Rets objektive Fortolkningsgrundsætninger. Det har dernæst den Mangel, at det ikke giver Udtryk for den — ogsaa af dets Tilhængere anerkendte — Grundsætning, at Løftet ikke bliver bindende, før det er kommet til Adressaten (eller til hans Bevidsthed).

I denne Henseende har *Forventningsprincippet* et uomtvisteligt Fortrin. I vigtige Retninger indtræder Løftets Retsvirkninger normalt netop samtidig med, at Løftet kommer til Adressatens Kundskab.¹² Forventningsprincippet leder dernæst naturligt Tanken hen paa, dels at Løftemodtagerens Retserhvervelse regelmæssig forudsætter, at

⁹ Se navnlig Lassen I § 8.II.

¹⁰ Se ogsaa N Lassen U 1893.267 ff, Bentzon ARI 117 ff, Vinding Kruse U 1912 B.60 ff, TFR 1919.194 ff.

¹¹ Se herom ndfr § 15.

¹² Det er dette, Lassen sigter til, naar han siger, at »den forbindende Kraft af Retshandelen *inter vivos* regelmæssigt er at føre tilbage til Viljeserklæringens Evne til at vække en vis beføjet Forventning hos Erklæringsmodtageren«, og at denne Evne eller »Egnethed« er »Bærer af dens Retsvirkninger«. Det er derfor en Misforstaaelse, naar Lundstedt anfører, at Lassen har »motiveret« Retsvirkningerne af Løftet med, at det er egnet til at vække en vis Forventning eller Tillid hos Løftemodtageren. Se herom Debatten mellem Undén og Lundstedt i SvJT 1929.342 ff, 423 ff, 540.

han er i god Tro, dels omvendt at hans gode Tro normalt beskyttes. Angaaende dette sidste Punkt kan det ganske vist siges, at dansk Ret beskytter Løftemodtagerens gode Tro i vidt Omfang;¹³ men det maa paa den anden Side erkendes, at dansk Ret i en Række Tilfælde ikke giver Løftemodtageren Ret i Overensstemmelse med hans Forventning, skønt han var i begrundet god Tro.¹⁴ Det maa derfor hævdes, at Forventningsprincippet ikke engang opfylder det Krav at give en *i Hovedsagen* retledende Vejledning om de i dansk Ret gældende Retsregler.

Naar Lassen holdt fast ved Forventningsprincippet var det vel navnlig for at give et skarpt Udtryk for, at skandinavisk Ret principielt har brudt med det romanistiske Viljesdogme og givet Udtryk for særlige, ikke-romanistiske Retstanker af vidtrækkende Betydning. Men dette kan man jo sige ogsaa paa anden Maade. Og man behøver heller ingen »Principer« for at fremhæve, at det er et Hovedproblem i Retshandelslæren, i hvilket Omfang Løftemodtagerens gode Tro bør beskyttes paa Løftegiverens Bekostning.

§ 4.

Løfte og Accept.

I. Som den Gruppe Retshandler, der har størst Betydning indenfor Formueretten, nævnes i dansk Litteratur *Løfterne*. Udenfor Norden nævner man derimod som Regel ikke Løftet, men *Aftalen* (Overenskomsten). Navnlig i den romanistiske Litteratur opstilles det som Hovedreglen, at Løftet alene ikke skaber Ret — og særlig ikke stifter nogen Fordringsret for Adressaten —, men at Ret kun skabes ved en Aftale eller Overenskomst. Foruden Løftet kræves der altsaa en Accept, d v s en Erklæring fra Adressaten om, at han

¹³ Det bør dog tilføjes, at dansk Ret ingeniunde helt igennem beskytter den gode Tro i videre Omfang end romanistisk paavirkede Retsforfatninger. Saaledes gaar østrigsk Ret videre end Aftl med Hensyn til fremtvungne Viljeserklæringer, se ndfr § 12 Note 7, BGB 122 smh m 120 gaar videre end Aftl § 32. 2º, og eksstinktiv Godtroserhvervelse med Hensyn til Løsøretting er i tysk og fransk Ret anerkendt i videre Omfang end i dansk Ret.

¹⁴ Se i det følgende om Viljeserklæringens Afgivelse (§ 4.II.C), om dens Forvanskning undervejs (§ 20.V.1), om mekanisk og voldelig Tvang (§ 12), om Umyndighed og Fornuftmangel (§ 11) samt om de Fuldmagter, der falder ind under Aftl § 18 (ndfr § 20 ved Note 29—30).

antager Løftet. Denne Lære har man kaldt *Overenskomstteorien*, (Kontraktsprincippet eller i ældre Tid Samtykketeorien), en Benævnelse, der imidlertid anvendes om forskellige Anskuelser.¹ Den er her i Norden i nyere Tid overvejende forkastet til Fordel for den saakaldte *Løfteteori*, der hævder, at Løftet kan stifte Ret uden Accept.²

Overenskomstteorien er i ældre Tid ofte udviklet paa en Maade, der havde lidet eller intet med Retslivets Virkelighed at gøre, idet den begrundedes udfra et postuleret retsfilosofisk Princip, hvorfra Retsreglerne saa deduceredes. Herpaa er der dog ingen Grund til at gaa ind. I Nutiden er begge Teoriens Formaal at give en konstruktiv Sammenfatning af Retsreglerne. Afgørende maa derfor blive en Prøvelse af, om Retsreglerne i Hovedsagen stemmer med Teoriernes Konsekvenser.

Aftl har paa et Hovedpunkt sluttet sig til Løfteteorien, idet den fastslaar, at Tilbudet er bindende. At Aftalelovens Kap 1 ikke handler om Løfter i Almindelighed, men kun om Afslutning af Aftaler, viser paa den anden Side, at Lovens Forfattere har indset, at der navnlig var Trang til positive Regler om Betingelserne for Afslutning af Aftaler. I de praktisk vigtigste Tilfælde kræves der nemlig en Aftale for at bringe Retsforholdet endelig i Stand, saaledes navnlig i de hyppige Tilfælde, hvor Løftet kræver Vederlag, som f Eks Tilbud om Køb, Salg, Bytte, Leje, Forsikring, Arbejds- og Værksleje.

Aftl's Kap 1 sigter kun til de sædvanlige Tilfælde, hvor en Aftale kommer i Stand paa den Maade, at den ene Part først afgiver en Erklæring, der kræver Svar, — denne Erklæring benævnes »Tilbud« — medens den anden Part afgiver sin Erklæring som Svar paa det Tilbud, han har modtaget. — Denne anden Erklæring benævnes i

¹ Om Overenskomstteoriens forskellige Afskygninger se ndfr ved Note 31 ff samt i § 8. Til Belysning af, hvorledes Løftet omtales i tysk Litteratur, kan henvises til Enneccerus II § 250.II.

² Aagesen Program 1872 29 ff, 1871 71 f, RR I 205 ff, Indledning 34, 571 ff, Goos I 221 ff, N Lassen 52, 99 f, Evaldsen 12—22, Jul Lassen Løfte og Accept (TfR 1888.165 ff, 225 ff; ogsaa i Udvalgte Afhandlinger), Lassen I § 9, Torp Hovedp 35 ff; Stang I² §§ 14, 22, Platou § 16; Nordling 175, 221 Noten, Svensk Förslag till Lag om köp och byte (1895) § 3 med Mot 165 f. Afvigende Reuterskiöld Om Aftal 25 ff, 151 f, Ekström 517 f, 524 ff, 538 ff. — Ogsaa Løfteteorien er udformet forskelligt af forskellige Forfattere se ndfr § 8 v Note 5 samt Henviisn i Noten.

Aftl »antagende Svar«; i det følgende bruges det traditionelle Udtryk Accept. Ordet Svar omfatter ogsaa »Afslag« af Tilbud.

Det er imidlertid ikke alle Aftaler, der kan opløses i Tilbud og Accept i den angivne Betydning. Det kan f Eks forekomme, at et Udkast til Aftale udfærdiges i to Eksemplarer og underskrives af begge Parter i samme Øjeblik eller dog, uden at den, der underskriver sidst, er vidende om, at den anden Part har underskrevet.³

Tilbud og Accept er væsentlig ensartede, hvor det drejer sig om en gensidig bebyrdende Aftale. Begge Erklæringer indeholder da to Elementer, dels at den erklærende binder sig selv, dels at han tilegner sig den ham af den anden Part tilsagte Ret. Ogsaa Tilbudet indeholder en saadan Tilegnelse, der blot er afgivet paa Forhaand. Hvor Aftalen kun lægger Byrder paa den ene Part, indeholder denne Parts Erklæring derimod ingen Tilegnelse, og den anden Parts Erklæring udelukkende en Tilegnelse, der kun for saa vidt har bindende Virkning for ham, som den udelukker ham fra senere at »afslaa« Retten.⁴

Nogle Forfattere bruger Ordet Accept som ensbetydende med Tilegnelseserklæring,⁵ hvilket man maa være opmærksom paa. Efter denne Sprogbrug vil et Svar som oftest indeholde saavel et Løfte som en Accept.

Reglerne i Aftl Kap 1 er deklaratoriske. I § 1.2 Pkt udtales det positivt, at »Reglerne i §§ 2—9 kommer til Anvendelse, for saa vidt ikke andet følger af Tilbudet eller Svaret eller af Handelsbrug eller anden Sædvane.«⁶

Dansk Rets Hovedregler kan kort gengives saaledes: Den, der har afgivet et Løfte til en anden (II), bindes, naar Løftet kommer til Adressatens Bevidsthed (III); men ved mange Løfter kan hans Bundethed falde bort, dels naar Adressaten afslaa Løftet (IV), dels naar Løftegiveren ikke modtager behørig Accept (V).

³ Et vigtigt Eksempel herpaa er Forlig i Arbejdsstridigheder ved Vedtagelse af Forligsmandens Mæglingsforslag, hvor der er givet Parterne Frist til Svar; se fremdeles Pollock Contract 6 f, Ekström 535. Om »krydsende Tilbud« se ndfr Note 79.

⁴ Jfr ndfr under IV.

⁵ Saaledes Lassen TfR 1888.110 og i Haandbogen, hvor det dog ikke gennemføres helt konsekvent.

⁶ Om Forstaaelsen af denne Bestemmelse henvises til Bemærkningerne om Kbl § 1.1^o i SpD I § 79 ved Note 16.

II. *Løftet*.⁷ Den grundlæggende Kendsgerning, hvortil Retsordenen knytter den bindende og retstiftende Virkning, er, at *en Person har afgivet et Løfte*, d v s at han har afgivet en til en eller flere Personer rettet Viljeserklæring, der maa fortolkes som gaaende ud paa at lægge Baand paa Afgiveren.⁸

A. Der kræves *en Tilkendegivelse rettet til en eller flere andre Personer som Adressater*. Adressaten vil normalt være den, overfor hvem den erklærende binder sig, eller hans Repræsentant.⁹ Adressaten behøver ikke at være saaledes bestemt, at han kan individualiseres allerede ved Løftets Afgivelse. Man kan f Eks rette et Løfte til den eller dem, der opfylder en vis Betingelse i Fremtiden.¹⁰

B. Tilkendegivelsen skal gaa ud paa, at *den erklærende lægger Baand paa sig selv overfor andre*.

Denne Betingelse er ikke opfyldt ved Meddelelser om Planer, der endnu kan opfattes som staaende paa Overvejelsernes Stadium,¹¹ eller ved at en Person overfor en anden udtaler en dispositio mortis causa til dennes Fordel, eller meddeler ham, at han allerede har truffet en saadan Bestemmelse.¹² Af denne Grund maa det antages, at en Person i Almindelighed ikke bindes blot ved at meddele en anden, at han har indsat et Beløb i en Sparekasse paa hans Navn.¹³

⁷ Se Lassen I § 10.I.1 jfr § 11, Stang I² § 15, navnlig III og VI samt Henvisningerne ovfr § 2 Note 2.

⁸ Løfte tages her i saa vid Betydning, at det omfatter ogsaa de Erklæringer, der tillige virker som Paalæg og lægger Baand paa Adressaten.

⁹ Om Erklæringer til andre se ndfr § 21.

¹⁰ Jfr Stang I² § 15.V.

¹¹ Erklæringen »jeg vil, dersom jeg vil« er ikke noget Løfte, jfr Lassen I § 10.I.1 og ndfr § 17.I. — Se fremdeles U 1921.122 H.

¹² End ikke enhver Meddelelse om et »uigenkaldeligt Testamente« er et Løfte om ikke at tilbagekalde det, se U 1897.297 H, 1893.167 H, jfr p d a S 1894.332 H.

¹³ Se U 1899.206, 1893.595 (selv ej bundet), 1898.82 H (Arvinger), jfr ogsaa 1899.551 H; 1918.690 (Ægtefælle); se ogsaa om Tilfælde, hvor Meddelelse var givet Trediemand, U 1911.22 H (selv), 1926.582 H, 1898.82 H (Arvinger). Derimod vil Indsætteren i Almindelighed være bundet, hvis han meddeler, at Indsættelsen er sket saaledes, at han ikke kan disponere over Beløbet, jfr U 1918.358 (ndfr § 21 Note 35), eller han overleverer Bogen til den indsatte, se f Eks U 1893.1049, 1898.160, jfr ogsaa 1890.575 H, men paa Grund af særlige Omstændigheder modsat 1892.104 H. Hvis Bogen overleveres til Trediemand, vil Indsætteren sjældnere være bundet, se som Eks U 1916.664 H, 1907.654; men p d a S 1908.306 (selv), 1915.546 H, 1901.28 H, 1913.449 (Forbehold), 1910.664 (Arvinger).

Indsættelsen er nemlig i Almindelighed slet ikke Udslag af en Beslutning om at binde sig selv saaledes, at Indsætteren afskæres fra i levende Live at træffe nye Dispositioner over det indsatte.¹⁴

End ikke enhver Meddelelse om en Beslutning om Afgivelse af Løfte vil binde Meddeleren. Udtalelser til tilfældige Trediemænd vil saaledes normalt ikke kunne opfattes som Løfter.¹⁵ Det maa kræves, at selve Erklæringen gaar ud paa at binde den erklærende, idet den maa fortolkes saaledes, at den erklærende binder sig netop ved denne Erklæring.

Da et *Tilbud* i Aftl's Forstand er et Løfte, der efter sit Indhold eller deklatoriske Regler kræver Accept, foreligger der kun et Tilbud, naar Erklæringen er egnet til at blive Led i en Aftale, saaledes at Aftalen kan sluttet alene ved den anden Parts Antagelse.¹⁶ Det kræves dog ikke, at Aftalen kan sluttet ved et blot »Ja«; Tilbudet kan overlade den anden Part en vis Bestemmelsesret, men Erklæringen maa være formet saaledes, at Tilbyderen bindes ved den anden Parts Bestemmelse.¹⁷

Selv om en Erklæring kalder sig Tilbud, er den dog ikke et Tilbud i Aftl's Forstand, dersom dens Indhold viser, at den erklærende ikke vil være bundet; den vil da normalt være en Opfordring til at gøre Tilbud, jfr Aftl § 9.^{17a}

I Praksis er det ofte vanskeligt at drage Grænsen mellem Tilbud og den blotte *Opfordring til at gøre Tilbud*. Reklameudtalelser og andre Henvendelser til Offentligheden, der sigter til at hidføre Aftalers Indgaaelse, antages i vidt Omfang kun at være Opfordringer til at gøre Tilbud.¹⁸

¹⁴ Som Eksempel af den anden Art kan nævnes U 1903 B.199 (ndfr § 21 Note 37 og 44).

¹⁵ JU V.820; se iøvrigt om Udtalelser til Trediemænd ndfr § 21 v Note 31 ff.

¹⁶ Den maa derfor have en vis Bestemthed. Bestillingen (Ordren), jfr U 1904.678 (Resp 9 Oktober 1903), er ordentligvis et Tilbud, men kan være saa ubestemt i Henseende til Varernes Betegnelse og Prisens Fastsættelse, at den taber denne Karakter, jfr Lassen I § 10 Note 2.

¹⁷ Jfr Planck § 145 Anm 1.

^{17a} Se herom ndfr § 22 v Note 29—30.

¹⁸ Jfr Lassen I § 10 Note 2. Prismærker paa Varer, som udstilles i Vinduer, Prislister, som udsendes, offentliggjorte Jernbaneplaner og Skibsruter, Teaterplakater og desl anses i Almindelighed kun som Opfordringer til at gøre Tilbud, jfr Tybjerg hos Hage 147, Aftl d Mot 18, Platou § 16.6°, Staub

Da ikke alle Løfter og Aftaler er ment som juridisk bindende, kan det være nogen Tvivl underkastet, om der skal stilles særlige Krav i Retning af, at Erklæringen skal gaa ud paa at fremkalde en *retlig* Bundethed. Dette kan ikke kræves som almindelig Regel. Indenfor et meget stort Omraade staar det ganske vist Parterne frit for at bestemme, om deres Aftale (Løfte) skal have retlig Virkning, og for saa vidt maa der i første Række ses hen til, om Aftalen (Løftet) indeholder nogen Tilkendegivelse angaaende dette Punkt. Men hvor Aftalen intet siger herom og det heller ikke kan paavises, hvad der har været Parternes fælles Mening eller den erklærendes for Adressaten kendelige Mening, maa Afgørelsen bero paa, om det efter Sædvane og Forholdets Natur er rimeligt at lade Erklæringen have retlig Virkning.¹⁹

Anh z § 361 Anm 13, OR 7 — med Hensyn til Prismærker er det dog tvivlsomt, om den almindelige Anskuelse er rigtig, se mod den OR 7.3^o og Planiol II Nr 971 —; se om Prislister Betydning endvidere U 1916.835, 1898.622, 1896.967, 1903.707 (Resp 12 Sept 1902), Stang I § 35 ved Note 17. Fragaelsen af saadanne Meddelelser kan imidlertid efter Omstændighederne paadrage Erstatningsansvar, jfr Aftl d Mot 34, sv Mot 60 f, Munch-Petersen i TfR 1898.24, Platou § 16.6^o, Dernburg I § 130.III. Og Henvendelsen med saadanne Erklæringer kan have en saa speciel og personlig Karakter, at den bliver et Tilbud, jfr Tybjerg hos Hage³ 352, U 1923.854 H, SHT 1864.165, jfr Aftl § 9 (ndfr § 22.II.4). En Genstands Opraab til *Auktion* er kun en Opfordring til at gøre Tilbud, Pl 25 Jan 1820, Rpl § 579, Munch-Petersen DRpl III 145 ff, Hagerup Civilproces II 384, Almén Om Auktion II 140 ff, BGB 156, U 1867.627. Det samme gælder om Bekendtgørelse ang absolut Bortsalg, U 1871.202, JU 1862.126; men Opraabet til absolut Bortsalg og desl er et Tilbud til den højstbydende, U 1889.50, 1871.202, JU 1860.664, jfr dog Hagerup 1 c. Lignende Bemærkninger gælder om *Licitation*, jfr U 1930.128, 132, 1929.810, 1928.160, 1875.868. Om et nødstedt Skibs Henvendelse til et Bjergningselskab se U 1925.368 H.

¹⁹ Sml Lassen I § 16 Note 10, Munch-Petersen Løftet og dets Causa 33 ff, Grundtvig Reklamation 246 f, Federspiel Viljeserklæringernes Systematik 8, Stang I² § 15.III, Fra spredte retsfelter I 54 ff, Gjelsvik Vildf § 6, Innleiding 100 ff, Sjögren i TfR 1916.369 f. Det tilsvarende Spørgsmaal er stærkt omtvistet blandt dem, der hylder Viljesteorier, se f Eks Platou 150 f, 123 f, Ekström § 101 og Oversigten hos Oertmann Anm 1—3 foran § 116, jfr Anm 9 foran § 104. Hvorvidt det afgørende er Viljen eller Adressatens beføjede Antagelse om Vilje, maa afgøres i Overensstemmelse med, hvad der udvikles ndfr i § 15.

C. Viljen til at binde sig lægger sig afgørende for Dagen ved *Erklæringens Afgivelse*.²⁰

Løftets Afgivelse bestaar i, at den, der skal bindes, eller hans Repræsentant foretager Handlinger, der sigter til (eller dog maatte antages for egnet til) at bringe Erklæringen til Adressatens Kundskab.

Mundtlige Erklæringer afgives normalt ved at udtales overfor Adressaten. Ved skriftlige Erklæringer vil selve Nedskrivningen normalt kun være en Forberedelseshandling. Hvis Adressaten er nærværende, vil Afgivelsen i Almindelighed ske ved, at Erklæringen forevises for eller overgives til Adressaten.²¹ Er Adressaten fraværende, sker Afgivelse ved *Afsendelse* af den skriftlige Erklæring, f Eks ved at den erklærende lægger et Brev i Postkassen eller overgiver det til et Bud eller indleverer et Telegram paa Telegrafstationen.

Man kan sige, at det først er Afgivelsen, der gør Erklæringen til et Løfte (en Retshandel); hvad der gaar forud for den, er kun Forberedelseshandlinger.

Naar der spørges, om en Viljeserklæring er ugyldig paa Grund af Umyndighed, Tvang, Svig etc, beror Afgørelsen derfor paa, om Afgivelseshandlingen er foretaget i Umyndighed, under Tvang, Svig etc.

Naar Afgivelsen er betegnet som en Handling, ligger heri et Krav om, at de Legemsbevægelser, hvorved Afgivelsen er sket, er Udslag af Afgiverens Vilje. Dette Krav maa ogsaa fastholdes som Hovedregel.²² Mange Forfattere kræver yderligere, at Afgiveren har haft »*Retshandelsvilje*«, altsaa at han har foretaget Afgivelseshandlingen med Bevidsthed om, at det var en Retshandel, han afgav²³ — og

²⁰ Lassen I § 10.I.2, Stang I² § 15.VI, v Tuhr BürgR II.1 § 61.III.1.

²¹ Hvis det drejer sig om Dokumenter, der maa ventes overgivet til Adressaten, altsaa navnlig Værdipapirer og Bevisdokumenter, sker Afgivelse normalt først ved Overgivelsen. Selve Underskriften binder da ikke, selv om den foregaar i den anden Parts Paasyn, jfr Stang I² § 15 Note 32.

²² Jfr Stang I² § 17 Note 59 (lidt lempeligere), v Tuhr BürgR II.1 § 61 v Note 18 ff og i Note 84, sml Oertmann § 130 Anm 2—3, Planck § 130 Anm 1 d. Det kan imidlertid ingenlunde — som det ofte sker — betragtes som apriorisk givet, at der kræves en »Handling« i denne Forstand. Jfr iøvrigt ndfr § 12.I om mekanisk Tvang og om *actiones intrinsecus necessariae*.

²³ Dette Krav stilles af flere norske Forfattere, se Gjelsvik Innledning 101 ff, TR 269 f, jfr Hagerup TfR 1894.54; af Ekström § 101, Eschelsson 118 f, 211 Note 1. Om engelsk Ret se Corneliussen 74 ff, navnlig 82.

særlig ved Løfter med Bevidsthed om, at Erklæringen gik ud paa at binde Afgiveren. — Dette Krav bør næppe stilles i dansk Ret.²⁴

Da det er Afsendelsen, der er den afgørende Kendsgerning, maa den derhos være foretaget af den erklærende selv eller andre, som kan binde ham ved et saadant Løfte, eller som dog er bemyndiget til at foretage Afgivelseshandlingen. Hvis andre Personer griber ind, bindes Udstederen af Erklæringen ikke;²⁵ og dette maa gælde, hvad enten Erklæringen kommer ud ved, at en Tyv bemægtiger sig den, eller ved at en Ven eller Tjener hos Udstederen i misforstaaet Tjenstvillighed tager Brevet og afsender det, medmindre Udstederen havde anbragt det paa et Sted, hvor det efter Sædvane maatte antages bestemt til Afsendelse, saaledes at Afsenderen med Føje maatte anse sig bemyndiget til at afsende Brevet.

Dette maa som Hovedregel gælde, selv om Erklæringen kommer til Adressaten under saadanne Omstændigheder, at han med Føje tror, at den er »afgivet« af Udstederen. Ved denne Ordning skabes der næppe nogen væsentlig Usikkerhed i Samhandlen. En modsat Regel vilde derimod medføre en uberegnelig Risiko for Udstederne. Om Undtagelser fra Hovedreglen henvises til § 5.

III. Tidspunktet, da Løftet bliver bindende. Løftets Tilbagekaldelse.²⁶

Selv efter at Løftet er afgivet, kan Løftegiveren ofte forhindre, at det bliver bindende, enten ved at standse den afsendte Erklæring paa Vejen eller ved at tilbagekalde Løftet. Bindende i den Forstand, at Tilbagekaldelse er udelukket, bliver Løftet som Hovedregel *ved at komme til Adressatens Kundskab*.

A. Dette er hjemlet for de Løfter, der enten er *Tilbud eller Svar*, i Aftl § 7, hvorefter »Tilbud eller Svar, som tilbagekaldes, er bortfaldet, saafremt Tilbagekaldelsen kommer frem til den anden Part forinden eller samtidig med, at Tilbudet eller Svaret kommer til hans Kundskab.« Heraf kan udledes, at en Tilbagekaldelse, som først kommer frem til den anden Part, efter at Tilbud eller Svar er kommet til hans Kundskab, som *Hovedregel* er uvirksom.²⁷ Den

²⁴ Se nærmere ndfr § 15 v Note 19 b.

²⁵ Jfr modsætningsvis Aftl § 35.

²⁶ Jfr Lassen I 39—43, Stang I² § 21.I—II, Vinding Kruse ER III 769 f. Om fremmed Ret se ndfr v Note 35 ff.

²⁷ Saaledes Lassen I 42 v Note 18, d Mot 29 f. Om Undtagelser se ndfr under E.

kan altsaa ikke hindre, at Aftalen kommer i Stand. For at fastslaa klart, at Loven forkaster den romerretlige Regel,²⁸ hvorefter Tilbudet kunde tilbagekaldes, indtil det var accepteret, udtaler Aftl § 1.1 Pkt, at »Tilbud og Svar paa Tilbud er bindende for Afgiveren«.²⁹ Men denne Regel bestemmes nærmere ved § 7.

Aftl's Regel stemmer med tidligere dansk Ret³⁰ og maa ubetinget billiges.

Den strenge Overenskomstteoris Regel, hvorefter Tilbyderen ikke engang kan udelukke sin Tilbagekaldelsesret ved en Udtalelse derom i Tilbudet,³¹ kan aabenbart ikke forsvares med nogen fornuftig praktisk Grund. Man maa derfor ialfald anerkende, at Tilbyderen kan afskære Tilbagekaldelse, f Eks ved i Tilbudet at love at staa ved sit Ord en vis Tid.³² Om man skal foretrække denne Ordning eller Aftl's, maa bero paa, hvilken Regel der gennemsnitlig stemmer bedst med Parternes Interesse og derfor passer bedst for Omsætningen, og Hovedvægten maa lægges paa skriftlige Forhandlinger paa Afstand, idet det kun er her, Forskellen paa de to Ordninger har væsentlig praktisk Betydning. Men netop ved skriftlige Forhandlinger paa Afstand kan der ikke være Tvivl om, at Aftl's Regel maa foretrækkes. Den skaber den største Sikkerhed og Tryghed for Tilbudsmodtagerne, og gennemsnitlig er den i Virkeligheden ogsaa i

²⁸ Se herom f Eks Lassen RR § 33.III—IV (Læreb § 30.III—IV); i Enkeltheder var der iøvrigt megen Uenighed om Reglens Udformning; om Læren om negativ Kontraktsinteresse se ndfr Note 36.

²⁹ Heri ligger efter naturlig Forstaaelse netop, at Tilbagekaldelse er udelukket; paa tilsvarende Maade forstaas BGB 145.

³⁰ Se Henvisninger hos Lassen I² § 9 Note 3, TfR 1888.132 f. Nogen væsentlig Støtte herfor kan formentlig ikke findes i DL 5—1—1, 4 og 5, jfr Stang I² 188.

³¹ Den hævdedes af J E Larsen 23 ff. Denne Lære blev ofte bragt i Forbindelse med Viljesdogmet, idet man saa det retstiftende Moment i Parternes »Fællesvilje«; se herimod Evaldsen 12 ff. Man kom iøvrigt ofte udenom den ved at hævde, at Løftet om at staa ved sit Ord maatte formodes at være accepteret stiltiende, da det kun var til Adressatens Fordel, se f Eks Windscheid-Kipp § 307 Note 6. I engelsk Ret hindrer Kravet om *consideration* (ndfr § 9 Note 21) en saadan Lempelse af Reglen, se ndfr ved Note 39; uden *consideration* kan end ikke en *Aftale* om at staa ved et Tilbud have Retsvirkning.

³² Dette Standpunkt indtog Gram 166, Aagesen Program 1872.30. Saaledes ogsaa fransk Civilret, jfr ndfr ved Note 37.

Tilbydernes Interesse. De vilde have meget ringe Interesse i at kunne tilbagekalde Tilbudet, indtil Accept afgives; Tilbudet kan jo normalt accepteres straks efter dets Modtagelse, og ved Tilbagekaldelsen vilde de i Reglen komme ind i en betænkelig Usikkerhed, da de ikke kunde vide, om Tilbudet var accepteret.³³ Paa den anden Side vil den Omstændighed, at Tilbudsmotageren kan stole paa Tilbudet, medføre, at han bliver mere tilbøjelig til at tage Løftet i Betragtning, til at foretage de Undersøgelser, der er fornødne for at bedømme Aftalens Værdi for ham, og efter Omstændighederne derved bliver villig til at yde et større Vederlag, end han turde gaa med til, hvis han maatte skynde sig at acceptere for at sikre sig mod en Tilbagekaldelse.

Det bedste Bevis paa, at Aftl's Ordning er den rette, giver dog den historiske Udvikling.³⁴

Romerrettens Regel er historisk let at forklare. Den har sit Udspring i de gamle Retshandelsformer,³⁵ der krævede Parternes personlige Tilstedeværelse; naar Parterne skal forhandle mundtlig, medfører det ingen Ulemper at kræve en Aftale. At Reglen bevaredes senere, hænger formentlig sammen med, at Romerne langt ned i Tiden fortrinsvis afsluttede Retshandler mundtlig.

I nyere Tid, hvor saa mange Tilbud afgives skriftlig til en fraværende Adressat, ser man en tydelig Bevægelse bort fra den romerske Regel. Den var oprindeligt antaget i alle de romanistisk prægede Retsforfatninger; men en Række af de vigtigste Kodifikationer fra nyere Tid fastslaar, at Tilbudet er bindende. Saaledes allerede den preussiske Landret (1794) og den østrigske Lovbog (1811), senere den almindelige tyske Handelslovbog (1861), den schweiziske Obligationsret (1881) og endelig den tyske borgerlige Lovbog.^{35a} I Frankrig er det samme i Praxis anerkendt indenfor Handelsretten. Napoleons Lovbøger hviler paa den romanistiske Lære;³⁶ men i

³³ Da Tilbyderen normalt maa regne med, at Tilbudet kommer til Adressatens Kundskab straks efter, at det er kommet frem til ham, og da han som oftest ret nøje kan beregne, hvor lang Tid Befordringen af Tilbagekaldelsen tager, vil der ikke opstaa samme Usikkerhed ved Reglen i Aftl.

³⁴ Jfr hertil Stang I² § 14.III, Lassen i TfR 1888.246 ff.

³⁵ Jfr Platou 224 f.

^{35a} Se BGB 145. Reglen er opretholdt ved Revisionen af OR 3—5 og Oestr 862. Se fremdeles Ung E 727.

³⁶ Adskillige Forfattere vil dog praktisk lempe den ved at give den

Praksis er det anerkendt — ogsaa udenfor Handelsretten —, at den Tilbyder, der sætter en Frist for Accept, er bundet til at staa ved sit Ord, medens Fristen løber, og at Frist kan sættes stiltiende eller følge af Sædvane.³⁷ Og ifølge Handelsbrug antages den, der gør et Tilbud, at binde sig til ikke at tilbagekalde Tilbudet før Udløbet af den Frist, der er nødvendig til Svar.³⁸

I engelsk Ret kan Løfter under Segl (*deed*) blive bindende uden Accept; men iøvrigt er det Hovedreglen, at Tilbud kan tilbagekaldes indtil Accept. I nyere Tid har Domstolene imidlertid begrænset Reglens praktiske Virkninger stærkt, idet Tilbagekaldelse kun faar Virkning, hvis den naar Adressaten inden Accepten.³⁹

Der kan ogsaa henvises til vort eget Retslivs Erfaringer. Skønt Tilbyderne har fri Adgang dertil, kender man i Praksis næppe Eksempler paa, at en Tilbyder forbeholder sig Ret til at tilbagekalde Tilbudet, indtil Accepten er afgivet. Hvis »Tilbyderen« ikke vil binde sig paa sædvanlig Maade, er det det eneste praktiske, at han nøjes med at opfordre den anden Part til at afgive Tilbud og forbeholder sig selv at træffe Afgørelsen efter at have modtaget den andens Tilbud. Dette fremgaar af, at almindelige Forbehold i et Tilbud om, at Tilbyderen ikke vil være bundet, saavel ifølge Aftl § 9 som efter ældre Sædvane forstaas paa denne Maade.⁴⁰

Ogsaa Aftl's nærmere Afgrænsning af Reglen maa billiges.⁴¹ I fremmed Ret opstilles ofte den Regel, at den erklærende bindes allerede i det Øjeblik, da Erklæringen kommer frem til Adressaten.⁴²

Løftemodtager, der ved Løftets Tilbagekaldelse skuffes i sine Beregninger, Krav paa at faa erstattet det Tab, han har lidt som Følge af Skuffelsen (»den negative Kontraktsinteresse«). Om denne Lære Stang I² § 14 Note 10, Lassen I 33. Om Begrebet »negativ Kontraktsinteresse« se ndfr § 10 v Note 3 c.

³⁷ Se Baudry-Lacantinerie XII 33, 36.

³⁸ Se Lyon-Caen III Nr 15.

³⁹ Jfr Pollock Contract⁹ 31 ff, 54 f; dog bortfalder Tilbudet ogsaa, hvis Adressaten ad anden Vej har faaet Kundskab om, at Tilbyderen ikke vil staa ved sit Ord.

⁴⁰ Jfr ndfr § 22 v Note 29—30.

⁴¹ Jfr Stang I² § 21. I—II, Almén Avtl § 7 v Note 5 ff. Før Aftl var samme Regel antaget af Aagesen Program 1871 31 (i Noten) og de fleste senere Forfattere. Se imidlertid Note 43.

⁴² Saaledes med Hensyn til Viljeserklæringer, der afgives til en fraværende Person, BGB 130. Tilsvarende Goos I 229 f. OR 9 indtager et Mellemstandpunkt.

Det er imidlertid klart, at de ovenfor anførte Grunde ikke kan føre til en saadan Regel. For den anføres navnlig den Betragtning, at det som oftest er umuligt at bevise paalideligt, hvornaar Erklæringen er kommet til Adressatens Kundskab. Denne Betragtning kan dog ikke føre til en saa grov retsteknisk Forskydning af Reglen, men kun begrunde den Bevisregel, at Bevisbyrden paahviler den, der vil gøre gældende, at en Tilbagekaldelse er kommet frem, inden Løftet kom til Adressatens Kundskab.⁴³

At Aftl paa den anden Side lader Tilbagekaldelsen faa Virkning fra det Øjeblik, da den »kommer frem«, er ogsaa velbegrundet.⁴⁴ Løftemodtageren vilde ellers have det i sin Magt at fastholde Løftet ved forsætlig at holde sig i Uvidenhed om Tilbagekaldelsen. Det er ogsaa det naturligste at paalægge ham Følgerne af, at særlige Forhold indenfor hans eget Omraade forsinker Læsningen af Tilbagekaldelsen.

Reglen maa gælde ogsaa Tilbud om Overdragelse eller Retsopgivelse.⁴⁵

B. Tilsvarende Regler maa gælde om Tilbagekaldelse af andre Erklæringer, der lægger Baand paa den erklærende, hvad enten disse Erklæringer afgives som Led i en Aftale — som i det ovenfor nævnte Eksempel, at to Kontraktseksemplarer underskrives samtidig af de to Parter paa to forskellige Steder — eller det er Løfter, der slet ikke kræver Accept, som f. Eks. et endeligt Gavetilsagn pr Brev.⁴⁶

C. Som Hovedregel bliver Løftet bindende ved at komme til Adressatens *Bevidsthed*. Heraf følger, at Løftet ikke binder Afgiveren, naar Adressaten ikke kan opfatte det paa Grund af Døvhed, Søvn,

⁴³ Naar Reglen opstilles i BGB, staar det utvivlsomt i Forbindelse med, at BGB under eet giver Regler for Løfter og andre »empfangsbedürftige« Viljeserklæringer — se om dette Begreb ndfr v Note 134. — Det maa dog erkendes, at Løftegiverne gennemsnitlig har meget ringe Interesse i at bevare Adgangen til Tilbagekaldelse længere, da de normalt ikke kan regne med, at Løftet først bliver læst en vis Tid efter dets Ankomst.

⁴⁴ D Mot 28, Lassen I 40, Stang I² § 21.III, v Tuhr BürgR II.1 § 61.III.2.

⁴⁵ Skønt Ordet »Vertrag« i BGB ikke bruges om tinglige Aftaler, antages det, at BGB 145 maa anvendes paa tinglige Tilbud, se Planck Anm 2 foran § 145.

⁴⁶ Se ndfr v Note 85. Jfr Aftl d Mot 30, Lassen I § 10 v Note 14, Almén § 7 v Note 12.

Bevidstløshed eller andre Forhold, der udelukker al Opfattelse af Løftet. Men de Grunde, der bærer Reglen, fører yderligere til, at Løftet ikke kan binde, naar Adressaten ikke havde Fornuft nok til at opfatte Løftet som et Løfte til ham.⁴⁷ Hvis et Løfte til en Person, der mangler fornøden Opfattelsesevne, dog er alvorlig ment og afgives skriftlig til ham eller udtales i andres Nærværelse, saaledes at de kan anse sig for bemyndigede til at bringe Løftet til hans Kundskab, kan det imidlertid blive bindende, ved at Adressaten senere faar behørig Kundskab om det. Myndighed hos Adressaten kræves derimod ikke.

D. I de normale Tilfælde, hvor Løftet først bliver bindende ved at komme til Adressatens Kundskab, kan endnu spørges, hvilken Betydning det har, at uventede Begivenheder rammer Erklæringen undervejs, saa at den ikke kommer til Adressaten paa den beregnede Maade.

I Almindelighed har saadanne Begivenheder ikke den Virkning at berøve Løftet dets bindende Kraft. Naar et Brev er afsendt til Adressaten, er det i Almindelighed uden Betydning, paa hvilken Maade det kommer til ham.⁴⁸ Det i Brev afgivne Løfte binder, selv om Brevet er kastet bort eller tabt af Budet og overbragt af en Finder;⁴⁹ men det kræves, at det er selve den af Løftegiveren afgivne Erklæring, der kommer til Adressaten.⁵⁰

E. *Undtagelser*. Fra Reglen om, at Løftet bliver bindende ved at komme til Løftemodtagerens Kundskab maa der gøres visse Undtagelser.⁵¹

1. Med Støtte i Aftl's Motiver og Grundsætningen i Aftl § 39 bør det vistnok anerkendes, at en senere Tilbagekaldelse *under særlige Omstændigheder* er virksom, naar den dog kommer frem, *inden Viljes-*

⁴⁷ Se nærmere Bentzon PR 100—102, 127, Lassen I § 19.I, Stang I² § 18.IV, Gjelsvik TR 245. Hvorvidt Løftegiveren, naar hans Løfte til Gengæld forlanger en Skylderklæring fra Løftemodtageren, til sin Frigørelse kan paaberaabe sig, at denne Erklæring kommer fra en umyndig, undersøges i § 26.

⁴⁸ Jfr Stang I² § 15 Note 38, Planck § 130 Anm 1.d, Oertmann § 130 Anm 3.

⁴⁹ Se derimod tildels om Besked, der mundtlig fremføres ved Bud, ndfr § 20.V.1.

⁵⁰ Jfr ndfr § 20.V.1.

⁵¹ Om Tilfælde, hvor Bundetheden indtræder tidligere, se ndfr § 5.

*erklæringen har virket bestemmende paa Adressatens Handlemaade.*⁵²

Det kan formentlig ikke engang ubetinget udelukke Tilbagekaldelse af et Tilbud, at dette er accepteret;⁵³ som Eksempel kan nævnes, at Kunden ved Butikskøb af kurante Varer med fast Pris paa Stedet afgiver Tilbagekaldelse. Paa den anden Side vil Retsopfattelsen vistnok ret strengt fastholde Hovedreglen i andre Tilfælde, navnlig i Handelsforhold samt hvor Pris og andre Vilkaar bestemmes ved Forhandling i det enkelte Tilfælde, saaledes at Parternes Forretningsdygtighed er af afgørende Betydning.⁵⁴

En endnu videregaaende Adgang til Tilbagekaldelse kan tilkomme Løftegiveren ifølge Handelsbrug eller anden Sædvane⁵⁵ samt ifølge Forbehold i Løftet, som udtrykkelig eller stiltiende, f Eks gennem Erklæringens kendelige Ubestemthed, hjemler Afgiveren Ret til Tilbagekaldelse, Ændring eller Tilføjelse, jfr Aftl § 1.

2. Tvivlsommere er det, om en forsinket Tilbagekaldelse kan faa Virkning, ved at Adressaten ikke reklamerer overfor den under Betingelser svarende til dem, der opstilles i Aftl § 4.2^o.⁵⁶

3. Om *Løfter*, der er rettet til *ubestemte Personer*,⁵⁷ er der ingen særlige Bestemmelser givet i dansk Ret. De kan derfor blive bindende, saafremt det er muligt at fastslaa, hvilken eller hvilke Personer Løftet er rettet til; og dette maa gælde, selv om Bestemmelsen afhænger af fremtidige Begivenheder.⁵⁸ Saadanne Løfter afgives

⁵² Jfr Aftl d Mot 29 f, n Mot 36 f, Lassen I 42 f, Stang I² § 21.VI, sml Almén § 7 v Note 13—15 a. Jfr U 1913.837. U 1904.168 maa forklares ved Kautionsistens Opsigelsesret eller ved det straks ndfr i Teksten bemærkede. Om Aftl § 39 se ndfr § 10.IV.

⁵³ Modsat d Mot 29 og Lassen I § 10 v Note 20.

⁵⁴ U 1924.440 H (Accept), sml ogsaa 1916.315, 1913.267, 1909.651 (Resp 1 Maj 1908).

⁵⁵ En særlig vid Adgang til at berigtige Misforstaaelser haves maaske ved Aftaler pr Telefon, se U 1922.617 H, jfr p d a S 1906.486 (Resp 4 August 1905), jfr ndfr Note 77.

⁵⁶ Lassen I § 10 Note 18 og Almén Avtl § 7 Note 13 er tilbøjelige til at besvare Spørgsmaalet benægtende.

⁵⁷ Lassen I § 10.V. Ihændehaverpapirets Afgivelse er ikke et Løfte til ubestemte Personer, men kun et Løfte til den, hvem det overgives som Fordringshaver, Lassen I § 3 Note 2 og § 52.

⁵⁸ Jfr U 1906.587 H, sml ogsaa HT 1858.163. Platou § 16.4 hævder, at en offentlig Erklæring om at betale en Sum til enhver, der i det kommende Aar fylder 100 Aar, ikke er bindende, idet kun *Udlovelser* binder. Dette bør næppe billiges. Se løvrigt Oertmann § 145 Anm 2.e, 4.b.

normalt ved at offentliggøres. Ofte er det imidlertid vanskeligt at afgøre, om der foreligger et bindende Løfte.⁵⁹

En særlig vigtig Gruppe af dem er de saakaldte *Udlovelser*, d v s offentliggjorte Tilsagn om en Ydelse (Belønning) til den, der udfører en vis Handling,⁶⁰ f Eks Bekendtgørelse om Findeløn, om Præmie for den bedste Løsning af en Opgave.

Udlovelsen er et betinget Løfte, der normalt maa blive bindende uden Accept.⁶¹ Da der ikke er givet særlige Regler derom, maa Tilbagekaldelse ialfald kunne ske i samme Omfang som ved andre Løfter. Tilbagekaldelsen bringer derfor Løftet til at falde bort overfor enhver, som den kommer frem til, inden han har faaet Kundskab om Løftet. Og en Tilbagekaldelse maa vistnok anses for at være kommet frem til alle, naar den er offentliggjort paa samme Maade som Udlovelsen, eller, hvis dette er umuligt, paa anden ligesaa virksom Maade.⁶² Derimod er det tvivlsomt, om man kan tillægge Tilbagekaldelse Virkning i videre Omfang. Saa meget er dog klart, at dansk Ret ikke anerkender den i nogle fremmede Lande opstillede Regel, hvorefter Udlovelsen kan tilbagekaldes, indtil den paagældende Handling er udført, medmindre Udlovelsen bestemmer det modsatte, hvilket formodes, naar der er sat en Frist for Handlingens Foretagelse.⁶³ Paa den anden Side maa en Udlovelse, der ikke sætter nogen bestemt Frist for Handlingens Foretagelse, vistnok jævnlig kunne tilbagekaldes, naar der er forløbet en rimelig Tid.⁶⁴ Om den,

⁵⁹ eller en blot Opfordring til at gøre Tilbud, se ovfr v Note 18. Opstillingen af en Automat kan vel ikke betragtes som en blot Opfordring til at gøre Tilbud; men Opstilleren bliver utvivlsomt først bundet i det Øjeblik, da Automaten benyttes. End ikke en forudgaaende »Accept« kan hindre ham i ansvarsfrit at fjerne Automaten. Og hvis Automaten ikke fungerer, kan Opstilleren normalt ikke tilpligtes at betale mere end negativ Kontraktsinteresse.

⁶⁰ Lassen I § 10.V, N Lassen 49—52, Mourier i U 1869.750, Hindenburg i U 1903.329 f, Stang I² § 15.V og Note 44, Platou § 16.4, Almén Auktion 105 ff, Ekström 547 ff; Windscheid-Kipp § 308, jfr § 304, BGB 657—661, Oestr 860—860 b, OR 8 jfr 7, Prochownick II § 199, Pollock Contract 12 ff.

⁶¹ Dette gaar man uden videre ud fra i Retslivet, se U 1908.878, 1928.710 H. Saaledes ogsaa herskende tysk Opfattelse, se Planck Anm III.1 foran § 657.

⁶² Jfr Analogien af Aftl § 14. Se ogsaa Oestr 860 a, BGB 658.

⁶³ BGB 658, Oestr 860 a. OR 8 paalægger Tilbagekalderen en begrænset Pligt til at erstatte den negative Kontraktsinteresse.

⁶⁴ Sml Platou anf St.

der har foretaget den forønskede Handling, forinden Løftet kom til hans Kundskab, kan støtte Ret paa Udlovelsen, maa afgøres ved Fortolkning.⁶⁵ Ved Præmiekonkurrencer maa det ligeledes afgøres ved Fortolkning, om Præmierne skal uddeles, selv om intet af de udførte Arbejder vinder Bifald.⁶⁶

IV. *Afslag af Løfter*. Den Bundethed, der indtræder for den erklærende, ved at Erklæringen kommer til Adressatens Kundskab, er i mange Tilfælde ikke endelig. Ved alle Tilbud er det hjemlet, at den falder bort, ved at Adressaten afslaar Løftet,⁶⁷ se Aftl § 5, der fastslaar, at Tilbudet falder bort, selv om Acceptfristen endnu ikke er udløbet. Et afslaaet Tilbud kan altsaa ikke mere accepteres. Afslaget er forsaavidt bindende for den, der afgiver det; men dets Virkning kan hindres ved en Tilbagekaldelse efter den almindelige Regel i Aftl § 7.

Den i Aftl § 5 givne Regel kan ikke gælde for de saakaldte Paalæg. At en Accept af et Tilbud om Indgaaelse af en gensidig bebyrdende Kontrakt afslaaes, forhindrer saaledes ikke Aftalens Indgaaelse. Noget andet er, at Nægtelsen af at vedstaa Kontrakten kan give Acceptanten Ret til at hæve den. Derimod maa Aftl § 5 anvendes analogt paa andre Løfter, der ikke er Paalæg, altsaa f. Eks. paa de Gaveløfter, der ikke kræver Accept.

Afslagsbeføjelsen tabes, ved at Løftet accepteres; men denne Virkning af Accepten kan hindres ved en Tilbagekaldelse, der kommer frem til Løftegiveren, inden Accepten blev bindende for Afgiveren,⁶⁸ altsaa normalt inden det Øjeblik, da Accepten kom til Tilbyderens Kundskab.⁶⁹

En uoverensstemmende Accept virker som et Afslag.⁷⁰

⁶⁵ Saaledes Planck § 657 Anm 2.d. Lassen I 54—55 anser det for det normale.

⁶⁶ Sml U 1908.878, 1928.710 H.

⁶⁷ Lassen I 43 f. Det samme antoges før Aftl, jfr U 1894.1158, sml ogsaa 1904.658 (om en Regning).

⁶⁸ Afvigende tilsyneladende Lassen I § 10 ved Note 62 a, hvorefter det vistnok kun kræves, at Erklæringen er udtalt paa tilgængelig Maade.

⁶⁹ Nogle Undtagelser er nævnt ovfr III.E.1—2. Afslagsbeføjelsen kan dernæst i visse Tilfælde tabes ved Undladelse af Reklamation, saaledes i det Tilfælde, der omhandles i Aftl § 9.

⁷⁰ Jfr ndfr V.D. Det maa vistnok antages, at Adressaten, der er kommet

V. Ved mangfoldige Løfter bortfalder Løftegiverens Bundethed dernæst, hvis han ikke modtager *Accept inden en vis Frist*.

A. Efter dansk Ret gælder dette dog ikke ved alle Løfter.⁷¹ For det første fremgaar det af Aftl Kap 1, at et rettidigt og overensstemmende »antagende Svar« paa et Tilbud ikke kræver ny Accept fra Tilbyderen. Og en tilsvarende Regel maa gælde om ethvert »Paa-læg«, selv om det tillige lægger Baand paa den, der afgiver det.

Paa den anden Side er det klart, at talrige Løfter kræver Accept. Det er dem, Aftl kalder Tilbud. Aftl siger imidlertid ikke, at ethvert Løfte er enten Tilbud eller Svar, og hjemler derfor heller ikke, at alle de Løfter, der ikke er Svar, kræver Accept.

At Accept er nødvendig i alle Tilfælde, har man søgt at begrunde ved den Betragtning, at en Person ikke bør kunne paatvinge en anden en Ret.⁷² Hensynet til Løftemodtagerens Raadighed over hans egen Formuesfære kræver dog kun, at han, saalænge han ikke har tilegnet sig den tilsagte Ret, kan afslaa Løftet med den Virkning, at han stilles, som om han aldrig havde haft den tilsagte Ret.⁷³ Men det kan umuligt begrunde, at Løftegiverens Bundethed bortfalder, hvis Accept ikke indløber *inden en vis kortere Frist*.⁷⁴

under Konkurs, normalt ikke kan udøve Afslagsbeføjelse til Skade for Konkursboet. Det stemmer med, at Boet ifølge KL § 4 uden Fallentens Samtykke kan tilegne sig de til Fallenten afsendte Ydelser, som naar det efter Konkursen; sml ogsaa U 1886.1166, 1888.910 og ndfr § 8 Note 10. Noget andet maa dog gælde om Gaver, jfr SpD I 39, og andre Tilbud, ved hvilke Tilbyderen maa antages at have lagt Vægt paa, at Ydelsen tilegnes netop af Adressaten personlig, jfr Lassen I § 10 Note 21.

⁷¹ Lassen I 44 ff. BGB fastholder derimod principielt Reglen, se § 146 og § 151, der viser, at Accepten dog ikke behøver at være et egentligt Svar. Ligeledes gælder der i Almindelighed en Acceptfrist i engelsk Ret og i schweizisk Ret, se OR 3—5 — OR 6 lader dog i visse Tilfælde Passivitet gælde som Accept. — I Frankrig er det derimod udenfor Handelsretten Reglen, at der ingen Frist gælder for Accepten, medmindre der udtrykkelig eller stiltiende er fastsat en Frist.

⁷² Goos I 222 f, MatzenTR 200 f, jfr Ekström 527.

⁷³ Jfr Aagesen Program 1872 14 f, Evaldsen 15, Lassen TfR 1888.125, Torp Hovedp 37; se endvidere Lundstedt Obl I 177—179.

⁷⁴ Dette kræver Goos og Matzen heller ikke. Men naar der ikke kræves Accept inden en vis Frist, har det positive Krav om Accept næppe praktisk Betydning, medmindre man først lader Aftalens Retsvirkninger begynde ved Accepten, hvilket aabenbart ikke er Goos's Mening; jfr om dette Spørgsmaal ndfr § 7.

Et Krav herom kan formentlig kun tænkes begrundet i Løftgiversnes Interesse i at faa Besked om Adressaternes Stilling; men dette Synspunkt kan ikke føre til at kræve Svar ved alle Løfter.

Hvorvidt Accept kræves inden en vis Frist, maa da i første Række afhænge af, om Løftet indeholder nogen Tilkendegivelse herom, idet denne da bliver afgørende.⁷⁵ Hvis Erklæringen gaar ud paa, at Udstederen »tilbyder« et eller andet, vil det normalt derved være tilkendegivet, at Accept kræves. Indeholder Erklæringen ingen Tilkendegivelse, maa man falde tilbage paa Retsordenens deklatoriske Regel.⁷⁶ Denne kan vistnok siges at gaa ud paa, at Accept er nødvendig, *hvor Løftgiverens Interesse kendelig kræver Accept*; og der maa herved tages Hensyn til alle konkrete Omstændigheder, ogsaa dem, der er indtraadt efter Løftets Afgivelse.^{76b} Foreligger der ikke kendeligt særlige Omstændigheder, maa Afgørelsen — bortset fra specielle Sædvaner — bero paa, om Accept *gennemsnitlig* kræves af Løftgiversnes Interesse i lignende Tilfælde. Paa tilsvarende Maade maa det afgøres, om Accepten skal gives som et egentligt Svar, eller om andre Handlinger er tilstrækkelige. Herefter kan der i store Træk opstilles følgende Regler.

1. *Løfte, der afgives mundtlig* til en nærværende Person, kræver, selv om det ikke er formet som Tilbud, og selv om det er et Gave-tilsagn, tilegnende overensstemmende Svar eller anden Handling fra Løftemodtagerens Side, som viser, at han antager Løftet. Det samme gælder Løfte, der afgives under Telefonsamtale med Løftemodtage-

⁷⁵ Jfr U 1924.225. Sml ogsaa BGB 148, 151, OR 3 og 6. Løftgiveren kan give Afkald paa al Accept, f Eks ved at erklære, at han vil betragte Adressatens Tavshed som Accept, jfr herved Aftl § 8; men en saadan Erklæring bevirker ikke, at Løftemodtageren ved sin Tavshed bindes som Acceptant, jfr ndfr § 22 v Note 28.

⁷⁶ Sml Ernst Møller Konkret Retsundervisning 21 ff, navnlig 31 ff, hvor Accepten siges at være en *condicio juris*. Undertiden er Løfteteorien blevet formuleret saaledes, at Accept kun kræves, hvor Løftet udtrykkelig eller stiltiende indeholder den Betingelse, at det accepteres, se Lassen I¹ (1892) § 10.III.2; senere har Lassen anerkendt, at Nødvendigheden af Accept kan følge af Forholdets Natur. At Stang I² § 22.IV siger, at Spørgsmaalet afgøres »ved Fortolkning«, betegner næppe nogen Uenighed, idet Stang bruger Ordet Fortolkning som omfattende Løftets »Udfyldning«, se ndfr § 23.III.

^{76b} Se Ernst Møller anf St, navnlig 36 f. Dette harmonerer med Reglen i Aftl § 8.

ren⁷⁷ eller iøvrigt under Forhold, hvor en umiddelbar Meningsudveksling er mulig og naturlig,⁷⁸ f Eks ved skriftlig Forhandling under et Møde mellem to stumme.

2. Afgives Løftet i *Brev eller Telegram*, maa der sondres.

a. *Løfte om Ydelse mod Vederlag* kræver ordentligvis Accept, bestaaende i, at Adressaten afgiver et bindende Løfte om Vederlaget.⁷⁹ Som oftest maa dette Løfte gives i Form af overensstemmende Svar; men hvor Tilbudet kræver Vederlagsydelsen erlagt straks eller dog meget snart og Erlæggelsen ikke forudsætter Tilbyderens Medvirken, kræves der ofte ikke anden Accept end Foretagelse af Erlæggelseshandlingen. Ved Bestilling af Varer til Afsendelse straks eller snarest mulig maa Varernes behørigte Afsendelse saaledes i Almindelighed være tilstrækkelig.⁸⁰ Iøvrigt maa der her tages Hensyn til Skik og Brug. Der kræves formentlig heller ikke Accept i de Tilfælde, hvor Tilbudsmodtageren bindes ved at undlade Reklamation, jfr ndfr § 22. Hvis omvendt Tilbudet selv er — eller ledsages af — en Erlæggelseshandling, kræves der jævnlig heller ikke egentligt Svar, idet Adressaten maa være berettiget til at acceptere ved at tilegne sig Ydelsen og ikke behøver at svare, før Tilbyderen afkræver ham Svar.⁸¹ En Overdragelseserklæring, der afgives i Henhold til en forudgaaende Aftale, kræver i Almindelighed ingen Accept.⁸²

⁷⁷ Jfr Planck § 130 Anm 2, Reuterskiöld Om aftal 46. Jfr ndfr § 9 Note 4 e.

⁷⁸ Jfr Ekström 534.

⁷⁹ F Eks U 1895.364 H, 1870.678, JU 1848.467. Naar A og B samtidig sender hinanden Tilbud angaaende samme Handel (*krydsende Tilbud*), har man spurgt, om Accept ikke kan undlades. Dette kan dog næppe antages. Tilbudene maa, da hvert af dem er afgivet uden Kundskab om det andet, som ellers kræve Svar. Man har hævdet, at Følgen heraf maa blive, at der, dersom begge Parter svarer, vil komme to Kontrakter i Stand; men dette er urigtigt. Hver af Accepterne vil ordentligvis udvise, at den kun afgives til Stadfæstelse af det tidligere gjorte Tilbud, og at kun een Handels Indgaaelse er tilsigtet. Jfr om Spørgsmaalet Ekström 546 f, Oertmann I 527 f.

⁸⁰ Jfr JU VI.884, U 1876.888, Aftl d Mot 30, Almén Avtl § 8 Note 1—2, Planck § 151. Jfr ndfr § 5 Note 10.

⁸¹ Hvis en ubestilt Ting sendes med Postopkrævning, er det i Almindelighed tilstrækkeligt at indløse den inden Udløbet af den Frist, indenfor hvilken efter Postreglementerne Indløsning staar aaben for Adressaten, jfr U 1922.942, der iøvrigt angaar Tilsendelse af en Lotteriseddel, hvorom der maa gælde særlige Regler.

⁸² Jfr den gamle Skik, at Overdragelsesdokumenter som Skøder kun

b. *Andre Løfter, som til Gengæld fordrer Opoffrelse* fra Løftemodtagerens Side, vil ligeledes jævnlig kræve Svar eller, saafremt Løftet kræver snarlig Handling, Foretagelse af Handlingen.⁸³ Men man kan næppe opstille en fast Regel her.⁸⁴

c. *Løfter, der kun tillægger Løftemodtageren Fordele* uden at kræve Opoffrelse fra hans Side, kræver ordentligvis ikke Accept. Saaledes Gavetilsagn, efter Omstændighederne Kautionserklæringer, Anerkendelses- og Godkendelseserklæringer.⁸⁵

3. Hvor der herefter ikke kræves egentligt Svar eller Løftegiveren helt har givet Afkald paa Svar, kan han dog ved ny Henvendelse kræve egentligt Svar, saaledes at Løftet bortfalder, hvis der da ikke afgives Acceptorklæring. Dette gælder ialfald om de Løfter, der maa anses som Tilbud,^{85b} se Aftl § 8. — Svar kan dog ikke kræves, hvor Tilbyderen allerede faktisk har modtaget Vederlagsydelsen, og § 8 omfatter heller ikke de Tilfælde, hvor Modtageren af »Tilbudet« er bundet, fordi han har undladt Reklamation.⁸⁶ — Hvor hurtigt dette Svar kan fordres, og om Løftegiveren eller Løftemodtageren bærer Risikoen for dets Forsendelse, er ikke afgjort af Loven.⁸⁷ Reglen i Aftl § 8 bør vistnok anvendes analogt paa Løfter, der ikke kan kaldes Tilbud.⁸⁸

underskrives af Overdrageren. — Remboursbankens »Bekræftelse« af Remboursen overfor Sælgeren kræver heller ikke Accept, se V Hvidt Bankrembourser 133.

⁸³ Jfr DL 1—15—3. Særlig om Kautionsstilsagn se Ussing Kaution § 4 ved Note 6 f, JU 1863.769, U 1874.787.

⁸⁴ Jfr Stang I² § 22.V. Lassen vilde her gennemføre samme Regel som ved gensidige Forhold, jfr ogsaa Aubert 72.

⁸⁵ Jfr U 1905.95, 1881.170, 1877.1191 H, jfr ogsaa 1888.910; Aubert 71 f. Derimod Deuntzer SkR 130 f. Se om Kautionserklæringer Ussing Kaution § 4 Note 5, om Løfter om Adgang til Fornylse af Lotteriseddel U 1922.942.

^{85b} Et Løfte, der giver helt Afkald paa Svar, kan kun kaldes et Tilbud, naar det gaar ud paa Indgaaelse af en gensidig bebyrdende Aftale, saaledes at Erlæggelsen af Modydelsen er »Accept« af Tilbudet.

⁸⁶ Om Betingelserne herfor se ndfr § 22.II.4. — Sv Avtl § 8.2^o indeholder en Udtalelse, der tilkendegiver, at § 8.1^o ikke omfatter de Tilfælde, da Undladelse af at afslaa Tilbud anses som Antagelse. Ved Affattelse af d og n Aftl er man gaaet ud fra, at der ikke krævedes nogen særlig Tilkendegivelse herom, se d Mot 31, Bugge 37 f.

⁸⁷ Herom Aftl d Mot 31, n Mot 37, Almén Avtl § 8 Note 4—6.

⁸⁸ Jfr Lassen I 47.

B. *Acceptfristen*.^{88a}

For de Tilfælde, hvor Tilbudet kræver egentligt Svar, giver Aftl visse Regler om det Tidspunkt, inden hvilket Accept skal foreligge.

1. Aftl § 2 handler om Tilfælde, hvor Tilbyderen har *fastsat en Frist* for Accept, og bestemmer først, at antagende Svar maa være *kommet frem* til Tilbyderen inden Fristens Udløb. Et Tilbud f Eks med Tilføjelsen »Accept senest 1ste Maj« kan sproglig forstaaes saaledes, at det er tilstrækkeligt, at Accepten afsendes 1ste Maj. Efter Aftl § 2 har denne Forstaaelse imidlertid Formodningen imod sig. Grunden hertil er, at det, der normalt har Interesse for Tilbyderne, er, hvornaar de faar Besked.⁸⁹ Paa den anden Side kræves det ikke, at Tilbyderen har gjort sig bekendt med Accepten inden det fastsatte Tidspunkt; da det her drejer sig om, hvad der kræves for at vedligeholde Tilbyderens Bundethed, er det nok, at Accepten er kommet frem til ham. Bestemmelsen i Aftl § 2.1^o viger, som de andre Regler i Kap 1, for modstaaende Tilkendegivelse i Tilbudet, f Eks »afsend Accept 1ste Maj«, og Sædvane.⁹⁰

Er den i Aftl § 2.1^o omhandlede Frist angivet som et Tidsrum, regnes den, hvis Tilbudet er gjort i Brev, fra⁹¹ den Dag, Brevet er dateret,⁹² og hvis det er gjort i Telegram, fra den Tid paa Dagen, da Telegrammet er indleveret til Afsendelsesstedets Telegrafstation,⁹³ Aftl § 2.2^o.

Iøvrigt maa det nærmere Indhold af Fristangivelser fastsættes ved Fortolkning.⁹⁴

^{88a} Det følgende (B—D) gengiver Lassen I § 10.III.4—6 med meget smaa Ændringer.

⁸⁹ Tilsvarende U 1911.1020 (Resp 9 Sept 1910). Saaledes ogsaa BGB 148 smh m 130, Oestr 862 a, OR 3. Anderledes engelsk-amerikansk Ret, Prochownik II 26. Se iøvrigt nærmere ndfr under VI. Om Bevisbyrden U 1914. 176.

⁹⁰ Jfr U 1887.996, 1906.488 (Resp 22 Sept 1905).

⁹¹ Den første Dag medregnes i Almindelighed ikke, Aftl d Mot 21, n Mot 26, Almén Avtl § 2 Note 17, BGB 187.

⁹² Har Brevskriveren angivet Datum urigtigt, kommer den angivne Datum Adressaten til Gode, hvis han er i god Tro, jfr Aftl § 32.1^o. Er Brevet udateret, kan Modtageren rette sig efter Poststemplets Datum.

⁹³ Den her foreliggende Forskel i den svenske Lovs Affattelse er uden Betydning, Almén Avtl § 2 Note 18. Forvanskninger af Tidsangivelsen fra Telegrafvæsnets Side gaar ikke ud over Tilbyderen, jfr Aftl § 32.2^o.

⁹⁴ Almindelige Definitioner af saadanne Udtryk som »Svar pr omgaaende«,

2. Aftl § 3 giver Regler om Acceptfristen for Tilfælde, hvor Tilbudet ikke fastsætter nogen Frist for Antagelse (den »*legale Acceptfrist*«). Gøres Tilbud i *Brev eller Telegram*, maa i saa Fald antagende Svar være kommet frem⁹⁵ til Tilbudsgiveren inden Udløbet af det Tidsrum, som ved Tilbudets Afgivelse af ham kunde paaregnes at ville medgaa.⁹⁶ Ved Beregningen af dette Tidsrum forudsættes, naar ikke andet følger af Omstændighederne,⁹⁷ at Tilbudet kommer frem i rette Tid, samt at Svaret afsendes uden Ophold, efter at den, til hvem Tilbudet er rettet, har haft rimelig Betænkningstid,⁹⁸ og at det ikke forsinkes undervejs. Disse tre Tidsrum danner en Enhed; hvad Tilbudsmotageren sparer paa et

»prompte«, »straks« o s v kan ikke gives. Betydningen skifter efter forskellige Omstændigheder og i forskellige Brancher, jfr Aftl d Mot 21, 22, n Mot 29; U 1888.695, 1907.395, Resp 25 Aug og 22 Sept 1905 (U 1906.488) og ndfr Note 100. Sml Almén § 3 Note 13, Staub Anh z § 361 Anm 49, Prochownick II 23. Hvor Svar kræves »inden« et Tidsrum fra Tilbudet, f Eks inden en Maaned, en Uge, tre Dage, maa »inden« normalt betyde »i Løbet af«, saa at Svar paa Maanedsdagen, Ugedagen, den tredie Dag efter Tilbudets Afgivelse er rettidigt, se U 1919.641 H, Hvidt Aftl § 2 Note 1, Almén Avtl § 2 v Note 3. Inden en vis Dato e l kan have samme Betydning, sml U 1889.490 (Betalning inden Juni Termin); men der kan ikke opstilles nogen Formodning herfor, se U 1929.356 Note 1, men dog nærmest modsat Lassen I § 10 Note 35; sml Aftl d Mot 20 f, n Mot 26. — Angaaende Tilbud, der kræver Svar paa en bestemt Dag, se Resp 23 Marts 1923 (SHT 1923.368), der ansaa et Telegram fra London som rettidigt, skønt det kom efter Lukketid.

⁹⁵ Jfr ndfr under VI.

⁹⁶ Jfr DD og Resp i følgende Noter samt Resp 4 Marts 1927 (U 1928.898). Saaledes ogsaa BGB 147.2^o, Oestr 862, OR 5, jfr Prochownick II 14 f, Almén Avtl § 3 Note 2; afvigende Planiol II Nr 977—979. Om Meddelelse ved Bud i Modsætning til Fuldmægtig Staub Anh z § 361 Anm 32, jfr ndfr § 21 Note 88,102—103.

⁹⁷ Trafikstandsning paa Grund af Sne e l, der var bekendt ved Tilbudets Afgivelse, bliver altsaa af Betydning for Fristen, Aftl d Mot 22, n Mot 27, Almén Avtl § 3 Note 5—6.

⁹⁸ Denne Del af Fristen er naturligvis stærkt varierende efter Omstændighederne, d Mot 22 f, Almén Avtl § 3 Note 7—8. Jfr U 1929.5 H (uden Ophold), 1895.364 H (i den nærmeste Tid — Tilbud gennem Agent), 1888.788 (Resp 17 August 1883: omgaaende). Særlige Grunde kan forlænge Fristen, se U 1895.542, 1891.984 (Resp 14 April 1890). Ved telegrafisk Tilbud bliver ogsaa Betænkningstiden kort, se U 1923.657, 1908.711 (Resp 7 Juli 1922, 17 Maj 1907), 1870.678. Om Fristen, hvor Tilbyderen har forlangt Telegram-svar, se U 1870.538 H, 1915.213, 1880.460, 1894.609 (Resp 23 Juni 1893).

af dem, kan han lægge til paa et andet.⁹⁹ Er Tilbudet gjort i Telegram, skal Antagelsen sendes telegrafisk,¹⁰⁰ hvis den ikke paa anden Maade kommer lige saa tidligt (d v s betimeligt)¹⁰¹ frem. — Tilbud, som fremsættes mundtlig, derunder i Telefon,¹⁰² uden at give Frist for Antagelse, maa antages straks,¹⁰³ Aftl § 3.2^o; Tilbyderens Tilstedebliiven uden Forhandlingernes Afbrydelse vil kunne fortolkes som en Forbliiven ved Tilbudet. Om Auktionsbud findes særlige Regler i Pl 25 Jan 1820, Rpl § 576.

C. *Kommer Accepten ikke i rette Tid, er Tilbyderens Løfte ikke længere bindende* for ham; Tilbagekaldelse fra hans Side kræves ikke til Løftets Tilintetgørelse.¹⁰⁴ Men angaar Tilbudet et gensidigt Forhold, saa at Accepten tillige indeholder et Løfte, opstaar det Spørgsmaal, om ikke Tilbyderen kan tilegne sig *den forsinkede Accept* som et nyt Tilbud. Maa han efter det foreliggende gaa ud fra, at Acceptanten var sig bevidst, at Accepten vilde komme for sent, kan denne ikke forstaas paa anden Maade end som et nyt Tilbud. Men ogsaa ellers maa Tilbyderen i Almindelighed gaa ud fra, at Acceptanten uanset Forsinkelsen ønsker, at Aftalen skal komme i Stand. I Overensstemmelse hermed bestemmer Aftl § 4.1^o, at antagende Svar, der kommer for sent frem, anses som *nyt Tilbud*, d v s *som et Løfte, der kræver Accept indenfor den i § 3 fastsatte Tid*.¹⁰⁵ Paa denne Maade kan den forsinkede Accept *dog ikke altid* behandles. Antager Acceptanten, at hans Accept er kommet frem

⁹⁹ U 1923.805 H; i 1929.5 H var Telegrammet formentlig ikke efter sit Indhold en fyldestgørende Accept.

¹⁰⁰ Aftl d Mot 23, Almén Avtl § 3 Note 14, jfr U 1923.805 H, Staub Anh z § 361 Anm 38, NRt 1919.225 (TfR 1923.241), 1923.583 (U 1924 B.167, TfR 1928.115). Sml før Aftl U 1888.825 og 1908.711 (Resp 27 Febr 1886, 17 Maj 1907).

¹⁰¹ Jfr Aftl d Mot 23, n Mot 28.

¹⁰² Jfr Almén Avtl § 3 v Note 16, BGB 147, OR 4, Oestr 862.

¹⁰³ U 1926.655 H, ovfr v Note 78. Saaledes ogsaa BGB 147, Oestr 862, OR 4. Reglen kan dog ikke gælde, hvor Tilbudet afgives til en Mellemand, som ikke har Fuldmagt til at afslutte Kontrakt, eller som forbeholder Accept fra sin Mandant, idet der da maa ventes saa lang Tid, som Indhentelse af Accept kunde paaregnes at tage, jfr NRt 1923.583 (U 1924 B.167, TfR 1928.115).

¹⁰⁴ Saaledes ogsaa BGB 146, OR 3.2^o, jfr Prochownick II 14, og om fransk Ret Planiol II Nr 977 (ovfr Note 96).

¹⁰⁵ Saaledes ogsaa BGB 150.1^o, Planiol II Nr 978.

i rette Tid, og hører han intet fra Tilbyderen, vil han gaa ud fra, at Aftalen er kommet i Stand, og træffe sine Dispositioner herefter. Aftl § 4.2^o bestemmer derfor, at Tilbyderen, hvis Acceptanten gaar ud fra, at hans Accept er kommet frem i rette Tid, og Tilbyderen maa indse dette,¹⁰⁶ saafremt han ikke vil godkende Svaret, uden ugrundet Ophold¹⁰⁷ skal give Afsenderen Meddelelse¹⁰⁸ herom¹⁰⁹; undlader han dette, anses Aftale for sluttet.¹¹⁰

Som almindelig Regel kan altsaa Tilbyderen gennem Accept eller efter Omstændighederne gennem Passivitet tilegne sig den forsinkede Accept, men altid gælder dette ikke. Naar saaledes Accepten tilkendegiver, at den kun skal gælde, hvis den kommer frem i rette Tid, eller naar saadan Forstaaelse af den følger af Omstændighederne, kommer Bestemmelserne i Aftl § 4 ikke til Anvendelse, jfr Aftl § 1.2 Pkt. § 4 maa navnlig være uanvendelig i Spekulationshandler, hvor det ingenlunde kan være Acceptanten ligegyldigt, om Handlens Istandkomst skal være afhængig af Tilbyderens Overvejelser efter Tilbudets Afgivelse. Om der i saadanne Tilfælde skal reklameres overfor den forsinkede Accept, og hvad i bekræftende Fald Virkningen er af Reklamationen, afgør Aftl ikke.¹¹¹

¹⁰⁶ Naar Tilbudsgiveren inden Acceptens Ankomst har tilskrevet den anden Part, at han ikke har faaet Accept i rette Tid og derfor betragter Tilbudet som bortfaldet, behøver han altsaa ordentligvis ikke at reklamere, Aftl d Mot 24—25, Kmsl d Mot 90; for almindeligt BGB 149.

¹⁰⁷ Fristen efter Aftl § 3 tilkommer altsaa ikke uden videre Tilbudsgiveren, Aftl d Mot 25, Almén Avtl § 4 Note 4.

¹⁰⁸ Meddelelsen gaar paa Adressatens Risiko, Aftl § 40, men kan tilbagekaldes efter Aftl § 7, Almén Avtl § 4 Note 14; anderledes Staub Anh z § 361 Anm 56.

¹⁰⁹ Den blotte Meddelelse om, at Accepten er kommet for sent, er altsaa ikke nok; anderledes Staub Anh z § 361 Anm 53, Oser § 5 Anm III.4, jfr Almén Avtl § 4 Note 11.

¹¹⁰ Jfr U 1919.773. Dette var ogsaa tidligere anerkendt, Evaldsen 17, Tybjerg hos Hage³ 342, Grundtvig Reklamation 233—35, ikke blot for Handelsforhold, men ogsaa udenfor saadanne, U 1917.721, 1909.308. Jfr U 1899.262, 1915.213. Saaledes ogsaa BGB 149, Oestr 862 a, OR 5.3^o, der dog kun paalægger Reklamationspligt, naar Accepten er afsendt i rette Tid, og ogsaa i andre Henseender afviger fra Aftl § 4.2^o, jfr d Mot 24.

¹¹¹ Om dette Emne Evaldsen 16—19, Tybjerg hos Hage³ 342, Grundtvig Reklamation 234, Aftl d Mot 25—26, Almén Avtl § 4 v Note 17—19. Om Betydningen i denne Henseende af Accepter, som begærer Konfirmation af Aftalen eller dennes skriftlige Affattelse (ndfr Note 115) se Almén Avtl

D. Accepten maa i Indhold være *overensstemmende* med Tilbudet. Hvis den paa Grund af Tillæg, Indskrænkninger eller Forbehold ikke stemmer med Tilbudet,¹¹² vedligeholder den ikke Tilbyderens Forpligtelse, Aftl § 6.1^o. Det er dog kun Tillæg o s v af materiel Betydning, som gør Accepten uoverensstemmende; en Tilføjelse af noget, der vel ikke er udtalt i Tilbudet, men følger af dette ifølge Fortolkning eller Retsregel, udelukker ikke Acceptens Virksomhed som overensstemmende.¹¹³ Den *uoverensstemmende Accept* anses efter Aftl § 6.1^o som *Afslag*; den tilintetgør altsaa Tilbudet,¹¹⁴ og det, selv om den er afgivet inden Acceptfristens Udløb, Aftl § 5.^{114b} Undertiden kan det være tvivlsomt, om en Erklæring er en uoverensstemmende Accept,¹¹⁵ bl a kan det være vanskeligt at afgøre,

§ 6 v Note 23. Overfor Accept af Tilbud om Sæsonvarer, som ifølge Forsinkelsen ikke kan afsendes betids, maa vistnok Reklamationspligt paahvile Tilbudsgiveren; men Virkning af undladt Reklamation kan ikke blive, at Aftale kommer i Stand; den maa vel blive den, at Tilbudsgiveren maa erstatte den anden Part negativ Kontraktsinteresse.

¹¹² U 1920.898 H, 795, 1929.119, jfr tidligere U 1913.631 (Resp 16 Febr 1912), 1917.502, 1910.428, 1902.556, 676; se ogsaa 1921.713 H. Den i d Aftl optagne Angivelse af Uoverensstemmelsens forskellige Former findes ikke i n Aftl; dette er uden real Betydning.

¹¹³ Jfr U 1921.178 H, og tidligere 1903.694 (Resp 3 Jan 1902), 1907.397.

¹¹⁴ U 1913.639 (Resp 13 Sept 1912), 1890.753, 1878.217. — Om 1894.758 se Note 116. — Saaledes ogsaa BGB 150.2^o, 146, Oser § 3 Anm 4, Prochownick § 197. Det kan dog forekomme, at Tilbyderen stiller sig saaledes overfor den uoverensstemmende Accept, at Acceptanten derved bliver beføjet til at antage, at Tilbudet endnu staar ved Magt, jfr U 1885.123 H, eller at Tilbyderen gaar ind paa Accepten, jfr U 1885.185.

^{114b} Se Henvisninger ndfr i Note 116.

¹¹⁵ *Delvis Accept* er i Almindelighed uoverensstemmende Accept, Almén Avtl § 6 Note 4—7, jfr Staub Anh z § 361 Anm 63. Telegramsvar med Tilføjelse »*nærmere i Brev*» eller desl opfattes her i Landet ikke som endelig Accept, men saaledes at Aftale kommer i Stand, hvis det bebudede Brev indeholder overensstemmende Accept og kommer frem i rette Tid, jfr U 1878.217. Saaledes ogsaa Staub Anh z § 381 Anm 59. I Norge og tildels i Sverige opfattes saadant Svar som ren Accept, saa at det bebudede Brevs Indhold og Ankomst ingen Betydning faar for Aftalens Afslutning, se Aftl d Mot 28, n Mot 34, Almén Avtl 39 f. Accept, der indeholder *Begæring om Stadfæstelse (Konfirmation)* af Aftalen eller om *skriftlig Affattelse* af den (»send Kontrakt») opfattes almindeligt som ren Accept, sml NJA 1921.357 (TfR 1923.376), SvJT 1918 Rf 2. Rigtigheden af denne Opfattelse synes ret utvivlsom for Tilfælde, hvor der haves Ret til at fordrø Anerkendelse eller

om en Tilkendegivelse fra Tilbudsmodtagerens Side er en uoverensstemmende Accept eller blot en Forespørgsel — under Fastholden af Tilbudet til eventuel Overvejelse — om Tilbyderens Villighed til at forandre Tilbudets Vilkaar. Tilkendegivelser af sidstnævnte Art tilintetgør ikke Tilbudet.¹¹⁶

Af samme Grunde som under C med Hensyn til den forsinkede Accept omtalt bestemmer Aftl endvidere, at en uoverensstemmende Accept anses som *nyt Tilbud*,¹¹⁷ (§ 6.1^o) der altsaa bliver endelig forpligtende ved at accepteres indenfor den i § 3 angivne Frist, og at dette dog ikke gælder, hvis Acceptanten gaar ud fra, at hans Svar er overensstemmende med Tilbudet,¹¹⁸ og Tilbyderen maa indse dette (§ 6.2^o)¹¹⁹. I saa Fald skal Tilbyderen, ligesom i tilsvarende Tilfælde overfor forsinket Accept, hvis han ikke vil godkende Svaret, uden ugrundet Ophold¹²⁰ give Meddelelse (Aftl § 40) herom. Undlader han dette, anses Aftale for sluttet med det Indhold, Svaret har.¹²¹ Ligesom ved Aftl § 4 maa det erindres, at der kan gives Tilfælde, hvor en uoverensstemmende Accept ikke kan

skriftlig Affattelse (ndfr § 9 Note 4 e), jfr dog den Tvivl, der omtales ndfr § 9 v Note 5. Anderledes, hvor saadan Ret ikke haves, dersom Forbeholdet maa opfattes som en Betingelse for Acceptantens Bundethed og ikke som en blot Henstilling. Se herom Aftl d Mot 27 f, n Mot 33 f, og navnlig Kõersner Obligationsrättskommitténs Förslag till Lag om Avtal 17—19, Almén Avtl § 6 Note 17 ff, jfr ovfr Note 111. Paa Grund af den foreliggende Tvivl opgaves Forsøgene paa i Udkastet til Aftl at fastslaa Forstaaelsen af de omtalte Forbehold; se ogsaa Justitsministeriets Forslag til Aftl Bilag 2.

¹¹⁶ I Handelsforhold er der stærk Tilbøjelighed til at betragte saadanne Henvendelser som Afslag, jfr U 1912.978 (Resp 22 Sept 1911), se ogsaa 1928.863. U 1894.758 maa formentlig opfattes saaledes, at der forelaa ren Accept, men at Aftalen skulde udformes nærmere i Enkeltheder.

¹¹⁷ Jfr før Aftl U 1917.502. Saaledes ogsaa BGB 150.1^o.

¹¹⁸ Efter Omstændighederne kan der vistnok ogsaa paahvile Tilbyderen Reklamationspligt overfor en bevidst uoverensstemmende Accept, navnlig naar Acceptanten med nogen Grund kunde gaa ud fra, at Tilbudsgiveren vilde gaa ind paa Ændringen, jfr maaske en Forudsætning i U 1913.1002, Aftl n Mot 32, Almén Avtl § 6 Note 13. Se som Eksempel paa det modsatte U 1929.119.

¹¹⁹ Aftl § 6 omfatter ikke det Tilfælde, at Uoverensstemmelse mellem Svar og Tilbud (kendeligt) skyldes Tilbudets Forvanskning undervejs, se herom Aftl § 32.2^o, ndfr § 20 Note 122, 123. Jfr endvidere U 1917.586.

¹²⁰ Jfr U 1920.898 H (rettidig Reklamation).

¹²¹ Jfr som Eksempel SvJT 1922 Rf 73.

tilegnes af Tilbyderen; herom kan henvises til det under C bemærkede.¹²² Ogsaa overfor Skrivelser, der sendes til Stadfæstelse af en (virkelig eller efter Brevskriverens Opfattelse) indgaaet Kontrakt, kan det efter Omstændighederne paahvile Modtageren at reklamere i Anledning af Uoverensstemmelse.¹²³

VI. Acceptens Rettidighed beror ifølge Aftl normalt paa, hvornaar Erklæringen *kommer frem til* Adressaten. Det samme Udtryk anvendes i Aftl § 7 om Tilbagekaldelse af Tilbud eller Svar og i Aftl §§ 13, 18 med Hensyn til Tilbagekaldelse af Fuldmagt. Det kan vistnok overhovedet opstilles som Hovedreglen om »Paalæg«, at de *binder Adressaten* i det Øjeblik, da Erklæringen kommer frem til ham.¹²⁴ Det er dog ikke helt sikkert, at Reglen gælder for alle Paalæg, eller at der maa kræves nøjagtig det samme i alle Tilfælde.¹²⁵ I det følgende tænkes der fortrinsvis paa Accepten.

En Erklæring, som afgives i *Brev eller Telegram*, er »*kommet frem*« til den anden Part, naar den er naaet saa vidt, at han under almindelige Forhold vil have haft Lejlighed til at gøre sig bekendt med den. Er f Eks et Brev nedlagt i Adressatens Brevkasse, er det derved kommet frem til ham, og det kan ikke komme i Betragtning, at han ikke er hjemme eller desl.¹²⁶ Erklæringer, som afgives *mundt-*

¹²² Se ovfr ved Note 111, Aftl d Mot 27.

¹²³ Jfr U 1901.78, 1894.906; 1902.320, 1895.699 (Resp 7 Juni 1901 og 23 Juni 1894); sml 1918.660. Se p d a S U 1920.249 H, 1915.790, 1904.619. — Jfr iøvrigt Grundtvig Reklamation 230 ff, SpD I § 79 v Note 35, sv D i TfR 1902.353 samt ndfr § 22 v Note 33—34.

¹²⁴ Jfr Lassen I § 10.II, Stang I² § 21.III; sml Vinding Kruse ER III 771. Se om Opsigelser Lassen I § 65 v Note 2 b.

¹²⁵ Se ogsaa Stang I² § 21.IV, jfr næste Note. — I denne Forbindelse kan bemærkes, at Tilbagekaldelsen af et Tilbud (eller en Fuldmagt) ikke egentlig lægger noget Baand paa Tilbudsmodtageren (eller den Trediemand, overfor hvem Fuldmagten tilbagekaldes), men kun afskærer en Retserhvervelse, som ellers vilde være indtraadt, jfr Federspiel Viljeserklæringernes Systematik 47 f. Dette faar Betydning, naar der spørges om, hvilken Habilitet der kræves hos Adressaten.

¹²⁶ Aftl d Mot 20, n Mot 25 f, Almén Avtl § 2 v Note 9—14, Stang I² § 21.III, IV, Chydenius Finsk Kontraktsrätt I 12 f, Staub Anh z § 361 Anm 5—9, 15, Oser § 9 Anm III. Et Forretningsbrev, der er lagt i Forretningens Brevkasse efter sædvanlig Kontortid, er saaledes normalt først kommet frem ved næste Kontortids Begyndelse, medmindre det faktisk er

lig, maa, uanset at de ikke er kommet til den anden Parts Kundskab, regnes for at være kommet frem til ham, ialfald naar det kun skyldes ond Vilje hos ham, at Erklæringen ikke er kommet til hans Kundskab.¹²⁷ Lige med at en Erklæring er kommet frem til den anden Part i Retsforholdet, virker det, at den er kommet frem til nogen, som er bemyndiget eller dog legitimeret til at modtage Erklæringer som den foreliggende for ham.¹²⁸

Undtagelsesvis kan en Erklæring endog faa Virkning som Paalæg, skønt den slet ikke kommer frem til Adressaten, nemlig naar dette skyldes Forhold, som Adressaten maa bære Følgerne af, f Eks at han er flyttet uden at have meddelt det til Medkontrahenten.¹²⁹

læst forinden. Sml dog Resp 23 Marts 1923 (ovfr Note 94). — Hvis en Erklæring og en Tilbagekaldelse begge er lagt i Brevkassen efter Kontorets Lukning, men Adressaten inden næste Kontortids Begyndelse gaar ned og tager Posten og læser en Del af den, maa Tilbagekaldelsen dog anses for at være kommet rettidig frem, selv om den ikke var iblandt de Breve, han læste. Saaledes Stang I² § 21 Note 15. At en Accept under tilsvarende Omstændigheder ikke er rettidig, hvis Acceptfristen udløber ved Slutningen af sædvanlig Kontortid, er ikke, som Stang synes at mene, noget Bevis for, at »kommet frem« tages i forskellig Betydning i §§ 2—3 og i § 7. Hvis en Mand paa Landet, der har tilbudt at sælge sit Hus og krævet Accept senest en vis Dag, tilfældig henter sin Post paa Postkontoret efter Dagens eneste Postombæring og saaledes modtager Accepten, maa den formentlig anses for at være kommet frem, selv om han ikke læser den. — Et Brev, der er nedlagt i Adressatens Postboks, er kommet frem, naar der har været den almindelige Adgang til at læse det, jfr Aftl n Mot 26. Det er omtvistet, om et anbefalet Brev er kommet frem, naar Postbudet har været med det paa Adressatens Bopæl uden at træffe nogen, til hvem det kan afleveres, og har efterladt Meddelelse herom, jfr herfor NJA 1918.551, men herimod U 1919.773 (Præmisserne) og 1909.308 (før Aftl) samt om Opsigelse 1911.856 (med Dissens).

¹²⁷ Jfr Almén Avtl § 2 v Note 15, Planck § 130 Anm I, Staub Anh z § 361 Anm 4, 8. — Om Nægtelse af at modtage Opsigelser, der præsenteres, se U 1917.524 (før Aftl), 1887.679.

¹²⁸ Jfr U 1914.484.

¹²⁹ Dette maa gælde om en Accept, hvis Tilbyderen er flyttet uden at have meddelt Tilbudsmodtageren dette, og ialfald jævnlig om Betaling, Opsigelse eller andre Henvendelser i Medfør af et bestaaende Kontraktsforhold, jfr U 1909.746 (der ialfald i Præmisserne gaar for vidt), FAL § 33.1^o. I saadanne Tilfælde maa Erklæringen da faa Retsvirkning paa det Tidspunkt, da den uden den paagældende Hindring vilde være kommet frem, sml FAL § 33.1^o (med en retsteknisk Forskydning). En Tilbagekaldelse af et Tilbud kan derimod i Almindelighed ikke blive virksom, naar den paa Grund af Adressatens Flytning ikke kommer frem inden det i Aftl § 7 nævnte Tidspunkt.

Om de Reklamationer, som er nødvendige for at bevare en Ret, (*»pligtmæssige Reklamationer«*), opstiller Aftl § 40 den Regel, at det ikke gaar ud over den reklamerende, at Meddelelsen forsinkes eller ikke kommer frem, naar han har indleveret den til Befordring med Telegraf eller Post eller, hvor andet forsvarligt Befordringsmiddel benyttes, har afgivet den til Befordring dermed.¹³⁰ Samme Regel maa antages at gælde om pligtmæssige Reklamationer udenfor Aftl's Omraade. Den er ogsaa anvendelig paa visse andre pligtmæssige Meddelelser;¹³¹ men den kan ikke overføres til Paalæg i Almindelighed.¹³²

Den Bundethed, som Acceptens Ankomst medfører for Tilbyderen, falder dog bort, saafremt Acceptanten tilbagekalder Accepten, hvilket kan ske i Overensstemmelse med Aftl § 7.

VII. Det udviklede viser, at der ikke i dansk Ret kan opstilles en enkelt almindelig Regel om, *i hvilket Øjeblik en Viljeserklæring faar Retsvirkning*. I fremmed Litteratur har der været ført endeløse Kampe herom og særlig om Tidspunktet for Acceptens Virkning.¹³³ Vanskelighederne beror for en væsentlig Del paa, at man har villet fastslaa en fælles Regel for alle Tilfælde. Dette Standpunkt fastholdes endnu af talrige Forfattere, ligesom det er trængt igennem i BGB § 130 for alle Viljeserklæringer, der skal afgives overfor en anden Person — de saakaldte »empfangsbedürftige« Viljeserklærin-

¹³⁰ Tilsvarende Regler findes i Kbl § 61, Kmsl § 3; se om deres Fortolkning SpD I 72 f, Almén § 61. Angaaende Reklamation i Almindelighed se Grundtvig Reklamation 102 ff. Om Reklamation er en Retshandel, se Grundtvig anførte Værk 243 ff.

¹³¹ Se VL § 45.2^o, FAL § 33.2^o. Vinding Kruse ER III 771 vil ogsaa anvende Reglen paa Betaling. Dette kan jeg ikke tiltræde. Noget andet er, at den i Note 129 nævnte Regel kan anvendes paa Betaling, og at visse Følger af Forsinkelse med Betaling ikke vil indtræde, naar det drejer sig om en Forsendelsesforsinkelse, der ikke kan lægges den betalende til Last.

¹³² Dette kan sluttes fra de ovenfor i Note 126 nævnte Domme om anbefalede Breve.

¹³³ Jfr Lassen I § 10.IV. I tysk Litteratur er der navnlig opstillet 3 Teorier: *Aeusserungstheorie*, hvorefter Erklæringen virker, naar den er udtalt; *Empfangstheorie*, hvorefter den skal være kommet frem til Adressaten, og *Vernehmungstheorie*, der kræver, at den er kommet til hans Bevidsthed.

ger —.¹³⁴ Det rationelle er formentlig at sondre efter Arten af Retsvirkningerne. Aftl's Regler om Svar lægger den Opfattelse nær, at der maa sondres imellem Betingelserne for, at en Erklæring kan virke *som Løfte*, og for, at den kan virke *som Paalæg*. Men de Regler, Aftl opstiller om Tidspunktet for Svarets Virkning, kan næppe fuldt ud overføres paa Paalæg i Almindelighed.¹³⁵ Og selv for Løfternes Vedkommende indtræder formentlig ikke alle Retsvirkninger samtidig.¹³⁶

§ 5.

Tilfælde, hvor en Person bindes, skønt et Løfte ikke er afgivet af ham eller modtaget af nogen Adressat.¹

A. I visse Tilfælde stifter det afgivne Løfte Ret, selv om det *ikke er kommet til Adressatens Kundskab*.

Som Eksempel herpaa kan nævnes Løftet om en *Ydelse til Almenheden*, idet det vistnok maa blive bindende, saa snart det er offentliggjort.²

Fremdeles maa det vistnok antages, at *Accepterklæringer i særlige Tilfælde* binder Acceptanten allerede fra Afgivelsen. — Dette kan formentlig ikke være udelukket ved, at Aftl § 7 ogsaa omfatter

¹³⁴ Se om dette Begreb f Eks Planck Anm 4 foran § 116. Standpunktet modificeres imidlertid faktisk ved Kravet om en Aftale (Overenskomst), idet et Tilbud i de fleste Retninger først faar Retsvirkning, naar det er accepteret, se ndfr § 7 Note 4.

¹³⁵ En Modregningserklæring maa saaledes virke til Fordel for den erklærende, naar Erklæringen kommer frem; men i samme Øjeblik maa ogsaa den erklærendes Modfordring regnes som ophørt. Den erklærende er blot ikke afskaaret fra at tilbagekalde sin Erklæring, før denne er kommet til Adressatens Bevidsthed; hvis Tilbagekaldelse sker, bortfalder Erklæringens Virkning imidlertid i begge Retninger. Se fremdeles ovfr ved Note 125 og i Note 126.

¹³⁶ Se herom ndfr § 7.

¹ Lassen I § 11, Stang I² § 15.VIII, Vinding Kruse TfR 1919.180 ff, Hagerup TfR 1894.55.

² Jfr U 1906.587, Lassen I § 11 Note 2. Derimod gælder der næppe en tilsvarende Regel om Udlovelser, se ovfr § 9 efter Note 61.

Accepter.³ — Om gensidig bebyrdende Aftaler, hvor Tilfældet spiller den afgørende Rolle, kan man formentlig opstille den Regel, at Acceptanten er uberettiget til at tilbagekalde sin Accept, efter at det Tilfælde er indtruffet, der var en Betingelse for, at Tilbyderen fik Ret til Ydelsen. Saaledes maa en Lotterikollektør, der har accepteret et Tilbud om at købe en Lotteriseddel, idet han har afsendt Sedlen eller afsendt Svar med Opgivelse af Sedlens Nummer, være uberettiget til at tilbagekalde Accepten, efter at der er faldet Gevinst paa Sedlen.⁴ Og den Forsikrer, der accepterer en Forsikringsbegæring, hvorefter Risikoen — f Eks paa Grund af FAL § 11 — løber fra et Tidspunkt, der ligger forud for det Øjeblik, da Accepten kom til Forsikringstagerens Kundskab, maa være uberettiget til at tilbagekalde Accepten, efter at han har erfaret, at Forsikringsbegivenheden er indtraadt. — I de omtalte Tilfælde har Acceptanten det vel ikke sjældent i sin Magt at standse Ydelsen eller Svaret undervejs; men dette er uberettiget i Forhold til Tilbyderen og kan ikke formindske hans Forpligtelser overfor denne. —

B. I andre Tilfælde kan den, der i god Tro modtager en skriftlig Erklæring, støtte Ret paa den overfor Udstederen, skønt denne *ikke har »afgivet» Erklæringen*.

Saaledes maa det antages, at Pengesedler, der stjæles fra Seddelbanken, efter at de er gjort færdige til Udgivelse, stifter Ret for den, der i god Tro erhverver dem ved Overdragelse. Og en lignende Regel gælder formentlig om andre negotiable Dokumenter, ialfald om Veksler og dermed ligestillede Værdipapirer.⁵ I disse Tilfælde vil Retserhvervelse dog faktisk i Almindelighed ikke indtræde for Erklæringens Adressat, men først for en senere Erhverver af Dokumentet.

Fremdeles kan nævnes Aftl § 35, der dog kun skaber en genkaldelig Legitimation og først afføder denne Virkning ved Forfaldstid.

³ Derimod er Aftl uforenelig med den undertiden opstillede Sætning, at Accept af Tilbud om gensidig bebyrdende Retsforhold *som Hovedregel* binder Acceptanten fra Afgivelsen, se herom Lassen I § 11 ved Note 7. I engelsk Ret antages det, at en Accept, der er afgivet til Postvæsenet, normalt ikke kan tilbagekaldes, jfr Pollock Contract 39 f. I Tyskland antages det af mange, at Sælgeren, der afsender Varer paa en Bestilling, der ikke kræver Svar, men kun Afsendelse, bindes ved Afsendelsen, se Staub Anh z § 361 Anm 67 ff, Oertmann § 151 Anm 2.c, jfr dog Planck § 151 Anm 4.

⁴ Jfr Lassen SpD 1897 § 128 Note 60.

⁵ Jfr Lassen I § 53 v Note 30.

I de heromhandlede Tilfælde bindes Udstederen af Erklæringen ikke ved selve Udstedelsen; denne bør derfor ikke betragtes som retstiftende.

C. Der kan endelig forekomme Tilfælde, hvor en Person bindes ved en »ensom Erklæring« eller ved en anden Akt, som han foretager »i Ensomhed«.⁶

Det er saaledes fastsat i VL § 21.3^o, at Vekselaccept ikke, efter at den er tegnet paa Vekslen, med Retsvirkning kan udstryges, forandres eller tilbagekaldes. Denne Regel maa begrundes med, at en Veksel med en udstreget Accept er daarligere egnet til Omsætning end en Veksel uden Accept, og at Indrømmelse af et almindeligt Erstatningskrav mod Acceptanten ikke vilde give Vekselejerne et tilstrækkeligt Værn.⁷ Lignende Betragtninger kan muligvis ogsaa i andre Tilfælde føre til at lade Bundethed indtræde ved »ensomme« Erklæringer.⁸

Større praktisk Betydning har det, at *Erlæggeseshandlinger*, der foretages til Opfyldelse af en forud indgaaet Aftale, kan blive bindende, selv om der hverken foreligger nogen Viden om dem hos den berettigede eller nogen »Afgivelse« til ham.⁹ Dette kan antages, ikke blot naar det er vedtaget i den forudgaaende Aftale, men ogsaa naar det følger af Sædvane eller Forholdets Natur. Paa dette Sted kan der imidlertid ikke gaas nærmere ind herpaa, da Afgørelsen beror paa de enkelte Kontraktstypers *naturalia negotii*.

Disse Synspunkter kan iøvrigt ogsaa føre til, at visse Erlæggeseshandlinger bliver bindende *ved Afgivelsen*.¹⁰

Der findes sikkert endnu flere Tilfælde.¹¹ En Accept, der bestaar

⁶ Udtrykket »ensom« Erklæring er dannet af Vinding Kruse i TfR 1919. 180 ff og optaget af Stang I² § 15.VIII. Lassen brugte Udtrykket »ensidige Skylderklæringer«.

⁷ Se herom Lassen SpD § 102.I.2. Reglen er næppe tilstrækkelig begrundet, jfr Stang I² § 15 Note 45.

⁸ Lassen nævner yderligere Deponering af et Beløb i Henhold til Rpl § 583.1^o, idet Deponenten maa være afskaaret fra at fordr Beløbet tilbage, naar Pantebrevet er udslettet. Dette forklares dog naturligare ved, at Fogeden er autoriseret til at modtage Beløbet paa Kreditors Vegne.

⁹ Jfr U 1920.621, 1927.785 og nærmere Ussing i U 1929 B.154 f med flere Henviisn.

¹⁰ Saaledes formentlig i Afsendelseskøb, se Ussing anf St med Henviisninger. Derimod Vinding Kruse ER III 1313 i Noten.

¹¹ Lassen SpD 1897 § 146 v Note 14 nævner et ret specielt Tilfælde.

i Tilegnelse af en tilsendt Ydelse, maa saaledes antages at binde »Acceptanten« straks fra Tilegnelsens Øjeblik.¹² Undertiden er det ogsaa blevet antaget, at Værdipapirer kan overdrages uden Meddelelse til Erhververen, naar Overdrageren ved Retshandel med Debitor betager sig enhver Raadighed over dem.¹³ — Her foreligger dog en Erklæring, der er afgivet til en anden Person og kommet til hans Bevidsthed.¹⁴ — Enkelte Forfattere nævner ogsaa Trediemandsretshandlen som Eksempel paa ensomme Erklæringer.¹⁵

Endelig maa det erindres, at en Person kan blive bundet ved at undlade Reklamation.¹⁶

D. Man kan endnu rejse det Spørgsmaal, om de Regler, der kræver, at Erklæringen skal være »afgivet« og kommet til Adressatens Kundskab, kun er deklaratoriske, saa at en Person kan binde sig,

¹² Jfr ndfr § 22.II.3; sml v Tuhr BürgR II.1 456. Her kan Bundethed maaske endogsaa indtræde, selv om Tilegnelsen ikke er Udtryk for Vilje til at acceptere. Om Bundethed i visse Tilfælde kan indtræde ved den blotte Passivitet, selv om denne ikke indeholder et stiltiende Løfte, undersøges ndfr i § 22.II.4.

¹³ Jfr U 1883.856 om Notering af Obligation (næppe rigtig). Se endvidere om Notering af Sparekassebog paa Trediemands Navn med Udelukkelse af Adgang for den noterende til selv at raade over Bogen U 1871.250 (i Præmisserne — faktisk forelaa tilsyneladende Aftale med Boghaveren), sml om Indskud i Sparekasse U 1918.358 og (endnu videregaaende) JU 1855.726; i U 1902 B.47 forelaa Meddelelse til Boghaveren. Om Indskud i Forsørgelseskasse U 1900.599. Se herom ndfr § 21 Note 35.

¹⁴ Der foreligger ikke altid en Aftale med eller et Løfte fra Debitor, men ofte kun et »Paalæg« til ham. Naar den, der har tegnet en Livsforsikring, indsætter en Trediemand som begunstiget ved Erklæring til Forsikrings-selskabet, jfr FAL § 103, foreligger der ogsaa et Paalæg; men her er det almindelig anerkendt, at den, der afgiver Paalægget, ikke bindes derved. N Cohn har i TfR 1914.42 f (hvormed kan sammenholdes Livsforsikringskravet 80 f) hævdet, at en Fordringshaver i *Almindelighed* ensidigt (d v s ved Erklæring til Debitor) kan tillægge Trediemand en Ret til den Ydelse, som Fordringen gaar ud paa, af samme Karakter som den, der skabes ved en Trediemandsretshandel. Dette kan næppe godkendes. Der er ikke følgelig Trang til en saadan Regel, og Debtors Stilling kan blive ugunstigere, naar der ved Siden af den oprindelige Kreditor, der har fuld Dispositionsret over Fordringen, sættes en anden »Kreditor« uden Dispositionsret. Sml Lundstedt Tredjemandsaftal 233, men deroverfor Cohn Livsforsikringskravet 169.

¹⁵ Se herom ndfr § 21 v Note 80.

¹⁶ Se herom ndfr § 22.II.4.

uden at disse Betingelser er opfyldt, naar han klart tilkendegiver, at det er hans Vilje.

Spørgsmaalet maa besvares benægtende.¹⁷

Kravet om Afgivelse af et Løfte lægger i Almindelighed ingen væsentlig Hindring i Vejen for Gennemførelsen af de privates Formuedispositioner. Og det vilde være betænkeligt at nøjes med en Beslutning i Ensomhed, dels fordi det normalt vilde være den, der havde foretaget Dispositionen, muligt bagefter at fjerne ethvert *Bevis* for Dispositionen, dels fordi der ofte vilde være Fare for, at Domstolene med Urette antog en endelig Beslutning for bevist. Og Hensynet til den, til Fordel for hvem der disponeres, gør sig jo ikke gældende, saalænge han ikke har erfaret noget om Dispositionen.

At Retspraksis staar paa det her forsvarede Standpunkt, fremgaar af en Række Domme om »ensomme« skriftlige Erklæringer,¹⁸ navnlig Overdragelseserklæringer.¹⁹ I Virkeligheden foreligger der dog næppe noget Retstilfælde, hvor det klart slaas fast, at det var den erklærendes Vilje at binde sig straks — uden Afgivelse. —

Et helt andet Spørgsmaal er, om den uafgivne Erklæring, uden at binde den erklærende, kan have retlig Betydning. Det er navnlig gjort gældende, at en blot udtalt eller nedskreven Erklæring, skønt den var tilbagekaldelig, kunde binde den erklærendes Arvinger, selv om den ikke opfyldte de Betingelser, der ifølge Arvelovgivningen kræves til dispositiones mortis causa.²⁰ Dette Spørgsmaal maa imidlertid behandles i Arveretten.

¹⁷ Afvigende Hagerup i TfR 1894.55 f, jfr 46.

¹⁸ Se en Række Domme om Tilfælde, hvor Ejeren af et Værdipapir med »ensom« skriftlig Erklæring overdrager dem til andre: Schl II.338 samt — vedrørende Forholdet til Overdragerens Dødsbo — U 1899.904 H, 1912.331, 1873.59, 1869.1007, JU VI.633 og modsætningsvis U 1893.147 H, 1900.902. I Tilfælde som de nævnte har iøvrigt Ejeren som oftest ikke haft Vilje til at binde sig selv, sml ogsaa U 1872.24, JU 1867.180.

¹⁹ Som Eks af anden Art JU 1862.337 (Obligation udstedt), Schl III.408 (Godkendelse af Opsigelse), sml ogsaa U 1919.865 (Eftergivelse, vistnok kun dispositio mortis causa). Se fremdeles om Indsættelse af Penge i Sparekassen paa en andens Navn ovfr Note 13, ndfr § 21 Note 35 og 44.

²⁰ Jfr om denne Lære Lassen I § 11 Note 10.

§ 6.

Løftegiverens mellemkommende Død og Inhabilitet.¹

Naar Løftet er afgivet, er den grundlæggende retstiftende Kendsgerning til Stede. Ligesom Løftets Retsvirkning ikke hindres af, at Løftegiveren fortryder Løftet, inden det er kommet til Adressatens Kundskab, er der intet, der tvinger til at lade Løftet falde bort, ved at Løftegiveren dør eller mister sin Habilitet, inden Løftet er kommet til Adressatens Bevidsthed og derved blevet bindende.² Den indtrufne Begivenhed kan imidlertid medføre, at Løftet ikke mere kan tjene Løftegiverens Formaal, eller at dets Fastholdelse iøvrigt vilde stride mod Løftegiverens eller hans Arvingers Interesse. Hvilken Betydning Retsordenen skal tillægge dette, har imidlertid været omtvistet.³

Hvad først angaar *Løftegiverens Død*, kan dansk Rets Regler vistnok bygges paa Analogien af Aftl § 21.1^o, der handler om Fuldmagtsgiverens Død.⁴

Herefter berøres Løftet ikke af Dødsfaldet, medmindre det »følger af særlige Omstændigheder«, at det skal falde bort ved Løftegiverens Død.⁵ Afgørende i første Række bliver da Løftets Fortolkning. Hvor Løftet intet tilkendegiver om Dødsfaldets Betydning, maa det komme an paa, om Løftets Formaal er blevet uopnaaeligt eller det iøvrigt maa antages at have været en afgørende Forudsætning for Løftet, at Løftegiveren levede,⁶ hvilket navnlig vil forekomme, hvor

¹ Lassen I § 19.III, Stang I² § 18.I og III, Almén Avtal 46 f, Gjelsvik TR 304.

² I fransk og engelsk Ret antages det, at Tilbudet altid falder bort, naar Tilbyderen dør inden Accepten, se Planiol II Nr 980, Pollock Contract 42 f. Tilsvarende Windscheid-Kipp II § 307.2.

³ Ogsaa her i Landet før Aftl, se Lassen I² § 16.III, Torp-Grundtvig 372ff.

⁴ Saaledes Lassen, Almén og Stang.

⁵ Paa dette Punkt beslægtede Regler findes i BGB 153, jfr 130.2^o, Oestr 862, jfr ogsaa Oser 28.

⁶ Ved en »afgørende« Forudsætning forstaaes her en, der har været »Bestemmelsesgrund«, se nærmere ndfr § 25 v Note 13—14. Gjelsvik vil lade Løftet falde bort, naar Adressaten maa forstaa, at *Arvingerne* ikke vil have Retshandlen effektueret. Dette kan ikke billiges. Et Gaveløfte kan ikke falde bort, fordi Arvingerne er kendt som Personer, der aldrig giver noget bort.

Løftet som Vederlag krævede Ydelser, der skulde tjene Løftegiverens personlige Fornødenheder, f Eks Klæder eller et Hotelværelse.

Selv hvor der foreligger saadanne særlige Omstændigheder, beskyttes Løftemodtagerens gode Tro,⁷ saaledes at Løftet dog bliver bindende, saafremt Løftemodtageren hverken havde eller burde have Kundskab om Dødsfaldet og dets Betydning som bristende Forudsætning for Løftet. Den gode Tro maa være til Stede i det Øjeblik, da Løftet efter almindelige Regler bliver bindende, altsaa normalt i det Øjeblik, da Adressaten faar Kundskab om det.⁸

Herefter kan man sige, at Løftegiverens Død kun har Indflydelse paa Løftets bindende Kraft, forsaavidt almindelige Ugyldighedsregler fører dertil.⁹

Det samme maa antages om det Tilfælde, at Løftegiveren efter Løftets Afgivelse *taber Evnen til at handle fornuftmæssigt* (Mdhl § 65).¹⁰ Løftet berøres ikke deraf, medmindre Adressaten, da han fik Kundskab om Løftet, kendte eller burde kende Begivenheden og indsaa eller burde indse, at dermed en afgørende Forudsætning for Løftet var bristet.¹¹

Om Umyndiggørelse henvises til § 11.

§ 7.

Fra hvilket Tidspunkt har Løfter Retsvirkning?

Ovenfor er det undersøgt, hvornaar et Løfte bliver bindende, saaledes at det ikke berøres af Løftegiverens Tilbagekaldelse eller

⁷ Modsat tysk Ret efter herskende Lære, se Planck § 153 Anm 2, v Tuhr BürgR II.1 471 (Døden har endog denne Virkning, selv om den indtræder efter Accepten; de lege ferenda forsvares den Regel, at den godtroende Acceptant har Krav paa negativ Kontraktsinteresse). Den gode Tro beskyttes heller ikke i fransk og engelsk Ret.

⁸ Aftl § 39 maa anvendes analogt, og ligeledes maa de andre ovfr i § 4.III.E og § 5 omtalte Undtagelser tages i Betragtning.

⁹ Det er navnlig de Regler, der fremstilles ndfr i § 16.II, der finder Anvendelse. Det maa dog bemærkes, at en Parts Død i mange Tilfælde bringer selv endelig indgaaede Kontraktsforhold til Ophør.

¹⁰ Stang I² § 18 Note 5, Torp-Grundtvig 373 Note 116. I Udlandet gælder der om Inhabilitet som oftest samme Regler som om Død, se f Eks BGB 153.

¹¹ Den af Lassen I § 19 ved Note 27 opstillede Sætning kan ikke billiges.

Død, samt hvorvidt Accept er nødvendig for at bringe Retsforholdet endelig i Orden. Her skal det undersøges, fra hvilket Øjeblik et Løftes eller en Aftales¹ Retsvirkninger iøvrigt indtræder.² Spørgsmaalet volder mest Tvivl i de Tilfælde, *hvor der kræves Accept* for at bringe Retsforholdet endelig i Stand.

Aftl indeholder ingen Regler om Spørgsmaalet;³ og dette maa billiges, da de forskellige Retsvirkninger utvivlsomt ikke bør knyttes til samme Tidspunkt og der ved gensidig bebyrdende Aftaler for en Del bør gælde forskellige Regler om de to Løfter, hvoraf Aftalen bestaar.⁴

Hvad først angaar *Parternes indbyrdes Forhold*, er det klart, at Løftemodtageren ikke kan gøre nogen Ret gældende mod Løftegiveren, før denne er blevet bundet ved Løftet. — Ved at gøre Retten gældende mod Tilbyderen vil Adressaten iøvrigt som oftest have accepteret Tilbudet og ialfald have tilegnet sig Retten, saaledes at han ikke mere kan afslaa den. — Det kan imidlertid følge af Løftet (Aftalen) eller af Retsordenens deklaratoriske Regler for Aftaler af den paagældende Art, at Retten først skal kunne gøres gældende paa et senere Tidspunkt.

Det modsatte kan derimod ikke forekomme. Noget helt andet er at Parterne kan aftale, at deres *Forpligtelses Indhold* skal bestemmes ved Hjælp af et tidligere Tidspunkt, hvilket f Eks kan ske igennem en Vedtagelse om, at Forpligtelserne skal anses som begyndt eller Aftalen for indgaaet paa en vis Dag i Fortiden;⁵ og dette Tidspunkt kan ligge endog før Tilbudets Afgivelse.⁶

¹ Visse Spørgsmaal vedrørende andre Viljeserklæringer er omtalt ovfr § 4.VI og VII.

² Hertil Lassen I § 9 med Note 10, TfR 1888.132, 245 f, 269—271, Stang I^a § 21.VII, Almén Avtl § 1 v Note 32.

³ Se derimod OR 10. Om Grunden til, at BGB ikke har optaget den Regel, der fandtes i den ældre HGB 321, se Mot I 174, Prot I 85.

⁴ Jfr d Mot 19. Da BGB erklærer *Aftalen* for det retstiftende, antages Hovedreglen at være, at dens Virkninger begynder med det Øjeblik, da Aftalen kom i Stand, d v s normalt da Accepten kom frem til Tilbyderen, se v Tuhr BürgR II.1 486.

⁵ Jfr v Tuhr BürgR II.1 28 f.

⁶ Eks: Forsikring af Skib, der er paa Rejse, med Vedtagelse om, at Risikoen skal løbe fra sidste kendte Afgang; Pengelaan med Aftale om, at Renter skal løbe fra en tidligere Dato; Salg af fast Ejendom med Vedtagelse af, at »Skæringsdagen« for Indtægter og Udgifter skal ligge i Fortiden.

Noget saadant kræver dog en særlig Vedtagelse. Derimod forekommer der Tilfælde, hvor det er Retsordenens deklaratoriske Regel, at Indholdet af Løftegiverens Forpligtelser bestemmes, som om de var indtraadt allerede *ved Løftets Afgivelse*. Et Eksempel herpaa er FAL § 11.1⁰.

Den, der tilbyder en Ydelse, maa normalt, naar Tilbudet antages, kunne drages til *Ansvar*, hvis han inden Accepten *ved positiv Handling har gjort Opfyldelsen umulig*, f Eks forbrugt eller afhændet den tilbudte Ting. Ja, det samme maa vistnok antages, naar hans Forømmelse af at drage Omsorg for den bortlovede Ting har medført dens Undergang eller Forringelse.⁷ Og Acceptanten maa, hvor han skal yde en Ting, normalt have Omsorgsansvar straks fra Acceptens Afgivelse.⁸ Paa den anden Side bliver Tilbyderen normalt ikke før Acceptens Modtagelse forpligtet til at foretage Levering af en tilbudt Ting eller at paabegynde et tilbudt Arbejde,⁹ hvorimod Acceptantens Leveringspligt ofte maa regnes for indtraadt fra Acceptens Afgivelse.

Acceptens Ankomst er uden Tvivl bestemmende for Indholdet af Tilbyderens Forpligtelser ogsaa i visse andre Retninger;¹⁰ men der kan ikke opstilles nogen almindelig Formodning for, at Retsvirkningerne regnes fra Acceptens Ankomst.¹¹ I mange Tilfælde er det helt andre Omstændigheder end Erklæringernes Afgivelse og Modtagelse, der er afgørende.¹²

Der kan heller ikke siges noget almindeligt om, hvilket Tidspunkt der i Tvivlstilfælde skal være afgørende, naar Parterne har vedtaget »gangbar Pris«, »Markedspris« e l.

Alle disse Spørgsmaal om Indholdet af Parternes Forpligtelser

⁷ Jfr Lassen i TfR 1888.270 og v Tuhr BürgR II.1 487. Ansvarsbetingelserne maa vistnok være de samme som efter Aftalens endelige Indgaaelse.

⁸ Jfr v Tuhr anf St.

⁹ Hermed maa sidestilles Tilfælde som det Depositumstilfælde, Lassen omtaler anf St.

¹⁰ Saaledes var den vistnok afgørende for Forsikrerens Risiko før FAL, se SpD 1924.209 f.

¹¹ Sml U 1881.381. FAL § 11 lader Selskabets Risiko begynde ved Acceptens Afsendelse.

¹² Saaledes med Hensyn til Spørgsmaalet, fra hvilket Tidspunkt Køberen bærer Risikoen, jfr U 1876.888, eller har Ret til Frugter, jfr Kbl §§ 17—20, eller en laant Pengesum skal forrentes, jfr SpD 1897 § 98 v Note 72.

Ussing Aftaler.

maa — bortset fra præceptive Lovregler¹³ — i første Række besvares ved en Fortolkning af Aftalen (Tilbudet). Hvor Parterne intet har bestemt, maa Manglen afhjælpes paa samme Maade som ellers, naar en Aftale er ufuldstændig.

Iøvrigt har det næppe stor Betydning i Forholdet mellem Parterne at fastslaa, hvornaar Retten ifølge Løftet eller Aftalen er stiftet.¹⁴

I Forhold til Trediemand har det ofte afgørende Betydning, fra hvilket Øjeblik Løftet har Virkning.

Hovedreglen synes her at burde være, at Løftet stifter Ret i det Øjeblik, da det bliver bindende for Løftegiveren, altsaa normalt ved at komme til Adressatens Bevidsthed. Hvis Løftet er et Tilbud, er det vel muligt, at Adressatens Ret falder sammen ved Afslag eller Udeblivelse af Accept; men dette kan ikke føre til at nægte Løftet Virkning overfor Trediemand, dersom man anerkender, at en betinget Aftale kan have Virkning overfor Trediemand, allerede inden Betingelsen indtræder. Hermed er det dog ikke Meningen at fastslaa en for alle Tilfælde gældende Regel. Hvad der er dansk Rets Regel, *maa bestemmes i hvert enkelt* af de forskellige *Forhold*, hvor Spørgsmaalet opstaar. Her skal derfor kun gøres nogle faa Antydninger for at belyse Problemet.

Det har ofte Betydning overfor Trediemand, at en Fordring er stiftet inden et vist Tidspunkt. Som et særlig praktisk Eksempel derpaa kan nævnes Spørgsmaalet, om en Løftemodtager kan anmelde sin Fordring i Løftegiverens Konkursbo.¹⁵ Dette maa formentlig komme an paa, om Løftet blev bindende for Løftegiveren inden det Øjeblik, da Konkursen fik Virkning.¹⁶ Ved Sammenstød

¹³ Spørgsmaalet om disse faar navnlig Betydning, hvor Lovgivningen ændres i Tiden efter Tilbudets Afgivelse. L. 259 28 Juni 1920 § 15.2^o lader ældre Ret gælde, overalt hvor Tilbudet er afgivet, inden de ny Regler traadte i Kraft.

¹⁴ Det antages at have Betydning ved den tyveaarige Forældelse og ved Præklauson (Lassen I § 69.III.1, § 70.III.2).

¹⁵ Om en Fordring paa A, der er stiftet ved Aftale med A, kan anvendes til Modregning overfor den, til hvem A's Fordring er overført, afhænger ogsaa af, hvornaar den er stiftet, jfr Lassen I § 63.II.1 og IV.

¹⁶ Jfr ndfr § 19. I tysk Ret er Spørgsmaalet omtvistet, se Staub § 361 Anh Anm 80; v Tuhr BürgR II.1 471 lægger Vægt paa Acceptens Afgivelse.

mellem flere Overdragelser eller mellem Erhvervelser ifølge Overdragelse og Kreditorforfølgning kan man vistnok ogsaa følge samme Hovedregel.¹⁷

§ 8.

Konstruktionerne.

Paa Grundlag af den i det foregaaende givne Fremstilling af dansk Rets Regler skal det kort prøves, om de kan sammenfattes i Løfte- eller Overenskomstteoriernes Konstruktioner.

Naar man forstaar Løfteteorien blot som Udtryk for, at den ældre romanistiske Overenskomstteori forkastes, er der ingen Tvivl om, at dansk Ret staar paa Løfteteoriens Standpunkt, idet Tilbudet binder, inden det accepteres,¹ og visse Løfter ikke engang kræver Accept som Betingelse for, at Løftegiveren varigt skal være bundet.² Men hvis Benævnelsen Løfteteori ikke skal blive misvisende, maa det fremhæves, at de fleste Løfter ogsaa efter dansk Rets deklatoriske Regler kræver Accept inden en vis Frist for at blive varigt bindende.³

I de Tilfælde, hvor Løftet ikke kræver Accept, er det fremdeles klart, at det er Løftet, der skaber selve den Ret, det tilsiger, og at denne Ret kun frembyder den Ejendommelighed, at den kan bortfalde, hvis Løftemodtageren afslaar Løftet, inden han har tilegnet sig Retten.⁴

Hvad der kan volde Tvivl, er alene, hvorledes Forholdet nærmere skal konstrueres i de sædvanlige Tilfælde, *hvor der kræves Accept*, idet det afgivne Løfte kun er et Tilbud.

¹⁷ Spørgsmaalet om Sammenstød mellem flere Overdragelser undersøges i Tingsretten (Ejendomsretten); se nu Vinding Kruse ER III 770, 825 ff, 1297 f, jfr ogsaa K G Jensen og H Ussing i U 1929 B.148—57. Særlige Regler gælder bl a med Hensyn til fast Ejendom ifølge TL § 1, se Vinding Kruse ER III 939 ff.

¹ Jfr ovfr § 4.III.

² Jfr ovfr § 4.V.

³ Sml Ernst Møller Konkret Retsundervisning 37—39; hans Forslag om at erstatte »Løfte« med »Kontrakt« kan dog ikke bifaldes.

⁴ Jfr ovfr § 4.IV. Retten maa derfor, selv om Løftet ikke er accepteret, normalt kunne gøres til Genstand for Kreditorforfølgning, se U 1888.910.

I dansk Litteratur har man opstillet følgende Konstruktion: Løftet skaber, saa snart det er kommet til Adressaten eller til hans Bevidsthed, *den ved Løftet tilsagte Ret*. Men denne Ret er betinget. Den bortfalder ved Afslag. Hvor Løftet kræver Accept, bortfalder den tillige, hvis Accept ikke indløber rettidig.⁵

I Modsætning hertil hævder tyske Forfattere, at selve den af Tilbyderen tilsagte Ret først skabes ved Aftalen.⁶ Hvis Tilbudet gaar ud paa Stiftelse af en Fordringsret, opstaar *denne Ret* altsaa først, naar Aftalen er kommet i Orden; Tilbudet skaber kun en »Bundethed«, der udelukker Tilbagekaldelse. En nyere tysk Lære hævder dog, at der i denne »Bundethed« netop indeholdes en Ret for Adressaten, men en Ret af en anden Art end den, der opstaar ved Aftalen: ved Tilbudets Ankomst til Adressaten skabes der en Ret for ham til ved sin Accept at bringe Retsforholdet i Stand.⁷ Efter denne Lære kan Tilbudet altsaa stifte Ret; men det er en forberedende Ret, og efter Accepten er det *Aftalen*, der er det egentlige Grundlag for Retsforholdet. Man finder derfor ogsaa denne nyere Teori betegnet som en Overenskomstteori.

Den sidst omtalte Konstruktion giver maaske en brugbar Sammenfatning af tysk Rets Regler;⁸ men den passer ikke paa dansk Ret. Den Ret, som Tilbudet skaber inden Accepten, kan vel falde bort ved Acceptens Udeblivelse eller ved Afslag; men iøvrigt synes den i Hovedsagen at være af samme »Kvalitet« som den Ret, Tilbudsmodtageren har efter Accepten. Efter dansk Ret maa Tilbudsmodtageren saaledes formentlig kunne overdrage sin uaccepterede Ret,⁹

⁵ Se Lassen I 43 f, TfR 1888.116, Torp Hovedp 37. Ogsaa Goos I 220 ff hævder, at Løftet stifter Ret, omend han kræver Accept som en positiv Betingelse.

⁶ Se Planck § 145 Anm 5, Oertmann § 145 Anm 3, v Tuhr BürgR II.1 486 f, jfr ogsaa Ekström 535 f.

⁷ Retten henføres til de saakaldte »Gestaltungsrechte«, se v Tuhr og Oertmann anf St.

⁸ Den har positiv Støtte i BGB 305 (»Vertrag«), 873, 929, 1032, 1205 (»Einigung«). Se fremdeles Note 9 og Henvisningerne i de følgende Noter.

⁹ Lassen I § 9 Note 9, der tilføjer, at Tilbudsmodtageren vel ikke kan sætte en anden i sit Sted som Acceptant. Dette er uomtvisteligt, hvor Accepten indeholder et Genløfte, dog at det modsatte kan vedtages, jfr U 1918.31 H. I Tyskland antages Reglerne om Overførelse af Fordringer at være uanvendelige, jfr Planck § 145 Anm 5, Staub § 361 Anh Anm 23; men ifølge Oertmann kan Retten dog »efter Omstændighederne« overdrages.

ligesom denne normalt maa tilfalde hans Konkursbo, der kan afgive Accept i Fallentens Sted.¹⁰ Ved Tilbud om Overdragelse af en Ret kræves der heller ikke Accept, for at Tilbudsmodtageren skal opnaa Prioritet i Kollision med Trediemands Retserhvervelse.¹¹ Endelig er heller ikke iøvrigt en Aftales Retsvirkninger normalt knyttet til det Tidspunkt, da Accepten kom i Stand.¹²

Dansk Rets Regler illustreres derfor bedre med en Løfteteori, og Lassens Konstruktion af Løfteteorien harmonerer med den i dansk Litteratur sædvanlige Konstruktion af betingede Løfter.

Dansk-norsk Rets Holdning synes paa dette Punkt afgjort at betegne et Fremskridt i Forhold til de store Landes Ret. Vel er Brodden brudt af Overenskomstteorien, naar Tilbudet erklæres for bindende; men Fastholdelsen af Aftalen som Grundlag for Retsforholdet (BGB 305) synes mere at bunde i Traditionens Magt og abstrakte Spekulationer end i en indtrængende Prøvelse af, hvilke Retsregler der paa hvert enkelt Punkt stemmer med Livets Tarv.

I Sammenhæng med Overenskomstteorierne er »Aftalen« ofte blevet opstillet som en særlig, tosidet Retshandel.¹³ Nyere danske Forfattere hævder derimod, at Aftalen ikke bør opfattes som een Retshandel af særlig Art, men at den er en ejendommelig Sammenknytning af to Retshandler¹⁴ — normalt Tilbudet og Accepten. — Hver Parts Forpligtelse stiftes ved hans Løfte, der blot er stillet i Afhængighedsforhold til den anden Parts. At gaa nærmere ind paa denne Strid er næppe paakrævet.

¹⁰ Jfr Lassen I § 10 Note 8, Almén AvtI § 7 v Note 26, Staub Anh z § 361 Anm 81. Afvigende Planiol II Nr 1020, Prochownick II 16. Sml hvad der er anført ovfr § 4 Note 70 om Fallentens Afslagsret. Om Undtagelser fra Reglen se ndfr § 16 Note 14. Retten vil derimod sjældnere kunne tilegnes af Kreditorer ved Individualforfølgning, da en enkelt Kreditor normalt ikke kan afgive behørig Accept, jfr Note 9.

¹¹ Se ovfr § 7 v Note 17.

¹² Se ovfr § 7.

¹³ Saaledes ogsaa Ekström § 102, Hallager-Aubert § 14.

¹⁴ Denne Lære er hævdet af Aagesen Program 1871 71, 1872 30 Noten, Indledning 571, RR § 33, af Evaldsen 12 ff, Goos I 215 ff samt Lassen I §§ 9—10, Stang I² § 22, § 15.IX, Almén AvtI 142 f.

§ 9.

Løftets Form¹ og Causa.

I. Vor Lovgivning har ligesaa lidt som andre nyere Lovgivninger² gjort Løftets Gyldighed afhængig af nogen *Form*. Ikke blot det udtrykkelige, men ogsaa det stiltiende (§ 22), og ikke blot det skriftlige, men ogsaa det mundtlige Løfte er forpligtende. Vel synes DL 5—1—1 at kræve, at et Løfte for at være forpligtende skal være afgivet baade mundtlig og skriftlig og med Segl, men der er ingen Tvivl om, at Ordene maa forstaas som »Mund *eller* Haand og Segl«, jfr DL 5—14—29, 5—8—3, 5—1—6, Pl 2 Okt 1754 § 3, se nu Aftl § 3.2^o. Ej heller er Løftets skriftlige Affattelse eller andre bestemte Forholdsreglers Iagttagelse³ (f Eks Vidners Tilkaldelse, Oprettelse for Notarius publicus eller Øvrigheden) i Almindelighed af Lovgiveren foreskrevet som *lovbestemt Bevismiddel* for det Tilfælde, at nogen fragaar det Løfte, han sigtes for; men saadanne Forholdsregler er naturligvis anbefalelsesværdige for Bevisets Skyld.

Imidlertid gives der dog forskellige Lovbestemmelser, som foreskriver, at visse Løfter skal afgives paa bestemt Maade, navnlig

¹ Lassen I § 12.I—II (her benyttet omtrent uændret), Ørsted Hdbg V 107 ff, J E Larsen 28—31, Gram 188—195 og 201—202, Evaldsen 102—104, Vinding Kruse ER III 779 ff; Stang I² § 19.I, V, Platou § 19, Ekström § 120.

² Windscheid § 312, § 173, Planck I ad § 125 Anm 1, BGB Mot I 178 ff, Oestr 883, OR 11, G W Gram 36—39, Schrevelius I 136—137, Ask Om Formaliteter vid Kontrakt enligt romersk och svensk Förmögenhetsrätt. Efter fransk Ret er som Hovedregel Kontrakten formløs, Planiol II Nr 992—994, men ifølge C c 1341 kan, udenfor Handelssager, Retshandler angaaende en Værdi af over 150 frc i Nægtelsestilfælde ikke bevises ved Vidner, men kun ved Skrift eller Notarialakt, Planiol II Nr 1103 ff. Ogsaa efter engelsk-amerikansk Ret er Kontrakten i Almindelighed formløs, Pollock 132 ff, 144—45, Anson 43 og 51, Prochownick II 33 ff, Wharton § 8, men adskillige Retshandler kan navnlig ifølge the statute of frauds ikke bringes for Retten uden skriftligt Grundlag, Anson 54 ff, Pollock 157 ff og 604 ff, Prochownick II 64 ff.

³ Haandpenge, jfr Pl 2 Okt 1754 § 4, U 1901.232, er ikke i noget Tilfælde foreskrevet som Form for Retshandler, men deres Givelse kan gøre det klart, at det er kommet til endelig Aftale, og giver muligvis i et enkelt Tilfælde en ejendommelig Retsbeskyttelse, se om Pl 2 Okt 1754 § 4 SpD § 91 i Slutn. Jfr Almén ad § 25 v Note 40—42 a, Windscheid § 325, BGB 336—338, OR 158.

skriftlig. Naar saadanne Lovbestemmelser særlig udviser, at det er Meningen med Forskriften, at det paa anden Maade end den foreskrevne afgivne Løfte ikke skal være bindende, foreligger der utvivlsomt en *Undtagelse* fra Reglen om Løftets Formfrihed; Løftet er da i egentlig Forstand formbundet.⁴ Men Forskrifter om visse Forholdsregler ved Løfters Afgivelse har ingenlunde altid denne Betydning. Undertiden er saaledes Former foreskrevet, for at Løftet kan faa visse særlige Virkninger, medens det, selv om Formerne ikke iagttages, har almindelig Virkning efter sit Indhold, se saaledes VL § 5,^{4a} Checklov 23 April 1897 § 1, Sølov § 177^{4b} og om Tinglysning ndfr under II. Undertiden er Virkningen af de foreskrevne Forholdsreglers Forsømmelse f Eks kun den, at den forsømmelige Part stilles ugunstigt med Hensyn til Bevis, Fr 27 Maj 1848 § 11^{4c}, Pl 2 Okt 1754 § 3^{4d}. Naar Lovbudet ikke giver særlig Vejledning til Forstaaelsen, hverken i den ene eller den anden Retning, maatte det vel nærmest antages, at Paabudet er en virkelig Formforskrift. Men ældre Bestemmelser, navnlig i DL, der foreskriver skriftlig Affattelse, har man ofte fortolket saaledes, at de kun giver Ret til at fordre den allerede indgaaede Kontrakt skriftlig udfærdiget,^{4e} eller efter Omstændighederne saaledes, at den Part, hvem skriftlig

⁴ f Eks DL 5—2—80, Bentzon AR 236, 303; Lærlingel 6 Maj 1921 § 1, L 1 April 1912 Nr 67 §§ 4—5, Aktiel 15 April 1930 §§ 3 og 5; sml ogsaa FAL § 103. Undertiden er i gensidige Obligationsforhold kun den ene Parts Løfte formbundet, L 1 April 1912 Nr 67 § 5. Forsaavidt begge Parter Erklæringer er formbundne, f Eks Lærlingel § 1, kan der møde Tilfælde, hvor Overenskomsten undtagelsesvis er den retstiftende Kendsgerning.

^{4a} SpD § 101.I.9, sml Ekström 706.

^{4b} Bentzon Soret 491—92, Grundtvig Soret 154.

^{4c} SpD § 96.II.

^{4d} SpD § 91.I.

^{4e} Ret til at fordre en afsluttet Aftale affattet skriftlig haves kun ifølge særlig Lovhjemmel, f Eks Sølov § 109, Sømandslov § 1, Sædvane eller udtrykkelig eller stiltiende Aftale, Almén Avtl 37, Stang I² § 19 Note 24, Aftl d Mot 28. Om Virkningen af saadan Aftale U 1905 B.259. U 1900.939 antager, at Aftale gennem Telefon kan fordres skriftlig stadfæstet, og at den, naar Stadfæstelsen nægtes, kan annulleres, jfr Resp 6 Novbr 1913, 7 Jan 1926 (U 1914.975, 1927.870). Se endvidere om Aftaler afsluttet ved Telegram Resp 29 Septbr 1909 (U 1910.884) og om Kontrakter, der afsluttes gennem Agenter eller andre Mellemmænd, Resp 11 Febr og 28 Apr 1916, 4 Dec 1920, 3 Marts 1922, 21 Dec 1923 (U 1917.764, 774, 1921.831, 1923.652, 1924.717).

Affattelse er paalagt, stilles uheldigt i Henseende til Bevisbyrden, naar han forsømmer dette.

Parterne kan naturligvis under deres Forhandlinger *vedtage* skriftlig Form for deres Løfter, saaledes at kun det i skriftlig Form bragte skal være bindende for dem, men en Vedtagelse om, at Forhandlinger eller deres endelige Resultat skal affattes skriftlig, kan ikke i Almindelighed formodes at have dette Indhold.⁵

II. Medens saaledes *Løftets skriftlige Affattelse* efter dansk Ret i Almindelighed hverken er Form eller lovbestemt Bevismaade, frembyder den naturligvis forskellige faktiske Fordele, og Lovgivningen har fastsat visse særlige Regler for skriftlige Løfter i Almindelighed eller for visse Arter af saadanne, f Eks Rpl § 307, Fr 9 Febr 1798, 28 Juli 1841 § 1, Aftl § 34, se nærmere i det følgende. Endvidere forudsætter en Aftales Tinglysning, at den foreligger skriftlig, jfr TL § 9.^{5b}

Idet Lovgivningen dog undtagelsesvis, se ovfr under I, fastsætter Skriftlighed som nødvendig Form og i flere Retninger knytter særlige Regler til Skriftlighed, og da Ret til skriftlig Affattelse undertiden haves, bliver det af Betydning at bestemme, *hvad der udkræves, for at et Løfte eller en Kontrakt kan siges at foreligge skriftlig*.⁶ Hertil udkræves regelmæssig, at Erklæringen foreligger med Afgiverens Underskrift, jfr DL 5—1—1 og 3. Og en Erklæring foreligger utvivlsomt skriftlig, naar skriftlig Tekst af den erklærende selv er forsynet med haandskreven Underskrift af hans Navn. Det er lige-

⁵ Stang I² 266, Planiol II Nr 973, Prochownick § 200, D i JU 1857.596, JT XXV.143, tildels Almén Avtl § 6 Note 20. En Formodning for, at Parterne ikke skal være bundet, forinden den aftalte skriftlige Affattelse har fundet Sted, opstilles af Windscheid § 312 Note 12—13, Oestr 884, OR 16; saaledes ogsaa Platou § 19.7^o, Nordling 214—216, Chydenius I 14—16 og maaske U 1875.55 H, tildels BGB 154.2^o, Planck § 154 Nr 2, Staub Anh z § 361 Anm 84, 85. Jfr Lassen I § 2.VI, ndfr § 17 Note 1—4. Hvor det er aftalt eller forudsat, at der skal oprettes skriftlig Kontrakt, vil man dog være tilbøjelig til at fortolke de mundtlige Udtalelser som kun forberedende, jfr U 1923.797 H (Præmisserne).

^{5b} Pantebreve skal endog være skrevet paa autoriserede Blanketter, se Anord 26 Novbr 1926 Nr 298 § 3.

⁶ Aubert 80, Gram SpD 313—314, 316, Evaldsen 104, Fortolkning 16, Stang I² § 19.V. Jfr BGB 126, 127, 793, HGB 181, Planck ad §§ 126, 127, Staub § 350 Anm 54 ff, OR 13—15, Oestr 886.

gyldigt, om Teksten er frembragt ved Haandskrift eller Tryk, og af hvem den er frembragt; Segl kræves trods Udtalelserne i DL 5—1—1 og 3 ikke, ej heller Vitterlighedsvidners Underskrift. Paa-stemplet Underskrift vil være tilstrækkelig, ialfald naar den frem-træder som Haandskrift;^{6a} Underskrift under Medhjælp (»med ført Pen«) er tilstrækkelig,⁷ og ogsaa anden Vedkendelse end Navns Underskrift vil være tilstrækkelig, forsaavidt den efter almindelig Opfattelse betyder det samme som Underskrift. Ogsaa Navntegnelse ved Fuldmægtig vil fyldestgøre Fordringen om skriftlig Affattelse. Men ved det anførte maa det fremhæves, at de forskellige Lovbud, der lægger Vægt paa skriftlig Affattelse, muligvis stiller forskellige Fordringer i denne Henseende, og det vil først og fremmest afhænge af en *Fortolkning af det enkelte Lovbud*, hvad der i hver enkelt Retning kræves til skriftlig Affattelse. Og naar der under Forhandlinger om en Retshandels Indgaaelse fordres skriftlig Meddelelse, eller naar skriftlig Affattelse er aftalt, maa det afgøres ved Fortolkning af de paagældende Viljeserklæringer, hvad dermed nærmere menes.

III. At DL 5—1—7⁸ ikke fastsætter en *Form for uskriftkyndige Personers* Løfter i Almindelighed, er klart. Artiklen taler kun om saadanne Personers skriftlige Erklæringer; deres mundtlige Løfter er utvivlsomt forpligtende efter samme Regler som andres. Men iøvrigt kan Artiklens Forstaaelse i flere Retninger vække Tvivl. Bestemmelsen gaar ud paa, at visse Forholdsregler skal iagttages ved uskriftkyndige Personers Oprettelse af skriftlige Dokumenter, og disse Forholdsregler sigter aabenbart navnlig til at skaffe den uskriftkyndige Kundskab om Indholdet af Dokumentet, forinden han giver det fra sig med sin skriftlige Vedkendelse. Men om Følgen af, at disse Forholdsregler ikke iagttages, udtaler Artiklen sig ikke. Holdepunkter for Forstaaelsen afgiver imidlertid dels Artiklens nys omtalte Øjemed, som viser, at Lovgiveren har den Omstændighed for Øje, at uskriftkyndige Personer let kan komme til at give deres

^{6a} Jfr D i U 1908.928.

⁷ Se dog ndfr Note 15.

⁸ Lassen I § 12.III, Ørsted Hdbg V 110—112, JT VIII.2.227—229, J E Larsen 31—35, Gram 196—201, Evaldsen 110—115, Aubert 81—84, Stang I² § 19.VI, Aagesen 699—701. I BGB er særlige Regler for uskriftkyndige anset for unødvendige, se Mot I 187 f. Jfr OR 15, 14.2^o, Oestr 886.

Vedkendelse til et skriftligt Dokument uden at kende dets Indhold, dels Forbindelsen med DL 5—1—6, som omhandler den Indsigelse mod et Dokument, at Underskriften er falsk (nu Rpl § 307). Herefter maa det antages, at *Artiklen giver Regler for det Tilfælde, at en uskriftkyndig, mod hvem der fremlægges et skriftligt Dokument, som angiver sig at hidrøre fra ham, fremsætter den Indsigelse, at Vedkendelsen er falsk, eller at han ved Vedkendelsen ikke vidste, hvad det indeholdt.* Naar der i Almindelighed — bortset fra Uskriftkyndighed — overfor en skriftlig Erklæring, af den, mod hvem den fremlægges, og hvis Navn staar under Dokumentet, fremsættes den Indsigelse, at Underskriften er falsk, forkastes denne Indsigelse ifølge Rpl § 307, naar han ikke med sin Ed bekræfter Indsigelsens Rigtighed.⁹ Og naar en Person mod den skriftlige Erklæring, der fremlægges med hans Navn under, henter en Indsigelse derfra, at Dokumentet har et andet Indhold, end han ved Underskriften antog, maa han føre det ordentligvis vanskelige Bevis derfor og for, at denne Omstændighed var kendelig for Medkontrahenten (ndfr § 15). Disse Reglers Anvendelse overfor uskriftkyndige vilde nu frembyde særlige Misligheder. Naar der er begaaet Falsk overfor en saadan Person, vil han, netop paa Grund af sin Uskriftkyndighed, ofte være ude af Stand til at aflægge Ed paa, at han ikke har underskrevet det paagældende Dokument, og han vil meget let komme i den Tilstand at have underskrevet Dokumentet uden nøje Kendskab til dets Indhold og følgelig være tvunget til at føre det omtalte vanskelige Bevis. Paa disse Ulemper er det efter det anførte, at DL 5—1—7 maa antages at ville bøde, og Resultaterne bliver da følgende.

Naar et skriftligt Dokument fremlægges mod en Person med hans Underskrift eller anden skriftlige Vedkendelse, og han — fremsættende den Indsigelse, at Vedkendelsen er falsk, eller at han ikke kendte Dokumentets Indhold — gør gældende, at han var uskriftkyndig, bliver først dette Punkt at oplyse. Om Bevisbyrden i denne Henseende siger Artiklen intet, og det maa derfor efter almindelige Regler antages, at Bevisbyrden¹⁰ hviler paa den, der fremsætter Indsigelsen, hvorved dog bemærkes, at allerede den Omstændighed,

⁹ Munch-Petersen DRpl II 338.

¹⁰ JU 1856.224, 1853.509, 1863.47.

at Dokumentet ikke er underskrevet paa sædvanlig Maade, men med Bomærke, med ført Pen eller desl, kan være oplysende om Indsigelsens Rigtighed. Kun dersom det herefter maa antages, at den paagældende er uskriftkyndig, kommer Artiklens Regler til Anvendelse. Medkontrahenten maatte da paa den i Artiklen angivne Maade oplyse, at Vedkendelsen er ægte, og at den uskriftkyndige ved Vedkendelsen kendte Dokumentets Indhold. Men Praxis¹¹ har forlængst antaget, at disse Beviser med samme Virkning kan føres paa enhver anden efter almindelige Regler gyldig Maade, saa at det f Eks er uforløst, at Vidnerne Underskrift findes paa Dokumentet, og at Vidnerne er tilkaldt af den uskriftkyndige, og tilstrækkeligt, at Underskriften er foregaaet med ført Pen, og at den uskriftkyndige paa anden Maade end den i Artiklen omtalte er gjort bekendt med Dokumentets Indhold. Det er endog antaget, at Medkontrahenten, der har tilvejebragt Formodning for, at Dokumentet er opløst for og vedkendt af den uskriftkyndige, kan kræve dennes Benægtelsesed.^{11a} Lykkes dette Bevis for Medkontrahenten, staar han, som naar han ellers har oplyst, at det af ham fremlagte Dokument hidrører fra Underskriveren.¹² Kan Medkontrahenten derimod ikke føre Beviset, frifindes den uskriftkyndige.¹³ *Betydningen af DL 5—1—7 er saaledes navnlig den, at*

¹¹ U 1914.652 H, 1892.600 H, 1894.621 H, Schl I.356, II.400; U 1889.840, 1888.974, 1877.215, 1876.577, 1869.11; JU 1870.444, 1865.85, 1858.516, NjA IV.135, stadfæstet ved VIII.157 H, jfr ogsaa JU 1857 Tillæg 5 H, der tilsidesætter den afvigende D i 1854.909.

^{11a} U 1904 B.288 H, HT 1863.835, JU III.262.

¹² Dersom den uskriftkyndige fremsætter den Indsigelse, at Dokumentet efter Vedkendelsen er forfalsket, kan Sagen stille sig forskelligt. Indrømmer han at have underskrevet Dokumentet med Kendskab til dets Indhold, bliver der ingen Anvendelse for DL 5—1—7, og den uskriftkyndige maa aflægge Ed paa sin Indsigelses Rigtighed efter samme Regler som skriftkyndige. Men dersom han gør gældende, at der muligvis er foregaaet en Forfalskning, som han dog ikke kan sige noget bestemt om, da han ikke ved Vedkendelsen kendte Dokumentets Indhold, maa Producenten føre Beviset for, at Dokumentets Indhold ved Vedkendelsen var den uskriftkyndige bekendt, og naar dette er ført, vil den uskriftkyndige ordentligvis have tabt Sagen, idet hans Forfalskningsindsigelse herefter ikke er tilstrækkelig bestemt fremsat.

¹³ HT 1863.835, U 1915.349, 1889.840, 1878.979, 1868.1063, JU 1867.409, jfr om en tvivlsom Modifikation JU II.125, Ørsted Hdbg V 111.

Producenten af Dokumenter, der angiver sig at hidrøre fra uskriftkyndige, ikke har det i Rpl § 307 ommeldte Privilegium at kunne kræve Ed, og at Bevisbyrden med Hensyn til Indsigelsen om Ukendskab til Dokumentets Indhold forflyttes til Producenten (men forøvrigt indeholder Artiklen tillige en materiel Retsregel, se ndfr § 15.II.1.f). Derimod er Forholdet ingenlunde det, at den uskriftkyndige kan slippe for Dokumentet blot ved at henvise til, at Reglerne i DL 5—1—7 ikke er iagttaget; for at slippe maa han, som udviklet, fremsætte enten den Indsigelse, at Vedkendelsen er falsk, eller den, at han ikke kendte Dokumentets Indhold.¹⁴ Naar det, efter det anførte, ifølge DL 5—1—7 fornødne Bevis er ført, eller naar Bevis paa Grund af den uskriftkyndiges Indrømmelse er uforment, maa det antages, at der foreligger et skriftligt Dokument fra den uskriftkyndige, paa hvilket f Eks¹⁵ Reglerne i Fr 9 Febr 1798 kan komme til Anvendelse, naar Dokumentet blot paa en eller anden Maade indeholder hans skriftlige Vedkendelse, selv om dets Udseende viser, at DL 5—1—7 ikke er iagttaget.¹⁶ Bestemmelserne i DL 5—1—7 er vistnok ikke forandret ved Rpl.^{16a}

At den uskriftkyndige har givet Afkald paa Iagttagelsen af Reglerne i DL 5—1—7, er i og for sig uden Betydning. Reglen om, at Vedkendelsens Ægthed maa bevises, naar den uskriftkyndige rejser Falskindsigelsen, maa gælde, selv om den, der paaberaaber sig Dokumentet, har modtaget det uden at ane, at den Person, hvis Navn stod under det, var uskriftkyndig.^{16b} Naar den uskriftkyndige derimod kun rejser den Indsigelse, at han ikke kendte Dokumentets Indhold, kan Artiklen vistnok kun anvendes, saafremt Medkontra- henten kendte eller burde have næret Mistanke om Uskriftkyndig-

¹⁴ JU 1865.85, 1854.778, I.836. Der kan altsaa ikke tales om »de efter 5—1—7 nødvendige Former«, og efter den i Praxis stedfundne Udvikling bør der heller ikke tales om den efter 5—1—7 »fornødne Fremgangsmaade«, men kun om det efter bemeldte Artikel fornødne Bevis. Se dog Note 15.

¹⁵ Om Betingelserne for Tinglysning af Dokumenter underskrevet »med ført Pen« se U 1928.158, Vinding Kruse i U 1927 B.302.

¹⁶ Evaldsen 111, Lassen I § 53 ved Note 21, jfr Aubert Den nordiske Veksleret 90—91, SpD 1897 § 101 Note 10.

^{16a} Jfr Munch-Petersen DRpl II 338.

^{16b} Dette var ikke fremhævet af Lassen, men er en naturlig Følge af de Hensyn, der ogsaa i andre Forhold medfører, at Falskindsigelsen slaar igen- nem trods dog Tro.

heden. I hvert Fald maa Artiklen være uanvendelig, naar den uskriftkyndige, f Eks ved at underskrive sit Navn paa sædvanlig Maade, har bibragt Medkontrahenten den Forestilling, at han var skriftkyndig.¹⁷ Med Hensyn til det omtvistede Spørgsmaal, *paa hvilke Personer* Artiklen er anvendelig, mærkes, at den kun nævner dem, som hverken kan læse eller skrive.^{17a} Det ejendommelige ved saadanne Personer er, *at de ifølge deres Tilstand er udelukket fra selv at undersøge Dokumenters Indhold, og at de ifølge deres lave Udviklingstrin ikke kan forudsættes at tage fornuftige Forholdsregler ved Retshandlers Indgaaelse.* Paa Personer, der i begge disse Retninger ligner dem, som ikke kan læse og skrive, maa Artiklen analogisk anvendes, ikke derimod paa Personer, der kun har den ene Egenskab tilfælles med dem, f Eks Personer, som er blevet blinde, og normalt udviklede, med Sproget ukendte Personer.¹⁸

IV. Ifølge Lov om Stempelafgift af 1 April 1922 Nr 113, der med senere Ændringer er optrykt i Bek 23 April 1929 Nr 99, er alle Dokumenter, som lyder paa Penge eller Penges Værd, og ved hvilke der indgaas eller overtages en Forpligtelse, eller hvorved der erhverves eller overdrages en Adkomst, Fordring eller Rettighed, underkastet *Stempelafgift* efter deres Indhold og Værdi, forsaavidt de ikke udtrykkelig undtages.¹⁹ Dokumenterne skal derfor enten skrives paa stemplet Papir eller inden en vis Frist vedhæftes Stempelpapir eller forsynes med Stempelmærker eller stemples i Henhold til Resolution af en Stempelmyndighed, se L's §§ 1 og 19. Med Hensyn til Afgiftens Størrelse sondres der mellem Dokumenter af 1ste Klasse ($\frac{1}{2}$ % af Genstandens Værdi), af 2den Klasse ($\frac{1}{5}$ %) og af 3die Klasse ($\frac{1}{6}$ pro mille), se L's § 11. For visse Dokumenter er der dog fastsat særlige Takster. Stpl bestemmer ikke, at Retshandler skal indgaas skriftlig, men fastsætter kun en Afgift for det Tilfælde, at skriftlig Affattelse vælges. Følgen af Stempelovgivnin-

¹⁷ HT 1861.210, U 1897.163, jfr HT 1858.139.

^{17a} HT 1858.139, U 1889.514, JT XXVII.139 (141), cfr dog U 1889.840.

¹⁸ U 1897.840, 1872.665, JU 1862.228, jfr HT 1858.139, JT XXVII.141, U 1889.515, 840.

¹⁹ Kretz Haandbog i Lovgivningen om Stempelafgift (anm af E Warburg i U 1913 B.153 ff). Om Stpl 19 Februar 1861 Amdrup Haandbog i den danske Lovgivning om Brugen af stemplet Papir.

gens Tilsidesættelse er *aldrig Dokumentets Ugyldighed*, men Tilsidesættelsen straffes, se Stpl § 33. Navnlig af Hensyn til Stempelafgiften er det ved Stpl § 32 som almindelig Regel *forbudt at udstede stempelpligtige Dokumenter til Ihændehaven* eller med Navn in blanco,^{19b} ligesom der er sat Straf for urigtig Datering (Stpl § 40). Heller ikke Tilsidesættelse af disse Regler medfører Dokumentets Ugyldighed.

V. *Løftets Causa*.²⁰ I Lighed med, hvad der gælder i flere fremmede Retsforfatninger,²¹ er det i nyere Tid ogsaa for dansk Rets Vedkommende blevet hævdet, at Løftet alene, *det abstrakte Løfte*, d v s det Løfte, som ikke angiver sin Skyldgrund,²² *ikke er retstiftende Kendsgerning*, men at der, for at en paa Løfte støttet Forpligtelse ad Rettens Vej kan blive anerkendt og gennemført, i Almindelighed kræves, at Oplysning er givet i Løftet eller ad anden Vej om Løftets materielle Retsgrund (*causa*), d v s Oplysning om, hvad det nærmere er for et Retsforhold, som Løftet gaar ud paa at skabe, navnlig om, hvorledes det forholder sig med Vederlags-spørgsmaalet.²³ Dog anerkendes det naturligvis, at *det skriftlige*

^{19b} De vigtigste Undtagelser fra denne Regel anføres hos Lassen I § 54 Note 16.

²⁰ Dette Stykke er taget fra Lassen I § 10.VI.

²¹ Se om den romanistiske Sætning, at Løftets Gyldighed forudsætter enten Oplysning om dets materielle Skyldgrund eller Formers Iagttagelse (*stipulatio*, senere Skrift), Lassen RR § 86 (Læreb § 77), Windscheid §§ 318, 319, 364, Leonhard Der Irrthum bei nichtigen Verträgen 241, 244—247, BGB Mot II 687 ff, BGB 780—782, Planck ad §§ 780—782 med Vorbemerkungen, Dernburg II §§ 88—90, C c 1108, 1131, Planiol II Nr 1026—1046, Capitant De la Cause; se p d a S OR 17. Engelsk-amerikansk Ret kræver Former (*deed*) eller *consideration*, se Wharton §§ 493—496, Pollock 167 ff, Prochownick §§ 203 ff, 213 ff, Jul Lassen TfR 1888. 240—242 (Udv Afhandlinger 117 f), hvor *consideration* »kortelig« bestemmes som »en Opofrelse eller et bindende Løfte om en Opofrelse til Gengæld for et Løfte.«

²² Ved Betegnelsen »abstrakt Løfte« forstås forøvrigt i Almindelighed noget andet, nemlig det Løfte, der gaar ud paa at have Retsvirkning uafhængigt af sin materielle Causas Eksistens, jfr Planck Anm VII.2 foran § 104, Serlachius § 21. At de to Begreber ikke dækker hinanden, er klart og fremgaar af det i Teksten bemærkede, se ogsaa Lassen I § 20 ved Note 12 ff, § 64 Note 42 b.

²³ Munch-Petersen Løftet og dets Causa, navnlig 414—425. Se ogsaa Platou 378—382, N Alexanderson Bidrag til Læren om Penninganvisning I 4 ff, jfr TfR 1906.315.

Løfte, som ikke angiver nogen Causa, er gyldigt uden Oplysning om denne,²⁴ og ogsaa andre *Undtagelser* fra Hovedreglen anerkendes. Den angivne Hovedregel (*Causateorien*) forsvares navnlig ved følgende Betragtninger. Løfterne tilsigter i det langt overvejende Antal af Tilfælde kun at virke som Led i et almindeligere Mellemværende, der nærmere bestemmer og begrænser Løftets Indhold; navnlig er Vederlagsforholdet i saa Henseende af Betydning. Ganske vist forekommer det, at der afgives Løfter, som tilsigter at virke uafhængigt af nogen Causa. Hvor denne Løftets uafhængige Karakter fremgaar af Løftets Form (f Eks Gælds brev) eller af andre Omstændigheder, maa det abstrakte Løfte erkendes for gyldigt. Men iøvrigt bliver det nødvendigt at fastholde Causaprincippet for at sikre Løftegiverne imod, at reelt ubegrundede Krav gøres gældende mod dem paa den Maade, at Løftemodtageren søger Dom paa Grundlag af rene Løfter, der vilkaarligt er løsrevet fra det materielle Mellemværende. Spørgsmaalet vil navnlig kunne faa praktisk Betydning, naar den udebliver, som er indstævnet alene under Paaberaabelse af et abstrakt Løfte.

Den almindelige Mening er dog den, at dansk og norsk Ret — og dette fremhæves ofte som et ejendommeligt Fortrin ved disse Retsforfatninger — ikke kender noget til de fremmede Lovgivningers Causateori,²⁵ jfr de almindelige Udtryk i DL 5—1—1. De Farer, som Causateorien tilsigter at afværge, søger dansk Ret at imødegaa alene ad processuel Vej gennem betryggende Regler for Indstævning og Bevisbyrde og derved, at der, naar Indstævnte udebliver, ikke gives Dom over ham, medmindre det af Sagsøgeren paaberaabte findes at hjemle hans Paastand, Rpl § 341, altsaa f Eks ikke, naar det Løfte, hvorpaa han støtter sin Ret, skønnes at være ufærdigt eller vilkaarlig løsrevet fra Mellemværendet eller for ubestemt til at kunne hjemle nogen Ret (ndfr § 17.I). Dette er formentlig til-

²⁴ SpD 1897 § 99 Note 9, 10, jfr dog en uklar D i U 1904.566.

²⁵ Se Jul Lassen i TfR 1896.328—335, Deuntzer Om Fuldmagt 149—151, Goos II 220—222, E Møller 54—59, Dækningsadgang eller Fordringsret 320—321 og vistnok ogsaa Evaldsen 123—126, se navnlig 126 nederst. Dansk Praksis ses ikke at have taget afgørende Stilling til Problemet. Sml Munch-Petersen I c 419 og herimod Jul Lassen I c 335. Ganske vist kræver et Søgmaal, at Søgmaalsgrunden er specialiseret, se f Eks U 1904.583, men heri ligger ikke, at et specialiseret Løfte skulde være utilstrækkelig Søgmaalsgrund, fordi der ikke foreligger Redegørelse for en materiel Skyldgrund. Jfr endvidere U 1907.449.

strækkeligt. Ordentligvis vil Løfter angive deres Causa. Paastaar Løftemodtageren at have faaet et abstrakt Løfte, er Forholdet enten det, at Løftegiveren ikke har afgivet noget saadant Løfte; han vil da ved sin Paastand herom kaste Bevisbyrden over paa Løftemodtageren.²⁶ Eller Løftegiveren har virkelig afgivet et abstrakt Løfte, og der kan i saa Fald ikke, som Livsforholdene nu har udviklet sig, jfr f Eks de hyppigt forekommende Kredittilsagn, opstilles nogen naturlig Præsumtion for, at det desuagtet ikke var tilsigtet, at Løftet skulde virke uafhængigt af sin Causa. Den naturlige Regel maa være den, at der da paalægges Løftegiveren en vis, undertiden stærk, undertiden svagere Bevisbyrde for, at Løftets Virksomhed var knyttet til visse Forudsætninger. Opstillingen af en modsat Præsumtion med derpaa opbyggede Regler om, at Løftemodtageren, bortset fra visse Undtagelsestilfælde, maa oplyse eller dog asserere Løftets Causa, vilde være en unaturlig Hindring for velerhvervede Rettigheders Gennemførelse og derved en unaturlig Hæmsko paa Samhandlen.

§ 10.

Løfters Ugyldighed.¹

I. Begrebet Ugyldighed tages undertiden i meget vid Forstand, idet man som ugyldig betegner enhver Retshandel, forsaavidt den ikke har Retsvirkning som saadan, eller naar de Retsvirkninger, som den har affødt, kan fordres ophævet. Her tages Begrebet i snævrere Forstand end Uvirksomhed. Udenfor holdes de Tilfælde, hvor en vis Retsvirknings Udeblivelse eller Ophør stemmer med

²⁶ Nellesmann 357 f, navnlig 360, Tybjerg 131—132, Munch-Petersen DRpl II 273.

¹ Lassen I § 13, Jul Lassen Nullitet og Anfægtelighed (i Københavns Universitets Festskrift i Anledning af Kirkens Reformation 1899 og i Udvalgte Afhandlinger) med den der anførte Litteratur. Endvidere Oser Art 31 Anm I.3, Stang I § 39, Platou § 34, E Ingstad Om Retshandlers Uvirksomhed, Knoph i NRT 1927.1025. Aftl n Mot 66, J Serlachius Rätts-ärendens o giltighet i 1734 års lag, Ekström § 118.

Retshandlens Indhold². Det suspensivt betingede Løfte bliver altsaa uvirksomt (men ikke ugyldigt), naar det viser sig, at Betingelsen ikke vil indtræde. Endvidere udelukkes de Tilfælde, hvor visse udenfor Retshandlen liggende Hindringer bevirker, at den ikke bliver fuldt virksom efter sit Indhold, men hvor Retshandlen er virksom, saavidt disse Hindringer ikke foreligger. Et Løfte kaldes derfor gyldigt, selv om det ikke skaber selve den Ret, som det gaar ud paa at skabe — f Eks fordi det er Løftegiveren umuligt at erlægge den lovede Ydelse —, naar Løftet dog forpligter Løftegiveren til at erstatte det Tab, som følger af, at Løftet ikke opfyldes (»Opfyldelsesinteressen«).

Ugyldighedsbegrebet omfatter herefter kun den Del af de uvirk-somme Løfter, hvis Uvirksomhed bestaar deri, at de paa Grund af en Mangel ved Retshandlen hverken binder Løftegiveren til Opfyldelse af Løftet efter dets umiddelbare Indhold eller til at tilsvare Opfyldelses-interessen. Binder Løftet Løftegiveren blot i en af disse Retninger, kaldes det gyldigt. Binder det ham ikke i nogen af disse Retninger, kaldes det ugyldigt, og det selv om Løftegiveren bliver forpligtet til at erstatte Løftemodtageren det Tab, han har lidt ved at stole paa Løftet (»den negative Kontraktsinteresse«).³

Opfyldelsesinteressen er et kort Udtryk for Interessen i, at Løftet opfyldes i Overensstemmelse med sit Indhold, og er derfor det samme som *det Tab, den berettigede lider ved, at Løftet ikke opfyldes* efter sit Indhold. Den, der faar Opfyldelsesinteressen betalt, bliver altsaa økonomisk stillet, som om Løftet var opfyldt.^{3b} Ved Aftaler, der indgaas i erhvervsmæssigt Øjemed, vil Opfyldelsesinteressen jævnlig være den Fortjeneste, som den paagældende vilde have haft paa Aftalen, hvis den var blevet opfyldt. *Den negative Kontraktsinteresse*^{3c}

² Jul Lassen I c § 6, Poul Andersen Ugyldige Forvaltningsakter § 4, Forvaltningsret I 195 ff.

³ En tilsvarende Brug af Ordet ugyldig gør Mdhl § 44. Lassen I § 13.II jfr § 38 og § 43 Note 88 begrundede sin Terminologi med, at Løftet her virker ikke som Retshandel, men kun som Retsbrud. Saaledes ogsaa Stang I § 39 ved Note 6. Anderledes Munch-Petersen i TfR 1898.1 ff, Almén § 23 Note 44, jfr ogsaa Lundstedt (ndfr Note 3 c).

^{3b} Helt nøjagtigt er dette ikke, da Reglerne om Erstatning i Kontrakts-forhold ikke altid giver Erstatning for hele det Tab, Fordringshaveren har lidt, se Lassen I § 41.IV.

^{3c} Begrebet negativ Kontraktsinteresse er opstillet af Jhering i Ussing Aftaler.

er *det Tab, en Løftemodtager* (en Kontraktspart) *lider ved at stole paa Løftet* (Kontrakten), altsaa ved at tro paa, at Løftet er gyldigt og skaber Ret efter sit Indhold, idet denne Vildfarelse fremkalder tabgivende Handlinger eller Undladelser. Den stiller ham økonomisk, som han vilde være stillet, hvis han ikke havde indrettet sig i Tillid til Løftet. I de fleste Tilfælde bliver han derfor stillet, som han vilde være stillet, hvis Kontrakten overhovedet ikke var indgaaet. Det Tab, der erstattes som negativ Kontraktsinteresse, er navnlig de Udgifter, som den skuffede Løftemodtager har afholdt i Anledning af Løftet, f Eks Udgifter til Breve og Telegrammer, til Emballage og Forsendelse, til Forarbejdelse af Kontraktsgenstanden eller Rejse til Arbejdsstedet. Den negative Kontraktsinteresse kan imidlertid omfatte tabt Fortjeneste, naar Skuffelsen har bevirket, at Løftemodtageren har undladt at indgaa en anden Aftale, der vilde have skaffet ham Fortjeneste.^{3d}

II. Den romerske Ret⁴ antages i Almindelighed at anerkende en Sondring indenfor Ugyldighedsgrundene mellem *Nullitetsgrunde* (f Eks Umyndighed) og *Anfægtelighedsgrunde* (f Eks Tvang og Svig) og følges i saa Henseende af yngre Lovgivninger.⁵ Ogsaa i nordisk Retslitteratur ses en saadan Sondring opstillet.⁶ Indenfor Anfægteligheden sondres atter mellem den egentlige Anfægtelighed og Anfægte-

JahrbDogm IV.327 ff. Se iøvrigt derom Lassen I § 2 v Note 12 c, §§ 38 og 43.II.2, Munch-Petersen i TfR 1898.1 ff, Stang I² § 14 Note 10 og 11 og i TfR 1905.307 Note 2, Serlachius § 27. Lundstedt Obl I 164 forkaster helt Figuren negativ Kontraktsinteresse, jfr ogsaa SvJT 1924.271—78. For positiv dansk Ret er dette ialfald urigtigt, se Mdhl § 44.2^o, og der er næppe mange, der vil give Lundstedt Ret i, at § 44.2^o burde have paalagt den umyndige at betale Opfyldelsesinteresse.

^{3d} Hvor Kontraktsgenstanden er fungibel og Vederlaget fastsat efter Markedets Pris, vil Opfyldelsesinteresse og negativ Kontraktsinteresse ofte falde sammen, idet det maa antages, at Skuffelsen har afholdt Løftemodtageren fra at indgaa en tilsvarende Kontrakt med Trediemand.

⁴ Lassen RR § 43 (Læreb § 37), Jul Lassen I c §§ 2 og 3.

⁵ Saaledes navnlig BGB 139—144, Planck I Anm V.2 foran § 104, Dernburg I §§ 115—119, se ogsaa Ekström 670 ff. Om engelsk-amerikansk Rets Modsætning mellem *void* og *voidable* se Corneliussen 8, 12—15.

⁶ Scheel Privatrettens alm Del II § 130, Gram Om de private Retsforhold i Almindelighed 46—51, Schrevelius §§ 69, 70, Platou § 34, Stang I § 39.III—V, § 40.XII, jfr Thomle Gjældsøvertagelse 99—100, E Ingstad I c.

lighed *ex nunc*, »Omstødelighed«. Under sidstnævnte indbefattes de Tilfælde, hvor en Retshandel i og for sig er virksom, men Løftegiveren ifølge Mangler ved Retshandlen erholder en Fordringsret, gaaende ud paa Retsvirkningens Ophævelse. Dansk Ret kender vistnok ikke Tilfælde af denne Art.⁷ De hører efter den her fulgte Terminologi ikke under Ugyldighedsbegrebet, og der bortses i det følgende fra dem. *Hovedmærket for den egentlige Anfægtelighed* i Modsætning til Nulliteten er dette, *at det anfægtelige Løftes Uvirksomhed er betinget af, at Løftegiveren, naar Løftet gøres gældende imod ham, udøver en Reaktion imod det*, d v s fordrer, at Løftet skal være ugyldigt. Af denne Anfægtelighedens Ejendommelighed antages andre at være logisk nødvendige Følger, saaledes navnlig^{7a} den, at Løftet ogsaa udenfor den Situation, at det gøres gældende mod Løftegiveren, f Eks naar det gøres gældende i hans Konkursbo, maa tages som virksomt, medmindre Løftegiveren har anfægtet det, og den, at anfægtelige Løfter i Modsætning til dem, der lider af Nullitet, kan ratiheres med tilbagevirkende Kraft.

Kan nu en saadan Inddeling af Ugyldighedsgrundene opstilles for dansk Formuerets Vedkommende? Svaret maa sikkert i det hele lyde benægtende. *Sondringen* er sikkert kun *et Kunstprodukt*, som skyldes Misforstaaelse af romersk Ret; herfor taler ogsaa den Holdningsløshed, der hersker i Afgørelsen af, om en Ugyldighedsgrund hører til den ene eller den anden Gruppe.⁸ Reale Grunde synes at føre til, hvad Hovedmærket for Sondringen angaar, at erkende Ugyldighedsgrundene i Almindelighed for Nullitetsgrunde (noget andet er det, at denne Terminologi kan være misvisende, se ndfr). Bestemmelserne i Aftl §§ 28 ff antyder ikke nogen Sondring og benytter alle om Ugyldighedsgrundenes retlige Betydning Udtryk, der peger paa Nullitet. Hvad den processuelle Lovgivning angaar, staar Sagen saaledes, at Dommeren, naar Indstævnte er udeblevet, tager Hensyn til de af Sagsøgerens Fremstilling fremgaaende Ugyldighedsgrunde, Rpl §§ 341, 363.2^o, 391, jfr § 434,⁹ medens der iøvrigt

⁷ Jfr ndfr § 13 Note 8. Det af Stang I § 39.VIII nævnte Eks er næppe holdbart, jfr Udviklingen hos Aagesen 558, og hans Bemærkninger 446 strider mod Reglerne om Modregning (Lassen I § 63 Note 14 og IV). Se om romersk Ret f Eks Lassen RR § 39.III.2, § 40.II (Læreb § 35.III.2, § 36.II).

^{7a} Se endvidere ndfr § 18 Note 6.

⁸ Jul Lassen I c 37.

⁹ Munch-Petersen DRpl II 216 ff, 253 ff.

kun tages Hensyn til Indsigelser, som er gjort gældende af Parterne, bortset fra dem, som de ikke kan frafalde, se ndfr III, Rpl § 293.2^o. Heller ikke her opstilles altsaa nogen Sondring mellem Nullitets- og Anfægtelighedsgrunde. Vor processuelle Lovgivning viser saaledes, at Ugyldighedsgrundene i Almindelighed, uden at der gøres nogen os her vedkommende Sondring, i en vis Situation kan og skal tages i Betragtning af Dommeren, uanset at de ikke er gjort gældende af Løftegiveren.^{9b} Anfægtelighedsbegrebet har altsaa for dansk Rets Vedkommende ialfald kun et snævrere Omraade.^{9c} Paa den anden Side vil det dog vistnok ikke være rigtigt ganske at benægte Begrebets Anerkendelse i dansk Ret. I visse Undergrupper af forskellige Ugyldighedsgrunde vil det maaske dog nok stemme med Forholdets Natur at overlade Afgørelsen af, om Løftet skal være uvirksomt, til Løftegiverens egen Afgørelse i den Forstand, at Dommeren ikke maa tage Ugyldighedsgrunden i Betragtning under Sagen mod Løftegiveren, medmindre denne har tilkendegivet sit Ønske herom.¹⁰ Denne Ordning vil kunne være den rette, hvor Afgørelsen af, om Ugyldighed foreligger, afhænger af et vanskeligt Skøn, saa at der kan være Fare for, at Dommerskønnet vilde kunne antage Ugyldighed, medens Løftegiverens Skøn gaar i modsat Retning, f Eks efter Omstændighederne Spørgsmaalet om et Købs Ugyldighed paa Grund af visse Mangler ved den købte Ting. Muligvis maa det samme antages at gælde for Tilfælde, hvor Paaberaabelse af Ugyldighedsgrunden efter den almindelige Opfattelse vilde stride imod *bona fides*, f Eks Umyndighedsindsigelsen i visse Tilfælde. Eksempel paa en af Lovgivningen med Anfægtelighedens Hovedmærke stemplet Ugyldighedsgrund findes i Søløv § 227.^{10a}

Hvad dernæst angaar de andre ovenfor nævnte Ejendomme-ligheder ved Anfægtelighed, maa først bemærkes, at det er uberettiget at betragte dem som nødvendige Konsekvenser af Hoved-

^{9b} Dette mod Stangs Bemærkning I § 39 Note 18 om, at det er uberettiget her at paaberaabe sig Proceslovgivningen.

^{9c} Anderledes, men uden Angivelse af reale Grunde og uden Oplysning om Grænselinier Stang I § 39.V.B, § 40.XII m H t Retstilstanden før Aftl, jfr Aftl n Mot 66. Jfr ogsaa Platou § 34, hvis Fremstilling omfatter ikke blot Formueretshandler, og G Cohn i JT 1921.239 ff.

¹⁰ Jul Lassen I c 51—53, se dog Vinding Kruse i U 1909 B.14—15.

^{10a} Se ogsaa Mdhl § 43.

mærket. Der kan være god Grund for ikke at anerkende disse Ejendommeligheder, hvor man anerkender Anfægtelighedens Hovedmærke,^{10b} og der kan vel ogsaa omvendt være Grund til at anerkende dem, hvor Hovedmærket ikke anerkendes. Men ganske vist vil der maaske nok jævnlig være Grund til at anvende dem netop paa Ugyldighedsgrunde, som har Hovedmærket. Om Godkendelse af ugyldige Løfter henvises forøvrigt til § 18. Spørgsmaalet, om ugyldige Løfters Uvirksomhed i andre Situationer end den, at Løftet gøres gældende mod Løftegiveren, f Eks naar det gøres gældende i Løftegiverens Konkursbo, er betinget af, at Løftegiveren har anfægtet det, maa for dansk Rets Vedkommende i Almindelighed besvares benægtende.¹¹ Undtagelser fra denne almindelige Regel maa dog maaske nok anerkendes i nogle af de ovenfor nævnte Anfægtelighedstilfælde.¹²

Det ses altsaa, at Ugyldighedsgrundene i dansk Ret, hvis man her vil fastholde den romanistiske Sndring, kun rent undtagelsesvis er Anfægtelighedsgrunde, men regelmæssig Nullitetsgrunde. Denne sidste Betegnelse vilde forøvrigt være uheldig, idet den vækker den Forestilling, at den ugyldige Retshandel slet ikke kan faa nogen Retsvirkning, hvad ingenlunde er Tilfældet, se f Eks under IV.

III. Som en Sndring indenfor Ugyldighedsgrundene, der ikke har noget at gøre med den traditionelle Sndring imellem Nullitet og Anfægtelighed, men som dog jævnlig ses indblandet i denne, nævnes den, som fremkommer derved, at der er visse Ugyldighedsgrunde, som Løftegiveren ikke kan frafalde, og som Dommeren skal tage i Betragtning *ex officio* endog mod Løftegiverens Ønske,¹³ Rpl § 293, f Eks Indsigelse efter Fr 6 Oktbr 1753 § 8.

^{10b} Det vil saaledes næppe betvivles, at den i Søløv § 227 hjemlede Indsigelse kan gøres gældende af Løftegiverens Konkursbo uden at være paa-beraabt af Fallenten selv, jfr Note 11.

¹¹ U 1895.734, 1896.515, 1900.811. Se dog Note 12.

¹² Jul Lassen I c 58—64, SpD 1897 § 119 ved Note 14 samt deroverfor H Ussing Kaution § 20.VI. Se fremdeles U 1911.683, der dømte en Skyldner til at betale en Cessionar, skønt Transporten muligvis var uforbindende for Cedenten.

¹³ Jul Lassen I c 47—48, Munch-Petersen DRpl II 238 f, 254.

IV. Den vigtigste Sondring indenfor Ugyldighedsgrundene er Sondringen mellem de Grunde, der virker, selv om Løftemodtageren er i god Tro, og de øvrige, der som Hovedregel kun medfører Ugyldighed, naar Løftemodtageren var i ond Tro.¹⁴

Det er allerede ovenfor i § 2 fremhævet, at dansk Ret i vidt Omfang beskytter Løftemodtagerens gode Tro, og dette gælder ikke mindst ved Spørgsmaalet om Viljeserklærings Ugyldighed. Derfor er det kun faa Ugyldighedsgrunde, der har Virkning overfor en Løftemodtager i god Tro, og Udviklingen er i nyere Tid gaaet i Retning af yderligere at begrænse denne Klasse Ugyldighedsgrunde. I nugældende Ret omfatter den Umyndighed, Fornuftmangel (MdhI § 65),¹⁵ mekanisk Tvang og »voldelig« kompulsiv Tvang, d v s Tvang, der omfattes af Aftl § 28, jfr ogsaa de Tilfælde, der nævnes ndfr i § 15.II.1.b, § 20.V.1 (Aftl § 32.2^o), samt Falsk.^{15b}

Paa den anden Side er der i Almindelighed ikke store Betæneligheder ved at anerkende Ugyldighed, hvor Løftemodtageren er i ond Tro. Derfor ser man ogsaa, at Antallet af Ugyldighedsgrunde af denne Klasse forøges i Tidens Løb. Ugyldighedsgrunde af denne Gruppe nævnes overhovedet ikke iblandt DL's almindelige Ugyldighedsregler, men er forlængst anerkendt og anerkendes i stigende Omfang i den nyeste Tid, som det har fundet Udtryk i de to Regler i Aftl §§ 31 og 33.

Den sidstnævnte Bestemmelse fastslaar det almindelige Princip, at en Viljeserklæring ikke binder den, som har afgivet den, naar det paa Grund af Omstændigheder, som forelaa, da Erklæringen kom til

¹⁴ Se til det følgende navnlig Fr Stang i TfR 1930.51 ff; fremdeles Lassen I c 72—74, Aagesen RR 261 f.

¹⁵ Ved Umyndiggørelse faar den gode Tro Betydning, saalænge Umyndiggørelsen ikke er tinglyst, jfr ndfr § 11 v Note 8, og ved Fornuftmangel kan den begrunde Krav paa hel eller delvis Erstatning af den negative Kontraktsinteresse, se ndfr § 11 v Note 9.

^{15b} Den Indsigelse, at et Dokument er falsk, eller at dets Indhold er falsket, slaar igennem overfor den, der modtager Dokumentet i god Tro, selv i de Tilfælde, hvor den gode Tro ellers nyder det kraftigste Værn, se TL § 27.2 Pkt og om negotiable Dokumenter Lassen I § 53 ved Note 11—12. Kun i særlige Forhold kan et Ansvar begrundes med, at den paagældende ved sin Optræden har muliggjort Falskneriet. Ved TL §§ 30—31 er der derhos hjemlet Ret til Erstatning af Statskassen for den godtroende Erhverver, der som Følge af TL § 27.2 Pkt ikke erhverver Ret over Ejendommen, se Vinding Kruse ER III 1413 ff.

Adressatens Kundskab, og hvorom han maa antages at have været vidende, vilde stride imod almindelig Hæderlighed, om han gjorde den gældende.¹⁶ Reglen i § 33 er i Virkeligheden saa omfattende, at de andre Ugyldighedsgrunde, der forudsætter ond Tro, for Størstedelen gaar ind under den. Selvstændig Betydning har de dog vedblivende, dels ved at fritage Dommeren for at prøve, om Løftemodtagerens Benyttelse af Erklæringen vilde stride mod almindelig Hæderlighed, dels fordi § 33 ikke lader Ugyldighed indtræde, blot fordi Adressaten *burde* indse de relevante Omstændigheder, men kun, naar han var *vidende* om dem.

Efter de øvrige Bestemmelser i Aftl — §§ 29—31 og 32.1^o — indtræder Ugyldighed derimod, saa snart Adressaten indsaa eller burde indse, at der forelaa en af de paagældende Ugyldighedsgrunde. Og disse Udtryk maa endda fortolkes ret vidt, idet det ialfald tildels maa være tilstrækkeligt, at Adressaten havde eller burde have begrundet Mistanke.¹⁷

Ingen af de nysnævnte Bestemmelser i Aftl udtaler positivt, at den erklærende er bundet, hvis Adressaten er i god Tro. Efter almindelige Fortolkningsregler synes det imidlertid berettiget at udlede dette modsætningsvis af Lovreglerne. Men under Hensyn til Udtalelser i de danske Motiver¹⁸ maa det dog antages, at der kan anerkendes Undtagelser fra Sætningen, hvor det almindelige Sikkerhedshensyn, der begrunder Sætningen, ikke gør sig gældende. Dette gælder navnlig ved Gaver og andre Retshandler, der ikke har væsentlig Betydning for Samhandlen, f Eks Væddemaal. Praxis giver dog hidtil ingen afgørende Støtte for en saadan Begrænsning af Beskyttelsen for den gode Tro.¹⁹

Sontringen mellem de to heromhandlede Klasser af Ugyldighedsgrunde er ikke blot vigtig for at faa den rette Forstaaelse af Ugyldighedsreglerne, men den har retlig Betydning i flere Henseender. De Ugyldighedsgrunde, der forudsætter ond Tro, har navnlig for saa vidt svagere Virkning, som Ugyldighedsindsigelsen i vidt Omfang fortæbes overfor Trediemand, navnlig den, til hvem den ugyldige

¹⁶ Jfr Stang I c 64 ff og ndfr § 16.

¹⁷ Jfr Lassen I § 13 v Note 16, ndfr § 15 v Note 21 samt Henvisningerne ndfr i Note 22.

¹⁸ d Mot 76, jfr Almén Avtl § 32 v Note 41—43.

¹⁹ Om Gaver se SpD I 19 m Henvi. Se iøvrigt ndfr § 15 Note 19.

Viljeserklærings Adressat har overdraget den Ret, som Erklæringen tilsyneladende giver ham.²⁰

I denne Sammenhæng skal *Betydningen af Udtrykket god Tro* endnu fastslås. I det følgende forstås ved god Tro det samme som begrundet god Tro; det forudsættes altsaa, at det ikke kan betegnes som uagtsomt at tro paa det Forhold, hvorom det drejer sig.²¹

I Lovgivningen bruges »god Tro« i forskellige Betydninger. I den ovenfor angivne Betydning anvendes Udtrykket i de Love, der er udarbejdet af de skandinaviske Obligationsrets-Kommissioner, f. Eks. i Kbl § 59, Kmsl § 54.2^o og Aftl §§ 11.2^o, 19, 28, 32.2,^o 34, 35, 39. Naar Aftl knytter en Regel til, at en Person »indsaa eller burde indse« et vist Forhold eller »havde eller burde have Kundskab« om et vist Forhold, mener den aabenbart det samme som, at Personen var i ond Tro (ikke var i god Tro).²² Dette fremgaar af Sammenhængen mellem Reglerne og særlig af Modsætningen mellem de to Stykker af § 11 samt af § 39.

I flere andre Love bruges »god Tro« derimod i den sædvanlige ujuridiske Betydning, saaledes at god Tro kan foreligge, selv om Troen er uagtsom, idet ond Tro kræver, at vedkommende kender Forholdet. Saaledes er god Tro anvendt navnlig i VL § 76 og Sølov §§ 165, 166.2^o, 168, hvilket Sammenhængen klart viser. Endelig anvender Tinglysningsloven Udtrykket i en tredje Betydning, der ligger imellem de to andre, se TL § 5.²³

²⁰ Saaledes navnlig ved negotiable Dokumenter og tinglyste Dokumenter vedrørende fast Ejendom, se Vinding Kruse ER III 1397 ff og Lassen I §§ 53 og 55. Spørgsmaalet, om eksstinktiv Erhvervelse i saadanne Tilfælde indtræder ogsaa ved Løsøregenstande, er endnu ikke endelig afgjort i dansk Praxis; det besvares bekræftende af nyere Forff, se Vinding Kruse ER III 1372 f, Ejdo 116 f og i U 1925 B.330 samt Lassen I § 15 v Note 13, § 17 ved Note 14 b, § 18 ved Note 8 med yderligere Henvisninger, jfr ogsaa O K Magnussen i U 1925 B.297 f. Se fremdeles ndfr § 25 ved Note 80—82.

²¹ Om, hvad der i denne Sammenhæng forstås ved Uagtsomhed, se ndfr ved Note 24.

²² Jfr Lassen I § 13 v Note 15, d Mot 92, n Mot 96, Almén Avtl § 39 Note 1.

²³ I Resultatet stemmer TL § 5 med VL § 76. Om Begrundelsen se Vinding Kruse Tinglysning 171 ff, ER III 1122 ff. — Ifølge Vinding Kruse ER III 1413 ff m fl St finder TL § 27 Anvendelse ogsaa til Fordel for den, til hvem det tinglyste Dokument fra først af er udstedt. Heraf følger, at der — saa langt som TL § 27 rækker — paa Grund af TL § 5 kan indtræde Retserhvervelse for en Løftemodtager, skønt han har udvist simpel Uagtsomhed. Foraa vidt fortrænger TL § 27 Bestemmelserne i Aftl §§ 29—32.

I de Tilfælde, hvor det afgørende er, om der foreligger (begrundet) god Tro, eller om den paagældende indsaa eller burde indse noget, maa der normalt lægges Vægt paa, om en almindelig fornuftig Mand, der er kendt med de paagældende Forhold, vilde være i god Tro eller ej.²⁴

Angaaende det Tidspunkt, da god Tro skal foreligge, naar en Viljeserklærings bindende Kraft er afhængig af god Tro hos Adressaten,²⁵ er der for Aftl's Omraade givet en almindelig Regel i Aftl § 39. Herefter er det afgørende som Hovedregel det Øjeblik, da Viljeserklæringen blev ham bekendt. Men *under særlige Omstændigheder* kan der ogsaa tages Hensyn til den Kundskab, han har faaet eller burde have faaet efter det nævnte Tidspunkt, men forinden Viljeserklæringen har virket bestemmende paa hans Handlemaade. De udhævede Ord viser, at det er en meget snæver Bestemmelse. Uden videre at lade det afgørende være det Øjeblik, da Viljeserklæringen virkede bestemmende paa Adressatens Handlemaade, vilde være uheldigt, da det er yderst vanskeligt at bevise paalideligt, om Adressatens Handlemaade er bestemt ved Erklæringen. Det kunde derfor befrygtes, at Sikkerheden i Samhandlen vilde rokkes derved.²⁶

²⁴ Den gode Tro hos Løftemodtageren, der kun skyldes hans individuelle Egenskaber, saa at en almindelig fornuftig og kyndig Mand ikke vilde have været i god Tro, kan formentlig ikke komme i Betragtning, medmindre Løftemodtagerens individuelle Abnormiteter var saaledes tilgængelige for Løftgiveren, at han burde have taget Hensyn til dem, se Lassen I § 16 Note 20, Vilje og Erklæring 39 f, 49 f, jfr Stang I § 40 Note 17.

²⁵ Aftl § 39 omfatter efter sine Ord ikke de Tilfælde, hvor det afgørende er ikke Adressatens, men en Trediemands gode Tro, som f Eks ifølge Aftl § 34. Se herom ndfr § 15 Note 31 a. Om Aftl § 39 er anvendelig paa Tilfælde, der falder ind under Aftl § 33, se ndfr § 16 ved Note 6.

²⁶ Jfr Aftl d Mot 92, n Mot 97. Den norske Aftl bruger Vendingen »før han endnu har indrettet sig efter Viljeserklæringen«. Heri ligger ikke nogen Realitetsforskel, Almén Avtl § 39 Note 10. Om § 39 se endvidere Augdahl i TfR 1921.119 f, der næppe kan billiges. Eks paa Sætningens Anvendelse er nævnt ndfr § 15 Note 18.

§ 11.

Inhabilitet.¹

I. Visse Klasser af Personer trænger ifølge Lovgiverens Anskuelse paa Grund af aandelig Umodenhed eller af andre Grunde til at beskyttes mod Følger af deres paa egen Haand foretagne Formue-retshandler. Kun de Personer, der er *myndige* og kommet til deres Lavalder, er ifølge DL 5—1—2 forpligtede ved Retshandler i levende Live, som de paa egen Haand indgaar.

De nugældende Regler om disse Forhold haves i Lov Nr 277 om Umyndighed og Værgemaal af 30 Juni 1922 (MdhI).

A. Udelukkede fra paa egen Haand at raade over deres Formue eller forpligte sig ved Retshandler er efter denne Lov:

1. De *umyndige*, hvortil hører a) de *mindreaarige*, d v s Personer under 21 Aar; b) de *umyndiggjorte*, se MdhI §§ 1—3.
2. Personer, der er sat under Lavværgemaal, MdhI §§ 54—55.
3. Personer, som paa Grund af Sindssygdom, Aandssvaghed, forbigaaende Sindsforvirring eller lignende Tilstand mangler Evnen til at handle fornuftmæssigt, MdhI § 65.

B. De nævnte Personer er dog ikke udelukkede fra alle Rets-handler.

1. MdhI bestemmer, at visse af de ovenfor nævnte Personer selv træffer Bestemmelse om Indgaaelse og Ophævelse af Aftale om Tjeneste eller andet *personligt Arbejde*,² nemlig:

- a) mindreaarige, der er fyldt 18 Aar eller har indgaaet Ægteskab (§ 35.1^o).
- b) under visse Betingelser mindreaarige over 15 Aar (§ 35.2^o).
- c) umyndiggjorte, naar det modsatte ikke er bestemt af Retten (§ 38).
- d) Personer under Lavværgemaal (§ 55.2 Pkt).

Disse Personer kan siges at have »personlig Myndighed«, et Udtryk, som MdhI dog ikke bruger.

¹ Om Emnet, der her kun skal behandles i Hovedtræk, henvises til Fremstillingen i Personretten, navnlig Bentzon PR §§ 6 ff, jfr dertil Ussing i U 1923 B.127 ff. Den ældre Litteratur, hvorom Lassen I § 14 Note 1, er for Størstedelen forældet.

² Hvad der nærmere ligger deri, undersøges i Personretten, se Bentzon PR 57 ff og dertil Ussing i U 1923 B.128—32.

2. Ifølge Mdhl §§ 39—40 jfr 56 raader saavel umyndige normalt som Personer under Lavværgemaal over Selverhverv samt over, hvad de ved Gave eller Testamente har faaet til egen Raadighed. Se endvidere Mdhl § 41 og L 56 18 Marts 1925 § 11.2°.

3. I de samme Tilfælde, i hvilke en Trediemand efter Reglerne om *uanmodet Forretningsførelse* vilde kunne binde den umyndige ved Retshandler paa hans (eller Værgens) Vegne, maa den umyndige selv kunne gøre det.³ Forudsætningen herfor er, at Værgen er forhindret fra at handle, og at Handlingen er uopsættelig nødvendig til Undgaaelse af Tab. Men iøvrigt kan det ikke gøre en umyndigs Retshandel gyldig, at den er indgaaet til Fornødenheders Anskaffelse eller var hensigtsmæssig og nyttig.⁴

C. Formueretlige Retshandler kan som Regel indgaas med bindende Virkning for den umyndige af hans Værge, efter Omstændighederne med Pupilautoriteternes Samtykke. En Undtagelse gør Mdhl § 48 dog med Hensyn til Kautio og anden Sikkerhedsstillelse for Trediemands Gæld.⁵

Den umyndiges Medvirkning kræves ifølge Lærlingel § 3.2° til Indgaaelse af visse Lærlingekontrakter.

II. *Betydningen* af, at en Person er umyndig eller af de andre ovenfor nævnte Grunde mangler fuld »Kontraktshabilitet«, er navnlig,⁶ at han, saa vidt den paagældende Mangel rækker, *ikke er bundet* ved et Løfte, han paa egen Haand afgiver,⁷ DL 5—1—2 og Mdhl § 34, jfr § 55.1 Pkt, § 65. Og dette gælder i Almindelighed, *selv om*

³ Ørsted Hdbg II 470—471, Scheel Personretten 179, Bentzon PR (1916) 136; Schl III.430 og JT XXXVII. 296 kan muligvis forklares som noget dristige Anvendelser af denne Grundsætning.

⁴ Scheel Personretten 176—179, Ørsted Hdbg II 463—470, Supplement II 94—101, Bentzon PR (1916) 135, Bergh i TfR 1894.139—149, jfr U 1893. 1132 H, AfR III.411 og IV.494, JU 1857.911, JA X.2.188, jfr dog IX.2.194. Jfr om »*necessaries*« Prochownick §§ 50, 51. Bestemmelsen i Universitetsfundats 7 Maj 1788 Kap II § 5 er ophævet ved Mdhl § 71.

⁵ Se herom H Ussing Kautio § 4.II, 383 f, 393, 399, 404. De øvrige ældre Undtagelsesbestemmelser er enten bortfaldet forinden eller ophævet ved Mdhl § 71 og Lov 56 18 Marts 1925, se bl a Kautio § 4 Note 41.

⁶ Om Virkningen af Umyndighed hos den, til hvem et »Paalæg« rettes, se Stang I² 255, SvJT 1922.393—99.

⁷ Se om Stillingen i gensidig bebyrdende Kontrakter ndfr § 26.I.

Løftemodtageren er i god Tro og med Føje antager, at Løftegiveren havde fornøden Myndighed eller Samtykke fra den, der skal handle i Stedet for ham eller sammen med ham.^{7a} Noget andet gælder dog om umyndiggjorte og Personer under Lavværgemaal, se TL § 48.1^o der maa sammenholdes med §§ 5, 43 og 46.⁸ Og om Personer, der manglede Evnen til at handle fornuftmæssigt bestemmer Mdhl § 65.2^o, at der i det Omfang, hvori det findes billigt, kan tillægges den godtroende Medkontrahent Erstatning for det Tab, som Aftalen har medført.⁹

Det er noget tvivlsomt, om en Umyndiggørelse paavirker de Løfter, som er afgivet inden Umyndiggørelsesdekretet, men først derefter kommet til Adressatens Kundskab. De Synspunkter, der er udviklet ovfr i § 6, synes at føre i Retning af at besvare Spørgsmaalet benægtende, da Løftegiveren var habil i det Øjeblik, da han foretog det afgørende Skridt, Afgivelsen.¹⁰ I nyere dansk Litteratur er den modsatte Opfattelse dog gjort gældende, støttet til en Fortolkning af Pl 10 April 1841 §§ 1 og 4, der indeholdt de ældre Bestemmelser om Kundgørelse af Umyndiggørelsesdekreter.¹¹ Baggrunden herfor er den Anskuelse, at denne Løsning giver de hensigtsmæssigste Resultater. De Omstændigheder, der fører til at erklære en Person umyndig, maa have foreligget nogen Tid forud for Dekretet og vil ordentligvis have foreligget allerede ved Løftets

^{7a} En vigtig Undtagelse gøres dog m H t Overdragelse af Penge, Ihænderpapiere og maaske Veksler og de dermed ligestillede Dokumenter, jfr Lassen I § 54.III og IV.

⁸ Mdhl § 4.2^o og 3° er ophævet ved TL § 53.1^o. Med Hensyn til Skibe kræves Registrering ifølge RegL § 52. Se fremdeles Mdhl § 41.2^o.

⁹ Om ældre og fremmed Ret se Lassen I 81—85. Om visse Mangler ved Løftegiverens Sindstilstand, som falder udenfor Mdhl § 65, kan paavirke Løftets Gyldighed, naar Tilstanden var eller burde være kendt af Medkontrahenten, undersøges ndfr i § 16.

¹⁰ Saaledes antages Reglen at være i Norge og Sverige, hvor Umyndiggørelse har fuld Retsvirkning uden Bekendtgørelse, se Stang I² § 18.I særlig Note 5, Almén Avtl § 7 ved Note 25. Se fremdeles BGB 130.2^o, 153, Oestr 862, Ung E 728.2^o, Oser 28, v Tuhr BürgR II.1.431.

¹¹ Saaledes Lassen I § 19.III, Torp-Grundtvig 372. Disse Forff vilde dog selvfølgelig kun lade Umyndiggørelsen ramme ældre Løfter, saafremt enten Tinglysning var sket, inden Løftet kom til Adressatens Kundskab, eller Adressaten paa dette Tidspunkt kendte eller burde kende Umyndiggørelsen.

Afgivelse; forsaavidt det kan forenes med Hensynet til Samhandlen, vilde det derfor gennemsnitlig være ønskeligt at lade Umyndiggørelsen ramme ogsaa de Løfter, der allerede er afgivet. Det er dog meget tvivlsomt, om disse Betragtninger kan begrunde den nævnte Løsning. De passer ialfald ikke paa Tilfælde, hvor Personens eget Ønske er en Betingelse for Umyndiggørelsen.¹² Der kan ogsaa tænkes Tilfælde, hvor Umyndiggørelsesgrunden først er indtraadt efter Løftets Afgivelse. Og Lovgivningen giver ingen Støtte for Reglen. Bestemmelserne i TL § 48 forstaas naturligt saaledes, at de kun opstiller visse yderligere Betingelser — udover Dekretet — for Umyndiggørelsens Virkning,¹³ og det ligger nær at slutte fra selve Hovedreglerne i Mdhl §§ 1—2 og 34, at Umyndiggørelsen kun indvirker paa, hvad den paagældende derefter foretager sig.

§ 12.

Tvang.¹

I. Naar nogen ved *mekanisk Tvang*, f Eks ved med Magt at lade en andens Haand underskrive og aflevere et Dokument, fremkalder et Løfte af en anden, bliver denne hverken forpligtet overfor Tvingeren, dersom Løftet afgives til denne, eller overfor Trediemand, der-

¹² Se Mdhl § 2 Nr 4. De passer derfor heller ikke paa Anordning af Lavværgemaal, jfr Mdhl § 54.

¹³ Det er klart, at en Fortolkning svarende til Lassens ikke kan anlægges paa TL § 48.3 Pkt om Ophævelse af Umyndiggørelse. Den kan snarere anvendes paa RegL § 52 og er overhovedet mindre farlig for Samhandlen ved Skibe og faste Ejendomme end i andre Tilfælde.

¹ Lassen I § 15.I—II, Ørsted Hdbg V 80—84, Scheel Privatrettens alm Del II 18—22, J E Larsen Sml Skr II.1 98—99 og II.2 27—28, Gram 171—175, Aagesen 490, 556 ff, navnlig 577—584, 683—691 og Bidrag 172—181, Matzen 193—196, Evaldsen 46, 64—68, jfr 121—122, Sylow Den materielle Bevistheoris Udviklingshistorie 96—100, Øllgaard 252—253, Torp-Grundtvig 245—248, H Scheel Norsk Tingsret 298—302, Stang I § 38.V, IX, X, § 43, Platou § 22.1°, Björling Om påføljderne af tvång I, Eschelsson 105, 129—130, Ekström § 111. Alle disse Litteraturangivelser angaar Tilstanden før Aftl. Efter Aftl Lassen I § 15.I og II, Vinding Kruse ER III 758 ff, Gjelsvik TR 242 ff.

som Løftet afgives til en saadan. Trediemands gode Tro faar i saa Henseende ingen Betydning. Dette stemmer med, hvad der ovfr i § 4.II.C er udviklet om, at en Afgivelses*handling* er nødvendig som Grundlag for Bundetheden. Men det maa ialfald følge af DL 5—1—2 »frivilligen« og af Analogien af Aftl § 28, at den tvungne ikke er bundet. Aftl §§ 28 og 29 angaar kun kompulsiv Tvang,² men den i Aftl § 28.2^o givne Bestemmelse maa vistnok være analogisk anvendelig paa mekanisk Tvang.³ Hvad der gælder om mekanisk Tvang, gælder vistnok ogsaa om de saakaldte *actiones intrinsecus necessariæ*, forsaavidt saadanne kan tænkes at forme sig som Løfter, f Eks et ved St Veitsdans fremkaldt Nik paa en Auktion.⁴ Dog taler en Del for, at Domstolene i Analogi af Mdhl § 65.2^o maa kunne tilkende den skuffede »Medkontrahent« Erstatning.

II. *Kompulsiv Tvang* til et Løftes Afgivelse foreligger, naar Løftegiveren er bevæget til at afgive Løftet ved en derpaa rettet Trusel om et Onde. Ugyldighed af Løfter, fremkaldt ved Tvang var hjemlet i DL, modsætningsvis i DL 5—1—2, direkte i DL 5—1—4. I Henhold til disse Lovbestemmelser antoges i Almindelighed Tvang at medføre Løftets Ugyldighed, selv om Medkontrahenten var i god Tro.⁵ Den i DL 5—1—4 givne Regel om Vedersigelse var ikke, som Lovordene kunde give Anledning til at antage, en Bestemmelse om, at Tvangsindsigelsen var fortabt, naar Vedersigelsen ikke fandt Sted, men kun en Bevisregel.⁶ DL 5—1—4 er nu bortfaldet ved Aftl § 41, der ophæver DL 5—1—4 og 5.

Reglerne om Retshandler, fremkaldt ved kompulsiv Tvang findes nu i Aftl §§ 28 og 29. Den Regel, der som bemærket i Almindelighed antoges for gældende Ret i Henhold til DL, og som er den fra Romerretten nedarvede og i Lovgivningerne almindelige,⁷ nemlig at

² Aftl d Mot 66, n Mot 68, jfr Almén Avtl §§ 28, 29 Note 32.

³ Aftl d Mot 67, n Mot 68, Almén Avtl §§ 28, 29 ved Note 33.

⁴ Jfr Aagesen RR I 263, Federspiel Viljeserklæringernes Systematik 15.

⁵ Se dog bl a Note 9.

⁶ Se nærmere Lassen I² § 15.II.

⁷ Windscheid § 80 Note 5 (*actio og exceptio quod metus causa er in rem scriptæ*), BGB 123, C c 1111, Planiol II Nr 1075, Almén Avtl §§ 28, 29 Note 1, 2. Efter Oestr 875 og engelsk-amerikansk Ret, Prochownick § 81, Corneliussen 30, Noten, er det fremtvungne Løfte gyldigt, naar Medkontrahenten var i god Tro. Et Mellemstandpunkt (negativ Kontraktsinteresse til den godtroende Løftemodtager) indtager OR 29.

Tvang medfører Retshandlens Ugyldighed, ogsaa naar Medkontra-
henten er i god Tro — medens den ved Svig fremkaldte Retshandel
i tilsvarende Fald anerkendes for gyldig — fandtes ikke at kunne
fastholdes for kompulsiv Tvang i Almindelighed. De Grunde, der
anføres⁸ for denne Forskel i Behandlingen af Tvang og Svig, er
navnlig, at Tvang ofte iværksættes under Maske og med Medvidere,
saa at den tvungne vil være ude af Stand til at bevise, at den, der
gør Løftet gældende imod ham, er Tvingeren eller dennes Medvider,
selv om det forholder sig saa, eller at Tvangs Anvendelse til Rets-
handlers Indgaaelse spiller saa ringe praktisk Rolle, — Indsigelsen
fremsættes sjældent og tages meget sjældent tilfølgende — at dens
Anerkendelse som Ugyldighedsgrund i Konflikt med Medkontra-
hents gode Tro ikke væsentlig vil forringe Sikkerheden i Samhandlen;
endvidere anføres, at man lettere kan vogte sig for Svig end modstaa
Tvang. Disse Grunde fandtes ikke afgørende. Men under Henvisning
til, at Grundene — eller ialfald den sidste af dem — havde større
Vægt, naar det er »voldelig« Tvang,^{8a} som er anvendt, og til, at
Afgrænsningen mellem den voldelige kompulsive Tvang og mekanisk
Tvang kan volde Bevisvanskeligheder, beholdt Aftl dog den strenge
Regel for voldelig Tvang, medens den for kompulsiv Tvang i Al-
mindelighed følger den Udvikling, som gaar i Retning af stigende
Beskyttelse for den gode Tro.⁹ Sondringen er dog næppe vellykket.^{9a}

»Voldelig Tvang« er en kort Betegnelse for den Tvang, der gaar
ind under Aftl § 28; det er Tvang, som iværksættes *ved personlig
Vold eller Trusel om øjeblikkelig Anvendelse af saadan*. Dette Skelne-
mærke er valgt under Hensyn til den i Strl 1866 § 243 af Røveri-
begrebet i Modsætning til Afpresning givne Definition, men fandtes
iøvrigt passende, selv om denne strafferetlige Afgrænsning skulde

⁸ Jfr BGB Mot I 206, Platou 292 f.

^{8a} Mot til Aftl og Lassen anvendte Udtrykket »voldsom Tvang«.

⁹ Aftl d Mot 66—67, n Mot 67, Almén Avtl §§ 28 og 29. Saaledes for den i
Henhold til NL før Aftl gældende Ret Platou 297—298, H Scheel norsk
Tingsret 301—302, jfr ogsaa om romersk Ret Windscheid § 80 Note 7 og
endvidere Almén Avtl §§ 28, 29 Note 17.

^{9a} Se Munch-Petersen i U 1914 B.143 f, Sv Lagråd i NJA 1915.II.240 f,
Björling i TFR 1926.288 f, der taler for at gennemføre § 29's Regel ved al
Tvang; Ekström 635 f jfr 633, der mener, at der burde være valgt andre
Kriterier. Se fremdeles G Cohn i JT 1921.240 f. Aftl billiges af Lassen og af
Körsner Avtal 49.

blive forandret.¹⁰ Det ved voldelig Tvang fremkaldte Løfte er *uforbindende* for den tvungne, *selv om Løftet er afgivet til en anden end Tvingeren, og denne anden var i god Tro*. Det antages fremdeles, at Indsigelsen om voldelig Tvang overfor et Gælds-brev ikke ifølge Grundsætningen i Fr 9 Febr 1798 § 2 fortæbes til Fordel for godtroende Erhververe af Gælds-brevet, og at den, der ifølge voldelig Tvang har overdraget Ejendomsret, kan vindicere den overdragne Ting ogsaa fra dem, som i god Tro har erhvervet Tingen fra Tvingeren.¹¹ Naar Medkontrahenten var i god Tro, maa den tvungne, hvis han vil paaberaabe sig Tvangen, give Medkontrahenten Meddelelse (Aftl § 40) derom uden ugrundet Ophold, efter at Tvangen er ophørt; undlader han dette, er han bundet ved Erklæringen, Aftl § 28.20.

For det Tilfælde, at *Tvangen ikke er voldelig*, fastsættes det i § 29, at Erklæringen ikke er bindende for den tvungne, hvis Medkontrahenten selv har udøvet Tvangen eller har indset eller burdet indse (Aftl § 39), at Erklæringen retstridigt var fremkaldt ved Tvang fra en andens Side. *Reklamation er ikke nødvendig* for at vedligeholde denne Tvangsindsigelse; da Medkontrahenten selv har udøvet Tvangen eller dog ikke er i god Tro, fandtes han ikke at have rimeligt Krav paa Reklamation.¹² Modsætningsvis kan af § 28 sluttes, at *Løftet, uanset at det er fremkaldt ved Tvang, som Hovedregel er gyldigt, naar Medkontrahenten var i god Tro*. Om Grunden til og om Betydningen af, at dette kun er udtalt indirekte, henvises til, hvad der er anført ovfr § 10.IV.¹³

Kompulsivt fremtvunget er, som bemærket, *et Løfte, naar det er fremkaldt ved en paa dets Afgivelse rettet Trusel*. Udenfor Tvangsbegrebet falder det Tilfælde, at en Retshandel fremkaldes ved en i Spøg fremsat Trusel,^{13a} og Tilfælde, hvor Løftet er afgivet af Frygt,

¹⁰ Aftl d Mot 67; jfr fremtidig Strl 1930 § 288. Den norske og svenske Tekst har ligeledes holdt sig nær til de paagældende Straffeloves Afgrænsninger; der fremkommer herved nogen Divergens mellem Teksterne, Aftl n Mot 68, Almén Avtl §§ 28, 29 Note 18.

¹¹ Se Citater i Note 13; se fremdeles TL § 27, men p d a S de hos Lassen I § 54.IV og V anførte Lovbestemmelser.

¹² Aftl d Mot 68, n Mot 69, Almén Avtl §§ 28, 29 Note 26—34; men snarlige Retsskridt har Betydning for Beviset, jfr U 1922.181 H.

¹³ ved Note 18. Angaaende Spørgsmaalet, om Tvangsindsigelsen mod Overdragelse fortæbes overfor senere godtroende Erhververe af det overdragne, se Henviisn ovfr § 10 Note 20.

^{13a} Modsæt Stang I 502.

som ikke er fremkaldt ved nogen derpaa rettet Trusel.^{13b} Om alt saadant, som ikke omfattes af Aftl §§ 28 og 29, se ndfr i § 16. Trusel, d v s Meddelelse om, at et Onde agtes tilføjet, kan fremsættes i Ord eller i Gerning. Om Truslen gaar ud paa at skade den, som tilsigtes tvunget, eller en anden, er ligegyldigt; ligesaa om Meddelelsen sker til den, som tilsigtes tvunget, eller til en anden, og om Truslen virkelig agtes iværksat eller ikke. Men, som det udtrykkelig fremhæves i §§ 28 og 29, er det *kun den Tvang, der er retstridig*, som medfører Retshandlens Ugyldighed.¹⁴ Retstridig er Tvangen ikke blot, naar Anvendelsen af det Onde, der trues med, vilde være ulovlig,¹⁵ men ogsaa naar Ondets Anvendelse vilde være lovlig, men Trusel om det ulovlig som Middel til Fremkaldelse af Løftet.¹⁶ Medens det f Eks i al Almindelighed er ulovligt at fremkalde et Løfte ved Trusel om Angivelse af en af den paagældende begaaet Forbrydelse, foreligger der ikke retstridig Tvang, naar en Skyldner trues med civilt Søgmaal, hvis han ikke betaler,¹⁷ og ligeledes maa det antages for retmæssigt, at B, mod hvem A har begaaet en Forbrydelse, stiller A Valget mellem kriminel Forfølgning og Løfte om Betaling af det Beløb, der, som Forholdene foreligger, maa antages at tilkomme B ifølge dette Forhold, eller anden rimelig Afgørelse.¹⁸ Trusel om Undladelse vil i Almindelighed ikke være retstridig, medmindre Undladelsen undtagelsesvis er retstridig;^{18a} ordentligvis har man Frihed til at betinge sig Vederlag for at handle.¹⁹ — Bortset fra

^{13b} Sml U 1922.181 H og maaske 1929.1102, 1924.837 samt før Aftl 1918.927 H, 1916.410 H.

¹⁴ U 1926.850; JU IV.376, jfr VIII.1196 H. Jfr herom Hoel Den moderne Retsmetode 159.

¹⁵ U 1928.47 H (Forudsætning), 1929.916, 1926.422, 1922.248, 1920.610, 1918.343, jfr 1921.855 samt — før Aftl — 1915.347, 1909.570 H, 1889.258.

¹⁶ U 1924.747, 1921.876, jfr p d a S 1926.850 og af ældre DD 1904 B.101. Jfr Goos I 379 f, SpD I 317 f, 331 f, II 610 ff, N Lassen i TfR 1888.328, Platou 296 f, Stang I 502 f, Almén Avtl §§ 28—29 ved Note 21 ff, Ekström 636 f, Knoph Hensikten 117 f, Torp i TfR 1928.265 og nu Vinding Kruse ER III 760 ff.

¹⁷ Schl I.539.

¹⁸ Se Strl 1930 § 260 Nr 2, jfr U 1887.614 H og p d a S 1904 B.101; se ogsaa Bache i U 1911 B.257 f, jfr U 1911.799 H.

^{18a} U 1926.422, 1922.248, 1921.911.

¹⁹ Om Arbejdsnedlæggelse U 1921.876; særlig, hvor andre end Skyldneren tvinges til at betale, U 1930.906, sml 1926.850, C Ussing i U 1928

Sondringen imellem voldelig og ikke-voldelig Tvang lægges der iøvrigt i §§ 28 og 29 ikke nogen Vægt paa, hvilke Goder Truslen rettes imod, eller paa Truslens Styrke, men kun paa, om den paa-gældende virkelig er tvunget, d v s om det er Truslen, der har affødt Løftet.^{19a} At Tvingeren er tilregnelig, og at Tvangens Retstridighed kan tilregnes ham, er ikke Betingelse for Ugyldighed. Men ordentlig-vis vil Tvangen være en tilregnelig retstridig Handling, der efter almindelige Regler paadrager Tvingeren Erstatningsansvar, hvad enten Ugyldigheden paaberaabes eller ikke.^{19b} Aftl har kun det Tilfælde for Øje, at Viljeserklæringen som Helhed er fremtvunget. Hvis kun en Del af den er fremtvunget, vil det bero paa Omstændighederne, om hele Viljeserklæringen bliver ugyldig.^{19c} Bestemmelserne i Aftl §§ 28 og 29 omfatter ogsaa det Tilfælde, at Tvingeren retstridigt har fremkaldt en Ydelse, der i Forvejen tilkom ham hos den tvungne; men i Forholdet mellem Parterne selv vil Ugyldigheden ikke faa praktisk Betydning i dette Tilfælde.²⁰

§ 13.

Svig.¹

I DL er Svig ikke nævnt blandt de almindelige Ugyldighedsgrunde.² Men det har længe staaet fast, at Løfter fremkaldt ved

B Tillæg 25 ff, 1898.481 ff; se om Boycottrusler i det hele Vinding Kruse I c. Se iøvrigt Stang I § 43 Note 5. Jfr om det nu af Søløv § 227 ordnede Tilfælde U 1883.789 H.

^{19a} Jfr U 1911.799 H, 1927.850.

^{19b} Afvigende Ekström 640 f.

^{19c} Jfr Aftl d Mot 65, Almén Avtl Kap 3 Note 23, BGB 139 samt ndfr § 13 v Note 22, § 15 v Note 21 a.

²⁰ Sml U 1923.918; Stang I § 43.VII, Gjelsvik TR 243.

¹ Lassen I § 18.I, Augdahl i TfR 1921.107 ff, G Cohn i JT 1921.237—40, Stang Nord Juriststämman (1926) 299 f. Fra Tiden før Aftl, Ørsted Hdbg V 99—105, J E Larsen Sml Skr II.1 99—100, Scheel Privatrettens alm Del II 23—25, Gram 175—178, Evaldsen 60—64, Aagesen 556 ff, Matzen 192, Torp-Grundtvig 254, Stang I § 38.IV—VIII, Platou § 22.3^o, Eschelsson 127—129, Ekström § 113.

² Se nærmere Stang I² 404 med Henvisninger.

Svig er ugyldige, medmindre Adressaten var i god Tro.³ Nu er det hjemlet ved *Aftl* § 30.1^o, at »en Viljeserklæring er ikke bindende for Afgiveren, hvis den, til hvem Erklæringen er afgivet, har fremkaldt den ved Svig eller har indset eller burdet indse, at den var fremkaldt ved Svig fra Trediemands Side.«⁴ Herfra kan modsætningsvis slutes, at Svig i Almindelighed ikke gør Viljeserklæringen ugyldig, naar Adressaten var i god Tro.⁵ »Den, til hvem Erklæringen er afgivet«, omfatter ogsaa den Person, der afslutter Aftalen som Fuldmægtig for en anden; hvis Fuldmægtigen har anvendt Svig eller er i ond Tro, maa Ugyldighed derfor indtræde, selv om Fuldmagtsgiveren var i god Tro.⁶ Og dersom en Person benytter en Mellemmand uden Fuldmagt, f. Eks. en »Agent«, til at forhandle om Aftalens Indgaaelse, maa ogsaa Mellemmandens Svig eller onde Tro gøre Viljeserklæringen ugyldig.⁷ Reglen omfatter ligesom de øvrige Bestemmelser i *Aftl*'s 3 Kap. ogsaa Overdragelsesretshandler.⁸

³ Af Retsafgørelser fra Tiden før *Aftl* kan nævnes U 1913.110 H, 1912.514 H, 1911.267 H, 1913.23, 875, 1912.138 (alle vedr. Grundejerbanken); 1915.238, 1883.1257, 1882.1241.

⁴ Det kunde synes at være overflødigt ved Siden af det Tilfælde, at Adressaten er i ond Tro, at nævne det Tilfælde, at Adressaten har anvendt Svig. Det kan dog faa Betydning, navnlig paa Grund af Bevisreglen i § 30.2^o (ndfr v Note 20).

⁵ Se herom ovfr § 10 v Note 18. Tilsvarende Lovgivningerne i Almindelighed, se BGB 123, C c 1116, Oestr 175, OR 28, Prochownick § 81, Corneliussen 17. Anderledes svensk og finsk Ret før *Aftl*, se Almén *Avtl* Kap 3 Note 1 og 2, § 30 Note 3—4, Ekström 648. I Tilfælde, hvor A ved Svig har bevæget B til at indgaa en Aftale med sig og C under Paavirkning af samme Svig afkøber B, der er i god Tro, den ved Aftalen erhvervede Ret, er det antaget, at C kan gøre Svigen gældende overfor A, se U 1913.232 H, 1912.426, Lassen I § 18 Note 2.

⁶ Om Svig fra Fuldmægtig se Forudsætning i U 1928.1118, Almén *Avtl* § 39 v Note 14. Med Hensyn til Fuldmægtigens onde Tro se ndfr § 21 ved Note 93, jfr ogsaa U 1929.511 H.

⁷ Om Svig fra Agenter etc se U 1922.1000 H, 1924.605, 1926.415, jfr 1925.125, 1915.238, 1928.1145, Lassen I § 24 Note 32. Om Agenters onde Tro se ndfr § 21 v Note 104. Se endvidere U 1921.547 (sønderjyds-k-tysk Ret), Planck § 123.III, Oertmann I 425 f, v Tuhr Schw OR 267 f. Om Svig fra Stiftere og Ledere af Aktieselskaber se H H Bruun, Poul Jacobsen og N H Bache i U 1926 B.205 ff, 237 ff, 1929 B.81 ff samt Grundejerbankdommene ovfr i Note 3.

⁸ Efter romanistisk Opfattelse var Retshandlen i og for sig gyldig, men den besvegne fik en Fordringsret mod Besvigeren, gaaende ud paa Op-

Ved *Svig* i Aftl § 30 maa forstaaes et retstridigt Forhold, som be-
staar i, at en Person mod bedre Vidende fremsætter urigtige An-
givelser eller fortier Sandheden med Forsæt til derved at fremkalde
en Viljeserklæring.⁹ Skønt Ordet *Svig* kunde synes at føre til det
modsatte Resultat, kan det ikke kræves, at Besvigeren handler i
Berigelseshensigt. Ja, § 30.¹⁰ maa formentlig endog være anvendelig,
selv om Usandheden er anvendt i uegennyttigt og hæderligt Øje-
med.¹⁰

Paa den anden Side er ikke enhver Usandhed eller Fortielse
Ugyldighedsgrund. Begrænsningen er ovenfor udtrykt ved den Be-
tingelse, at Forholdet er retstridigt. Der maa være udvist et Forhold,
som enten er strafbart, eller som der dog er Grund til at modvirke
ved retslige Midler.¹¹ Fremsættelse af *urigtige Anbringender* med
Forsæt til derved at frembringe en Viljeserklæring vil som oftest
være retstridig,¹² men dog ikke altid. Almindelige Udtalelser om en
tilbudt Genstands Fortræffelighed lægges der normalt ikke Vægt
paa ved Retshandlers Indgaaelse; de er derfor ikke retstridige,
medmindre de ifølge særlige Forhold i det foreliggende Tilfælde viser
sig egnede til at fremkalde en Erklæring, som ellers ikke vilde blive
afgivet; ogsaa den urigtige Erklæring om, at man ikke vil give mere
eller nøjes med mindre, end man nu byder, maa anses retmæssig.¹³

hævelse af Retshandlers Følger, se Windscheid § 78 Note 4—8, Lassen RR
§ 40.II (Læreb § 36.II). Denne Lære var forkastet i nyere nordisk Litteratur,
se navnlig Aagesen 556 ff, Stang I § 39 Note 49, men dog tildels Platou
304 f. Nu maa Aftl anses for at hjemle Overdragelsens Ugyldighed, se
Aftl d Mot 69, Lassen I § 18 ved Note 5, Almén Avtl 147 Note 15, Augdahl
i TfR 1921.112 ff, Gjelsvik TR 252 f, Bugge 94. Den besvegne kan derfor
vindicere den overdragne Ting fra Besvigerens Konkursbo, se U 1925.433,
jfr ogsaa før Aftl 1915.238. Den romanistiske Lære er ogsaa forladt i de
nyere Kodifikationser, se f Eks BGB Mot I 204—5. Angaaende Spørgs-
maalet om Indsigelsens Fortabelse overfor godtroende Erhverver af den
overdragne Ting se ovfr § 10 ved Note 20.

⁹ Tilsvarende Lassen I § 18.I. Noget ringere Krav stiller Ekström 643,
cfr dog 649.

¹⁰ Jfr Lassen I § 18 ved Note 20, der henviser til Præmisserne til U 1911.
18 H.

¹¹ Se til det følgende Dernburg I § 146 v Note 9, Stang I § 38.VIII.

¹² Eksempler U 1922.1000 H, 1929.872, 1926. 415, 1925.433; sml ogsaa
U 1926.82 H, 1925.82 H, 125.

¹³ Casse i TfR 1912.89, jfr ndfr Note 15.

Fortielse er som Hovedregel ikke retstridig. For det første er det ordentligvis kun faktiske Kendsgerninger, som man ved sikker Besked om, ikke Formodninger eller Skøn, som man behøver at oplyse. Og selv Kendsgerninger, som man ved sikker Besked om, behøver man ikke altid at aabenbare, blot fordi man indser, at de kan være af Betydning for den paagældendes Beslutning; man maa i vidt Omfang have Ret til at udnytte sin bedre Viden — der bl a kan være Udtryk for samfundsgavnlig Forretningsdygtighed — til Opnaaelse af fordelagtige Retshandler.¹⁴ Grænselinien for, hvad man behøver at oplyse, maa i de fleste Tilfælde bero paa, hvad almindelig Hæderlighed («Tro og Love») kræver.¹⁵ I saa Henseende gaar Udviklingen i Retsopfattelsen i Retning af Oplysningspligtens Udvidelse, en Udvikling, som Retsanvendelsen omhyggelig maa vogte sig for at hæmme, medens det paa den anden Side i Retssikkerhedens Interesse er paakrævet, at Retsanvendelsen ikke stiller strengere Krav, end den kan vente anerkendt af hæderlige Folk i Almindelighed.¹⁶ Særlig fremhæves, at den, der har givet positiv Oplysning, i vidt Omfang, hvis denne er ufuldstændig eller viser sig

¹⁴ Jfr Aftl d Mot 68, Platou 303, Dernburg I § 146.IV.

¹⁵ Altsaa den Grænse, Aftl § 33 drager, se ndfr § 16.I; jfr dog ovfr ved Note 10. Der ses ikke at foreligge nogen Dom, der paaberaaber sig Bestemmelsen i Aftl § 30 om svigagtig Fortielse. Da Fortielse kan medføre Ugyldighed, selv om den ikke er svigagtig, jfr ndfr § 16, er det forstaaeligt, at DD undlader at udtale sig om, hvorvidt § 30 er anvendelig; se f Eks U 1929.29 H, 1926.566 H, 1921.692 H, 1927.1047. Fra ældre Ret kan nævnes U 1917.356, 557, jfr U 1927.84 H, der angaar Bestikkelse, Underhaandsprovision o l; se herom Vinding Kruse i U 1918 B.280 ff, Axel Bang i U 1910 B.105 ff, Charles V Nielsen i Juridisk Forenings Aarbog for 1920—21 60 ff, Ussing i U 1921 B. 331 f samt ndfr § 16 v Note 16 a. Fremdeles U 1911.18 H: Nogle Entreprenører, der agtede at konkurrere ved en Licitation, havde forenet sig om, at enhver af dem skulde lægge 17.000 Kr til sit Bud, og at den, som fik Arbejdet, skulde udbetale dette Beløb til de andre. En af dem fik Arbejdet overdraget for sit Bud 258.500 Kr. H udtalte, at Hemmeligholdelsen af Aftalen var retstridig, og at Bygherren var berettiget til et Afslag paa 17.000 Kr. i Entreprisesummen. Se om Dommen N Lassen i TfR 1912.343 ff, Casse smstds 33 ff, navnlig 85 ff, Jul Lassen I § 18 Note 12. En positiv Oplysningspligt i saadanne Tilfælde hjemler norsk Trustlov 12 Marts 1926 § 18.

¹⁶ Sml ndfr § 16 ved Note 8, Lassen I § 18 ved Note 11—12, Stang I § 40.V og VI, TfR 1930.81 ff, Hagerup i TfR 1915.308 f, Almén Avtl § 33 Note 14. Prochownick § 90, Corneliussen 16, 26—28.

urigtig eller mindre sikker og saaledes egnet til at vildlede, maa sørge for, at den ikke vildleder.¹⁷

Svigen er kun Ugyldighedsgrund, naar Viljeserklæringen er »fremkaldt« ved Svigen. Dette maa forstaas ganske som de tilsvarende Udtryk i Aftl §§ 28—29, saaledes at det kræves, at Viljeserklæringen ikke vilde være blevet afgivet, hvis Svigen ikke var anvendt.¹⁸ Der kræves dog ikke ført Bevis for Aarsagsforholdet. Har den, til hvem Erklæringen er afgivet, svigagtig givet urigtige Oplysninger om Omstændigheder, som kan antages at være af Betydning for Erklæringen,¹⁹ eller gjort sig skyldig i svigagtig Fortielse af saadanne Omstændigheder, anses Erklæringen for at være fremkaldt ved den saaledes udviste Svig, medmindre det gøres antageligt,²⁰ at denne ikke har indvirket paa Erklæringen,²¹ se Aftl § 30.2^o.

¹⁷ Jfr Stang I § 40 Note 25 ff, U 1910.743. Ogsaa Tavshed overfor urigtige Oplysninger fra en Person, der medvirker til at bringe Aftalen i Stand, kan være Svig, jfr U 1881.436 H. Undladelse af at give Oplysning om Forhold, som den erklærende selv er nærmest til at kende, eller som han forsikrer at have Kundskab om, vil i Almindelighed ikke gøre Erklæringen ugyldig, U 1912.425, men ved Løftemodtageren, at den erklærende er i Vildfarelse, udelukker de nævnte Omstændigheder ikke Anvendelsen af § 30. Jfr Stang I § 40 v Note 24.

¹⁸ De ældre Romanister sondrede mellem *dolus causam dans* — hvort Retshandlen uden Svigen overhovedet ikke vilde være blevet afsluttet — og *dolus incidens*, der forelaa, naar Retshandlen vilde være blevet afsluttet, men med andet Indhold. Læren er optaget i C c 1116, se Planiol II Nr 1063, 1067. I nyere Tid forkastes Sondringen, og det anerkendes, at begge Slags Svig gør Retshandlen helt uforbindende. Se herom Augdahl i TFR 1921.110 f, Planck § 123 Anm 1.3; sml ndfr Note 21.

¹⁹ Jfr U 1928.1145.

²⁰ Svensk Avtl § 30.1^o siger »såframt det ej visas«, den norske »hvis ikke det motsatte godtgjøres«. Se fra Tiden før Aftl U 1917.493 H (TfR 1918.87), 1914.457 H, 1916.287, 1912.788, 1882.1241.

²¹ Lassen I § 18 v Note 16 udtalte, at der heri laa, at Svig gør en Erklæring ugyldig, ikke blot naar Svigen har været »afgørende« for Erklæringens Afgivelse, men overhovedet naar Svigen har været »medbestemmende«; jfr ogsaa Vinding Kruse i U 1918 B.282. Hvis Meningen hermed (som det synes, jfr Lassen I 136 og § 19 v Note 9) er at sige mere end det, der er udtalt ovfr i Note 18, altsaa at svække Kravene yderligere, kan dette ikke tiltrædes, jfr Ussing Forudsætninger 99 Note 30. At Svigen har »indvirket paa« Erklæringen eller været »medbestemmende«, maa betragtes som Omskrivninger af, at den har »fremkaldt« Erklæringen. — Saaledes bruges »medbestemmende« f Eks i U 1921.450 H, der angik et Tilfælde, hvor der ikke var anvendt Svig, og

Hvis en Viljeserklæring bestaar af flere Dele, der kunde være afgivet hver for sig, og Svigen kun angaar en enkelt af disse Dele, bliver ialfald denne Del uforbindende. Om de andre Dele ogsaa bliver uforbindende, maa bero paa, om den erklærende vilde have undladt at afgive Erklæringen angaaende de andre Dele, dersom han havde vidst, at den ene Del af Viljeserklæringen faldt bort.²² Om det Tilfælde, at en Person ved Svig har skaffet sig en Ydelse, som han i Forvejen havde Krav paa, gælder tilsvarende Bemærkninger som om Tvang.²³

Hvor der er anvendt Svig, kan den besvegne, hvad enten han gør Viljeserklæringens Ugyldighed gældende eller ikke, fordrer Erstatning af Besvigeren for den ham ved Svigen tilføjede Skade,²⁴ forsaavidt Besvigeren ikke dækkes herimod ved særlige Ansvarsfrihedsgrunde som Utilregnelighed.²⁵

hvor det efter Lassen I § 19 ved Note 9 skulde kræves, at den urigtige Angivelse var »afgørende«. — Ved Brugen af Udtrykket »indvirket paa« gøres det klart, at § 30 ogsaa rammer Tilfælde, hvor »Aftalen« vilde være blevet indgaaet paa ændrede Vilkaar. Efter Sammenhængen i § 30 er det unaturligt at antage, at den sidste Bisætning vil gøre en materiel Ændring i Hovedreglen i 1 Stk. Aftl's Forarbejder giver heller ikke ringeste Støtte herfor. De danske Motiver bruger alle de tre Udtryk ganske i Flæng, og den norske Lovs Affattelse (ovfr Note 20) er uforenelig med den bekæmpede Opfattelse. Med det her hævdede stemmer Almén Avtl § 30 og Lassen I³ § 19. I om ældre dansk Ret. I Virkeligheden er der større Grund til at gaa i den modsatte Retning og hævde, at ikke enhver Svig, der har »fremkaldt« Erklæringen, gør denne helt uforbindende. Sml G Cohn i JT 1921.239 f, Stang I 442 f, Evaldsen 63 f.

²² I saa Fald er ogsaa disse Dele af Viljeserklæringen indirekte »fremkaldt« af Svigen. Spørgsmaalet synes saaledes at kunne besvares ud fra selve Aftl § 30. Heraf følger, at ogsaa § 30.2^o maa anvendes, og at der om Svig kommer til at gælde en Regel svarende omtrent til BGB 139. Sml Lassen I § 18 v Note 17, Aftl d Mot 65, Almén Avtl Kap 3 Note 23, Stang I 442 f.

²³ Ovfr § 12 ved Note 20.

²⁴ Jfr U 1929.515 H, 1927.1047, 1920.644 (Fortielse), jfr ogsaa 1926.617 H. Fra ældre Ret U 1916.372 H, 1914.19 H, 1913.844, jfr 1914.440 og 575.

²⁵ Se Mdhl § 64, jfr ogsaa om Umyndige § 44.2^o og om Personer under Lavværgemaal § 56.

§ 14.

Udnyttelse eller Aager.¹

Fra gammel Tid findes i Retsforfatningerne Regler om Ugyldighed, som sigter paa at modarbejde Udnyttelse af andres Nød og desl. Saaledes Reglerne om *læsio enormis*^{1b} og navnlig Aagerforbudene med Fastsættelse af en Maksimalrente for Pengelaan. Disse Lovbud viste sig efterhaanden ufyldestgørende. Omkring Midten af forrige Aarhundrede blev i de fleste europæiske Lande Rentefoden frigivet; Bestemmelser om Maksimalrente fandtes for stive og utilstrækkelige. I Stedet fremkom paa Kontinentet først Straffebestemmelser senere ogsaa særlige civilretlige Regler med et mere elastisk Aagerbegreb, nemlig Regler om Udnyttelse af andres Nød o s v til utilbørlig Vinding; ikke blot, som de gamle Aagerregler, for Pengelaan (Kreditaager), men ogsaa for andre Retshandler (»Sachwucher«).² I engelsk-amerikansk Praksis havde der forlængst uddannet sig Regler om Retshandlers Ugyldighed paa Grund af *undue influence*.³ I dansk Ret blev Rentefoden frigivet ved L 6 April 1855 § 1 undtagen for Udlaan i fast Ejendom. Her i Landet fandtes før Aftl ingen almindeligere Regler om Ugyldighed paa Grund af Udnyttelse. Der var vel givet Lovbud om visse Retshandler for at beskytte den ene Part mod Udnyttelse af hans Underlegenhed eller Nød,⁴ men de fremtraadte alle som Undtagelsesbestemmelser, og Retsanvendelsen havde ikke dristet sig til at anerkende nogen til de ovenfor omtalte Retsregler svarende almindelig Regel om Viljeserklæringers Ugyldighed ifølge Udnyttelse.

Aftl § 31 er dannet med de ovennævnte kontinentale Lovbud og

¹ Lassen I § 15.III.

^{1b} Ndfr § 17 Note 43.

² Se om den historiske Udvikling Stang I § 38. XV, § 44, Dernburg I § 126, Aftl d Mot 70, Almén Avtl § 31 Note 1—4. Af Lovbudene fremhæves BGB 138.2^o (Staub Anh z § 346 Anm 22 ff), OR 21, Oestr 879.4 a, jfr ogsaa Ung E 782. Jfr Planiol II Nr 1076.

³ Prochownik §§ 81, 84—86, se S 521 Sammenstilling med BGB 138.2^o.

⁴ Saaledes Sølov § 227 i Slutn, Jagtl 8 Maj 1894 Nr 79 (nu L 30 Juni 1922) § 10, Fr 19 Marts 1819 § 2, forskellige Bestemmelser i Fæstelovgivningen, f Eks L 19 Februar 1861 § 10, samt Rpl § 134.3^o. Disse Bestemmelser ophæves ikke ved Aftl, jfr ndfr v Note 24.

Reglerne om *undue influence*, navnlig de førstnævnte, som Forbillede.⁵ For dansk Rets Vedkommende er Reglen som bemærket ganske ny;⁶ i Norge og tildels i Sverige fandtes Retsregler svarende til de ovenfor omtalte.⁷ Ved Strl 1930 § 282 er Aagerforbrydelsen nu udformet i nær Tilknnytning til Aftl § 31.

I Aftl § 31.¹⁰ bestemmes det, at *naar nogen har udnyttet en andens Nød, Letsind, Enfoldighed, Uerfarenhed eller et mellem dem bestaaende Afhaengighedsforhold til at opnaa eller betinge Fordele, som staar i aabenbart Misforhold til, hvad derfor ydes, eller som der ikke skal ydes Vederlag for, er den, der saaledes er udnyttet, ikke bundet ved den af ham afgivne Viljeserklæring*. Det samme gælder ifølge § 31.2^o, hvis Trediemand har gjort sig skyldig i et saadant Forhold, og Medkontrahenten indsaar eller burde indse dette (jfr Aftl § 39). *Naar Løftemodtageren er i god Tro*, er altsaa, ligesom i Tilfælde af Svig og kompulsiv Tvang i Almindelighed, *Løftet ordentligvis forbindende*, uanset at Udnyttelse har fundet Sted.⁸ Nogen Reklamation fra den udnyttede udkræves ikke til Ugyldighedens Bevarelse.⁹

Ugyldighed i Henhold til § 31 forudsætter altsaa, at en *Udnyttelse*¹⁰ har fundet Sted af visse Underlegenhedstilstande. Heri ligger ikke, at Løftemodtageren skal have taget Initiativet til Viljeserklæringen, men kun, at Viljeserklæringen skyldes en af de nævnte Tilstande, at dette var Løftemodtageren bevidst (jfr Aftl § 39), og at den stedfundne *Benyttelse* af den paagældende Tilstand er *utilbørlig* (se ndfr). De Tilstande, som nævnes i § 31, er *Nød*, herunder falder ikke blot økonomisk Nød,¹¹ men f Eks ogsaa *Livsfare*,¹² *Letsind*,¹³ *Enfoldighed*

⁵ Aftl d Mot 69—71.

⁶ Aftl § 31 er ikke anvendelig paa ældre Aftaler, U 1919.345 H, 1918.629, 810.

⁷ For Norge L om Straffelovens Ikrafttræden 22 Maj 1902 § 17.1^o (der afløser L 29 Jan 1888) smh m Strl 22 Maj 1902 § 295, Stang I § 44.II—IV, Aftl n Mot 71—72, d Mot 70; for Sverige Lov af 14 Jan 1901 (Kreditaager), Almén Avtl § 31 Note 9—12, 30, d Mot 70.

⁸ Jfr nærmere herom og om Betydningen heraf ovfr § 10 ved Note 18.

⁹ Almén Avtl § 31 Note 26.

¹⁰ Enstydig med »udnyttet« er den svenske Lovs »begagnat sig av«.

¹¹ Eks U 1930.932, 957 H, 1924.841, 843, jfr 1922.248, 1921.876; JT 1921. 235, 1918.102; se p d a S DD i Note 17.

¹² Dette er det i den norske Tekst fundet fornødent at udtrykke ved Betegnelsen Nødstilstand. Saaledes ogsaa Oser ad Art 21 Anm 2.a. Anderledes forstaas BGB 138 af de fleste, se Staub Anh z § 346 Anm 26.

¹³ U 1924.843 nævner »Mangel paa Omtanke«.

og *Uerfarenhed*.¹⁴ Endvidere *et mellem Udnyttøren og Løftegiveren bestaaende Afhængighedsforhold*;¹⁵ den Omstændighed, at Løftegiveren hører til en i Forhold til Udnyttørens socialt underlegne Klasse, kan derimod ikke bringe Forholdet ind under § 31. Udnyttelse maa dernæst for at omfattes af § 31 bestaa i, at der ved Retshandlen af Udnyttøren opnaas eller betinges *Fordele, som staaar i aabenbart Misforhold* til, hvad derfor ydes, *eller* som der *ikke* skal ydes *Vederlag* for.¹⁶ Ved Afgørelsen af, om aabenbart Misforhold foreligger — det er i saa Henseende Tidspunktet for Aftalens Indgaaelse, det kommer an paa — maa Hensyn tages ikke blot til Ydelsernes Værdi, men ogsaa til den Risiko, der løbes ved Aftalen.¹⁷ Derimod er Udnyttørens Dom i saa Henseende ligegyldig. Iøvrigt er Retshandlens Art uden Betydning. Aftl omfatter ikke blot Tilsagnet om at erlægge, men ogsaa stedfunden Erlæggelse, saa at det erlagte kan fordres tilbage.¹⁸ Om det er Løftegiverens Nød, som udnyttes, er ligegyldigt;¹⁹ under § 31 falder ogsaa det Tilfælde, at en Fader paa Grund af Sønnens Nødstilstand optager et Aagerlaan. Ligegyldigt er det ogsaa, om Løftemodtageren betinger Fordel for sig selv eller for andre. *Virkningen* af Udnyttelsen er, at Løftegiveren ikke er bundet ved Viljeserklæringen. Han kan derfor faa den kendt ugyldig *som Helhed* og behøver ikke at nøjes med at kræve Vederlaget nedsat saaledes, at der ikke foreligger aabenbart Misforhold.²⁰ Men saadan Nedsættelse vil han i Almindelighed kunne

¹⁴ U 1926.162, 1925.492. Den norske Lov har »forstandssvakhet« i Stedet for »Enfoldighed«; den svenske Lov slaar Enfoldighed og Uerfarenhed sammen under Betegnelsen »oförstand«. Heri ligger ingen Realitetsforskellighed.

¹⁵ Jfr maaske U 1929.1090 (se Noten). — Saaledes Reglen om *undue influence* og Ung E 782; derimod savnes dette Led ellers i de kontinentale Lovgivninger. Afhængighedsforhold kan skabes ved Udnyttørens Monopolstilling, sml Noten til U 1929.452 H.

¹⁶ Ydelser uden Vederlag omfattes af Reglen om *undue influence* og Ung E 782, men ellers ikke af de kontinentale Lovgivninger, hvilket antagelig beror paa deres Forbindelse med Aagerbegrebet.

¹⁷ Jfr U 1923.809 H, 1919.941 H.

¹⁸ Jfr U 1921.876. Saaledes ogsaa den positive Bestemmelse i n Aftl § 31.3^o.

¹⁹ Bugge Aftl 99, jfr Stang I § 44.III.A.

²⁰ Jfr JT 1918.102; i U 1924.841 var der kun krævet Nedsættelse. Har den, der paaberaaber sig § 31, modtaget hele Modydelsen eller dog en Del

kræve, hvis han foretrækker det.²¹ Det maa nemlig antages, at Udnyttelse, saavidt den omfattes af § 31, paadrager Erstatningsansvar.²² Ugyldigheden ifølge § 31 kan kun paaberaabes af den udnyttede; der er intet til Hinder for, at han fastholder Retshandlen, f. Eks. fordi han ifølge Prisstigning nu vil have Fordel af den.²³

I Aftl § 31.3^o udtales, at der ikke ved Bestemmelserne i § 31.1^o og 2° sker nogen Ændring i Sølovens § 227. Dette, som ogsaa uden særlig Udtalelse herom vilde følge af denne Bestemmelses specielle Karakter,²⁴ har man anset det for rigtigt udtrykkeligt at udtale under Hensyn til, at Sølov § 227 er Resultatet af Arbejde til Tilvejebringelse af international Fællesret.

Om hvorvidt Udnyttelse kan medføre Ugyldighed udover, hvad der er hjemlet ved Aftl § 31, se ndfr i § 16 ved Note 12.

§ 15.

Uoverensstemmelse mellem Vilje og Erklæring.¹

I. 1. I *Romerretten* og de fleste paa denne hvilende Lovgivninger anerkendes det som Hovedregel, at den, der har afgivet en Viljeerklæring, som i noget væsentligt Punkt afviger fra hans Vilje,

af den, maa han formentlig betale et passende Vederlag herfor, jfr U 1930.932, ved Pengelaan altsaa en passende Rente for den forløbne Tid, sml de to førstnævnte DD. En positiv Regel om Opgøret giver n Aftl § 31.3^o. Jfr iøvrigt Stang I 519 f; tilsvarende Oertmann § 138 Anm 5.

²¹ Jfr U 1925.492, 1924.481.

²² Aftl d Mot 79, n Mot 73, Almén Avtl § 31 Note 25—27.

²³ Saaledes Oser Art 21 Anm III.3, Ung E 782; anderledes forstaas BGB 138.2^o, se Dernburg I § 127.II, Oertmann § 138 Anm 5.

²⁴ Det samme gælder derfor om de andre specielle Bestemmelser, der er omtalt i Note 4. Efter Aftl er der yderligere givet en Særregel i Boligl Nr 83 1 April 1925 § 22 jfr § 24, sml endvidere FAL § 34.

¹ Jul Lassen Vilje og Erklæring (optaget i Udv Afhdl), Lassen I § 16, Stang I² § 15.VIII, § 16.I, § 17; I¹ § 38.XI—XIV, § 40.I, III—VII, XII; Om Vildfarelse navnlig §§ 11 og 14 og Viljesdogmet i TfR 1905.280 ff (Fra spredte retsfelter I); Platou § 14, H Scheel Norsk Tingsret § 290, E Hambro i NRt 1914.337 ff, Ekström 584 ff.

ikke er bundet, selv om Manglen var ukendelig for Medkontrahenten² (*Viljesteorierne*). Uforpligtet er følgelig f Eks den, der underskriver et Skylddokument, hvis Indhold han ikke kender, den, der, misforstaaende den til ham rettede Forespørgsel om Overtagelsen af en Forpligtelse, svarer ja til Forespørgslen, og den, der taler eller skriver fejl. Dette gælder, hvad enten Uoverensstemmelsen mellem Viljen og Erklæringen er den erklærende bevidst eller ubevidst. — I sidste Tilfælde foreligger der Vildfarelse (*error*), men det fremhæves i romanistisk Litteratur, at det ikke egentlig er Vildfarelsen, der gør Erklæringen ugyldig, men »*Viljesmanglen*«, og denne Art af Vildfarelse kaldes derfor ofte *uægte Vildfarelse* i Modsætning til Vildfarelse i Bevæggrunden (*error in motivis*), se om denne sidste ndfr i §§ 16 og 25. — Undtagelse fra Reglen gøres i Almindelighed dog, naar Løftgiveren forsætlig eller ved grov Uagtsomhed³ har bibragt Medkontrahenten den Forestilling, at han vilde det udtalte. Og dersom Medkontrahenten med Føje har opfattet det udtalte som villet, kan han ofte — efter BGB som almindelig Regel — af Løftgiveren fordrø erstattet det Tab, han har lidt ved at stole paa den ugyldige Kontrakt (den negative Kontraktsinteresse).^{3a}

Efter andre Retsforfatninger har Uoverensstemmelse mellem Vilje og Erklæring som *Hovedregel* ingen Indflydelse paa Erklæringens

² Windscheid §§ 75, 76, 311, Lassen RR § 38 (Læreb § 34.II); C c 1109, 1110, Planiol II Nr 1047—1059, Demogue I Nr 32 ff, 222 ff, især 244 f; 249, 252, 258 (Praksis synes herefter paa vigtige Punkter at nærme sig til Tillidsteorien, hvad D billiger); OR 23—26 (med Tilnærmelse til en Tillidsteori, Oser 19—21); BGB 116—122, Mot I 189—203, Dernburg I §§ 141—145, men derimod Oestr 871, 876. Se iøvrigt om Lovgivninger, som staar paa Tillidsteoriens Standpunkt, Note 4. For Romerrettens Vedkommende er Sagen forøvrigt ikke ubestridt, se de hos Windscheid § 75 Note 1a citerede Forff samt Kohler i JahrbDogm XXVIII.166 ff, Aagesen RR I 264—266.

³ Hermed har man i Virkeligheden brudt med Viljesdogmet (ovfr § 3), der var det principielle Grundlag for den tysk-romanistiske Lære. En Lovgivning siges imidlertid m H t Viljesmangel at staa paa en Viljesteoris Standpunkt, naar den kun som Undtagelse fra et almindeligt udtalt Viljesprincip erklærer Løftet forpligtende, uanset at dets Indhold ikke er villet. Platou 175 vil kun tillade Paaberaabelse af undskyldelig Vildfarelse.

^{3a} Saaledes BGB 122 (selv om Løftgiveren ikke har udvist Uagtsomhed). OR 26 kræver Uagtsomhed, men tillader efter Billighed at tilkende mere end negativ Kontraktsinteresse. Demogue I Nr 36 f, 244 f vil ikke blot give Adgang til efter Omstændighederne at tilkende Opfyldelsesinteressen, men endog til at opretholde Kontrakten og anfører DD i samme Retning.

Gyldighed, naar Uoverensstemmelsen var ukendt af eller ukendelig for Løftemodtageren (*Tillidsteorier eller Erklæringsteorier*).⁴

Fra et legislativt Synspunkt⁵ maa det afgørende være, hvilken Ordning der gør de privates Viljeserklæringer bedst egnede til at udfylde en for Samfundslivet nyttig Funktion. Derfor maa der i første Række tages Hensyn til *Samhandlens Sikkerhed*. Af Hensyn til Omsætningen maa der skabes en ret høj Grad af Sikkerhed for, at Løfter holdes. Tilliden hertil fremmer Omsætningen og skaber Tryghed hos dem, der tager Del i Samhandlen. Disse Betragtninger fører til at kræve Retsreglerne indrettet saaledes, at de saa meget som muligt *tilskynder* dem, der afgiver Erklæringer, *til at undgaa Uoverensstemmelse* mellem Vilje og Erklæring. Dette Krav opfylder de rene Viljesteorier ikke. En Ordning, hvorefter der tilkendes den godtroende Løftemodtager *negativ Kontraktsinteresse* i alle Tilfælde, eller dog hvor Løftegiveren har handlet uagtsomt, vil derimod give en ikke ringe Tilskyndelse til Agtpaagivenhed; men den virker ikke saa kraftigt og sikkert som Tillids- eller Erklæringsteoriernes Ordning. Løftegiverne faar langt større Chance for at kunne gaa fra deres Ord uden at udsætte sig for noget. For at gennemføre et Krav paa den negative Kontraktsinteresse maatte Løftemodtagerne bevise, at de har lidt Tab ved at stole paa Løftet, men da de fleste Løfter dog stemmer med Løftegivernes Vilje, vil mange Løftemodtagere undlade at sikre sig saadant Bevis. Undertiden kan det ogsaa stride mod Løftemodtagerens Interesse at fremlægge Beviset; saaledes ofte naar det drejer sig om, at han har eller kunde have afsluttet en Aftale med Trediemand. Reglens »præventive Virkning« svækkes yderligere, hvis Erstatningsansvar kun paalægges den erklærende, hvor han har handlet uagtsomt; for det er vanskeligt at skaffe et paalideligt Grundlag for Afgørelsen af, om Uagtsomhed er udvist. Dertil kommer, at der er Fare for, at det ikke helt sjældent

⁴ Jul Lassen I c 65—69. Paa Tillidsteoriens Standpunkt staar — foruden skandinavisk Ret (jfr herved Note 9 a) — Oestr 871 (udpræget), Ung E 774, 780 samt nærmest engelsk-amerikansk og skotsk Ret, se Corneliussen navnlig 47—52, jfr 2—3, jfr Stang NRt 1915.683 ff. (Fremstillingen af dette Emne hos Prochownick er i flere Henseender misvisende).

⁵ Se herom navnlig Jul Lassen I c 26—42; fra modsat Side f Eks BGB Mot I 189—191. Se iøvrigt Lundstedt og Undén i SvJT 1924.278 ff, 1929.342 ff, 423 ff (med flere Henvisn) og 540.

vil lykkes Løftegivere, der virkelig mente, hvad de sagde, at overbevise Domstolene om, at de ikke mente det. En Viljesmangel, der er ukendelig for Løftemodtageren, kan jo vanskelig bevises sikkert. Skal der overhovedet tages Hensyn til den, føres Domstolene let til at slippe Kravene saa meget, at de kommer til at statuere Uoverensstemmelse mellem Vilje og Erklæring i adskillige Tilfælde, hvor den ikke har foreligget.

Disse Betragtninger kan dog ikke føre til absolut at benægte, at en *tilstrækkelig* Sikkerhed for Samhandlen kan naas ved noget mindre vidtgaaende Regler,⁶ f Eks ved en Ordning som den tyske Lovbogs eller den, som oprindelig fandtes i den østrigske Lovbog § 876, og som gik ud paa, at Kontrakten var gyldig, naar Løftegiveren selv alene var Skyld i sin Vildfarelse. At den østrigske Lovbog efter 100 Aars Forløb er gaaet over til en ren Tillidsteori kunde dog tyde paa, at den ældre Regel ikke har virket helt tilfredsstillende.

Saa meget er ialfald klart, at Tillidsteoriens Løsning giver det sikreste Grundlag for Samhandlen. Paa den anden Side medfører den en vis Risiko for Løftegiverne; men efter vort Retslivs Erfaringer synes dette ikke at give Anledning til Betænkeligheder. Tillidsteoriens Regel har endelig det Fortrin, at den undgaar alle de vanskelige Bevisspørgsmaal, som angaar skjult Viljesmangel, Spørgsmaalet om Ugatsomhed og om Tabets Størrelse, og derfor *i langt ringere Grad giver Anledning til Retstvist*. Da den tilmed stemmer med den almindelige Retsopfattelse her i Landet, maa det fuldtud billiges, at Aftl har optaget den.

2. Hvad *dansk Lovgivning før Aftl* angaar, synes Hovedlovbudene om Løfter i DL 5—1—1 til 4 at staa paa de Fortidslovgivningers Standpunkt, der ikke tillægger indre Momenter som Viljesmangel nogen retlig Betydning.⁷ Ikke engang Svig (§ 13) er i DL 5—1 nævnt som Ugyldighedsgrund, men kun den ydre haandgribelige Kendsgerning Tvang, DL 5—1—4, og Ordet, Erklæringen, betones som det retstiftende, DL 5—1—2. Vor Rets historiske Udgangspunkt synes saaledes at være det, at Vægten lægges paa Erklæringen, ikke paa Viljen. Men det maa dog erkendes, at denne Tanke ikke

⁶ Se dog Jul Lassen I c; Vinding Kruse ER III 772 f synes ikke at tage afgørende Stilling hertil.

⁷ Stang I 404, jfr Amira Nordgermanisches Obligationenrecht II 303—304, Jul Lassen I c 26—77, Bentzon Retskilderne 324—326.

er saaledes udformet i Lovgivningen, at denne vilde være til Hinder for Antagelsen af en Viljesteori. Den Grundsætning, man har fundet hjemlet ved DL 1—9—13,^{7a} viser vel, at Konflikten mellem Viljesmangel hos Løftegiveren og Løftemodtagerens gode Tro i visse Tilfælde blev løst til Gunst for denne sidste, men iøvrigt indeholdt Lovgivningen ingen direkte Afgørelse af Spørgsmaalet.

Derimod er Tillidsteoriens Resultater godkendt af den almindelige Retsopfattelse her i Landet og i Retslitteraturen fra Ørsted's Tid til nu⁸, og Retspraksis har stillet sig paa en vidtgaaende Tillidsteoris Standpunkt.^{8a}

Denne Retstilstand er nu i Hovedsagen lovfæstet ved Aftl § 32.1^o, som udtaler, *at den, der har afgivet en Viljeserklæring, som ved Fejlskrift eller anden Fejltagelse fra hans Side har faaet et andet Indhold end tilsigtet, ikke er bundet ved Erklæringens Indhold, hvis den, til hvem Erklæringen er afgivet, indsaa eller burde indse, at der forelaa en Fejltagelse*. Bestemmelsen omfatter kun de Tilfælde, hvor Uoverensstemmelsen mellem Vilje og Erklæring skyldes en *Vildfarelse*;⁹ men for disse Tilfælde kan man fra § 32.1^o slutte modsætningsvis, at Viljesmangel hos Løftegiveren i Almindelighed ikke kommer i

^{7a} Se herom Lassen I § 23.III.1.a, jfr ndfr § 20 Note 32.

⁸ Forff inden Ørsted udtaler sig fra Viljesteoriens Standpunkt; Hurtigkarl Den danske og norske Privatrets første Grunde II.2 23, jfr Nørregaard Den danske og norske private Ret III 24. Til Tillidsteorier slutter sig Ørsted i NjA XIII. 130—132, Hdbg V 102—103, jfr Jul Lassen I c 45 Note 11, J E Larsen Sml Skr II.1 98, 100, Gram 179—182, 186, Scheel Privatrettens alm Del II 63—70, Matzen 191, Torp Hovedp 43—44, Evaldsen 47—52, C Thomsen TfR 1900.273 Note, Bentzon ARl 98, 119, Retskilderne 324—326, N Lassen i U 1893.270, Munch-Petersen Den borgerlige Ret⁷ 185, 253, jfr om de 3 sidstnævnte Forff's Forbehold og Kritik Jul Lassen I c 69 ff og 55, Sindballe i U 1917 B.140—142. I norsk Litteratur staar paa Tillidsteoriens (Erklæringsteoriens) Standpunkt G W Gram 30, Stang I^a § 17.IX, jfr ovfr Note 1, H Scheel 286, 290—291; se derimod Hagerup i TfR 1894. 50—55, 1912.190 ff, Gjelsvik Vildf 79, 80 ff, 122—123, TR 260 ff, Platou § 14. I Sverige var Tillidsteorien almindelig anerkendt før Avtl, Schrevelius I 140, Nordling 224, 183, Reuterskjöld Om Aftal 10, Eschelsson 112 ff, Almén Avtl § 32 Note 19—21, jfr Winroth Strödda Uppsatser I 12—15; se derimod for finsk Ret før Aftl Ekström 584 ff.

^{8a} Se foruden DD i Note 12 ff f Eks U 1879.492 H, Schl II.109 og iøvrigt den udførlige Redegørelse hos Lassen Vilje og Erklæring 7 ff.

⁹ Om andre Tilfælde se ndfr II.3.

Betragtning, naar Løftemodtageren var i god Tro.^{9a} Direkte er denne Sætning ikke blevet udtalt; om Betydningen heraf henvises til, hvad der er anført ovfr i § 10.¹⁰

II. 1. For det Tilfælde, at *Viljesmanglen var ukendelig* for Løftemodtageren, kan herefter følgende Retsregler opstilles:

a. Forsaavidt Erklæringsmodtageren med Føje (se ndfr under 2) antog, at Erklæringen stemmede med Afgiverens Vilje, *kommer Viljesmanglen hos Afgiveren regelmæssig ikke i Betragtning*.¹¹ Det er ligegyldigt, om Vildfarelsen bestaar i Fortalelse og Fejlskrift,¹² urigtig Forstaaelse af Ord,¹³ Underskrift af Dokument med andet Indhold end antaget¹⁴ eller Afsendelse af en anden Erklæring end den, som tilsigtedes afsendt.¹⁵ At Fejltagelsen var Løftegiveren utilregnelig, kommer ikke i Betragtning.^{15a}

b. *Løftegiveren bindes dog kun ved, hvad han har lovet*; hvad der kun ifølge Omstændigheder, der i Erklæringens Øjeblik (d v s ved Afgivelsen) var ukendelige eller uberegnelige for Afgiveren som fornuftig og kyndig Mand, kan indlægges i Erklæringen som villet af Afgiveren, er ikke omfattet af Erklæringen og ikke bindende for Afgiveren.¹⁶ Naar f Eks Salgsprisen i et af A til B afsendt Salgstilbud undervejs er blevet forfalsket til et mindre Beløb og B kun svarer »ja«, kan A ikke, skønt han maa antage, at B er gaaet ind paa den forlangte Pris, fordre denne af B. — Under saadanne Omstændigheder er det givet, at der ikke *kan* foreligge nogen Uagtsomhed hos Erklæringsafgiveren overfor Modtageren; derfor svækkes

^{9a} Paa Grund af Omstændighederne ved Tilblivelsen af den norske § 32.1^o anser Gjelsvik ikke Modsætningsslutningen for berettiget der, se Gjelsvik TR 266 ff. Se derimod Stang i TfR 1930.61.

¹⁰ Se ovfr § 10 ved Note 18—19.

¹¹ Se DD i de følgende Noter og om ældre Praksis Note 8 a.

¹² U 1923.81 H, SHT 1918.422.

¹³ Jfr fra Tiden før Aftl U 1894.9 H, 1903.659, 1909.126, 639.

¹⁴ U 1927.938 H, 1919.163 og før Aftl f Eks Schl III.246, U 1886.604 H, JU 1857.307, JT VII.2.1, jfr U 1914.795.

¹⁵ Jfr ovfr § 4 v Note 22, Corneliussen 82; sml ogsaa U 1921.717 H og før Aftl 1893.484 H.

^{15a} Jul Lassen I c 34—36, Almén Avtl § 32 Note 44, jfr ved næste Note.

¹⁶ Jfr U 1928.1001 H, 1895.26 H, 1910.20, 1900.173, Resp 16 Novbr 1900 (U 1901.338), Jul Lassen I c 47—49, Almén Avtl § 32 Note 59 samt ndfr § 23 Note 12. Herimod Björling i TfR 1926.288 f.

Hovedreglens »præventive Virkning« ikke ved denne Begrænsning. Til yderligere Støtte kan henvises til, at en skriftlig Erklæring ordentligvis ikke er bindende for Udstederen, naar det kun skyldes Tilstød af for ham uberegnelige Kendsgerninger, at den kommer af Sted til Modtageren, og at Afsenderen af en Erklæring ordentligvis ikke bindes ved det Indhold, som den har faaet ved at forfalskes undervejs.¹⁷

c. Ifølge Aftl § 39 kan Løftegiveren *under særlige Omstændigheder* opnaa *Fritagelse* for at bindes ved Løftet *ved at oplyse* Løftemodtageren om *Viljesmanglen, forinden Løftet har virket bestemmende paa hans Handlemaade*.¹⁸

d. Ifølge Begrundelsen af den under a anførte Hovedsætning kan det være tvivlsomt, om den ogsaa bør gælde for Gaver og andre *Retshandler, som ikke interesserer Samhandlen*, f Eks Væddemaal, Lotterikontrakter, Retshandler af den i Aftl § 31 omhandlede Art og desl. Aftl § 32.1^o har ikke afgjort dette Spørgsmaal.^{18b} I Retsanvendelsen spores der ikke Tilbøjelighed til at bryde med Hovedreglen for saadanne Tilfælde Vedkommende.¹⁹

e. Noget tvivlsomt er det, om Hovedreglen bør gennemføres fuldtud, hvor Afgivelseshandlingen er foretaget *uden Bevidsthed om, at den afgivne Erklæring var en Retshandel* (altsaa uden »Retshandelsvilje«).^{19b} Fra Aftl § 32.1^o kan dette næppe sluttes. Den, der mener at afgive en retlig irrelevant Meddelelse, kan formentlig ikke siges at afgive en »Viljeserklæring«. I dansk Litteratur og Praksis har der imidlertid været Tilbøjelighed til ogsaa i disse Tilfælde at lade Afgiveren blive bundet overfor godtroende Adressater.^{19c} Det er

¹⁷ Se om det første Tilfælde ovfr § 4 v Note 25 og om det sidste ovfr § 10 Note 15 b. Fremdeles erindres Bestemmelsen i Aftl § 32.2^o, jfr ndfr § 20.V.1.

¹⁸ U 1929.1084, jfr ovfr § 10 ved Note 24, se om denne Sætnings Anerkendelse før Aftl Jul Lassen I c 52—54, U 1917.904, 1911.643, 1900.760, sml 1882.432. Jfr Corneliussen 52—54, § 7.

^{18b} Se ovfr § 10 ved Note 18—19.

¹⁹ Schl II.109, U 1881.604 H, 1914.224, 1909.639, 1887.329, JU 1864.942, Jul Lassen I c 51—53; sml ogsaa U 1901.612 H, HT 1857.675; jfr dog om Dødsgaver U 1927.542 H med Note og om andre Gaver maaske JT 1921.95 samt en Forudsætning i U 1904 B.139 H. Se om Emnet SpD I 18, Stang I 470 f, Almén Avtl § 32 Note 42, Ung E 774, Corneliussen 29 ff, Prochownick § 89.3.a.

^{19b} Jfr ovfr § 4 Note 23.

^{19c} Se Lassen I § 16 ved Note 15, U 1911.270 H (Vekselendossement Ussing Aftaler.

dog tvivlsomt, om dette bør fastholdes, hvor Afgiveren ikke har udvist Uagtsomhed.^{19d} Det vilde næppe svække Tilliden til Løfter væsentlig, at man undtog disse Tilfælde.

f. I den i DL 5—1—7, se ovfr § 9.III, givne processuelle Regel ligger den Afvigelse fra Hovedreglen, at uskriftkyndiges Forpligtelse ifølge skriftligt Løfte, naar Uskriftkyndigheden var kendelig for Modtageren, udelukkes derved, at de ikke kendte Dokumentets Indhold, selv om ingen Viljesmangel var kendelig for Modtageren.

2. Medens saaledes Viljesmanglen som saadan efter dansk Ret regelmæssig ikke udelukker Løftets Gyldighed, er derimod *Løftet ugyldigt, forsaavidt Viljesmanglen var kendt af eller kendelig for Løftemodtageren*, idet denne saa eller burde indse, at Løftegiveren ikke vilde love det udtalte, eller han dog maatte være i Tvivl desangaaende,²⁰ Aftl § 32.1^o. Modtageren af et *uklart eller tvetydigt Tilsagn*, som maa vække Tvivl, er i Almindelighed ikke beføjet til at fastholde en bestemt af de mulige Forstaaelser, men maa, naar han vil være sikker, søge nærmere Besked.²¹ Imidlertid er det dog ikke

tegnet af en Person, der kun mente at skrive en Afsenderadresse), 1902 B.272, JU 1863.47 (ment at underskrive som Vitterlighedsvidne), HT 1858.654 (Bekræftelse af Kontokurants Rigtighed), U 1885.540 (Tilbagesendelse af købt Genstand), jfr ogsaa 1905.140. De to nyeste DD stemmer i Resultatet med den Lære, der i saadanne Tilfælde kun vil tilkende negativ Kontraktsinteresse. En ukendelig Vildfarelse om, at Retshandlen er uforbindende paa Grund af Formmangler, kan ikke komme i Betragtning, jfr JU 1857.595. Dette antages ogsaa af Ekström l c.

^{19d} U 1911.270 H fremhæver i Modsætning til de fleste ældre DD, at der var udvist Uagtsomhed.

²⁰ U 1925.373 H, 1923.776, sml 1925.416, 1921.763. Se fra Tiden før Aftl U 1909.562 H, 1904 B.327 H, 1904 B.84 H, 1886.59 H, 1875.449 H, HT 1857.675, Schl II.749, AfR V.513 og 197 H (Jul Lassen l c 19—20); U 1918.456, 1916.496, 1913.290, 1909.208, 1905.156, 1898.661, 1877.650, 698, 1874.904, SHT 1870.163, JU 1863.656, jfr Corneliussen 119—124 og NRt 1920.194 (U 1920 B.954).

²¹ U 1921.713 H, sml 1923.81 H; jfr ældre DD i U 1917.465 H, 1913.542 H, 1894.639 H, 1888.994 H; 1900.760, 1883.524, 1881.422, SHT 1866.19, JU 1853.229, jfr U 1917.904, 1869.311, JU 1872.222, Jul Lassen l c 21—22, Stang I² 212 f, I § 35.VIII, jfr dog Bowstead art 33. Men særlige Omstændigheder kan berettigge Løftemodtageren til at foretrække en vis Forstaaelse, U 1915.541 H, og i visse Tilfælde, f Eks naar det ifølge Løftegiverens Forhold til Løftemodtageren paahviler ham at sørge for klar og nøjagtig Affattelse, maa han bøje sig for den af de mulige Forstaaelser, som Løftemodtageren

enhver kendelig Viljesmangel eller Vildfarelse, der medfører Viljeserklæringens Ugyldighed. Aftl § 32.1^o har det Tilfælde for Øje, at Erklæringens Indhold som Helhed ikke stemmer med den erklærendes Vilje. Naar kun noget af det erklærede ikke er villet, kan Forholdet stille sig paa forskellig Maade. Naar det er kendeligt for Adressaten, at den erklærende positivt ikke vil en Del af det erklærede, udgaar det ikke viliede Punkt, mens Resten af det lovede gælder, naar det maa antages, at Løftegiveren vilde have afgivet Løftet, selv om han havde vidst, at det paagældende Punkt udgik.^{21a} Og naar det af Erklæringen kun fremgaar, at den erklærende paa Grund af en Vildfarelse ikke har taget bekræftende Beslutning om et vist uvæsentligt Punkt, men lader det uafgjort, vil Manglen ofte kunne afhjælpes, ved at Erklæringen udfyldes med *naturalia negotii*, jfr herom ndfr § 23.III. Naar den kendelige Vildfarelse vedrører et væsentligt Punkt, eller som det ogsaa siges, *naar den er væsentlig*, bliver hele Viljeserklæringen derimod ugyldig. Hvad der skal antages for væsentlig, og hvad der skal antages for uvæsentlig Vildfarelse, kan ikke afgøres ved nogen almindelig Regel.²² Væsentlig vil f Eks ordentligvis Vildfarelse om den omkontraherede Tings Identitet (*error in corpore*) og om Retshandlens Art (*error in negotio*) være. Derimod kan det samme ikke siges om Vildfarelse angaaende Medkontrahentens Person (*error in persona*);^{22a} ved Butikssalg mod kontant Betaling vil Køberen i Almindelighed kunne fastholde Retshandlen, uanset at han maatte indse, at Sælgeren mente at have en anden Person for sig; anderledes ved Kreditsalg.

Undertiden kan det af et Løfte, som kendelig udsiger noget andet end det, som Løftegiveren vil, alligevel fremgaa, hvad han virkelig vil, og for saa vidt er han da bundet,²³ saaledes f Eks naar den endelige Sum i et Skylddokument angives med et Tal, der ses

har fulgt, se f Eks U 1920.638, 1909.1006, 1900.729, Stang I § 35.VII.B, SpD 1897 § 122 Note 78, Platou 219—220, Grundtvig 127, 163 f, ndfr § 23 v Note 38—41.

^{21a} BGB 139, jfr 155.

²² Jfr Platou § 14.B.13, Corneliussen 66 ff.

^{22a} U 1928.459 H.

²³ U 1877.650, JT XII.I.175, Evaldsen 50—52, H Ussing Bristende Forudsætninger 9 f, 176 f.

at hvile paa en Regnefejl. Hvad der ikke ifølge Erklæringen og de foreliggende Omstændigheder fremgaar for Løftemodtageren som villet af Løftegiveren, er denne ordentligvis ikke bundet ved. Dog kan han i Almindelighed ikke paaberaabe sig Mangel af Erklæring, naar Løftemodtageren faktisk opfattede eller tilegnede sig den afgivne Erklæring, som den var ment, selv om Opfattelsen ikke var begrundet ved den.^{23a} Men ellers kan Løftemodtageren ikke overfor Løftegiveren, der fragaar Løftet ifølge kendelig Viljesmangel, fastholde, at denne skal være bundet ved, hvad han nu oplyses at have ment, medmindre Forholdene stiller sig paa særlig Maade, saaledes at Løftegiverens Vægning ved at bindes vilde være ren Chikane eller stride imod Hæderlighed.^{23b}

3. Som ovenfor omtalt omfatter Aftl § 32.1^o ikke de Tilfælde, hvor Uoverensstemmelsen mellem Vilje og Erklæring ikke beror paa Vildfarelse. Hvis Erklæringen ikke er alvorlig ment, og den er fremsat uden Hensigt til at skuffe — f Eks i Spøg, i en Rolle, ved Undervisning —, maa der gælde samme Regler som om Vildfarelses-tilfældene.^{23c} Hvis den erklærende derimod har tilsigtet at skuffe den anden Part (*reservatio mentalis*), maa han, saafremt den anden skuffes, blive bundet, selv om den anden burde have indset Viljesmanglen.^{23d} Paa tilsvarende Maade kan den, der for at skuffe bruger tvetydige Udtryk, blive bundet i Overensstemmelse med den anden Parts Forstaaelse.^{23e}

4. *Ved gensidige Kontrakter* gælder intet særligt. De udviklede Regler er ligefrem anvendelige, og ved Anvendelsen bliver blot at fastholde, at hver af Parternes Pligt beror paa hans Løfte, at alle Forestillinger om en Fællesvilje og desl som Rettighedernes Grundlag maa holdes borte,²⁴ og at det ene Løfte meget vel kan være gyldigt,

^{23a} Jfr Stang I² 212 f, Vinding Kruse i TfR 1919.194 f, sml U 1919.42.

^{23b} Herom Stang I² 212 f, jfr Almén Avtl § 32 Note 56, og fra Viljesteoriens Standpunkt Planck § 119 Anm I.1, jfr Stang I 420, OR 25.2^o, Oser ad Art 25 Anm 2, Ekström 603. Jfr Note 21.

^{23c} Platou § 14.B.17, Almén Avtl § 32 Note 36—37, Ekström 612 ff, Corneliussen 59, Ung E 773; sml endv U 1918.858, 1895.776, 1882.949 (alle før Aftl).

^{23d} Jfr BGB 116.2 Pkt, Oertmann Anm 5.c, Lassen I § 16 Note 20, Ekström 610 f.

^{23e} Jfr U 1913.507 H, Lassen I § 16 Note 21; cfr Platou 194, Ekström 611 f.

²⁴ Jfr ovfr § 8 i Slutn, Jul Lassen i TfR 1896.326 med Note 2.

uden at det andet er det (§ 26.I). Dersom den, til hvem Tilbudet er rettet, misforstaar dette, d v s forstaar det paa ubeføjet Maade og afgiver sin Accept under Paavirkning af denne Misforstaaelse (*Vildfarelse som Misforstaaelse*), kan det være, at denne Misforstaaelse, uanset at Accepten lyder som et rent Ja, er kendelig for Tilbyderen, og der foreligger da uoverensstemmende Accept, se herom ovfr § 4.V.D. Er Misforstaaelsen derimod ukendelig for Tilbyderen, bindes Acceptanten i Overensstemmelse med det af Tilbudet forlangte. Er en Accept ifølge det under II.1.b bemærkede ikke bindende for Acceptanten, foreligger ligeledes manglende Accept,²⁵ jfr ndfr § 20.V.1 om Aftl § 32.2^o. Naar Tilbudet er tvetydigt, vil Svaret derpaa ofte ogsaa være det, f Eks det blotte ja, og den ovenfor angivne Regel om tvetydige Løfter kommer da ogsaa til Anvendelse paa det i Accepten liggende Løfte.²⁶

III. Den saakaldte *Skinretshandel*²⁷ (*Proformarethandel*, *Skrømt-erklæring*, *Simulation*), d v s den Erklæring, der efter sit ydre Udseende tager sig ud som, og som er *bestemt til udadtil i Retslivet* at tage sig ud som en Retshandel, men som ifølge Tilkendegivelse mellem Parterne skal være uden den angivne Virkning, *er ikke forbindende*. En saadan Proformarethandel²⁸ kan enten foreligge saaledes, at den efter Aftalen slet ikke skal skabe Ret, eller saaledes at den vel skal skabe Ret, men ikke den angivne. I første Fald er den slet ikke forbindende, men ganske uvirksom mellem Parterne; i sidste Fald er den bindende mellem Parterne og virksom udadtil, forsaavidt det stemmer med Aftalen, og denne ikke af andre Grunde er ugyldig,

²⁵ U 1895.26 H; jfr ogsaa 1919.445. Se om »*skjult Dissens*» i det hele Almén Avtl § 32 Note 30, § 6 Note 14, Stang Vildfarelse 113—115, jfr Corneliussen 54—65, Ung E 770, og fra Viljesteoriens Standpunkt Gjelsvik Vildf § 19, Platou § 14 B.16, Ekström 605 ff, Planck § 119 Anm I.2.a, Staub Anh z § 361 Anm 91—93.

²⁶ U 1883.524, JU 1872.222, n H i TfR 1904.72, 1928.117.

²⁷ Jul Lassen i U 1890.609 ff, J E Larsen Sml Skr II.1 100—102, Scheel Privatrettens alm Del II 63—65, Gram 187—188, Evaldsen 48—49, Stang I § 42, Platou § 14.B.18—19, Ekström 615 ff, N Lassen i TfR 1888.326—328, jfr Rørdam i JT 1925.115, Windscheid § 75 Note 2 a og 3.

²⁸ Jfr om Øjemed med saadanne Retshandlers Indgaaelse f Eks DL 5—2—78, 5—14—46, Frd 19 Febr 1817 § 4, Strl 1930 § 283 Nr 3, KL § 26, Rpl § 131.2^o.

f Eks som stridende mod Lov og Ærbarhed (§ 17.III).²⁹ Ligesaa lidt som Parterne er berettigede og forpligtede, kan Skinretshandlen begrunde Ret for^{29a} eller imod³⁰ deres Kreditorer og Arvinger, jfr DL 5—14—46.^{30a} Men den, der afgiver et Skinløfte, udsætter sig for, at den anden Part gør dette gældende imod ham, naar han ikke sikrer sig Bevis for, at det kun er et Skinløfte.³¹ Og den *godtroende Trediemand*, der indlader sig i *Retshandel* med Erhververen ifølge Skinretshandlen om den ved denne tilsyneladende skabte Ret, kan under visse Betingelser derved virkelig erhverve Retten. Ialfald gør han dette efter Reglen i Aftl § 34. Det bestemmes her, at naar en skriftlig Viljeserklæring er oprettet paa Skrømt, og den, til hvem Erklæringen er afgivet, har overdraget en Ret ifølge samme til en godtroende Trediemand,^{31a} kan det ikke overfor denne gøres gældende, at Erklæringen er afgivet paa Skrømt.³² Fra Aftl § 34 kan man ikke slutte modsætningsvis, at Trediemand ikke kan støtte Ret paa mundtlige Proformaerklæringer; hvorvidt han kan det, er imidlertid omtvistet.³³

²⁹ U 1904.7, BGB 117.

^{29a} U 1914.34 H, 1915.35, 1875.1035.

³⁰ Bibl f dansk Lovkyndighed I.336 H, U 1920.938 H, 1912.912 H, 1870.592 H, 1924.336, 1920.851, 1904.208, 1891.452, 1875.1035, jfr endv Lassen I § 20 Note 27, Hagerup Civilproces IV 175—176, Almén Avtl § 34 Note 4. Jfr dog Eschelsson 193. — Skinretshandlen kan heller ikke paa-beraaes *mod* Trediemand, der indgaar Aftaler med den, der har afgivet den, jfr U 1917.719 (1919.958 H ej herom).

^{30a} Om Beviset U 1919.958 H, 1899.106 H og DD i Lassen I § 20 Note 27. Reglen om Ed i DL 5—14—46, jfr Lassen I § 16 v Note 33, er vistnok bortfaldet ved Rpl, se Munch-Petersen DRpl II 336 f.

³¹ Jfr U 1914.34 H, 1919.958 H, 1870.1098, 1902.591, 1907.846, 1915.35.

^{31a} Aftl § 39.2 Pkt kommer formentlig ikke til Anvendelse her, jfr ovfr § 10 Note 25. For at gøre dette klart har man i den svenske Lov indføjet Ordene »vid sitt förvärv«, se Almén Avtl § 34 Note 5. Spørgsmaalet, om Trediemands Erhvervelse er betinget af, at Retshandlen er forevist for ham, afgør Aftl ikke; det besvares benægtende af Sindballe i U 1915 B.268 f.

³² U 1921.608; jfr Kjeld Rørdam i JT 1925.115 ff, 152, U 1925 B. 96 f, Ussing i TfR 1930.38 f. En tilsvarende Sætning var opstillet før Aftl, jfr U 1904.584 og Lassen I² § 17 ved Note 32, og begrundedes af Forff gerne med, at Proformaerklæringen maatte behandles som en skriftlig Fuld-magt. Tilsvarende om norsk og svensk Ret Stang I § 42.III, Almén Avtl § 34 Note 8, 9. Saaledes ogsaa C c 1321, Planiol II Nr 1197, 1199, OR 18.2^o, BGB 405, Oestr 916, Ung E 772.3^o.

³³ At han kan det i visse Tilfælde, antages af Rørdam og H Ussing, af

Med Proformaretshandlerne maa ikke forveksles de virkelige Retshandler, der tilsigter Omgaaelse af en Lov (§ 17.III.C), ej heller den saakaldte *fiduciariske Retshandel*,³⁴ d v s en Retshandel, der virkelig tillægges Erhververen en større Ret, end Formaalet for Retshandlen kræver, i Tillid til, at han dog ikke vil benytte Retten paa anden Maade, end Formaalet kræver, f Eks det romerske Fiduciaforhold (Overdragelse af Ejendomsret til Sikkerhed i Stedet for Pantsætelse).^{34a} Den i en *Akkomodationsobligation* indeholdte Pantsætning er en Proformaretshandel. Overgiver A den af ham til B udstedte Akkomodationsobligation til B, for at denne ved dens Benyttelse skal forskaffe A et Laan, foreligger der en Bemyndigelse og »Fuldmagt« for B, ved hvis Benyttelse der opstaar en Panteret for Laan-giveren.³⁵ Overgives Obligationen til B, for at han ved dens Benyttelse skal skaffe sig Dækning for en Fordring paa A, foreligger der tillige en uegentlig Trediemandsretshandel.³⁶

Bugge Aftl 114 f, Gjelsvik TR 339 f, jfr ogsaa U 1921.28 samt Lassen I § 16 Note 32. Derimod Almén Avtl § 34 Note 13, der mener, at Trediemand faar tilstrækkeligt Værn igennem almindelige Erstatningsregler. Tilsvarende herskende Opfattelse i Tyskland, se Oertmann § 117 Anm 2.c. Ogsaa før Aftl var Spørgsmaalet omtvistet; se imod Eksstinktion N Lassen TfR 1888.327, jfr forsigtigere Jul Lassen I² § 17 Note 32, I¹ § 17 Note 23 og dertil Hagerup i TfR 1894.48; p d a S H Scheel 374 ff, Stang I § 28 Note 6, § 42.III.

³⁴ Jul Lassen i U 1890.611, Lassen I § 20 Note 27, Ussing i TfR 1930.39, Stang I § 42.VI, Platou § 14.B.20, Almén Avtl § 34 Note 1, Undén Pant 69 ff, Sjögren i TfR 1924. 281 ff, Gjelsvik TR 333 ff, Benckert Pantsättning eller överlåtelse till säkerhet, Ekström 620 ff, Teisen i TfR 1914.349 ff (om Trusts).

^{34a} I dansk Ret er Generhvervelsesretten vistnok ikke — som i romersk Ret — udelukkende en »obligatorisk« Ret, se Vinding Kruse ER III 1339, Ejdo 99 Note 1 (TfR 1924.413), Ussing U 1926 B.322.

³⁵ U 1903 B.283 H, 1909.193 sml 1930.596 H, 377. Om Fuldmagtens Omfang og om den ved dens Benyttelse stiftede Panterets Stilling m v se Aagesen 681 Noten, Jul Lassen i U 1890.612 ff, TfR 1917.72—77, Evaldsen 207, Torp-Grundtvig 672 f, 675, 569—575, E Møller Dækningsadgang 164—169, 184 Note 40, 389, Forhandl p 14de nord Juristmøde 287 f, 306, 314 f med Bilag 2 49 ff (Vinding Kruse); Hagerup Panteret 170 ff, Hambro i NRt 1914.4 f, TfR 1913.30—32, Undén Pant 39 ff. Jfr ndfr § 17 Note 46, § 21 Note 29, Lassen I § 50 Note 28—30, § 53 Note 15, § 55 Note 26, 27, § 76 Note 6 h ff.

³⁶ U 1889.155 H; ndfr § 21 v Note 24.

§ 16.

Aftalelovens § 33. Ugyldighed udenfor Lovreglerne.

I. Ved Siden af de »specielle« Ugyldighedsregler i §§ 28—32 opstiller Aftl i § 33 en almindelig Regel, der kan omfatte Ugyldighedsgrunde af enhver Art.¹ § 33 lyder saaledes: *Selv om en Viljeserklæring ellers maatte anses for gyldig, kan den, til hvem Erklæringen er afgivet, dog ikke paaberaabe sig den, naar det paa Grund af Omstændigheder, som forelaa, da Erklæringen kom til hans Kundskab, og hvorom han maa antages at have været vidende, vilde stride imod almindelig Hæderlighed, om han gjorde den gældende.*

En tilsvarende Regel var ikke før Aftl formuleret i dansk Praksis eller Litteratur; men det var anerkendt, at Ugyldighed kunde indtræde udenfor de ældre specielle Ugyldighedsgrundenes Rammer, og Ugyldighed var i Praksis statueret i flere Tilfælde, der nu vilde dækkes af § 33.² Og for norsk Ret havde *Frederik Stang* allerede længe før Aftaleloven opstillet en almindelig Ugyldighedsregel, der endog rakte videre end Aftl § 33, se herom ndfr under II.³

Ifølge de danske Motiver er § 33 navnlig optaget af Frygt for, at man ellers skulde drage urigtige Modsætningsslutninger fra andre Bestemmelser i Aftl, navnlig § 30. Denne Frygt var sikkert ugrundet, og i alle Tilfælde kan Motivernes Betragtning ikke faa afgørende Betydning for Lovreglens Fortolkning.⁴

¹ Se herom navnlig Stang i Tfr 1930.52—134 (og Henvisninger der, navnlig S 116) og i Nordiska Juriststämman 1926, hvortil Ussing i U 1927 B.43, Knoph i NRt 1927.1026 f, Kôersner i Tfr 1929.168—74; Lassen I § 18.II.

² Se f Eks Evaldsen 61, 64, U 1915.203 (en Sømmand begærede sig afmønstret som syg. Kaptajnen, der med Støtte i Lægeerklæring antog ham for Simulant, fik ham til at give Afkald paa de ham ifølge Sølovens §§ 90 og 98 tilkommende Rettigheder mod at blive afmønstret. Det oplystes, at Sømanden virkelig havde været uarbejdsdygtig som lidende af Ischias, og det statueredes, at han ikke kunde være bundet ved et Afkald under saadanne Omstændigheder. Ejendommelig for Tilfældet er den brede Anvendelse af Princippet i Aftl § 39) samt flere Domme ndfr i Note 10 og 13.

³ Jfr ogsaa Platou 181, 302 f. I romanistiske Retsforfatninger søger mange en Hjælp i den saakaldte *exceptio doli generalis*. For gældende tysk Ret anerkendes den af Flertallet, se f Eks Planck § 242 Anm 3.b, men derimod Oertmann Anm B.3.b foran § 194.

⁴ Om Forskellen mellem Motiverne til de 3 Landes Udkast se Stang i Tfr 1930.124 ff.

Det er en overordentlig omfattende Grundsætning, der fastslaaes ved § 33. Den omfatter i Virkeligheden de fleste af de Tilfælde, der rammes af Aftl §§ 28—32.1⁰, se ovfr S 71. Disse rækker dog videre i enkelte Retninger. Efter § 33 skal Retshandlens »Uhæderlighed« bero paa *Omstændigheder, som forelaa, da Erklæringen kom til Adressatens Kundskab, og hvorom han maa antages at have været vidende*. Der kræves altsaa en Viden om bestemte Kendsgerninger.⁵ En Formening, der beror paa et blot Skøn, er ikke tilstrækkelig; heller ikke, at Adressaten burde have haft denne Viden. Noget andet er, at der ikke kræves strengt Bevis for hans Viden, jfr Ordene »maa antages«.

Fremdeles kunde det synes, at § 33 ved Ordene »da Erklæringen kom til Adressatens Kundskab« vilde udelukke Anvendelsen af Aftl § 39; Ordene i § 39 passer heller ikke saa godt paa § 33, fordi § 33 skærper Kravene til den onde Tro. Af reale Grunde bør det dog utvivlsomt antages, at § 39 kan anvendes ogsaa i Forbindelse med § 33.⁶

Bortset herfra er Reglen i § 33 altomfattende;⁷ om Ugyldighed skal statueres, beror alene paa, om det paa Grund af de Adressaten bekendte Omstændigheder *vilde stride imod almindelig Hæderlighed*, om han gjorde Erklæringen gældende. Reglen giver derfor ikke Domstolene fuld Frihed til at statuere Ugyldighed, hvor de maatte finde det begrundet; de skal bygge paa den almindelige Samfundsmorals Dom om, hvad der er hæderligt. Heri ligger tillige, at det ikke er afgørende, hvilke Hæderlighedsfordringer der stilles i en særlig Kreds, og at en slap Moral i en saadan Kreds derfor ikke kan paa-

⁵ Som Viden maa dog behandles det Forhold, at bestemte Kendsgerninger frembringer en høj Grad af Sandsynlighed. U 1929.383 antyder, at en »Formodning« kan være saa stærk, at § 33 maa anvendes; man kunde dog ogsaa betragte det der omhandlede Tilfælde saaledes, at det var afgørende, om der forelaa *Viden* om, at Sygdommen medførte stor og nær Livsfare. — Den specielle Regel i FAL § 4.2 Pkt stiller ikke de heromhandlede Krav.

⁶ Dette er tilsigtet efter d Mot 86 (Henvisningen til Udkastets § 41) og antaget af Lassen I § 18.II og Almén AvtI § 33 Note 4, Stang i TfR 1930.79 Note 41. Hvor der findes Grund til at anvende § 39, maa den kunne anvendes selv paa Kendsgerninger, der er indtraadt, efter at Erklæringen er kommet til Adressatens Kundskab, jfr ogsaa Stang i TfR 1930.75 Note 32.

⁷ Det kan dog tænkes, at enkelte specielle Ugyldighedsregler helt eller delvis udelukker § 33 indenfor deres Omraade, selv om de i visse Retninger er snævrere end § 33, se Stang i TfR 1930.84 f, jfr ndfr Note 12.

beraabes. Iøvrigt er det ejendommelige ved Reglen, at den aabner Mulighed for en fortsat Styrkelse af Kravene til »Hæderlighed«. — I samme Grad som den almindelige Moral hæves, vil § 33's Betydning vokse. I nyere Tid er der allerede sket en betydelig Udvikling i Retning af en strengere Handelsmoral, og denne Udvikling bør af samfundsmæssige Grunde støttes og fremmes. Domstolene bør derfor heller ikke i Fremtiden være altfor ængstelige for at skærpe Kravene til Aabenhed og Hæderlighed (Loyalitet) under Kontraktsforhandlingerne;⁸ men de maa ikke gaa udover, hvad de kan vente at faa almindelig Tilslutning til. En vis Hjælp ved Fortolkningen af Udtrykket »almindelig Hæderlighed« findes i de Udtryk, der bruges i den norske og svenske Lov, da de tre Loves Udtryk efter Kommissionens Mening skulde svare til hverandre. Den norske Lov siger »redelighed eller god tro«, den svenske »tro och heder«.

Reglens praktiske Anvendelsesmuligheder er det umuligt at angive udtømmende. Men der skal kort nævnes en Række Tilfælde, hvor § 33 kan anvendes, medens ingen af de anerkendte specielle Ugyldighedsgrunde griber ind.⁹

§ 33 kan for det første finde Anvendelse, hvor en Erklæring er *fremkaldt ved en Vildfarelse*, der ikke gaar ind under § 32.¹⁰ men er en simpel *error in motivis*.¹⁰ Naar f Eks A skriver til B og for nogle Aktier byder ham deres paalydende Beløb, og B ved Modtagelsen af Tilbudet er vidende om, at Aktieselskabet er kommet under Konkurs eller paa Grund af Insolvens har indstillet sine Betalinger,

⁸ Se særlig Stang i TfR 1930.81 ff, jfr 56 f, og iøvrigt Henvisningerne ovfr § 13 Note 16.

⁹ Hvor en Viljeserklærings Ugyldighed følger af andre Retsregler — ikke blot Lovregler —, udelukker det aldrig Ugyldigheden, at Betingelserne efter § 33 ikke er opfyldt. Men hvis § 33's Betingelser er opfyldt, maa § 33 kunne anvendes, selv om tillige andre Regler kunde være paaberaabt. Stang gaar i TfR 1930.62 f, 84 f, ud fra, at § 33 er subsidiær, saa at den viger, naar Ugyldighed følger af andre Regler; men han gør det vistnok nærmest for ikke at blive beskyldt for at lægge for meget ind i § 33. Hvor en af de specielle Lovbestemmelser klart er anvendelig, er det dog naturligt at anvende den, forsaavidt det kan tænkes at have Interesse for den erklærende at faa Dom herfor, f Eks fordi han da tillige kan kræve Erstatning.

¹⁰ Eksempler fra Praxis U 1929.383 (der fandt § 33 uanvendelig); p d a S U 1927.435 (Regnefejl, jfr H Ussing Forudsætninger 176 ff), 1921.763, 1926.475, 1924.686 (der ikke nævner § 33) og fra ældre Ret 1919.674, 1900.167; sml endvidere 1922.244, 1917.582 og DD ovfr i § 13 Note 15.

er A's Tilbud overhovedet ikke fremkaldt af B, og Aftl § 30 er derfor uanvendelig; men Tilbudet er dog uforbindende for A, fordi det paa Grund af B's Viden vilde være uhæderligt af ham at tilegne sig Tilbudet. Og hvis A i urigtig Formening om at skyldte B et Beløb, sender dette til B, og B indser, at Betalingen beror paa urigtig Formening om Skyld, vil § 33 medføre, at Betalingen er ugyldig. Naar Løftemodtageren ved, at Løftet er fremkaldt af en Vildfarelse, vil det saa godt som altid være i Strid med almindelig Hæderlighed at gøre Løftet gældende.

Fremdeles kan § 33 anvendes paa Proformaerklæringer,¹¹ Udtalelser, der fremsættes i Spøg eller iøvrigt ikke er ment som Løfter. Endvidere paa Tilfælde, hvor en Erklæring er fremkaldt af Frygt uden dog at være fremtvunget. § 33 kan saaledes supplere Reglerne om Tvang og Udnyttelse.¹² § 33 kan ogsaa anvendes, hvor den erklærende var paavirket af en abnorm Sindstilstand, der ikke omfattes af Mdhl § 65, hvilket kan gælde Beruselse,¹³ Sindssygdom, Eksaltation (Eks A afgiver i overstrømmende Taknemlighed et urimeligt Løfte til sin Redningsmand). Fremdeles kan nævnes det Tilfælde, at en afgørende Forudsætning for Erklæringen er bristet efter Erklæringens Afgivelse, f. Eks at den erklærende er død, blevet alvorlig syg, forflyttet, afskediget etc.¹⁴ Hvis Adressaten erfarer noget saadant før eller samtidig med, at han læser Erklæringen,¹⁵ og indser, at en afgørende Forudsætning for Erklæringen derved er bristet, kan § 33 paaberaabes.¹⁶ § 33 maa endvidere kunne anvendes, hvor Løfte-

¹¹ Kôersner i TfR 1929.169 f. nævner Eksempler fra svensk Praksis.

¹² Det er noget tvivlsomt, om § 33 supplerer § 31 saaledes, at der kan indtræde Ugyldighed, uden at »Udnyttelse« foreligger, og selv om Misforholdet ikke er »aabenbart«. Se herom Stang i TfR 1930.66 og 86. I første Retning vilde § 33 næppe betyde nogen Udvidelse, naar »Udnyttelse« fortolkes som ovfr i § 14.

¹³ U 1920.38, jfr fra ældre Ret 1890.161, 1901.540 og p. d. a. S 1914.902.

¹⁴ Se endvidere Gjelsviks Eksempel 4 i Innledning 111—12. Ogsaa Begivenheder, der har ramt Adressaten eller Trediemand, f. Eks Død eller Konkurs, maa have samme Virkning, forsaavidt derved en afgørende Forudsætning er bristet; jfr Henvisninger ovfr § 8 Note 10 og U 1929.5 H (der ikke nævner § 33).

¹⁵ Se endvidere om Aftl § 39 ovfr ved Note 6.

¹⁶ Jfr Stang i TfR 1930.75 (E). Om hans Død se ndfr under III.1. Paa tilsvarende Maade maa behandles forgæves Forsøg paa Tilbagekaldelse, jfr Stang i TfR 1930.80.

modtageren ved, at den Fuldmægtig, med hvem Aftalen sluttes, bevidst handler i Strid med Fuldmagtsgiverens Interesse.^{16a}

Endelig maa § 33 vistnok efter Omstændighederne kunne anvendes, hvor Løftegiveren ved Løftets Afgivelse handler uhæderligt overfor Trediemand, eller Løftets Formaal er at bevæge Løftemodtageren til at handle uhæderligt overfor Trediemand.^{16b}

§ 33 er hidtil kun sjældent paaberaabt i dansk Praksis;¹⁷ men dette beviser ikke, at den har ringe praktisk Betydning. Den kunde vistnok være paaberaabt i adskillige Tilfælde, hvor det ikke er sket. Vore Domstole statuerer nemlig ofte Ugyldighed uden at paaberaabe sig nogen bestemt Hjemmel.

Det er allerede forudsat, at § 33 medfører Viljeserklæringens Ugyldighed. At Loven bruger Vendingen, at Adressaten ikke kan »paaberaabe sig« Erklæringen, er ikke Udtryk for, at § 33 har svagere Virkning end de andre Ugyldighedsgrunde.¹⁸ Hvis en Overdragelsesretshandel rammes af § 33, maa det derfor antages, at den erlagte Genstand af Overdrageren kan kræves udleveret fra Medkontrahentens Konkursbo.

II. Kan Kravet om »Viden« opgives?

Reglen i § 33 er nær beslægtet med den forud af Stang opstillede Lære om »synbar Viljesmangel«.¹⁹ Ved Viljesmangel forstod Stang baade det Tilfælde, at der ingen Vilje ligger bag Erklæringsindholdet,

^{16a} Jfr herom Ussing i U 1921 B.332 ff, Almén Avtl § 11 Note 7. Hvis Løftemodtageren har bestukket Fuldmægtigen, vil Aftl § 30 være anvendelig, jfr ovfr § 13 Note 15. Se fremdeles ndfr § 20 v Note 37.

^{16b} Sml Stang i TfR 1930.72 ff. Om et Tilfælde af førstnævnte Art se U 1925.810 Noter. Et Eksempel af sidstnævnte Art er Løftet om Underhaandsprovision til Medkontrahentens Fuldmægtig; se iøvrigt ndfr § 17 Note 22. At Aftalen sigter til at omgaa Regler, der værner Trediemands Interesse, kan imidlertid ikke som almindelig Regel gøre den ugyldig i Forholdet mellem Parterne, se f Eks U 1917.895 og Lassen I § 20 Note 27.

¹⁷ Det samme gælder svensk Praksis ifølge Kôersner i TfR 1929.168 ff og synes efter Bugge Aftl² at gælde norsk.

¹⁸ De andre Landes Tekster bruger videre Udtryk, og den norske siger, at Erklæringen ikke »binder« Afgiveren. I d Mot til § 33 forudsættes det ogsaa uden videre, at Virkningen er Ugyldighed.

¹⁹ Se herom Stang Vildfarelse, Stang I¹ § 40 og i TfR 1930.115 ff med yderligere Henvísninger; imod Stang Grundtvig NRt 1912.240 f, Lassen I³ § 19.III, Almén Avtl § 33 Note 18.

og det Tilfælde, at der foreligger en Vilje, men at der er Mangler ved den. Og Viljesmanglen skulde altsaa gøre Erklæringen ugyldig, saasnart den var synlig for Adressaten, eller med andre Ord, naar han burde have forstaaet Manglen.^{19a} Dette sidste er nu utvivlsomt ikke tilstrækkeligt efter § 33, der forsaavidt er snævrere end Stangs Lære.^{19b} Efter denne var det ogsaa lidt uklart, om man maatte kræve de øvrige Betingelser i § 33 opfyldt.²⁰ Dette har dog mindre Interesse for Nutiden. Vigtigere er Spørgsmaalet, om det ikke trods Ordene i § 33 tør hævdes, at de Mangler ved Viljeserklæringen, som gaar ind under § 33, kan gøre Erklæringen ugyldig, naar Adressaten blot *burde have* set Manglerne. Dette hævder Stang.²¹

Hvis det alligevel kræves, at Adressatens Benyttelse af Erklæringen er i Strid med almindelig Hæderlighed, faar Udvidelsen formentlig meget ringe Betydning, idet denne Betingelse i Almindelighed ikke vil være opfyldt, hvor Adressaten ikke har opdaget Manglen.²² Men Kravet om »Uhæderlighed« bør næppe fastholdes fuldtud; man bør formentlig ialfald i vidt Omfang statuere Ugyldighed, naar blot Manglen burde være iagttaget og den er af en saadan Karakter, at Viden om den vilde have bevirket, at det var uhæderligt at gøre Løftet gældende.²³ § 33 kan ikke udelukke dette. Aftalelovens Ugyldighedsregler er ikke udtømmende, og i Motiverne udtales det udtrykkelig, at Viljeserklæringer jævnlig vil være ugyldige, selv om

^{19a} Flere Steder formulerer Stang tilsyneladende Sætningen endnu videre, se herom H Ussing Forudsætninger 123 f; men denne Uklarhed har han senere rettet, se TfR 1930.122.

^{19b} Jfr Stang i TfR 1930.77 ff, 65 Note 15.

²⁰ Stang byggede vel tildels paa et Kriterium, der synes nærbeslægtet med § 33's (»almindelig Hæderlighed«); men det var ikke klart, at dette Kriterium skulde afgøre, hvilke Mangler ved Viljen der overhovedet egnede sig til at have Relevans.

²¹ TfR 1930.77 f.

²² Almén Avtl § 33 Note 3 siger »aldrig«. Se derimod Stang i TfR 1930.79 Note 40. I den heromhandlede Retning gaar FAL § 4.2 Pkt derfor næppe videre end Aftl § 33.

²³ Afbvigende Gjelsvik Innledning 130 f, 136 f, der kræver Viden, idet han vil lade det være afgørende, om »Oplysningspligt« kan statueres efter Tankegangen i Retslivet. — En Oplysningspligt kan nemlig kun have angaaende, hvad man *ved*. — Men netop denne Konsekvens viser formentlig, at det er umuligt at bygge paa Oplysningspligt-Synspunktet. — Om Hæderlighedskravet helt kan opgives, undersøges ndfr under III.

Modtageren ikke havde den Viden, § 33 kræver. Den Omstændighed, at dansk Ret og særlig Aftaleloven i talrige Tilfælde lader det være afgørende, om Adressaten *burde indse* en vis Kendsgerning, taler stærkt for at gøre det ogsaa her.²⁴ Naar Retsordenen saa ofte lader det gaa ud over Adressaten, at han ikke har været tilstrækkelig agtpaagivende, synes det naturligt at lade det ske ogsaa her. I det Øjeblik, da Adressaten er uagtpaagivende, behøver han nemlig slet ikke at ane, hvilken Ugyldighedsgrund der foreligger. Meget ofte vil Forholdet ligge saaledes, at han blot maa indse, at det næppe »hænger rigtigt sammen«. Hvis han i et saadant Tilfælde skyder Tvivlen til Side, synes det urimeligt at lade Viljeserklæringens Ugyldighed afhænge af, om den Mangel, der forelaa, rammes af nogen af de specielle Regler, der lader det være afgørende, hvad Adressaten burde indse.

I Praksis er det allerede før Aftl antaget, at Beruselse kan medføre Ugyldighed, naar Tilstanden og dens Betydning blot burde have staaet Adressaten klar (var »kendelig«).²⁵ Og hvor det drejer sig om en afgørende Vildfarelse i Bevæggrunden til Erklæringen (*error in motivis*), giver Analogien af Aftl § 32.1^o en stærk Støtte for at lægge Vægt paa, hvad Adressaten burde indse.²⁶ I denne Sammenhæng kan der ogsaa henvises til Aftl § 21.2 Pkt.²⁷

III. Kan man iøvrigt gaa udover § 33?

1. Kravet om, at det vilde være i Strid med almindelig Hæderlighed at gøre Erklæringen gældende, kan vistnok heller ikke fastholdes fuldtud. Som bekendt stilles dette Krav ikke af de specielle Ugyldighedsregler i Aftl §§ 28—32, Mdhl § 65 etc. Og selv om Kravet i Reglen vil være opfyldt, naar en af Reglerne i Aftl §§ 29—32.1^o finder Anvendelse, gælder det dog næppe altid.²⁸ Hvis Adressaten

²⁴ Jfr Stang i TfR 1930.79 f.

²⁵ U 1890.161, 1901.540. Fra Tiden efter Aftl kan formentlig nævnes U 1929.5 H (»maatte forstaa«), jfr Note 14 ovfr.

²⁶ Jfr Stang i TfR 1930.122, H Ussing Forudsætninger 121 ff, Nord Studenter-Juriststævne (1918) 329 ff.

²⁷ Jfr ovfr § 6 og ndfr § 20 v Note 78 c, 79. Lassen I § 19 Note 10 er betænkelig ved, at denne Bestemmelse medtager det Tilfælde, at paagældende »burde have« Kundskab.

²⁸ Jfr ogsaa Lassen I § 19 efter Note 11, men derimod Stang i TfR 1930. 82 f, jfr 64 ff.

antager, at Erklæringen trods den foreliggende Mangel ved Viljen stemte med den erklærendes Tarv, kan det næppe betegnes som stridende mod »Hæderlighed« at gøre Erklæringen gældende. Naar den alligevel er uforbindende, maa Forklaringen være, at Retsordenen værner om den enkeltes Selvbestemmelsesret.

Hvis dette antages, maa noget tilsvarende gælde m H t de ulovbestemte Ugyldighedsgrunde, f Eks om Beruselse, Vildfarelse i Bevæggrunden eller den erklærendes Død efter Erklæringens Afgivelse. — For det sidste Tilfælde har Reglen Støtte i Analogien af Aftl § 21.2 Pkt, og for Vildfarelsetilfælde i Analogien af § 32.1^o.

2. Med Hensyn til Vildfarelse synes man overhovedet at burde opstille den Hovedregel,²⁹ at en Viljeserklæring er uforbindende, naar Adressaten saa eller burde se, at den var fremkaldt af en Vildfarelse. Naar et Løfte er fremkaldt af en Vildfarelse, er det normalt lige saa meget i Strid med Løftegiverens Interesse at være bundet ved Løftet, som hvor der foreligger Viljesmangel.³⁰ Derfor maa han normalt frigøres, hvor Løftemodtageren har set Vildfarelsen. Dette kan ikke siges at være ubilligt overfor Løftemodtageren. Han udsættes ikke for nogen Risiko ved en saadan Regel; thi han kan undgaa ethvert Tab ved at oplyse Løftegiveren om Sammenhængen eller — hvis han ikke ønsker det — ved at undlade at kontrahere. Og hvor han burde have set Vildfarelsen, er det formentlig retfærdigt at lade det gaa ud over ham, at han ikke har gjort det, ligesom i de Tilfælde, hvor der foreligger Viljesmangel. Dette har i Virkeligheden en stærk Støtte i Analogien af Aftalelovens § 32.1^o. — Noget andet er, at det vil være sjældent, at Adressaten burde have indset, at der forelaa Vildfarelse, naar han faktisk ikke har set det.

3. En særlig Regel er vistnok ogsaa tiltrængt om Vildfarelse fremkaldt af Erklæringsmodtageren. Aftl §§ 30 og 33 omfatter de mest graverende Tilfælde, men de forudsætter ialfald, at Adressaten er vidende om Urigtigheden af sine Angivelser.³¹ Det maa imidlertid,

²⁹ Se Henvisninger i Note 26. Noget afvigende Lassen I § 19.III.b, Gjelsvik Innledning 130 f. — Om Undtagelser se H Ussing Forudsætninger 121 ff samt Gjelsviks Eks 3.

³⁰ Jfr H Ussing Studenter-Juriststævne 330, Lassen I § 17 ved Note 6 a. Se iøvrigt H Ussing Forudsætninger 124.

³¹ I mange Tilfælde siger Dommene ikke udtrykkelig, om denne Betingelse er opfyldt, jfr U 1930.468 H.

selv hvor denne Forudsætning mangler, antages, at en Erklæring kan blive uforbindende, naar den er fremkaldt ved urigtige Angivelser fra Adressatens Side. Den maa ialfald blive uforbindende, hvor Adressaten har fremkaldt Vildfarelsen ved et Forhold, der vilde paadrage ham Erstatningsansvar, hvortil det normalt maa kræves, at han har handlet uagtsomt³² og har eller burde have indset, at hans Anbringender kunde virke bestemmende paa Medkontrahenten; efter Omstændighederne maa den dog blive bindende, hvor ogsaa den erklærende har udvist Uagtsomhed.³³ Men man bør vistnok ikke engang stille Krav om Uagtsomhed, hvor det drejer sig om afgørende Oplysninger, der meddeles under Forhandlinger, der forbereder Erklæringens Afgivelse. Det synes naturligt, at den, der meddeler Oplysningerne, bærer Risikoen for deres Rigtighed.³⁴

4. I de under Nr. 2 og 3 nævnte Tilfælde kan Vildfarelsen ikke altid medføre, at Viljeserklæringen bliver helt uforbindende. I visse Tilfælde bliver den erklærendes Forpligtelse blot ændret, saaledes

³² At uagtsom Fremkaldelse af Vildfarelsen gør Løftet ugyldigt, antager Lassen I § 19 v Note 6, Aubert 102, H Scheel 293, Stang I 402 f, jfr ogsaa TfR 1930. 67 Note 19, Gjelsvik 54, Grundtvig Reklamation 146, sml ogsaa Platou 303. Saaledes ogsaa U 1921.450 H (TfR 1924.70 med Henvisninger), 1924.764 H, 1919.441, sml 1923.323; jfr endv 1920.610, 1914.532, 562, 1912.424, 426 (Løfte fremkaldt af B fra A ved Svig imod andre), 1910.743, 1882.1241, JT 1916.488 (Repræsentants urigtige Oplysninger); NRt 1918.49, 1921.415 (TfR 1923.234, 237). Hvor (Forsæt eller) Uagtsomhed foreligger, vil Tilfældet i Almindelighed ogsaa falde ind under Nr 2.

³³ U 1922.142 H.

³⁴ Se herfor H Ussing Forudsætninger 125, Lassen I § 19 ved Note 7, Grundtvig Reklamation 146, jfr ogsaa Ørsted i JT XIV.2.253; Schl II.465, jfr ogsaa U 1907.113 H, 1928.1085 og maaske flere af DD i Note 32. I disse Tilfælde maa det imidlertid kræves, at Løftemodtageren saa eller burde indse, at hans Angivelser var bestemmende for Løftgeveren; se U 1914. 457 H, 1904 B.101, jfr ogsaa 1917.493 H. — En modsat Regel gælder dog om Risikooplysninger ved Forsikringsaftaler ifølge FAL § 5; men dette er tilstrækkelig begrundet i Forsikringsaftalens særlige Formaal. — At Løftemodtagerens Fremkaldelse af den Vildfarelse, som har affødt Løftet, gør det ugyldigt, selv om Fremkaldelsen ikke er uagtsom, antages af Ekström 649 f (mod finsk-svensk Praksis) og er i et vist Omfang anerkendt af Oestr 871 og Ung E 774 og i videre Omfang i engelsk-amerikansk Ret igennem Reglerne om *misrepresentation*, Prochownick §§ 89—90, Corneliussen 17 ff. Herved maa mærkes, at de nævnte Retsforfatninger ikke tillægger den urigtige Forudsætning i og for sig Relevans i samme Omfang som dansk Ret.

at Vildfarelsens uheldige Følger afbødes. Dette gælder f Eks som Regel, hvor Vildfarelsen angaar Modydelsens Egenskaber, men Manglen ved Modydelsen ikke er væsentlig.³⁵

IV. *Urigtige og bristende Forudsætninger* opstilledes af Jul Lassen som en vigtig Ugyldighedsgrund. I denne Fremstilling behandles Forudsætningslæren derimod — bortset fra de Dele af den, som er inddraget i §§ 13, 15 og 16 — i en anden Sammenhæng, nemlig i § 25.

§ 17.

Ugyldighed paa Grund af Egenskaber ved den lovede Ydelse. Løfter, der er i Strid med Lov og Ærbarhed eller med kollektive Aftaler.

I. Naar den af Løftet omfattede Ydelse er angivet saa *ubestemt*,¹ at der ikke foreligger tilstrækkeligt til Bestemmelse af, hvad det er, Løftemodtageren i Henhold til Løftet kan fordre, eller paa hvilke Vilkaar det tilkommer ham, skaber Løftet ikke Ret.² Det maa imidlertid herved vel mærkes, at Lovregler, f Eks Kbl § 5, og andre Retsregler om Løfters Fortolkning og Udfyldning samt Domstolenes almindelige Skønsmyndighed ofte tilstrækkelig vil afhjælpe en tilsyneladende Mangel af Bestemthed i selve Løftet.^{2a} Naar Ydelsens Fastsættelse er henvist til Trediemands eller Løftemodtagerens Af-

³⁵ Noget lignende kan vistnok antages, selv om Tilfældet omfattes af Aftl § 33. Ikke blot Kbl, men ogsaa den med Aftl samtidige Kmsl lader kun »svigagtig« Handlen bevirke, at Medkontrahtenten kan hæve Købet (eller afvise Aftalen) uden Hensyn til Misligholdelsens Væsentlighed. Se p d a S FAL § 4.2 Pkt.

¹ Lassen I § 20.I, Ørsted Hdbg V 87—88, J E Larsen 5 og 23—24, Gram 61—62 og 182—184, Evaldsen 115, Aubert 30, Serlachius § 19. — Windscheid §§ 254, 314.1°, 310.2°, BGB Entw § 352, Mot II 191—192, Planck ad § 315, Pollock 41—46, Wharton §§ 3, 5, 588 ff, 645—646, C c 1129, Planiol II Nr 1001 ff.

² Se f Eks U 1883.947, JU VI.551 og i Note 3, jfr U 1897.110 og p d a S Schl II.37, U 1878.1145 og DD i Note 4.

^{2a} F Eks U 1919.936, 1893.1324, 1899.489 og DD i Note 4. Jfr nærmere ndfr § 23.

gørelse, er den tilstrækkelig bestemt,^{2b} og det samme kan være Tilfældet, naar den er henvist til Løftegiverens Afgørelse;^{2c} men beror Fastsættelsen paa dennes rene Vilkaarlighed, foreligger intet bindende Løfte, jfr ovfr § 4.II.B. En Ubestemthed ved Ydelsen vil ofte hidrøre derfra, at *Forhandlingerne* om det paagældende Retsforhold *endnu ikke er afsluttet*. For saadanne Tilfælde — altsaa naar kun visse Punkter er aftalt, medens andre er henskudt til Fastsættelse ved senere Aftale (*Traktater, Punktationer, o s v*) — maa Hovedreglen være den, at det allerede aftaltes forbindende Kraft er betinget af, at Enighed opnaas om det til senere Aftale henskudte,³ men ofte vil dog, naar *Hovedpunkterne* er vedtaget, f Eks naar Købesummen for en fast Ejendom er endelig fastsat, den Fortolkning være naturlig, at Parterne vil være bundet ved det allerede aftalte. Kontrakten er i saa Fald bindende,⁴ og det til senere Aftale henskudte vil da, efter Tilfældets nærmere Beskaffenhed, *enten* være at afgøre efter de Retsregler, der udfylder ubestemte Aftaler, *eller* saaledes, at den, der vil paaberaabe sig Aftalerne, maa underkaste sig den for Modparten gunstigste Afgørelse af de forskellige Alternativer, som har været paa Tale angaaende de uafgjorte Punkter, *eller* ganske bortfalde.

II. Retsordenen kan ikke anerkende nogen Pligt til at foretage det *umulige*, (*impossibilium nulla est obligatio*). Løfter om noget umuligt skaber selvfølgelig ingen Pligt til at foretage det umulige, men de kan meget vel skabe Pligt til at foretage det lovede, naar det senere

^{2b} Jfr U 1925.79 H.

^{2c} Jfr U 1924.517 H, 1915.66, sml 1907.891, SHT 1914.204; Tr Jørgensen i TfR 1925.85 ff, K Meyer 14de nord Juristmøde 134, Ingstad Om Leje 136 f. BGB 315—319, Dernburg II §§ 85—87, Aagesen RR II 30 m Note, Lassen I § 40 Note 7.

³ U 1922.263 H, 1908.79 H, 322 H, 1900.558 H, 1896.102 H, 1875.55 H, 1924.97, 1903.548, 1893.321, 1884.985, JU 1853.836, Schl II.681, jfr U 1898.240 H, 1915.419 H. Jfr ovfr § 9 Note 5, § 4 Note 16 og 18; BGB 154—155, Staub Anh z § 361 Note 82 ff, Windscheid § 386 Note 4. Reklamation overfor Meddelelser fra Modparten, som gaar ud fra, at endelig Aftale er truffet, kan undertiden være nødvendig, Grundtvig 230—232, TfR 1902.353, jfr ovfr § 4 v Note 123, ndfr § 22 Note 34.

⁴ Schl I.715, U 1928.459 H, 1923.39 H, 1880.280 H, 1925.108, 1903.251, 1902.547, 1873.113, sml U 1924.641; JU 1859.316 jfr 1857.828, men dog U 1879.666. Jfr Tybjerg 131.

bliver muligt, eller til at yde Opfyldelsesinteressen, og altsaa være gyldige. Hvorvidt dette er Tilfældet, vil blive undersøgt senere.^{4a}

III. A. Ifølge DL 5—1—2 skal alle Kontrakter, som ikke er imod Loven eller Ærbarhed, holdes i alle deres Ord og Punkter.⁵ Som Hovedregel fastslaar Artiklen *Kontraktsfrihedens Grundsætning*: Det staar Parterne frit for ved Aftaler at ordne deres Forhold, som de ønsker det. Fra denne Regel gøres der kun Undtagelse, hvor Kontrakten strider *mod Loven eller Ærbarhed*.

Hvad nu først angaar denne Undtagelse, saa ligger det nærmest at fortolke 5—1—2 saaledes, at enhver Kontrakt, der strider mod Loven eller Ærbarhed, er ugyldig. En saadan Regel kan dog ikke opstilles.

Det er umuligt at fastholde, at enhver *lovstridig* Kontrakt er ugyldig.⁶ Da DL 5—1—2 kan ændres ved Lov, er det klart, at enhver senere Lov kan bestemme, at Kontrakter ikke bliver ugyldige, fordi de er i Strid med den. Men dersom den nævnte Regel skulde indlægges i 5—1—2, maatte lovstridige Kontrakter være ugyldige overalt, hvor den enkelte Lov ikke bestemte det modsatte.⁷ Reale Grunde tvinger imidlertid til at forkaste denne Regel og *afgøre Virkningen* af lovstridige Kontrakter *for hver enkelt Lov for sig uden Hensyn til DL 5—1—2*. Der findes utvivlsomt Tilfælde, hvor Aftaler, der er i Strid med et Lovforbud, maa være gyldige, skønt Loven

^{4a} Se Lassen I § 44.II.

⁵ Lassen I § 20.III, Ørsted Hdbg V 89—93 og 120—123, J E Larsen 10—13, Gram 59—60, 120—131, Evaldsen 116—130, Scheel Privatrettens alm Del II 46—48, Aubert 30—39 og 41—48, G W Gram 10—12, Platou § 23, § 27 b, Stang I § 38.XVIII, XIX, §§ 45—46, Almén Avtl 149 f, Eschels-son 131—134, Ekström §§ 115, 117; jfr endvidere om Emnet Goos II 207—210, 214—218, Munch-Petersen Løftet og dets Causa 100—109, 233—254, 337, 340, 403, Nord Juriststämman (1926) 254 f, Knoph i NRt 1927.1030 ff, Hoel i NRt 1928.193 ff, Vinding Kruse ER III 753 ff, 789 ff. Se fremdeles Windscheid § 314.3^o, jfr § 70 Note 1 a, § 81, § 94 Note 9—15, § 100 Note 2, § 172 a. Tilsvarende Bestemmelser i Lovgivningerne: BGB 134—138, Planck ad §§ 134—138, Dernburg I §§ 123—127, BGB Mot I 210 ff, II 178, jfr ogsaa et Eks i U 1911 B.119; OR 20, 157, 163, Oestr 879, Ung E 746—747, C c 1131 og 1133, Planiol II Nr 1027, 1039, Wharton §§ 338—488, 508, 509, Pollock 232—350, Anson 171—207, Prochownick §§ 92 ff, U 1917 B.65.

⁶ Se til det følgende navnlig Stang I § 46.

⁷ Som Eksempel kan formentlig nævnes Fr 18 April 1781 §§ 43 og 45.

ikke indeholder noget, der viser, at den vil fravige 5—1—2 for sit Omraade.⁸ Man kan maaske opstille en Formodning om, at Aftaler i Strid med Lovforbud er ugyldige, naar Loven ikke knytter andre særlige Retsfølger til den lovstridige Handling. Men hvis Loven f Eks hjemler Straf, kan en saadan Formodning ikke opstilles.⁹ Kun saa meget kan siges, at en Person ikke kan dømmes til at foretage en strafbar Handling. Ydelseshandlingens Strafbarhed kan derimod ikke ubetinget udelukke, at Medkontrahenten kan fordre Opfyldelsesinteressen.¹⁰

Spørgsmaalet, om Lovstrid medfører Ugyldighed, maa altsaa afgøres for hver enkelt Lov for sig, og hvor Loven ikke indeholder særlige Holdepunkter for en bestemt Løsning, maa Afgørelsen væsentlig søges ud fra, hvad der kræves af reale Hensyn. I DL 5—1—2 kan derfor kun indlægges en Henvisning til, at Aftaler *kan* blive ugyldige, fordi de strider mod en Lov.

Kontrakter, der er i *Strid med Ærbarhed*, maa derimod som Hovedregel være ugyldige. Dog maa der gøres et Par almindelige Begrænsninger.

Saavel om Kontrakter, der er lovstridige, som om Kontrakter i Strid med Ærbarhed kan formentlig opstilles den Regel, at *Ugyldighed ikke indtræder, naar Løftemodtageren var i god Tro*, d v s hverken kendte eller burde kende de Omstændigheder, der bevirkede, at Løftet var i Strid med Lov eller Ærbarhed.¹¹ Fremdeles vil *Erlæggeseshandlinger* langt fra altid være ugyldige, selv om de er i Strid med Lov og Ærbarhed. Tilbagesøgningsret paa Grund af, at Erlægelsen var i Strid med Lov eller Ærbarhed, anerkendes kun i meget

⁸ Som Eksempel kan formentlig nævnes L 15 Juli 1927 Nr 196 § 4.2^o; se fremdeles ndfr v Note 22 b.

⁹ Lassen I 156 opstillede en almindelig Formodning herfor, jfr ogsaa BGB 134. En mere begrænset Sætning opstiller U 1927.499 (ubetinget Konfiskation af Salgsgenstanden medfører Salgets Ugyldighed).

¹⁰ Jfr Lassen I 155. Der kan gives eksigibel Penedom, uanset at frivillig Opfyldelse vilde være i Strid med KL § 261, se U 1877.695, jfr Deuntzer SkR 305, G Cohn i JT 1921.173 Note 3.

¹¹ Sml Lassen I 156, U 1907.795. — Uvidenhed om Retsreglerne eller Moralens Krav kan ikke hindre Ugyldigheden, men Uvidenhed om Trediemands Ret eller Løftgiverens Inkompetence, jfr Goos II 217 og Lassens Eksempler, eller om Løftets Formaal, hvor det er Formaalet, der skulde gøre Løftet ugyldigt, jfr ndfr under B.

begrænset Omfang i dansk Ret, som det nærmere paavises i den specielle Del (§ 148.II).

»Ærbarhed« skal ifølge Stang oprindelig have betydet Ærlighed eller Hæderlighed. I Nutiden anvendes det ialfald overvejende i Betydningen Sædelighed eller Velanstændighed. Hvis Reglen skal tilfredsstille Nutidens Krav, maa Ærbarhed forstaas i meget vid Betydning, saa at »mod Ærbarhed« omtrent kommer til at svare til det romerske »contra bonos mores«. ¹² For saavidt muligt at udelukke Vilkaarlighed maa Vægten lægges paa den almindelige Opfattelse i Befolkningen. I Strid med Ærbarhed er altsaa, hvad der er *i Strid med Folkets almindelige Moralopfattelse*. ¹³

Om dette er en rigtig Fortolkning af Ordet Ærbarhed, har iøvrigt næppe stor Interesse for gældende Ret. I Nutiden er det nemlig *umuligt at opretholde selve Hovedreglen i DL 5—1—2* — Kontraktsfrihedens Princip — i den Forstand, at alle mulige Kontrakter er bindende, naar de blot ikke strider mod Loven eller Ærbarhed. Kontraktsfriheden er i Nutiden beskaaret i saa mange Retninger, og den almindelige Opfattelse er saa stærkt paavirket af sociale Synspunkter, at Principet maa betragtes som forældet. Domstolene maa have Adgang til at statuere Ugyldighed, hvor reale Hensyn kræver det, selv om Aftalen hverken er i Strid med Loven eller Ærbarhed. Men selvfølgelig maa de tage Hensyn til Lovreglerne paa de forskellige Omraader og de Grundsætninger, der kan udledes af dem.

Naar det hævdede Resultat anerkendes, har det mindre Interesse at fastslaa nærmere, hvad det betyder, at en Kontrakt er *i Strid med Loven*. Saa meget er dog klart, at en Kontrakt maa kaldes lovstridig, ikke blot naar selve Afslutningen af Kontrakten er strafbar, men ogsaa naar Kontrakten indeholder et Løfte om at udføre eller har til Formaal (og egner sig til) at fremkalde en strafbar Handling.

Foruden ved Straffelovgivningen begrænses Kontraktsfriheden ved talrige Love, der erklærer visse Aftaler for ugyldige eller op-

¹² Jfr Stang I 426, 525, BGB 138, Planck Anm I, Oertmann Anm B.1.a. Den romerske Regel (Cod. 2.3.6) synes ogsaa at have været Forbilledet for DL.

¹³ Ogsaa denne Maalestok kan selvfølgelig give Anledning til Tvivl. Et Eksempel herpaa afgiver Dommene om Privatdetektiv-Virksomhed i U 1882. 951, 1916.478.

stiller *ufravigelige Regler om Aftalers Retsvirkning* (præceptive Regler i Modsætning til deklaratoriske).¹⁴ Hvis en Aftale fastsætter andre Virkninger end dem, der hjemles i en ufravigelig Lov, maa Retsvirkningen bestemmes ved Fortolkning af Loven og under Hensyn til, hvad reale Grunde kræver. Meget ofte maa Følgen blive, at Aftalen kun tilsidesættes paa de Punkter, hvor den er i Strid med den præceptive Lovregel. Her faar den de lovhjemlede Retsvirkninger, og med denne Ændring binder Aftalen begge Parter.¹⁵ Denne Ordning kan virke haardt, idet det kan være klart, at den Part, til hvis Ugunst Aftalen fraviges, aldrig vilde have indgaaet Aftalen paa Lovens Vilkaar; men Hensynet til Reglens Effektivitet vil ofte kræve Ordningen gennemført. Hvor denne Ordning ikke gennemføres, kan Virkningen blive, at hele Aftalen bliver ugyldig.¹⁶

Tilsvarende Regler kan ogsaa opstilles uden Støtte i Lovgivningen. Aftaler kan blive ugyldige, naar de er retstridige, selv om de ikke er i Strid med nogen Straffebestemmelse. Og der maa ogsaa uden Støtte i Lovgivningen kunne opstilles præceptive Regler om Kontrakters Indhold.

I denne Sammenhæng skal endnu bemærkes, at Reglerne om *Aftalers Retsvirkning i Forhold til Trediemand* i meget vidt Omfang er ufravigelige.¹⁷ Fra dette Spørgsmaal ses der bort i det følgende.

B. Til nærmere Belysning af det anførte skal der gives en *Oversigt over de vigtigste Begrænsninger af Kontraktsfriheden* indenfor Formueretten.

¹⁴ Saadanne præceptive Regler kan ogsaa være indeholdt i Love, der foreskriver Straf for deres Overtrædelse, jfr som Eks Boligl 1 April 1925 §§ 7 og 16, jfr 29—30. Angaaende Sondringen se Bentzon Retskilderne 52 ff, Vinding Kruse ER III 786 ff.

¹⁵ Saaledes normalt, hvis Aftalen gaar imod de ufravigelige Regler i Mhjl eller Afbtl, jfr dog Note 16. Se ogsaa L 25 Juni 1870 § 8. Jfr om Husleje-lovgivningen U 1919.565 H.

¹⁶ Saaledes udtrykkelig L 30 Juni 1919 Nr 373 § 29.2^o. — Undertiden kan andre Følger dog indtræde, se som Eks U 1920.550 H, 1929.589, jfr TfR 1921.279. Dersom en Medhjælper under 18 Aar var antaget for mere end et Aar mod en Løn, der var fastsat til en samlet Sum, og Medhjælperen forlod Tjenesten efter et Aars Forløb, vilde man heller ikke kunne tilkende ham hele Lønnen.

¹⁷ Se herom Vinding Kruse ER III 798 ff; jfr dog ndfr § 21 om Trediemandsretshandler.

1. *Løfter, der fremmer Handlinger (Undladelser), der er i Strid med Lov eller Ærbarhed.*

Ugyldige er Løfter om at foretage noget, der er i Strid med Ærbarhed, f Eks en usædelig Handling, samt Løfter, som har til Formaal eller er egnede til at fremkalde en Handling, der er i Strid med Ærbarhed, f Eks Løfter om Vederlag for en usædelig Handling¹⁸ og Løfter, der gør et usædeligt Forhold til Betingelse for at erhverve eller bevare en Ret. Dersom et Løfte, hvis Formaal er at fremkalde en Handling eller Undladelse i Strid med Ærbarhed, er afgivet til Trediemand, d v s en anden end den, der skal paavirkes til at handle i Strid med Ærbarhed, maa Løftet dog være bindende, hvis Løftemodtageren er i god Tro.¹⁹

At den ene Part har til Hensigt at anvende den ham tilsagte Ydelse til Handlinger, der er i Strid med Ærbarhed, kan i Almindelighed ikke gøre Kontrakten ugyldig.²⁰ Men Ugyldighed maa indtræde, naar den anden Part fremmer det usædelige Forhold paa en Maade, der bringer ogsaa hans Optræden i Strid med Ærbarhed, saaledes navnlig, naar han betinger sig et særligt Vederlag (eller særlig højt Vederlag) for at skabe Lejlighed til den usædelige Handling.²¹

Fremdeles kan Løfter blive ugyldige, naar de gaar ud paa at foretage eller egner sig til at fremkalde en *lovstridig* Handling.²² Men

¹⁸ Herhen hører maaske U 1907.918; sml ogsaa modsætningsvis U 1890.326 H, der angik et Tilfælde, hvor en Mand skriftlig havde tilsagt sin Husbestyrerinde et aarligt Beløb. Tilsagnet ansaas for gyldigt uden Hensyn til, om han — som paastaet — levede sammen med hende, da Dokumentet ikke »bevislig« var oprettet for at bevæge hende til at indgaa paa eller fortsætte Forholdet. Se hertil Munch-Petersen Løftet og dets Causa § 22, navnlig 249—51.

¹⁹ Se ovfr ved Note 11. Derimod bør det formentlig antages, at Løftet er ugyldigt, naar Løftemodtageren var i ond Tro. Dette er dog ikke almindelig anerkendt, se H Ussing Kaution § 4 ved Note 60.

²⁰ Sml Munch-Petersen Løftet og dets Causa § 22, Oertmann I 489 f.

²¹ Jfr U 1887.1005. Ugyldighed vil formentlig altid indtræde, hvor den anden Part ved Kontrakten særlig betinger sig Tilladelse til at anvende Ydelsen til det usædelige Forhold.

²² Se U 1929.28 (kun SH), 1927.499, 1916.285, 1913.372, 27, 1895.215; HT 1928.475 (kun SH). Ogsaa den Omstændighed, at Løftet strider mod Trediemands Ret, kan gøre Løftet ugyldigt, jfr Lassen I § 20 ved Note 6 a. Om Dispositioner i Strid med Kreditorernes Ret se ndfr § 75.III, § 76. Det har været omtvistet, om hemmelige Tilsagn fra den akkordsøgende til en

som ovenfor omtalt er det ikke alle saadanne Løfter, der er ugyldige. Det maa saaledes vistnok antages, at en i Strid med den almindelige Næringslovgivning indgaaet Handel er gyldig til Fordel for Medkontrahenten, selv om han kendte den handlendes Mangel paa Berettigelse til at drive den paagældende Næring.^{22b} Paa den anden Side maa Ugyldighed tildels ramme Løfter, der vel ikke ligefrem er egnet til positivt at tilskynde til lovstridige Handlinger, men dog fremmer dem ved at borttage de af Retsordenen skabte Motiver til at undlade Handlingerne. Om Ansvarsforsikring gælder saaledes, at Forsikreren ikke kan forpligte sig til at holde Forsikringstageren fri for Ansvar for forsætlig tilføjet Skade;^{22c} og en Aftale om Ansvarsfrihed for egne skadegørende Handlinger vil kun have en begrænset Virkning.^{22d}

Et Løfte om en Ydelse til en Person i Anledning af, at han *har* udført en Handling i Strid med Lov eller Ærbarhed, f. Eks. en Belønning derfor, vil ikke i Almindelighed være ugyldigt,²³ men maa dog være det i visse Grupper af Tilfælde.²⁴

Kreditor om Fordele i Strid med Akkordtilbudet, udenfor de Tilfælde, der rammes af KL § 115 og Akl § 30, er bindende. Det antoges — formentlig med Urette — i U 1908.798 H (jfr N Lassen i TfR 1910.125), 1875.1012; se derimod U 1905.82 og formentlig en Forudsætning i U 1925.810 H (se Noten), C Ussing i U 1915 B.217 ff, jfr 1918 B.309 f, samt Lassen I § 20 Note 10, Vinding Kruse i 11 nord Juristmötet bilaga III 21. For Ugyldighed i disse Tilfælde kan man formentlig nu paaberaabe sig Aftl § 33, se ovfr § 16 v Note 16 b og Noten i U 1925.810, sml U 1927.1052. Et andet Tilfælde er Løfter om Underhaandsprovision til eller Bestikkelse af Medkontrahentens Personale, jfr U 1916.463, sml 1922.841 H og fremtidig Strl 1930 § 299 Nr 2.

^{22b} Jfr Lassen I 155, Almén I 48. Umiddelbar Opfyldelse kan dog maaske ikke forlanges, jfr Lassen I § 20 ved Note 17 og ovfr efter Note 9. Hvis Aftalen opfyldes, maa den ialfald have sædvanlig Virkning og f. Eks. afføde Pligt til at betale Vederlag, jfr Lassen I 157, samt Ansvar for Mangler og Vanhjemmel, sml ndfr Note 33 b. Tilsvarende Regler maa formentlig gælde om Aftaler i Strid med Helligdags- og Lukningslovgivningen; sml G Cohn i JT 1921.243. Se fremdeles de i Note 33 b omtalte Tilfælde.

^{22c} Se Dagfinn Dahl Ansvarsforsikring 50 ff. Derimod kan Selskabet forpligte sig til selv ved Forsæt at betale Erstatning til den skadelidende — mod Regres til Forsikringstageren, se FAL Mot 130.

^{22d} Se herom Lassen I § 31.I, § 41 ved Note 3 aa.

²³ U 1890.326 H (ovfr Note 18), hvis Udtalelser synes lovlig vidtgaende.

²⁴ Jfr Stang I 525 f. Saaledes ialfald, hvor Løftet er en Gentagelse af et forud afgivet ugyldigt Løfte, eller hvor det afgives som Vederlag for en

2. Et Løfte kan dernæst blive ugyldigt, fordi det er *i Strid med Lov eller Ærbarhed at paalægge sig et saadant retligt Baand*.

Der er for det første store Livsomraader, hvor Løfter overhovedet ikke bør kunne hævdes ved retlig Tvang. Ugyldigt er saaledes Løftet om at skifte Religion, om at indgaa Ægteskab, om at deltage i et politisk Valg eller at afholde sig derfra, om ikke at anmelde en Forbrydelse.²⁵ Men de Motiver, der fører hertil, maa i Almindelighed ogsaa føre til at lade Ugyldighed ramme Løfter, der har til Formaal (eller egner sig til) at lægge Baand paa Friheden i de nævnte Henseender, f. Eks. Løfter om Vederlag for Handlinger som de nævnte eller om Konventionalbod eller Retstab, hvis Løftegiveren undlader en saadan Handling.²⁶

I adskillige Tilfælde er dernæst Afkald paa en Ret eller paa Retsbeskyttelse ugyldigt. Saaledes er det klart, at en Person ikke ved sit Samtykke kan gøre enhver Krænkelse af ham retmæssig.²⁷ I visse Tilfælde er Afkaldet helt ugyldigt. I andre Tilfælde kan det have Virkning, indtil det tilbagekaldes.

Ogsaa Adgangen til at overdrage Rettigheder er undergivet betydelige Begrænsninger. Helt uafhængelige Rettigheder er ialfald sjældne indenfor Formueretten. Iøvrigt kan man formentlig opstille den Sætning, at en Person ikke bindende kan overdrage sin hele nuværende eller fremtidige Formue til en anden.²⁸ Der maa over-

Handling, der kendeligt er foretaget i Forventning om Vederlag, jfr Munch-Petersen Løftet og dets Causa 248 f. Herhen hører formentlig U 1882.951; se fremdeles 1889.699 (OR), 1907.918.

²⁵ Sml U 1929.279 (293, kun ØL ialfald om Forbrydelser mod Almenheden). — Løfter som de nævnte vil falde udenfor Formueretten, medmindre der skal erlægges Vederlag for Løftets Opfyldelse.

²⁶ Sml den i Note 25 anførte D. Løfte til en Person om Vederlag for at paavirke andre til en vis Optræden i saadanne Forhold vil ofte være gyldige. I dansk Praksis er Tilsagn om Løn for Medvirken til Ægteskabs Indgaaelse anerkendt som gyldigt, se U 1915.297, 1904.37, 1878.822, JU 1864.899. Se ogsaa Stang I § 45.IV, men derimod BGB 656.

²⁷ Se herom Lassen I § 31.I. Om Afkald paa processuel Retsbeskyttelse se Munch-Petersen DRpl II 235 ff, 477 ff.

²⁸ Det antoges endnu af Lassen I 151 og Torp Selskabsret 4, at det gyldigt kunde ske ved Interessentskabskontrakt. Dette bør i det højeste anerkendes som en Undtagelse begrænset til Tilfælde, hvor begge Interessenterne indskyder hele deres Formue. En anden Undtagelse maatte tidligere anerkendes ved Forsørgelseskontrakter; men efter at DL 5—1—9 er ophævet ved TL § 53, bør den næppe opretholdes. Se fremdeles KL § 151.

hovedet være Grænser for, i hvilket Omfang en Person kan overdrage, hvad han fremtidig erhverver.²⁹ Arvefr 21 Maj 1845 § 14 udelukker Overdragelse af ikke falden Arv; se ogsaa FAL § 109.

De fleste specielle Begrænsninger i Adgangen til at overdrage Formuerettigheder angaar fast Ejendom, idet talrige Love af samfundsmæssige Grunde griber ind i Aftalefriheden paa dette Omraade. Herom henvises til Læren om Ejendomsretten (Tingsretten). Angaaende Løsøre findes en Række Forbud mod Salg eller Afhændelse af bestemte Genstande.³⁰ I denne Forbindelse erindres de Lovbestemmelser, der nærmere regulerer Erhvervslivet, navnlig Næringslovgivningen, Helligdags- og Lukningslovgivningen.³¹ Som allerede bemærket vil Overtrædelse af disse Love i Almindelighed ikke gøre Kontrakten ugyldig.

Adgangen til at forpligte sig til fremtidige Handlinger og Undladelser er navnlig begrænset af Hensyn til den enkeltes Frihed og særlig hans Frihed til at søge Erhverv; men Begrænsninger i Aftalefriheden kan ogsaa følge af, at Aftalen direkte gaar imod Samfundets Formaal.

Blandt de herhen hørende Lovbestemmelser maa i første Række nævnes *Lov om Værn for Erhvervs- og Arbejdsfriheden* 27 Marts 1929 Nr 70 § 1, der bestemmer, at »kollektive Aftaler, som paa uberettiget Maade begrænser den enkeltes frie Adgang til Erhverv eller Arbejde, kan ikke tillægges Retsvirkning ved Domstolene.« Ifølge Lovens § 4 berører Loven ikke de i Loven om den faste Voldgiftsret omhandlede kollektive Aftaler; men iøvrigt finder den Anvendelse paa enhver kollektiv Aftale,³² hvorved formentlig maa forstaas Aftaler, hvori der ialfald paa den ene Side deltager et større Antal Personer eller en Sammenslutning af et større Antal. Reglen i Lovens § 1 maa anvendes, hvad enten alle Aftalens Parter hører til samme Erhvervsklasse, f Eks alle er Producenter eller alle Handlende, eller der foreligger en

²⁹ eller — som Lassen kaldte det — binde sin Erhvervsevne. Sml fra Praksis U 1926.141.

³⁰ Se herom SpD I 58 f, 394 ff.

³¹ De gældende Hovedlovbud er Næringsl 29 Dec 1857, Helligdagsl 7 Aug 1922 Nr 353 og Lukkel 30 Juni 1922 Nr 289.

³² Ifølge L's § 5 endog paa Aftaler, der er indgaaet før Lovens Ikrafttræden. Se iøvrigt til det følgende Vinding Kruse ER III 794—796 og 1388.

Aftale mellem Parter fra forskellige Erhvervsgrupper. Den vil saaledes blive anvendelig paa *Kartelaftaler*, der i Almindelighed vil være gyldige, naar de ikke rammes af § 1.³³ »Den enkelte«, hvis Frihed Loven værner, maa antages at være ikke blot en af Aftalens Parter eller et Medlem af en Sammenslutning, der er Part i Aftalen, men ogsaa Trediemand. Reglen kan derfor efter Omstændighederne ramme *Boycotaftaler*. Ordene »paa uberettiget Maade« indeholder ikke et Krav om, at der efter hidtil fastslaaede Retsregler skal foreligge en retstridig Adfærd.^{33a}

Iøvrigt findes der navnlig en Række offentligretlige Bestemmelser, der regulerer *Arbejdsforholdene*. Vigtigst af disse er Fabriklovgivningen og Lovgivningen om Børns og unge Menneskers Arbejde.^{33b} For visse Grupper af Arbejdsaftaler findes der fremdeles præceptive Regler. Nogle Love opstiller Regler om, for hvor langt et Tidsrum Arbejderen kan binde sig ved Arbejdsaftalen.³⁴ Men selv udenfor disse Lovbuds Rammer maa der være Grænser for den Tid, for hvil-

³³ Se Vinding Kruse ER III 794—6 og i SHT 1930.42 ff. Før L 1929 er det i en Række Tilfælde statueret, at de er gyldige, se f Eks U 1921.888, 892, 1913.567, jfr 1926.240 H, 1923.208. Angaaende Spørgsmaalet se iøvrigt Vinding Kruse Arbejdets og Kapitalens Organisationer, navnlig 77 ff, 90 ff, 184 ff, 233 ff, O Bang i U 1915 B.113 ff, Skjerbæk i U 1912 B.99, Knoph Hensikten 110 ff, Torp i TfR 1928.264, Øvergaard i NRt 1920.209—11, H Casse i TfR 1912.47 ff, 84 ff; Prochownick I 560 f, Denkschrift über das Kartellwesen 1905—06, Staub Anh z § 346 Anm 36 ff. I Norge findes nu en »Trustlov« af 12 Marts 1926, se derom Knoph i NRt 1927.1031 ff og Knoph's kommenterede Udgave af Loven.

^{33a} Se Vinding Kruse l c. Sml U 1930.307 H, der dog ikke paaberaabte sig L 1929, 1930.775. Af ældre Retsafgørelser om kollektive Aftaler kan nævnes U 1929.600, 1928.315 H, 1927.55 H (TfR 1927.279), der opretholdt Aftalen; 1927.699, der tilsidesatte den under Paaberaabelse af Aftl § 38.

^{33b} Hvis et Barn er antaget til Arbejde i Strid med denne Lovgivning, maa Arbejderen kunne nægte at udføre Arbejdet, og Arbejdsgiveren nægte at modtage Arbejdsydelsen og derved frigøre sig fra sin Vederlagsforpligtelse. Men dersom Arbejdet udføres, idet ingen af Parterne modsætter sig det, maa begge Parter formentlig blive forpligtet i Overensstemmelse med Aftalen. Arbejderen maa da faa de Pligter, der plejer at udspringe af en gyldig Arbejdsaftale, alene med Undtagelse af Pligten til at fortsætte Arbejdet, og maa navnlig ifalde Ansvar efter Reglerne for den paagældende Kontrakt, og Arbejdsgiveren maa betale det aftalte Vederlag for det Arbejde, han har ladet udføre. Dette sidste nævntes ogsaa i Lassen I 157.

³⁴ Jfr SpD 1924. 361.

ken Arbejderen kan binde sig, navnlig naar Kontrakten medfører et Underordningsforhold og forudsætter, at Arbejderen skal anvende sin fulde Arbejdskraft eller dog det væsentlige af den.³⁵

Adgangen til at forpligte sig til *Undladelser* er i en vigtig Retning begrænset ved Aftl § 38, der begrænser de saakaldte Konkurrenceforbud.³⁶ Men ogsaa udenfor de Tilfælde, som falder ind under denne Regel eller under Loven om Værn for Erhvervs- og Arbejdsmfriheden, maa det være udelukket at forpligte sig til fremtidig slet ikke at drive noget Erhverv; og selv begrænsede Fraskrivelser af Ret til Erhvervsvirksomhed maa kunne tilsidesættes, naar de ikke har et Formaål, der kan begrunde dem, eller de utilbørlig indskrænker Adgangen til Erhverv.³⁷

3. Selv udenfor de hidtil omtalte Tilfælde kan Løfter blive ugyldige. Saaledes kan det være i *Strid med Lov eller Ærbarhed at modtage Vederlag for* eller *Ydelser i Anledning af visse Handlinger*, der hverken er i Strid med Lov eller Ærbarhed. Der er saaledes ved Strfl 1930 § 144 sat Straf for uberettiget at modtage, fordre eller lade sig tilsige Gave eller anden Fordel i Udøvelse af offentlig Tjeneste eller Hverv. I saadanne Tilfælde maa Løftet om Gave eller anden Fordel være ugyldigt.³⁸ Paa tilsvarende Maade kan Modtagelse af Fordele for en vis Optræden, der tillades eller endog paa-bydes af den almindelige Moral, være i den Grad i Strid med Moralopfattelsen, at Løftet om saadan Fordel maa være ugyldigt.³⁹ Som Eksempel kan nævnes Løfte om en Pengeydelse, saafremt Løfte-

³⁵ Jfr SpD 1924 361. Se fremdeles Sindballe Selskabsret I 140 f. Naar en saadan Kontrakt findes at gaa for vidt, maa Domstolene kunne begrænse dens Varighed, f Eks ved efter en rimelig Tids Forløb at tillade Opsigelse med sædvanligt eller passende Varsel.

³⁶ Se herom Lassen I § 76.I.2.

³⁷ Jfr U 1930.307 H (ovfr Note 33 a); sml 1927.699, Lassen I § 20 ved Note 8, Stang I 528 f.

³⁸ Det samme gælder Løfter, der er fremkaldt ved, at der er stillet uberettigede Betingelser for en Forvaltningsakt, se U 1925.906 H, 1926.990; Poul Andersen Ugyldige Forvaltningsakter § 35. — Naar der stilles uberettigede Betingelser for Opfyldelsen af en Forpligtelse, jfr f Eks U 1921.855, foreligger der i Alm Tvang, jfr ovfr § 12.II.

³⁹ Jfr Lassen I § 20 ved Note 13, Stang I 526 f. I de her omhandlede Tilfælde maa der i Almindelighed ogsaa indrømmes Tilbagesøgningsret, jfr DD i Note 38. Dette kan vistnok støttes paa Aftl § 33, der formentlig vil ramme disse Tilfælde, jfr Stang i TfR 1930.67.

modtageren undlader en bestemt Forbrydelse,⁴⁰ taler Sandhed som Vidne, giver Samtykke til sit Barns Ægteskab med en bestemt Person.

4. Endelig er visse Kontrakter ugyldige, fordi de medfører særlige Farer og ikke har en saadan samfundsmæssig Værdi, at de dog bør opretholdes. Det klassiske Eksempel herpaa er Reglerne om Dobbelt (DL 5—14—55, Fr 6 Oktober 1753 om Hasardspil).⁴¹ Ogsaa udfra dette Synspunkt maa der formentlig kunne statueres Ugyldighed i Tilfælde, der ikke gaar ind under de spredte Lovbestemmelser eller deres Analogi.⁴²

5. Fastsættelsen af *Vederlagets Størrelse* i gensidig bebyrdende Kontrakter er i Hovedsagen overladt Kontraktsfriheden indenfor de Grænser, der drages af de almindelige Ugyldighedsregler, navnlig Aftl § 31.⁴³ I en Række Tilfælde er der dog indført offentlig Kontrol, og undertiden er Vederlagets Størrelse fastsat ved Lov eller Anordning. Et Eksempel paa, at der ved Lov er sat Grænse for Vederlagets Størrelse, er Lov 6 April 1855 § 1, der begrænser Renten af Udlaan i fast Ejendom.⁴⁴

⁴⁰ Se om dette Tilfælde Lassen I § 20 Note 14, Gram 127 Noten, Aubert 44, Scheel Privatrettens Alm Del II 46, men derimod Evaldsen 127 Noten. Striden imellem Forfatterne maa løses saaledes, at den, der lader sig afkøbe Løftet om ikke at begaa en Forbrydelse, ikke herpaa kan støtte nogen Ret, selv om Vederlagstilsagnet ikke kan siges at være fremtvunget, jfr Windscheid § 94 Note 12, hvorimod Tilsagnet til en Person om en Ydelse, dersom han undlader Forbrydelser, iøvrigt maa være gyldigt, f Eks Tilsagnet til en Forbryder, der har udstaaet sin Straf, om aarlige Ydelser, saalænge han ikke paany forser sig.

⁴¹ Se fremdeles FAL §§ 39, 41, Fondsbørslov 19 Marts 1930 Nr 80 § 10.

⁴² En Del herhenhørende Spørgsmaal undersøges i den specielle Del, se om Hasardkontrakter SpD 1924 § 128, jfr om Spekulationshandler SpD I 322 ff.

⁴³ Jfr Lassen I § 20 Note 15. Principet i DL 5—1—2 kan formentlig ikke benyttes til en Udvidelse af Aftl § 31. — Angaaende Romerrettens Regel om *læsio enormis* se Lassen RR 525 (Læreb § 96.1). Den er optaget i Oestr 934, jfr ogsaa en beslægtet, men langt snævrere Regel i C c 1674, men ikke i de nyere Kodifikationer, se BGB Mot II 321, Stang I § 38.XV, XVI.

⁴⁴ Vidtgaaende Bestemmelser af denne Art blev truffet under Verdenskrigen og i Tiden nærmest derefter; se om Prisreguleringsforanstaltninger SpD I § 95.III og om den ekstraordinære Huslejelovgivning SpD 1918 § 91, 1924 § 97 e og L 1 April 1925 Nr 83. Faste Takster er særlig foreskrevet for Lodsbetaling, se L 17 April 1916 Nr 131 §§ 31 ff, § 37, for Apothekerverar L 29 April 1913 Nr 132 § 16.

C. Ofte opstilles den Sætning, at *Kontrakter, der sigter til et Lovbuds Omgaaelse er ugyldige*.⁴⁵ I dansk Ret findes der ogsaa flere Love, der for deres eget Vedkommende opstiller en saadan Regel, se f Eks L om Fæstevæsenet 19 Febr 1861 § 10, L 30 Juni 1919 Nr 373 § 29.1^o, L om Pantelaanervirksomhed 6 Maj 1921 Nr 272 § 17, L om Afgift af Arv og Gave 10 April 1922 Nr 147 § 5 c). I saadanne Tilfælde er det klart, at Loven skal anvendes ikke blot paa Forhold, der omfattes af dens Ord, men ogsaa paa visse andre, hvor der kan siges at foreligge en Omgaaelse af Loven. Hvor mange Tilfælde man i Kraft af disse Bestemmelser skal inddrage under Loven, maa navnlig bero paa, hvad de reale Hensyn kræver.

Vanskeligere er Spørgsmaalet, om man i dansk Ret bør opstille *en almindelig Regel* om Loves Omgaaelse. Sætningen, at Kontrakter, hvorved et Lovbud omgaas, er ugyldige, indeholder utvivlsomt en vis Sandhed. Den Omstændighed, at Lovgivningen forbyder eller ved Ugyldighedsregler forhindrer Indgaaelsen af et vist Retsforhold, kan ganske vist ikke i al Almindelighed bevirke, at man heller ikke ved Aftale kan stifte et andet Retsforhold, som ikke er forbudt af Loven, og hvorved Parterne opnaar det samme. Dette maa ofte staa dem frit for, selv om de bevislig har indgaaet dette sidste Forhold for at undgaa de Regler, der gælder om det første. De ufravigelige Regler om Livsfæste kunde saaledes undgaas ved Bortforpagtning af Fæstegaarden paa Fæsters og Enkes Livstid efter Fr 15 Juni 1792 § 11, indtil dette blev forbudt ved L 25 Juni 1870 § 1. Men paa den anden Side er der mange Lovbud, der ved udvidende Fortolkning eller Analogi maa bringes i Anvendelse paa Tilfælde, der ikke omfattes af Lovens Ord. Saaledes maatte det utvivlsomt, selv om man ikke havde den positive Bestemmelse i Fr 14 Maj 1754 § 6, være i Strid med Reglerne om Maksimalrente i L 6 April 1855 § 1 at tage større Vederlag for Laanet end Maksimalrenten ved at tage Forskrivning

⁴⁵ Spørgsmaalet er behandlet af Lassen i U 1890.615 ff og i TfR 1917.48 ff. Se fremdeles N Cohn Livsforsikringskravet 390 ff, JT 1917 217 f, Heckscher i TfR 1895.232, Stang I 534 f, Platou § 14 B.21, Sjögren i TfR 1914. 283, 306, Ekström 658 f samt Henvisninger i Lassen I § 20 Note 27. Dernburg I § 19.IV, Planck § 134 Anm 5, Windscheid § 22 Note 2, § 70 Note 2, § 261 Note 4 og 5, O Bähr Urteile des Reichsgerichts mit Besprechungen 52—70, Endemann Über die civilrechtliche Wirkung der Verbotsgesetze 26; Wharton §§ 362, 360, Pollock 251—255.

for en større Sum end den virkelig udlaante.⁴⁶ Og i saadanne Tilfælde begrunder ogsaa Domstolene undertiden Tilsidesættelsen af de indgaaede Aftaler med, at de tilsigter eller indeholder en Omgaaelse af Loven.⁴⁷ Spørgsmaalet bliver nu, om der kan opstilles en almindelig Regel om, hvornaar og hvorledes en saadan Udvidelse af en Lovbestemmelses Omraade skal ske.

Spørgsmaalet opstaar navnlig, hvor et eller andet praktisk Maal, f Eks et vist økonomisk Resultat, kan naas ad flere juridiske Veje, og hvor Lovens Ord kun spærrer en enkelt eller en Del af disse Veje, men ikke dem alle. I saadanne Tilfælde vil de, der føler deres Bestræbelser hæmmet af Lovens Regel, ofte søge at naa samme praktiske (økonomiske) Resultat ad en af de Veje, Lovens Ord ikke spærrer. Derved opstaar Problemet.

Om Loven da skal udvides og hvor langt, maa i første Række bero paa en Fortolkning af Loven selv og derefter paa, om der er tilstrækkelig Grund til at anvende Lovens Regel analogt paa andre Tilfælde, f Eks paa alle Retshandler, hvorved samme praktiske Maal søges naaet. Afgørelsen vil navnlig bero paa, om der er tilstrækkelig real Trang til en Udvidelse, f Eks fordi en Udvidelse er paakrævet for at gøre Lovreglen til en brugbar Regel. Nogen Betydning kan det ogsaa have, hvad der har foranlediget Lovens Udtryksmaade. En Udvidelse kan lettere ske, hvor det kan antages, at Lovens snævre Udtryk skyldes, at man ikke har tænkt sig andre Veje benyttet — f Eks fordi de andre Veje er mindre hensigtsmæssige og først er taget i Brug, efter at Lovreglen er givet⁴⁸ —, eller svigtende Formuleringsevne eller Vanskeligheder ved at finde en brugbar videre Formulering.⁴⁹

Ud fra denne Opfattelse synes der egentlig ikke at være Brug for en særlig »Omgaaelsesregel«. Alligevel er det vistnok begrundet særlig at fremhæve Omgaaelsestilfældene; thi visse Forsøg paa »ad

⁴⁶ Sml Lassen I 160. Andre Eksempler er Ugyldigheden af »Selvkautionering«, derunder Skylderkæringen i en Akkomodationsobligation, som Omgaaelse af KL §§ 1 og 35, se Lassen I § 76.I.4, hvor der tillige omtales forskellige Transaktioner til Omgaaelse af KL § 130. Se fremdeles om Mdhl § 48 H Ussing Kautio n § 4 ved Note 50.

⁴⁷ Se som Eks U 1918.77 H (jfr 1920.550 H), 1929.589 H, 1920.866.

⁴⁸ De vil da i Reglen være »Omveje«, jfr Cohn Livsforsikringskravet 394.

⁴⁹ Lassen udformede en noget bestemtere Sætning, se imidlertid deroverfor Cohn I c 392.

Omveje« at undgaa Lovregler bør formentlig kunne rammes, selv om man ellers paa Grund af den paagældende Lovbestemmelses Karakter vilde være betænkelig ved at fortolke den udvidende eller anvende den analogt.⁵⁰

Naar Reglen formuleres saaledes, at Retshandler, der »tilsigter« Omgaaelse, er ugyldige, kan den give Anledning til Misforstaaelse. Man kan da faa det Indtryk, at det afgørende er, om Parterne har haft til Hensigt at omgaa (undgaa) Loven. Et saadant Krav kan dog ikke stilles. Maksimalrentebestemmelsen i L 6 April 1855 § 1 maa saaledes komme til Anvendelse overalt, hvor der under en eller anden Form er betinget et højere Vederlag for Udlaanet, end Lovbestemmelsen tillader; den maa derfor anvendes, selv om Parterne slet ikke kendte Lovens Eksistens.⁵¹

Herfra kan dog ikke slutes, at Parternes Hensigt ingen Betydning har paa dette Omraade. I mange Tilfælde vil det netop være afgørende, hvilket praktisk (f Eks økonomisk) Maal Parterne stræber at naa ved deres Aftale, hvilke Interesser de har til Hensigt at varetage.⁵² Thi dersom Parterne forfølger et væsentlig andet Maal end det, der typisk forfølges ad den Vej, som Loven spærrer, vil Lovreglen i Almindelighed ikke kunne bringes til Anvendelse paa Aftalen. Hvis omvendt en anden Vej netop er valgt for at komme uden om Loven, vil der være en vis Forhaandsformodning for, at Parterne ikke forfølger et Maal, der kan begrunde, at deres Aftale opretholdes.

Sætningen, at Kontrakter, hvorved en Lov omgaas, er ugyldige, forstaas iøvrigt i Almindelighed saa vidt, at den omfatter ikke blot Retshandler, der omgaar Bestemmelser, hvorved et Retsforhold forbydes eller underkastes ufravigelige Regler, men ogsaa Retshandler, der omgaar Bestemmelser om, at et vist Retsforhold kun kan skabes paa bestemte Maader. Et Hovedeksempel paa Omgaaelse

⁵⁰ Noget beslægtet, men mere almindeligt N Cohn I c 394, der opfatter Omgaaelsesreglen som en *Undtagelsesregel*, en Sikkerhedsventil, der skal bøde paa Lovgivningens Ufuldkommenheder.

⁵¹ Det samme maa gælde i Tilfælde som det i U 1918.77 H.

⁵² Cohn Livsforsikringskravet 394 Note 2 har Ret i, at der ofte maa tages Hensyn til Parternes Hensigt (deres »subjektive« Interesser). Som det fremgaar af det ovenfor i Teksten anførte har han derimod ikke Ret i, at de subjektive Interesser er identiske med »Omgaaelseshensigten«.

af Lovbestemmelser af denne Art er Omgaaelse af Reglerne om Løsørepanp ved Overdragelse af Ejendomsret til Sikkerhed.⁵³ Der er naturligvis kun Brug for Omgaaelsessynspunktet, naar det virkelig er Parternes Mening at overføre Ejendomsretten. Hvis dette ikke er Tilfældet, men Parterne blot har givet Pantsætningen Skinnet af en Ejendomsoverdragelse, følger det af Reglerne om Proformarets-handler (ovfr § 15.III), at Pantsætningsreglerne maa anvendes.

IV. I vore Dage har Udviklingen ført med sig, at Kontraktsfriheden for de enkelte Individer paa en Række Omraader faktisk indskrænkes ved *kollektive Aftaler*. Med disse Aftalers stigende Betydning har det vist sig, at de rummer visse Farer, og dette har ført Lovgivningerne til at skride ind imod dem og i et vist Omfang erklære de kollektive Aftaler for ugyldige.⁵⁴ Det er dog kun Misbrugen, som der er Grund til at skride ind imod. De kollektive Aftaler gør overordentlig stor Nytte. Hvad der i denne Sammenhæng har Interesse, er, at de i vidt Omfang *benyttes til at fastlægge Regler for »Enkeltkontrakter«*, d v s for Kontrakter, som indgaas af Personer, der er bundet af den kollektive Aftale. Det kan gøres paa flere Maa-der.⁵⁵

Den kollektive Aftale kan gaa ud paa at forpligte Deltagerne til at overholde visse Regler ved deres Enkeltkontrakter med *udenforstaaende* Personer. Aftaler af denne Type bruges navnlig indenfor Erhvervslivet til at regulere Konkurrencen og indgaas derfor mellem Grupper af Personer, der har fælles Interesser i de fremtidige Enkeltkontrakter, f Eks mellem Fabrikanter indbyrdes, Handlende indbyrdes eller Arbejdere indbyrdes. Aftalen gaar ofte ud paa, at Deltagerne i den forpligter sig til ikke at sælge deres Varer (eller tage Arbejde) under en vis Pris. Dersom en af Parterne i den kollektive Aftale afslutter en Kontrakt med Trediemand i Strid med Vedtagelsen, f Eks sælger Varer til lavere Pris, antages det i Almindelighed,

⁵³ Angaaende dette Spørgsmaal, der behandlede nærmere i Lassen I § 20 ved og i Note 27, henvises til Tingsretten, se Vinding Kruse ER III 1335 ff. Om Sikkerhedsoverdragelse af Fordringer se Lassen I § 50 ved Note 26—27 a.

⁵⁴ Se ovfr ved Note 32—33 a ang Loven om Værn for Erhvervs- og Arbejdetsfriheden.

⁵⁵ Se herom Hueck Normenverträge i JahrbDogm 73.33 ff.

Ussing Aftaler.

at denne Kontrakt er bindende for Sælgeren. Det er klart, at den kollektive Aftale ikke kan gøre Købet ugyldigt, naar Køberen hverken kendte den eller burde kende den. Men i Reglen antages samme Resultat, selv om Køberen kendte den.⁵⁶ Om dette er rigtigt, maa undersøges i Sammenhæng med det almindelige Spørgsmaal, om en Person kan erhverve Ret i Strid med de Forpligtelser, hans Medkontrahent har paataget sig ved Aftale med Trediemand.⁵⁷

Kollektive Aftaler kan imidlertid ogsaa afsluttes *mellem Parter, der repræsenterer hver sin Side i Enkeltkontrakterne*. Som Eksempel kan nævnes Aftaler mellem en Producent eller Handlende eller en Forening af Erhvervsdrivende paa den ene Side og en Forening af Forbrugere paa den anden Side, gaaende ud paa at sikre Forbrugerforeningens Medlemmer en vis Rabat eller fastlægge Produkters og Varers Pris eller Kvalitet. Fremdeles Aftaler mellem en Arbejderorganisation og en Arbejdsgiver eller en Organisation af Arbejdsgivere. Aftaler af denne sidste Art indeholder ofte en Række Bestemmelser, der skal gælde for de Enkeltkontrakter, som omfattes af Aftalen, f. Eks. angaaende Arbejdslønnen og Arbejdstiden. De kaldes i Almindelighed *Tarifaftaler*,⁵⁸ skønt de regelmæssig indeholder mange andre Bestemmelser end Lønsatser. Deres Betydning er overordentlig stor i Nutiden. De har for en stor Del erstattet Lovgivning om Arbejdskontrakter. I Danmark er Arbejdstidens Længde saaledes fastsat ved kollektive Overenskomster; der har derfor været mindre Trang til Lovbestemmelser herom, og dette er sikkert Hovedgrunden til, at der endnu ikke er givet Lovregler om Arbejdstiden for det store Flertal af voksne Arbejdere.

Kollektive Aftaler af denne anden Type — d. v. s. Aftaler, hvis Parter hører til hver sin Side i Enkeltkontrakterne — er ikke sjældent Hovedgrundlaget for Retsforholdet i Enkeltkontrakterne. Naar der

⁵⁶ U 1929.1080 H, 1930.282 H, 416 H, 525 viser ikke, at den opstillede Sætning er forkastet af Domstolene, se Noten til de to sidste HDD.

⁵⁷ Se herom Lassen I § 75.III.1.

⁵⁸ Se herom for dansk Ret navnlig Elmquist Den kollektive Arbejds-overenskomst, jfr dertil Carl Ussing i U 1918 B.307 ff; Förhandl å 11 nord Jurismötet 102 ff samt Vinding Kruse i Bilaga III dertil. Fremdeles Undén Kollektivavtalet. Østrem De kollektive arbejdskampe efter norsk rett, se dertil U 1926 B.245, TfR 1926.445. Paal Berg Arbeidsrett §§ 21 ff, se dertil U 1930 B.231. Udenlandsk Litteratur er anført af Berg I c 163 f, Planck Anm IX foran § 611.

afsluttes en Enkeltkontrakt mellem to Parter, der begge er bundet af den kollektive Aftale, bliver dennes Bestemmelser ialfald afgørende for Retsforholdet, overalt hvor Enkeltkontrakten ikke indeholder modstaaende Vedtagelser.⁵⁹ Derimod er det omtvisteligt, hvorledes Retsforholdet bliver, *naar Enkeltkontrakten indeholder Bestemmelser, der er i Strid med den kollektive Aftale*.

Om Tarifaftaler er der i en Række Lande givet Love, der fastslaar, at deres Bestemmelser ikke kan fraviges ved Enkeltkontrakterne.⁶⁰ Tarifaftalen virker altsaa som en ufravigelig Lovregel for de Enkeltkontrakter, den omfatter. Arbejdskontrakten bliver normalt ikke helt uforbindende, fordi den paa et eller andet Punkt er i Strid med Tarifaftalen; men den tariffstridige Bestemmelse tilsidesættes, og Tarifaftalens Bestemmelse kommer til at gælde i dens Sted. Om en tilsvarende Regel kan opstilles, hvor Lovgivningen ikke har fastslaaet den, er omtvistet. Den overvejende Anskuelse i Litteraturen besvarer Spørgsmaalet benægtende ud fra den Opfattelse, at almindelige privatretlige Grundsætninger ikke kan begrunde en saadan Virkning.⁶¹ For dansk Rets Vedkommende findes der dog ogsaa Udtalelser i modsat Retning,⁶² og denne sidste Anskuelse synes ubetinget at burde foretrækkes.

Hvis den kollektive Aftale udtrykkelig fastsætter, at dens Bestemmelser ikke skal kunne fraviges ved Enkeltkontrakten, men at de skal kunne paaberaabes af Parterne i Enkeltkontrakten, selv om denne indeholder modstaaende Vedtagelser, ligger heri, at en Part i Enkeltkontrakten ikke skal kunne støtte nogen Ret paa en deri indeholdt Fravigelse fra den kollektive Aftale, og dette er nok til at forklare, at den kollektive Aftales Regel bliver gældende, saafremt den paagældende Part i Enkeltkontrakten var bundet af den kollektive Aftale.⁶³ Resultatet kan altsaa naas ved en udtrykkelig Bestem-

⁵⁹ Jfr ndfr § 23.

⁶⁰ Saaledes allerede OR (1911) 323 og senere Love i Norge, Sverige, Finland, Tyskland, Frankrig, Østrig og Holland, se Berg I c 173 f, jfr yderligere ndfr Note 66.

⁶¹ Se f Eks Elmquist I c 100 ff, Undén I c 153 ff.

⁶² Se Vinding Kruse I c, jfr ogsaa C Ussing i U 1918 B.307 ff, dog med en Begrundelse, der afviger fra den her i Teksten anførte.

⁶³ Dette vil han være, dels naar han selv var Part i Aftalen, dels ofte, naar han er Medlem af den Organisation, der afsluttede Aftalen. Der kan formentlig ikke kræves særlig Lovhjemmel for at antage, at en Organisation

melse i den kollektive Aftale. Men saa maa det ogsaa kunne naas uden udtrykkelig Vedtagelse. Der er her lige saa lidt som i andre Forhold Grund til at kræve udtrykkelig Vedtagelse. Det afgørende maa være, om Fortolkningen af den kollektive Aftale fører til at fastslaa som dens Indhold, at dens Regler skal være ufravigelige. Om en saadan Fortolkning bør anlægges, kan ikke afgøres ved abstrakte Regler, men maa bero paa Omstændighederne. Naar disse ikke giver Holdepunkter for en bestemt Forstaaelse, maa der navnlig tages Hensyn til, hvad der gennemsnitlig stemmer med Interesserne hos Parterne i den kollektive Aftale. Det er ingenlunde utænkeligt, at disse Parters Interesser er fyldestgjort, naar de blot selv faar Midler til at skride ind mod Brud paa den kollektive Aftale.⁶⁴

Hvor den kollektive Aftale er ufravigelig, virker den paa lignende Maade som en ufravigelig Lovregel. Men den har kun Virkning for en begrænset Kreds af Personer. I Kraft af den ovenfor givne Begrundelse kan en kollektiv Aftale kun binde Parterne i Aftalen samt de Personer, som Parterne har Magt til at binde, hvilket kan gælde om Medlemmerne af den Organisation, der afslutter Aftalen. Kun disse Personers Enkeltkontrakter gribes af den kollektive Aftales Bestemmelser.⁶⁵ I flere Lande er Lovgivningsmagten imidlertid gaaet endnu videre, idet det ved Lov er bestemt, at Tarifaftaler under visse Betingelser kan blive bindende ogsaa for Personer, der ikke hører til de Organisationer, som har afsluttet Tarifaftalen.⁶⁶

kan binde sine Medlemmer saaledes. Dette er dog omtvistet, se Elmquist I c 83 ff, Förhandl å 11 nord Juristmötet 117 ff.

⁶⁴ Sml ang dansk Ret SpD 1924 372 f.

⁶⁵ Det beror paa den kollektive Aftale, om dens Bestemmelser kun skal iagttages overfor den modstaaende Organisations Medlemmer eller ogsaa overfor »udenforstaaende«. Formodningen antages ved Tarifaftaler at være for det sidste, jfr SpD 1924 370 f, Elmquist I c 170 ff. Hvis dette sidste er Meningen, kan udenforstaaende tænkes at erhverve Ret til at paaberaabe sig den kollektive Aftale efter Reglerne om Trediemandsretshandler, jfr ndfr § 21; men det beror paa den kollektive Aftales Fortolkning, om den skal anses som en Trediemandsretshandel.

⁶⁶ I Tyskland kan Rigsarbejdsministeren under visse Betingelser erklære Tarifaftaler »allgemeinverbindlich«. I Rusland og Italien bliver Tarifaftalen under visse Betingelser uden videre bindende for paagældende Bedrift eller Erhverv. Se herom Berg I c 161 f. Saadanne Retsvirkninger kræver Lovhjemmel. Under en Ordning som den tyske kræves desuden en Anordning (fra Ministeren) i hvert enkelt Tilfælde.

Derved faar Tarifaftalerne i Virkeligheden Lovskraft indenfor de Grænser, som ufravigelige Retsregler drager.

V. Undertiden hævdes det, at Løfter kun er gyldige, naar Ydelsen er af en saadan Beskaffenhed, at Løftemodtageren har *Interesse* i Løftets Opfyldelse.⁶⁷ Som Hovedregel kan et saadant Krav dog ikke stilles.⁶⁸ Men ved visse Grupper af Løfter kan der være Grund til at kræve, at de fyldestgør en Interesse, som fortjener Samfundets Anerkendelse.⁶⁹ I andre Tilfælde kræves der endogsaa en Interesse af en bestemt Art, se som Eks Aftl § 38.⁷⁰

At Ydelsen har *Pengeværdi*, kan endnu mindre være en Betingelse for Løftets Gyldighed.⁷¹ Dersom Ydelsen er af en saadan Art, at der kan gives Dom til Erlæggelse af selve Ydelsen, hjemler Rpl §§ 493 og 499 Retsmidler mod Skyldneren, selv om Ydelsen ikke har Pengeværdi.⁷² Noget andet er, at Aftaler om Ydelser uden Pengeværdi jævnlig maa antages ikke at gaa ud paa at paalægge en retlig Forpligtelse — saaledes f Eks Modtagelsen af en Indbydelse — eller vil være uforbindende, fordi de bevæger sig ind paa Omraader, hvor der bør herske Frihed.⁷³

⁶⁷ Se herom Lassen I § 20.IV, Aubert 39—40, Evaldsen I, Gram 13, 60, Stang I² § 11.V, Platou § 43.6^o, Afzelius Om Cession af fordringar 13—14, Serlachius § 18. — Windscheid § 314.4^o, § 316 Note 3, § 250 Note 3, Lassen RR § 84.I (Læreb § 74), BGB Mot II 3, 21, Planck II 10—11.

⁶⁸ Jfr hertil Knoph Hensikten §§ 9—12, især 196 ff. Om Interessens Betydning, hvor Løftet gaar ud paa en Ydelse til Trediemand, se ndfr § 21 ved Note 32 og 36, Lassen I § 76 Note 11.

⁶⁹ Saaledes formentlig ved Samtykke til Handlinger, der udsætter den samtykkendes Person for Fare eller med Sikkerhed vil tilføje den Skade. Se fremdeles Knoph I c 208.

⁷⁰ Spørgsmaalet, om en Ret ophører, fordi den berettigedes Interesse falder bort, maa undersøges i anden Sammenhæng, se bl a Lassen I § 72 Note 2. Om Skadehensigtens Betydning se Knoph I c, især § 12.

⁷¹ Jfr U 1894.514 og Henvisninger i Note 67.

⁷² Se herom Munch-Petersen D Rpl III 180 f.

⁷³ Se herom ovfr III.B.2.

§ 18.

Ugyldighedens Bortfald. Godkendelse.¹

Et Løftes Ugyldighed siges at kunne bortfalde ved *Godkendelse* (*Ratihabition*) af Løftet fra Løftegiverens eller hans Repræsentants Side. En saadan Godkendelse virker dog ordentligvis kun som et nyt Løfte. *Løftemodtagerens Ret maa anerkendes først at være stiftet ved Godkendelsen*, og til Godkendelsens Gyldighed kræves det samme, som vilde kræves, dersom der ikke forelaa et ældre ugyldigt Løfte.² Naar man alligevel i Almindelighed siger om Godkendelsen, at den fjerner det ældre Løftes Ugyldighed, sker dette for at betone, at Løftegiveren ved Godkendelsen ordentligvis maa antages at binde sig til det samme, som han nu vilde være bundet til, dersom det ældre Løfte havde været gyldigt, f Eks til at betale de Renter, som vilde skyldes ifølge det ældre Løfte, dersom dette havde været gyldigt. *For saa vidt* kan det ogsaa i de her omtalte Tilfælde siges, at Godkendelse har *tilbagevirkende Kraft*. Men undertiden antages det, at visse ugyldige Løfter, navnlig de kun anfægtelige (ovfr § 10), kan ratihaberes med egentlig tilbagevirkende Kraft, saa at de, naar Godkendelsen har fundet Sted, regnes for gyldige allerede fra det Tidspunkt, da den ugyldige Retshandel blev indgaaet.³ Denne Tilbagevirken vil navnlig faa praktisk Betydning ved Overdragelsesretshandler, om hvilke jo den Sætning gælder, at den ældre gaar forud for den yngre. Men ogsaa med Hensyn til Løfter, der stifter Fordringsrettigheder, vil Tilbagevirken kunne faa praktisk Betyd-

¹ Lassen I § 21, Jul Lassen Nullitet og Anfægtelighed § 10, Federspiel Viljeserklæringernes Systematik 27—29, J E Larsen Sml Skr II.1 97, Gram 185, Scheel Privatrettens Alm Del II 61—62 og 138—139, Stang I § 39.III—V, Platou § 34, Augdahl i TfR 1921.118 f, Ekström 682 f, 685.

² Jfr U 1916.891, 1915.530, 1901.960, 1900.777, 1893.641. Noget andet er det, at de ældre Dokumenter kan benyttes ved Godkendelsen, men dette gælder ogsaa om Skindokumenter. Til Godkendelse fra den myndiges Side af Retshandler, foretagne af ham, inden han blev myndig, ses Praksis før Mdhl undertiden at have nøjedes med Erklæringer, der ikke vilde være bindende efter almindelige Regler om Løfter og Kvasiløfter, U 1901.753 og nogle af de i Note 4 nævnte Retsafgørelser ; sml p d a S U 1916.891.

³ Stang I § 39.V (ovfr § 10 Note 9 c) og andre Citater i Note 1, BGB 144 smh m 141.

ning, f Eks ved Spørgsmaalet, om en Fordring kan komme i Betragtning i den paagældendes Konkursbo som stiftet før Konkursen. Hvorvidt dansk Ret kender Tilfælde af denne Art, er tvivlsomt. Egentlig tilbagevirkende Kraft kan en Godkendelse vistnok ialfald kun have med Hensyn til saadanne Ugyldighedsgrunde som dem, der ovfr S 68 er angivet som Anfægtelighedsgrunde.^{3a} Og selv i saadanne Tilfælde kan Godkendelsen i hvert Fald ordentligvis ikke have den Virkning at give den ugyldige Overdragelse Fortrin for en senere af Godkenderen foretaget gyldig Overdragelse.^{3b}

Godkendelsen kan foreligge ikke blot udtrykkelig men ogsaa stiltiende i et Forhold fra Løftgiverens Side, som berettiger Løftemodtageren til at betragte Løftet som godkendt⁴ (ndfr § 22). Visse Godkendelser er forbudt, saaledes Godkendelse af Gæld fra Hasardspil, se Fr 6 Oktb 1753 § 8.⁵

Om visse Ugyldighedsgrunde er det bestemt, at de bortfalder, naar de ikke gøres gældende snarest mulig eller inden en vis Frist,⁶ se Aftl § 28.2^o, § 32.2^o, Søløv § 227. Men ogsaa udenfor disse Tilfælde kan Passivitet have til Følge, at Ugyldigheden falder bort.⁷

^{3a} Se maaske U 1879.793.

^{3b} Sml U 1912.645.

⁴ Naar man efter opnaaet Myndighed forbruger den Ydelse, man som umyndig har erholdt mod Tilsagn om Vederlag, eller fastholder Retten over denne, bliver man (jfr ndfr § 22.II.3) pligtig at betale Vedelarget, Schl III.371, U 1873.841 H, 1904.141, 425, 1899.147, 1896.515, 1892.1312, 1885.1102, 1874.777, JU 1875.889, HT 1859.740, jfr U 1901.536. Se om stiltiende Godkendelse iøvrigt f Eks U 1883.1129, 1891.130, 1894.705 H (Betalning af Afdrag), 1882.907 (Begæring om Henstand), 1903.246, 1880.661, jfr U 1913.110 H, 23, 1912.514 H, 65; 1911.948 H, 1910.659, 1908.441, 1901.960, 1900.811, 1895.734, 1893.647, 1890.908, 1884.581, NjT I.1.181 og i det hele ndfr § 22.I.

⁵ Jfr Lassen I § 64 v Note 44 og 45.

⁶ Jfr f Eks BGB 121, 124, BGB Mot I 208—209, Prochownick § 82. Ogsaa dette er undertiden anført som Kendemærke paa Anfægtelighed i Modsætning til Nullitet, saaledes Stang I § 39 v Note 41 og 17 (ovfr § 10 Note 9 c), se herom Jul Lassen I c 74—76.

⁷ Jfr U 1921.1005 H, 1920.546 H, 817, 1926.774, SHT 1925.49. Naar en eller begge Ydelser er erlagt i Uvidenhed om Aftalens Ugyldighed og Omgørelse ikke kan ske, maa Modtageren ofte betale Ydelsens Værdi, se Mdhl § 44.1^o, ovfr § 14 Note 20, U 1925.373 (TfR 1927.288), sml ogsaa 1914.445 samt SpD § 147.IV.

§ 19.

Uraadighed. (Inkompetence).¹

Løftegiveren siges at mangle Raadighed (Kompetence) med Hensyn til den lovede Ydelse, naar andre Personers Ret bevirker, at han ikke har Ret til at raade over Ydelsen. Uraadigheden kan strække sig til en Persons hele Formue. Hovedeksemplet herpaa er Konkurs.² Løftegiverens Uraadighed vil som oftest bevirke, at Løftemodtageren ikke erhverver selve den tilsagte Ret. Dette gælder navnlig om Overdragelsesretshandler;³ men Reglerne om eksstinktiv Godtroserhvervelse kan gøre Overdragelsen fuldt virksom.⁴ Hvor Løftet ikke skaber den tilsagte Ret, vil det i Almindelighed forpligte Løftegiveren til at betale Opfyldelsesinteressen, naar Løftemodtageren er i god Tro, og vil da efter den her fulgte Terminologi være gyldigt (jfr ovfr § 10.1). For at betegne, at Løftet dog ikke skaber selve den tilsagte Ret, fordi Trediemands Ret er til Hinder derfor,⁵ anvendes ofte det Udtryk, at Løftet er *relativt uirksomt*.

I de Tilfælde, hvor et Løftes Virkning er afhængig af Løftegiverens Kompetence, maa det afgørende i Almindelighed være, om Kompetencen forelaa *i det Øjeblik, da Løftet stiftede Ret*,⁶ altsaa normalt det

¹ Jul Lassen Nullitet og Anfægtelighed § 14, Lassen I § 22, Bentzon PR 90 f, Stang I 431, Platou 240 f, Gjelsvik TR 245 ff, Undén Sak I 140 f, Ekström § 109.

² Se herom Munch-Petersen DRpl IV §§ 7 og 9, Lassen I § 22 ved Note 2 ff, Stang I² § 18 Note 2 og 5. Andre Eks er Beslaglæggelse i Henh t Rpl §§ 794—796, § 1002.2^o og Raadighedsfratagelse i Henh t SkL §§ 58, 64 a. I disse Tilfælde stiftes Uraadigheden ved Retsdekret. En speciel Uraadighed kan ogsaa skabes umiddelbart ved Loven. Som Eks herpaa kan nævnes L 21 Marts 1874 § 1 smh m L 7 Maj 1881 Nr 68 § 180, jfr Lassen I 168. DL I—23—10 er formentlig forældet, se Ussing Kaution § 4 Note 41.

³ Den kompetente Persons forudgaaende Tilladelse gør i Almindelighed Løftet fuldt virksomt, jfr ndfr § 20 ved Note 116 a og b.

⁴ Herhen regner jeg ogsaa Erhvervelse ved Overdragelse fra Fallenten efter Konkursens Begyndelse i Henhold til KL § 2. Se iøvrigt om eksstinktive Godtroserhvervelser Vinding Kruse ER III 1345 ff, 1395 ff, jfr ogsaa ndfr § 24 v Note 22—23, § 25 v Note 80—82.

⁵ Jfr U 1927.775, der statuerede, at Kompetencemanglen kun kunde paaberaabes af den berettigede Trediemand og hans Successorer.

⁶ Saaledes v Tuhr BürgR II.1 § 60 v Note 21, jfr ogsaa Henvisninger i Note 7.

Øjeblik, da Løftet kom til Adressatens Bevidsthed, jfr ovfr § 4.III og § 7. Hvis Løftet afgives ved Brev eller Telegram og Løftegiveren mister Raadighed over Ydelsen, inden Løftet har stiftet Ret, vil den tilsagte Ret derfor i Almindelighed ikke komme til Eksistens.⁷

Den relative Uvirksomhed *falder bort*,⁸ naar Løftegiveren senere erhverver den fornødne Competence. Uvirksomheden kan fremdeles falde bort ved den berettigede Trediemands Godkendelse (Ratihabition). Dersom andre Personer i Mellemtiden har erhvervet Rettigheder over Ydelsen, vil disse Rettigheder dog i Almindelighed ikke blive fortrængt ved Godkendelsen. Godkendelsen fjerner kun Competencemanglen og afskærer derfor den godkendende Trediemand fra at angribe Løftet. Den afhjælper derimod ikke andre Mangler ved Løftet og hindrer navnlig ikke Løftegiveren i at gøre gældende, at Løftet af andre Grunde ikke var bindende for ham. Godkendelsen maa antages at faa den angivne Virkning, naar den er meddelt enten til Løftemodtageren eller til Løftegiveren.⁹

§ 20.

Repræsentation og Fuldmagt, Benyttelse af Kommissionær eller Bud.

I. A. I Nutidens Retsforfatninger er det almindelig anerkendt ikke blot, at en Person kan binde sig ved Løfter, der overbringes til Løftemodtageren af Løftegiverens *Bud*, men ogsaa, at en Person

⁷ Dette antages at være Hovedreglen ved Sammenstød mellem flere Overdragelser, se Vinding Kruse ER III 1297 f og ovfr § 7 Note 17. Det samme maa imidlertid gælde, hvor Raadigheden begrænses ved Kreditorforfølgning, f Eks ved Konkurs. Ordene i KL § 2 kan uden Vanskelighed forenes med denne Løsning, der utvivlsomt er den hensigtsmæssigste. Saaledes ogsaa Lassen I § 22 ved Note 2 b, Evaldsen 81, Torp-Grundtvig 372 Note 114. Tilsvarende for tysk Ret Jaeger § 7 Anm 14—15, Planck § 130 Anm 8; modsat f Eks Staub Anh z § 361 Anm 80.

⁸ Jfr Evaldsen i U 1868.960 ff, Torp-Grundtvig § 20.4, Lassen SpD § 144, Stang I 431, Ekström 681, Windscheid § 81.3, § 83.1, BGB 182—185. Undertiden kan Uvirksomheden bortfalde ved den berettigedes Passivitet, se om Afkræftelse KL § 30 (L 20 Marts 1901 Nr 30 § 3).

⁹ Saaledes BGB 182, v Tuhr BürgR II.2 § 78.VI. Sml ndfr § 20 ved Note 116 b.

kan blive bundet ved Løfter, som afgives af en »Stedfortræder« eller »Repræsentant« i hans Navn.¹ Naar Repræsentant saaledes stilles i Modsætning til Bud, beror Forskellen paa, at Repræsentanten ikke som Budet overbringer en andens Viljeserklæring, men selv afgiver en (sin egen) Viljeserklæring. Repræsentanten forudsættes altsaa selv at træffe Beslutningen om Løftets Afgivelse. Paa den anden Side afgiver Repræsentanten Løftet i *den repræsenteredes Navn*; dette vil sige, at Løftet gaar ud paa at binde den repræsenterede og ham alene, ikke Repræsentanten. Herved adskiller Repræsentanten sig fra *Kommissionæren*, der indgaar Retshandler i sit eget Navn — saaledes at han selv forpligtes —, men for en andens Regning, nemlig Kommittentens.² Ældre Forfattere har anvendt Ordet Repræsentation i videre Betydning, idet de talte om »middelbar Repræsentation« ved Kommission, medens der sagdes at foreligge »umiddelbar Repræsentation«, hvor der handles i den repræsenteredes Navn. Her foretrækkes det at begrænse Begrebet til den sidste Gruppe Tilfælde. Det omfatter ikke blot Afgivelse af Løfter for en anden, men overhovedet Afgivelse eller Modtagelse af Viljeserklæringer i en andens Navn, saaledes at Virkningen skal ramme den repræsenterede.

B. I denne Sammenhæng bemærkes, at det meget ofte i Retslivet er omtvistet, hvorvidt en Person, der har afgivet et Løfte, maa anses at have gjort dette i eget Navn eller i en andens Navn. Herom — nogen Vejledning i saa Henseende giver Aftl og Kmsl ikke — kan i Almindelighed kun siges, at det kommer an paa, om han ved sit Løfte har bibragt Medkontrahenten den beføjede Forestilling, at han vilde forpligte sig selv, eller om det maatte være kendeligt for Medkontrahenten, at hans Mening var at forpligte en anden.³ Naar

¹ Lassen I § 23, Ørsted Hdbg VI 1 ff, jfr Øllgaard 289 ff, J E Larsen 22 f, 206 ff, Gram 142, SpD 496 ff, Evaldsen 69—86, Fuldmagt 8—20, Deuntzer Fuldmagt 1—81, N Lassen 100—105, Hindenburg i TfR 1891.239 ff, Aagesen 870—73, Ussing i TfR 1930.1 ff; Stang I §§ 25—34, Platou §§ 20,21, Trygger Om Fullmakt såsom civilrættligt institut, Ekström §§ 128 ff, Chydenius II 244 ff, Hasselrot Några spørgsmål ang fullmakt, Jur S VIII 223 ff.

² I den almindelige Sprogbrug anvendes Ordet Kommissionær ofte ogsaa om Fuldmægtige. Litteraturens tekniske Brug af Ordet er nu optaget af Kmsl, se § 4.

³ Tilsvarende BGB 164.2^o, OR 32.2^o, Ung E 793.1^o jfr 791.2^o. — Der er

der er oplyst at foreligge en Kontrakt, som ikke antyder noget om, at Løftegiveren er optraadt paa den andens Vegne, maa Løftegiveren have Bevisbyrden for, at det var Meningen mellem Løftemodtageren og ham, at ikke han selv skulde være forpligtet ifølge Kontrakten.⁴

ikke noget i Vejen for at indgaa en Retshandel som Repræsentant for en anden, skønt den repræsenteredes Navn ikke opgives ved Aftalens Indgaaelse, jfr som Eksempel U 1922.544 H, sml 1923.147.

⁴ Se herved Deuntzer Fuldmagt 188—189, Kmsl d Mot 26, Stang I § 31.II, Staub § 383 Anm 15, Anh z § 58 Anm 4, og om Bevisbyrden navnlig Tybjerg 148—153, jfr Almén Avtl § 10 Note 12. Naar Indstævnte paastaar, at det ikke var ham, men en anden, som afgav Løftet, og at han selv kun var Medhjælper ved Løftets Afgivelse, paahviler Bevisbyrden Sagsøgeren, U 1887.606 H, jfr 1916.812. Naar det er givet, at A har afgivet Løfte om Ydelse mod Vederlag, maa han i Almindelighed, bortset fra de ved Note 5 omtalte Tilfælde, oplyse Omstændigheder, som gjorde det kendeligt for Løftemodtageren, at hans Mening ikke var at forpligte sig selv, men en anden, paa hvis Vegne han handlede, U 1913.911 H, 1897.992 H, 1889.1129 H, 1875.1090 H; 1921.407, 1920.310, 1919.830, 1917.696, 1916.959, 1915.319, 956, 1914.578, 1913.438, 1911.563, 1910.908, 1909.305, 781, 1908.623, 1907.914, 1906.886, 1905.244, 1904.103, 399, 1902.530, 640, 664, 1896.6, 1894.163, 1889.981, 1890.473, 791, 1886.674, 1884.646, 1883.533, 1873.183, JU 1875.497. Hertil er det ingenlunde nødvendigt, at Løftegiveren udtrykkelig har fremhævet, at han ikke vilde forpligte sig selv, men forskellige andre Omstændigheder vil tilstrækkelig kunne oplyse Løftemodtageren herom, U 1924.497 H, 1921.756 H, 1911.284 H, 1906.268 H, 1916.518; sml p d a S 1926.36 H. At Løftegiveren er optraadt »som Agent« eller »for« en anden, vil ikke altid tilstrækkelig oplyse, at han ikke optraadte som Kommissionær, U 1871.8 H, 1879.1153, jfr JT III.1.170, U 1889.49, og hans Optræden »som Kommissionær« viser ikke sikkert, at han optraadte i eget Navn, se Note 2, jfr herved SpD 1897 § 139 Note 87, 88. Fremgaar det af en Bestilling for Løftemodtageren, at Vederlaget af ham skal ydes til Trediemand, maa Løftegiveren i Almindelighed have Formodning for sin Paastand om, at Bestillingen er gjort i denne Trediemands Navn, HT 1865.492, U 1883.559 H, 1909.53, 1903.661, 1901.224, 746, 1889.744, 821, 1888.558, JU 1869.913, SHT 1866.1, NjA XXV.75, jfr ogsaa U 1920.721 H, 1913.474 H, men dog U 1906.373, 1887.259, 1881.177, SHT 1864.199, jfr U 1927.557 H, 1914.488, 1902.664, 669, 1897.525, 1896.1119. P d a S maa Trediemand, der har modtaget den bestilte Ydelse, dersom det er givet, at Bestilleren havde Bemyndigelse eller Legitimation til at bestille for ham, for at slippe for selv at betale fremkomme med Oplysninger, der gør det antageligt, at Bestilleren er optraadt som forpligtende sig selv; og ogsaa udenfor saadanne Tilfælde maa der paahvile Trediemand, som har modtaget Vederlagsydelse efter en andens Bestilling, en vis Bevisbyrde eller dog Oplysningspligt, U 1904 B.117, 1891.1000 H, 1874.1061 H; 1912.448, 1910.815, 1909.53, 1905. 146, 1899.935,

I adskillige Situationer vil det være klart, at *Løftemodtageren*, f Eks Indkøberen i en Butik, *ikke ved Handlens Indgaaelse lagde nogen Vægt paa Løftegiverens Person, men kun har tænkt sig at komme i Retsforhold til den, paa hvis Vegne Handlen indgaas, hvad enten dette maatte være Løftegiveren selv eller en anden*; i saadanne Tilfælde maa Løftegiveren, der faktisk har handlet for en anden, i Almindelighed behandles som optrædende i *Bemyndigerens Navn*, selv om han ikke har tilkendegivet, at han handlede for en anden, og uanset at han maatte have brugt Udtryk ved Handlens Indgaaelse, der nærmest kunde antyde, at han optraadte for sig selv.⁵

C. Grundlaget for Repræsentation.

Løfter, som en Person afgiver i en andens Navn, kan kun binde denne anden i særlige Tilfælde, hvor Retsordenen tillægger Repræsentantens Løfter den Virkning at binde den, i hvis Navn han op-

1903.222, 1889.744, 1886.652, jfr 1903.654, 1905.245, 1900.112. Naar Trediemand tilegner sig Ydelser, som tilstilles ham fra Bestillingsmodtageren under saadanne Omstændigheder, at han kan indse, at denne vil holde sig til ham, forpligtes han selv ved Tilegnelsen, U 1926.604 H, 1896.339 H, 1922.231, 1915.852, 1907.311, 1884.347, 1878.961, SHT 1863.164, jfr 1874.1061 H, 1900.280 (ndfr § 22.II.3), 1911.262. Se iøvrigt om Betydningen af, at Trediemand har modtaget den bestilte Ydelse ndfr Note 30 b og 97. — Hvad særlig *autoriserede Mæglere* angaar, medfører deres Stilling og Forbudet i Fr 22 Decbr 1808 § 13, jfr 16 April 1681.V, U 1893.60 H, 1887.1218, Imskr 29 Aug 1889 Nr 246, 5 Aug 1850, jfr særlig om Vekselmæglere Lassen I § 23 Note 4, Tybjerg i Hage³ 315, at Formodningen maa være imod, at de er optraadt som forpligtende sig selv, NjT III.346 H, SHT 1863.125, JU 1854.636, III.267, jfr V.143, 1850.53, 399, Schl I.195, Hindenburg 29, Thomle Gjældsovertagelse 166—167, men dog JU 1852.97, 1851.165, JT XXXIII.296, Resp 14 April 1842 hos Hindenburg 233. Jfr om svensk Praksis Tfr 1896.261. — Om Vekselereres Køb og Salg af Værdipapirer Resp 11 Jan 1901 (U 1902.311). Om Bank, hos hvilken Konnossement indløses, svensk H i Tfr 1902.351. — Jfr iøvrigt om Emnet i det hele f Eks U 1927.310 H, 1925.395 H, 1916.96 H, 1914.424 H; 1928.866, 1917.582, 1916.452, 691, 1874.807, SHT 1865.177, JU 1861.104, 1858.837, IV.313.

⁵ Almén AvtI § 10 Note 13, Staub Anh z § 361 Anm 31, OR 32.²⁰. Jfr hermed Schlossmann Die Lehre von der Stellvertretung, hvis hele Lære synes grundlagt paa Tilfælde af heromhandlede Art som Typetilfældene, se navnlig I § 13, II §§ 11, 12, 43 ff, jfr dertil Ussing i Tfr 1930.4 og 7 (Note 15). Om engelsk Ret, hvor Begrebet *agent* omfatter den, der ifølge Bemyndigelse handler paa en andens Vegne, hvad enten han optræder i den andens Navn eller i sit eget, Prochownick I §§ 121, 142, 144, hvis Fremstilling maa suppleres f Eks med Bowstead Art 2, 90—92, 115—122.

træder. I saadanne Tilfælde kan man sige, at Repræsentanten har Magt (Evne) til at handle som Stedfortræder («Vertretungsmacht»).

Denne Magt kan navnlig være begrundet umiddelbart i Retsordenens Regler — som Eks kan nævnes Bestemmelserne om »født Værgemaal« i Mdhl §§ 6 ff samt Reglerne om uanmodet Forretningsførelse — eller i en offentlig Beskikkelse, jfr f Eks Mdhl § 10, eller i en Viljeserklæring fra den repræsenterede, som Forholdet regelmæssig er ved Fuldmagt,⁶ jfr straks nedenfor.

Dansk Lovgivning indeholder ingen almindelige Regler om Repræsentation, og saadanne Regler lader sig næppe opstille i større Omfang. I dansk Litteratur har man hidtil behandlet hver enkelt Gruppe af Repræsentation for sig og derfor begrænset Undersøgelsen i den almindelige Retshandelslære til Fuldmagtstilfældene.⁷ I det følgende vil Undersøgelsen ogsaa blive begrænset til Fuldmagtsforholdet eller, nøjagtigere bestemt, til *Fuldmagt med Hensyn til Retshandler paa Formuerettens Omraade*. Om saadan Fuldmagt har vi nemlig udførlige Lovbestemmelser i Aftl Kap 2. Der ses derhos bort fra de særlige Spørgsmaal, der opstaar m H t juridiske Personers »Organer« eller Fuldmagter, der meddeles af Stat eller Kommune.

II. Fuldmagtsforholdet⁸ er en særlig Art Repræsentation og udmærker sig ved, at *Grundlaget for Repræsentationen er den repræsenteredes Optræden — typisk hans Viljeserklæring* —. Hvor en Person optræder som Fuldmægtig, opstaar der en Række Retsspørgsmaal. Der kan blive Tale om Retsforhold i tre forskellige Relationer: mel-

⁶ Fuldmagt har man i ældre Tid ofte kaldt »frivillig Repræsentation«, medens Udtrykket »nødvendig Repræsentation« anvendtes om andre Tilfælde.

⁷ Af de øvrige Repræsentationstilfælde behandler Personretten flere af de vigtigste (Repræsentation for umyndige og juridiske Personer).

⁸ Se Henvisninger i Note 1. Den romerske Ret anerkendte i Almindelighed vel, at Retshandler kunde afsluttes ved Bud, men ikke Afslutning ved Fuldmægtig, se Lassen RR § 35 (Læreb § 32), Windscheid §§ 73, 313. Nu er Retshandler Indgaaelse ved Fuldmægtig anerkendt Landene over, Deuntzer I c 10, Trygger 116—117, Almén Avtl 57—58, Bowstead Art 90, 115, Prochownick §§ 130, 140, 142, Wharton § 96, og hjemlet i Lovgivningerne, BGB 164, Oestr 1017 ff, C c 1997, 1998, Planiol II Nr 2252, 2253, OR 32, Ung E 791.

lem Fuldmagtsgiver og Fuldmægtig, mellem Fuldmagtsgiver og Fuldmægtigens Medkontrahent (Trediemand), og mellem Trediemand og Fuldmægtigen. For den almindelige Retshandelslære knytter Hovedinteressen sig til det Spørgsmaal, under hvilken Betingelse Fuldmægtigens Optræden i Fuldmagtsgiverens Navn har den Virkning, at Fuldmagtsgiveren bliver umiddelbart berettiget og forpligtet overfor Trediemanden. Dette Spørgsmaal maa holdes skarpt ude fra Spørgsmaalet, om Fuldmægtigen overfor Fuldmagtsgiveren var berettiget til at indgaa den paagældende Retshandel. For at bidrage hertil har nyere Forfattere dannet en teknisk Terminologi. I særlig teknisk Forstand bruges navnlig Ordet Fuldmagt, der baade i almindelig Sprogbrug og i Lovgivningens bruges i ret varierende Betydning. I Almindelighed bestemmes Fuldmagt i Overensstemmelse med BGB's Sprogbrug, hvorefter »Vollmacht« er »die durch Rechtsgeschäft erteilte Vertretungsmacht«. I det følgende vil Begrebet blive noget udvidet, idet det ikke vil blive krævet, at Fuldmagten er skabt ved Retshandel, men kun, at den beror paa Fuldmagtsgiverens Optræden. Naar det siges, at en Person har Fuldmagt til at indgaa en Retshandel, menes der altsaa hermed, at han ved Fuldmagtsgiverens Optræden har faaet Magt (Evne) til i Fuldmagtsgiverens Navn at indgaa Retshandler med Trediemand med den Virkning, at Fuldmagtsgiveren bliver umiddelbart berettiget og forpligtet overfor Trediemanden.⁹

I Aftl bruges Ordet paa tilsvarende Maade, blot med den Modifikation, at det tillige anvendes om den Optræden fra Fuldmagtsgiveren, hvorved Fuldmægtigens Magt (Evne) til at handle for ham begrundes.¹⁰ Hvor det har Interesse at fremhæve, at der tales om Fuldmagtsgiverens Optræden, bruges i det følgende Ordene *Fuldmagtsgivelsen* eller Fuldmagtserklæringen (idet det som oftest vil være en Erklæring fra Fuldmagtsgiveren, der er Grundlaget).

For at have et kort Udtryk til Brug ved Omtalen af Forholdet mellem Fuldmagtsgiver og Fuldmægtig anvendes derhos i det følgende Ordet *Bemyndigelse* om den Beføjelse, som en Person (Bemyndigeren) tillægger en anden i Forhold til sig, til at indgaa Rets-

⁹ Jfr H Ussing i TfR 1930.5.

¹⁰ Se nærmere Ussing i TfR 1930.6. Om Motivernes Opfattelse se ndfr efter Note 25. I § 16 anvendes Fuldmagt om det skriftlige Dokument, hvorved den der omhandlede Fuldmagt stiftes.

handler med Trediemand, saaledes at de har Retsvirkning umiddelbart for Bemyndigeren. Den Retshandel (Kvasiretshandel), hvorved Bemyndigelsen skabes, kaldes i det følgende *Bemyndigelseserklæringen*.

Aftl bruger ikke disse sidste Udtryk, men anvender i §§ 10.2^o, 11 og 21.1^o Ordet Beføjelse i Stedet for Bemyndigelse, medens Bemyndigelseserklæringen omskrives paa forskellige Maader.¹¹

I den øvrige Lovgivning anvendes Bemyndigelse i vekslende Betydning, undertiden ogsaa om det, der her kaldes Fuldmagt, se f Eks Rpl § 263, Bankl 15 April 1930 Nr 122 § 9, sidste Stk. Paa den anden Side anvender Lovgivningen ofte »Fuldmagt« om Retsforholdet mellem Fuldmagtsgiver og Fuldmægtig eller om, hvad der ovenfor kaldes Bemyndigelse, se f Eks DL 1—9—13, 3—19—2, Sølov §§ 51 og 56. Nogle Love bruger om den, der har Fuldmagt, Udtryk som »berettiget (bemyndiget) i Forhold til Trediemand«, se Sølov §§ 11, 48, Rpl § 264.

Fuldmagt og Bemyndigelse behøver ikke at følges ad. Det forekommer ikke sjældent, at Fuldmagten gaar videre end Bemyndigelsen. Den reale Grund hertil er, at Fuldmægtige ikke vilde kunne anvendes i saa vidt Omfang, som der er Trang til, hvis Trediemand ikke kunde stole paa Fuldmagten; men for at opnaa dette maa man knytte Fuldmagten til Kendsgerninger, som Trediemand kan iagttage, og kan ikke lade den afhænge af hele Retsforholdet mellem Fuldmagtsgiver og Fuldmægtig. En saadan Ordning er gennemsnitlig ogsaa i Fuldmagtsgivernes Interesse, idet de faar Mulighed for at anvende Fuldmægtig i videre Omfang; for at opnaa dette maa de udsætte sig for den Risiko, at en Fuldmægtig af og til handler udenfor sin Bemyndigelses Rammer (i Omfang eller Tid).

III. A. Det vigtigste Spørgsmaal i Fuldmagtslæren er, under hvilke Betingelser Fuldmagtsgiveren bindes ved de Viljeserklæringer, som Fuldmægtigen afgiver i hans Navn.

Hovedreglen er, at han bindes, naar Fuldmægtigens Retshandel ligger *indenfor Fuldmagtens Grænser*. Dette udtaler Aftl § 10.1^o: »Den, som har givet en anden Fuldmagt til at foretage en Retshandel, bliver umiddelbart berettiget og forpligtet overfor Tredie-

¹¹ Se nærmere Ussing i TFR 1930.8.

mand ved Retshandel, som Fuldmægtigen foretager i Fuldmagtsgiverens Navn og indenfor Fuldmagtens Grænser.»

Herved slaas det fast, at Fuldmagt i Loven anvendes i den ovenfor omtalte tekniske Betydning. Iøvrigt er Sætningen tom; dens Betydning afhænger af, hvad der kræves til at »give Fuldmagt«, og hvorledes Fuldmagtens »Grænser« bestemmes.

1. *Fuldmagtsgivelsen.* Fuldmagtens Stiftelse.

Fuldmagt stiftes naturligst ved, at Fuldmagtsgiveren *bemyndiger* en anden til at handle som hans Fuldmægtig, og dette sker normalt ved en Viljeserklæring rettet til den, der bemyndiges (Fuldmægtigen). Denne Slags Fuldmagt er i Aftl § 18 kaldt »Fuldmagt, der alene hviler paa Fuldmagtsgiverens Erklæring til Fuldmægtigen«.¹²

Fuldmagt kan imidlertid ogsaa skabes paa anden Maade. Fuldmagt kan saaledes skabes ved en Erklæring eller Meddelelse, der er rettet til Trediemand.¹³ Aftl nævner dels det Tilfælde, at der særskilt er rettet en Erklæring til Trediemand (§ 13),¹⁴ dels det, at Fuldmagten er offentlig bekendtgjort (§14).¹⁵ Aftl § 16 viser fremdeles,

¹² Som en kort Betegnelse anvendes ofte Udtrykket »mundtlig Fuldmagt«. Dette er dog unøjagtigt. § 18-Fuldmagten kan være skriftlig, jfr ndfr Note 17, og en mundtlig Meddelelse fra Fuldmagtsgiveren til Trediemand falder ikke ind under § 18, men under § 13, jfr Lassen I § 23 v Note 14, Almén Avtl § 18 Note 1 og 2.

¹³ Den behøver ikke at være skriftlig, jfr Note 12.

¹⁴ Dertil kræves ikke en Udtalelse, der lyder som en Viljeserklæring om, at Fuldmagten nu stiftes. En Meddelelse om, at en Person har (allerede har faaet) Fuldmagt, er nok, naar den maa opfattes som en Bevidnelse med Henblik paa Fuldmagtens Anvendelse overfor den paagældende Trediemand. Derimod vil en ren lejlighedsvis Omtale af en Fuldmagt ikke være tilstrækkelig, jfr Ussing i TfR 1930.21, — noget afvigende d Mot 41, Almén Avtl 86, sml Lassen I § 23 Note 36 — og heller ikke Udsendelse af mangfoldiggjorte Cirkulærer om Fuldmagten, saafremt Modtageren af Cirkulæret burde opfatte det som Led i en Udsendelse af Cirkulærer i Flæng, f Eks hvor Formaalet aabenbart kun er at gøre Reklame for en ny Filial. I Tilfælde som de sidstnævnte maa Aftl § 14 anvendes. Sml Køersner Avtal 32 f, Lassen I § 23 v Note 38, V Hvidt Lov om Aftaler § 13 Note 1 og ndfr v Note 49 c.

¹⁵ Aftl § 14.3^o bestemmer, at Fuldmagten ikke anses som offentlig bekendtgjort, fordi den er tinglæst. Heri ligger vistnok, at Tinglæsningen overhovedet ikke giver Fuldmagten særlig Tilværelse i Forhold til Trediemand. Bestemmelsen kan imidlertid efter TL formentlig kun faa Betydning for ældre Fuldmagter. Efter TL, se Tinglysningssanordning §§ 6 og 7, jfr TL § 10, sker der ingen egentlig Tinglysning af Fuldmagter med Indførelse i Dagbog

at Fuldmagt kan skabes ved, at der overgives¹⁶ Fuldmægtigen et skriftligt Fuldmagtsdokument, som maa anses bestemt til at være i hans Besiddelse og at forevises for Trediemand¹⁷ (»skriftlig Fuldmagt« i teknisk Forstand).¹⁸ Endelig hjemler Aftl § 10.2⁰, at Fuldmagt kan skabes ved, at Fuldmægtigen ifølge Aftale med Fuldmagts-

og Tingbog; men Fuldmagter, der omfatter en Række Retshandler, kan »bogføres« i et Kartotek, og dette kan danne Grundlag for fremtidige Tinglysninger. Denne Bogføring giver formentlig ikke Fuldmagten særlig Tilværelse i Forhold til Trediemand, der indgaar Aftaler med Fuldmægtigen; men den kan danne Grundlag for Tinglysning af Dokumenter udstedte af Fuldmægtigen, og ved Tinglysning af saadanne Dokumenter vedrørende fast Ejendom vil den godtroende Erhverver normalt erhverve Ret over Ejendommen (eller Ret til Erstatning af Statskassen) uden Hensyn til Manglerne ved Fuldmagten, jfr TL §§ 27 og 31. — Om Forholdet før TL se f Eks U 1871. 940. — Hvor Grundlaget for Tinglysningen er en skriftlig Fuldmagt af den i Aftl § 16 nævnte Art, kan Trediemand selvfølgelig paaberaabe sig Reglerne om saadan Fuldmagt til sin Fordel. Om Aftl § 14.3⁰ se iøvrigt d Mot 43, n Mot 46 f. I Sverige bruges Tinglysning af Fuldmagter ikke; sv Avtl § 14 indeholder derfor ikke nogen tilsvarende Bestemmelse.

¹⁶ Hvis Fuldmagtsdokumentet aldrig er »afgivet« af Fuldmagtsgiveren, men f Eks frastjaalet ham, medfører det ingen Fuldmagt, jfr Almén Avtl § 35 Note 7. Dette maa gælde, selv om Fuldmagten lyder paa Ihændeoveren. Afvigende Lamm i SvJT 1920.82, der vil anvende sv Avtl § 35.1⁰ paa visse (saakaldte »löpande«) Fuldmagter. I dansk Ret kan en tilsvarende Regel ikke antages undtagen maaske ved Fuldmagter, der slutter sig til et negotiabelt Dokument.

¹⁷ En skriftlig Tilkendegivelse fra Fuldmagtsgiveren til Trediemand er saaledes ikke en skriftlig Fuldmagt, selv om den overbringes af Fuldmægtigen, men falder ind under § 13. Paa den anden Side er en skriftlig Meddelelse fra Fuldmagtsgiveren til Fuldmægtigen ikke en skriftlig Fuldmagt, naar den efter sit Indhold ikke kan antages at være beregnet paa at forevises Trediemand som Legitimation ved Afslutning af en Retshandel; den falder i saa Fald ind under § 18, jfr JT 1923.77, sml tidligere U 1878.774. Maa Meddelelsen efter sit Indhold antages bestemt til at forevises for Trediemand som Hjemmel for Fuldmagt, falder den ind under § 16, selv om det ikke var Fuldmagtsgiverens Mening, at den skulde forevises for Trediemand. Jfr Lassen I § 23 Note 11.

¹⁸ Den norske Lov siger kort: »Har fuldmagtsgiveren git fuldmægtigen skriftlig fuldmagt«. Den i den danske Tekst optagne nærmere Bestemmelse har man næret Betænkelighed ved at optage, se Aftl n Mot 48 f, Bugge 57. — I Forbindelse med § 16 kan erindres Bestemmelserne i Lov om Livsforsikringsvirksomhed 1 April 1914 Nr 65 § 38.1⁰ og Lov om udenlandske Handelsrejsende 1 Juli 1927 Nr 138.

giveren indtager en vis Stilling (»Stillingsfuldmagt«). Her kræves ingen Meddelelse rettet til Trediemand, men alene dels en Aftale mellem Fuldmagtsgiver og Fuldmægtig, dels at denne faktisk indtager Stillingen.¹⁹

Trediemand kan formentlig paaberaabe sig en offentlig Bekendtgørelse eller en Stillingsfuldmagt, selv om han ikke kendte noget til Bekendtgørelsen eller Ansættelsen.²⁰ Noget tvivlsommere er det, om Trediemand kan paaberaabe sig en skriftlig Fuldmagt, naar han ikke kendte dens Eksistens ved Retshandlens Indgaaelse.²¹

Aftl giver imidlertid ikke en udtømmende Opregning af de Maader, hvorpaa Fuldmagt kan skabes. Der er ingen Tvivl om, at Fuldmagt ogsaa kan skabes ved andet Forhold fra Fuldmagtsgiverens Side,^{21b} f Eks ved Overgivelse til Fuldmægtigen af visse Dokumenter²² eller

¹⁹ Ussing i TfR 1930.22.

²⁰ Jfr d Mot 38, 46, Sindballe i U 1915 B.266 ff, Lassen I § 23 Note 26 samt ved Note 44.

²¹ Ussing i TfR 1930.22 med Henvisninger i Note 57.

^{21b} Hvor Fuldmagt kan anmeldes til Handelsregistret eller Aktieselskabsregistret, maa selve Registreringen skabe Fuldmagt uden Hensyn til, om den paagældende virkelig indtager den angivne Stilling — derfor ogsaa f Eks, hvis Anmeldelsen sker, før Stillingen tiltrædes. — Om Anmeldelse af Prokura se Fimal 1 Marts 1889 § 31, Sindballe Selskabsret I 48 f, Lassen I § 23 Note 22. — Den, der samtykker i, at en Forretning drives i hans Navn, maa betale for Varer, som leveres til Forretningen i Tillid til, at den er hans, og det samme gælder om den, der er udtraadt af en Forretning, naar han ikke har givet ældre Forretningsforbindelser Underretning om Udtrædelsen, f Eks gennem forandret Navn for Forretningen, U 1929.494 H, 1927.352 H, 1885.116 H, 1916.223, 1910.382, 393, 824, 1903.731, 1902.666, 1898.206, 1897.377, 1896.448, 1890.436, 1888.681, 1889.39, 1887.793, 1886.682, 1885.172, 1884.787, 1882.594, 1881.958; SpD § 139.V.5, TfR 1911.72. Sml p d a S U 1908.348 H, 1926.275 H, 186, 1897.992 H, 1913.438, 1910.991, 1906.707, 1904.102, 1900.5, 1899.246, 1884.321, 1883.1152, 1879.339, SHT 1864.199. For de Forretningers Vedkommende, der omfattes af L 1 Marts 1889, mærkes særlig L's § 12.2^o smh m § 21.1^o og § 7.2^o.

²² Sml U 1884.989. — Ihændehaveelse af et negotiabelt Dokument med Blancoendossement kan indeholde en Fuldmagt til at overdrage det, se U 1928.1132. Den blotte Ihændehaveelse af et paa Laangiverens Navn lydende Gælds brev giver ikke Fuldmagt til at modtage Laanet, se U 1913.519 H; men der kan efter Omstændighederne i Forbindelse med Overgivelsen af Dokumentet foreligge en Bemyndigelse, jfr ogsaa NJA 1923.452 (U 1926 B.167). Se fremdeles Ussing i TfR 1930.25, Stang I 314 f, og ndfr ved Note 127—128. Ihændehaveelse af en andens Ting til Salg i den andens Navn giver

endog ved Passivitet. Det sidste kan navnlig tænkes, hvor en Principal erfarer, at en i hans Tjeneste ansat Person uden Bemyndigelse indgaar visse Retshandler.²³

I alle de Tilfælde, der falder udenfor § 18, er det Fuldmagtsgiverens Optræden overfor Trediemand, der er Grundlaget for Fuldmagten; af de ovenfor omtalte Grunde giver man Trediemand Ret til at holde sig til de for ham tilgængelige Kendsgerninger. For at have en kort Betegnelse for disse Tilfælde kan man med Lassen sige, at Fuldmagtsgiveren her har *givet Fuldmagten særlig Tilværelse overfor Trediemand*. I de fleste Tilfælde af denne Art vil der tillige foreligge en Bemyndigelse, men nødvendigt er det ikke.

De to Klasser af Fuldmagter — § 18-Fuldmagten og de andre — er undergivet meget afvigende Regler.

Om § 18-Fuldmagten kan opstilles den Hovedsætning, at *Fuldmagt og Bemyndigelse svarer til hinanden*. Ligesom de stiftes sammen, ophører de sammen, og de har samme Omfang. Fuldmagtsgiveren bliver kun bundet ved Retshandler, der dækkes af en Bemyndigelse.

Fuldmagt, som har sit Grundlag i andre Kendsgerninger end Fuldmagtsgiverens Erklæring til Fuldmægtigen, er derimod ikke saaledes knyttet til en Bemyndigelse. Mangel paa Bemyndigelse udelukker vel ondtroende Trediemand fra at erhverve Ret mod Fuldmagtsgiveren;²⁴ men bortset herfra kan Fuldmægtigen binde Fuldmagtsgiveren, selv om Bemyndigelsen aldrig har eksisteret eller den allerede er bortfaldet eller den er snævrere end Fuldmagten.

Disse Hovedsætninger er ikke udtalt i Aftl, men Aftl's Bestem-
 næppe Fuldmagt til Afhændelse i Strid med Bemyndigelsen, JU 1869.603, jfr U 1930.759, 1880.152; se derimod ndfr under IV om Kmsl §§ 54—55.

²³ Jfr U 1930.979 H, 1879.227, Kmsl § 91, sidste Pkt. Passivitetens Virkning kan være begrænset saaledes, at Fuldmagten kun gælder i Forhold til bestemte Trediemænd, jfr U 1879.227, Kmsl § 91 samt en Forudsætning herom i U 1929.396, hvis Resultat vel kunde være begrundet med, at Bogholderen ikke havde Fuldmagt til at *overdrage* Checks. Se endvidere Aftl § 19 (ndfr ved Note 49 b). Om Reklamationens Betydning m H t den Retshandel, der er indgaaet uden Fuldmagt, se ndfr ved Note 94—95.

²⁴ Trods Trediemands onde Tro siges Fuldmægtigen at have Fuldmagt, jfr Aftl § 11.1^o, § 20; det er ogsaa kun Fuldmægtigens Retshandler med den paagældende ondtroende Trediemand, der ikke er bindende for Fuldmagtsgiveren.

melser stemmer alle med dem og kan opfattes som enkelte Anvendelser af dem.

I Modsætning til det udviklede hævder en udbredt Lære, at Fuldmagten altid stiftes ved *en Erklæring* (Retshandel) *fra Fuldmagtsgiveren til Trediemand*.²⁵ Paa denne Lære byggede ogsaa de Kommissioner, der udarbejdede Udkast til de skandinaviske Aftalelove. Det siges saaledes i Motiverne, at Aftl *alene* bruger Udtrykket Fuldmagt som Betegnelse for den til Trediemand rettede Erklæring.

Rent umiddelbart synes denne Lære at være en kunstig Konstruktion. Ved de Fuldmagter, som omtales i § 18, synes Fuldmagtsgiveren ikke at afgive nogen Erklæring til Trediemand, men kun til Fuldmægtigen. Den omtalte Lære hævder imidlertid, at der ogsaa her foreligger en Erklæring fra Fuldmagtsgiveren til Trediemand, idet Fuldmægtigen som Bud fra Fuldmagtsgiveren overbringer Trediemand den Erklæring, at han har Fuldmagt. Dette er dog formentlig en Fiktion. Det kan omtvistet, om Forholdet i Almindelighed kan opfattes saaledes; men det maa ialfald hævdes, at Fuldmagsreglerne ikke kan begrænses saaledes, at de kun anvendes, hvor Fuldmægtigen er optraadt som Bud paa den nævnte Maade. Aftl § 18 giver ingen Støtte herfor. Ogsaa ved Stillingsfuldmagt er det umuligt at kræve en Erklæring fra Fuldmagtsgiveren til Trediemand.

Naar den omtalte Lære over saa stor Tiltrækning, er det for en Del, fordi den synes at afgive en simpel Begrundelse af Fuldmagsreglerne. Det ejendommelige Forhold, at Fuldmægtigens Retshandlinger overfor Trediemand har umiddelbar Virkning for Fuldmagtsgiveren, har man saaledes begrundet med, at Fuldmagtsgiveren ved sit Løfte til Trediemand har paadraget sig Retshandlens Virkninger.²⁶ Hvis det er en Fiktion, at der altid foreligger en Erklæring

²⁵ Saaledes navnlig Lenel i JahrbDogm 36 (1896).1—42, Stang I §§ 25—34, Platou § 20.4, jfr ogsaa Deuntzer Fuldmagt 25 f, 79, Evaldsen Fuldmagt 70 f, Lassen I¹ § 23 v Note 5. Efter Aftl hævdes denne Lære af de fleste nordiske Forff, se Lassen I § 23, Almén Avtl 54, Bugge 41, Stang i Nordiska Juriststämman (1926) 316, Hasselrot paa det i Note 1 anførte Sted, Stjernstedt Våra avtalslagar 75. Mod Læren Ussing i TfR 1930.1 ff og tidligere i Noter 35 f samt før Aftl Munch-Petersen i U 1914 B.140, Sindballe i U 1915 B.266 f; jfr ogsaa Lassen I § 23 Note 23, V Hvidt Lov om Aftaler § 10 Anm 1, Björbling Civilrätt 209 f.

²⁶ Jfr navnlig Stang I § 27.

fra Fuldmagtsgiveren til Trediemand, er det imidlertid klart, at den omtalte Lære ikke kan afgive nogen Begrundelse.

Man kan endnu rejse det Spørgsmaal, om den omtalte Lære ikke kan bruges som *konstruktivt Udtryk for de gældende Retsregler*. Dette kunde synes nærliggende, da den var anerkendt af Aftl's Forfattere.²⁷ Læren ses imidlertid ikke at have fundet bindende Udtryk i Aftl's Ord, og Aftl's positive Enkeltregler stemmer ikke engang helt med dens Konsekvenser.²⁸ Den bør derfor forkastes, og den bør navnlig ikke være afgørende for Besvarelsen af Spørgsmaal, der ikke er afgjort i Loven.

2. Fuldmagtsgivelsen taber sin Virkning, naar den lider af en *Ugyldighedsgrund*.²⁹ Ved § 18-Fuldmagter opstaar der ingen Fuldmagt, naar Bemyndigelseserklæringen er ugyldig; ved de Ugyldighedsgrunde, der forudsætter ond Tro, indtræder Ugyldighed, naar *Fuldmægtigen* kendte eller burde kende en Ugyldighedsgrund. Ved Fuldmagter med særlig Tilværelse overfor Trediemand kan de Ugyldighedsgrunde, der forudsætter ond Tro, kun paaberaabes overfor Trediemand, der kendte eller burde kende Ugyldighedsgrunden.³⁰

3. Særlig omtvistet har det været, om Fuldmagtsgiveren bindes, naar Fuldmægtigen *overskrider Grænserne for sin Bemyndigelse*, navnlig ved at handle i Strid med Fuldmagtsgiverens Forskrifter.

Hovedgrundsætningen er ifølge Aftl § 10.1^o, at Fuldmagtsgiveren bindes ved Fuldmægtigens Retshandler, naar de ligger *indenfor*

²⁷ Saaledes Lassen I Note 23.

²⁸ Se nærmere Ussing i TfR 1930.11 ff og de Regler, der omhandles ovfr v Note 20—21, ndfr v Note 47.

²⁹ Se herom Ussing i TfR 1930.12 f, 25 f, Lassen I § 23.III.3. For visse Arter af Virksomhed opstiller Lovgivningen den præceptive Regel, at der til at forpligte Fuldmagtsgiveren kræves Underskrift af mindst 2 Fuldmægtige («Kollektivfuldmagt», hvorom ndfr Note 39), se Bankl 15 April 1930 Nr 122 § 9, sidste Stk, Spkl 4 Oktober 1919 Nr 529 § 8, sidste Stk, Aktiel 15 April 1930 § 49.4^o. Jfr ogsaa L om Statens Regnskabsvæsen 31 Marts 1926 Nr 77 § 32.2^o.

³⁰ Hvor Fuldmagten er stiftet ved en saadan Erklæring som i Aftl §§ 13, 14 eller 16 nævnt, kommer Fuldmagten til Eksistens, saafremt denne Erklæring er gyldig; men hvis det er kendeligt for Trediemand, at Bemyndigelsen er ugyldig, vil Trediemand i Almindelighed ikke kunne paaberaabe sig Fuldmagten. Dette følger af Aftl § 33 eller den Grundsætning, der er fremstillet ovfr i § 16.III.2.

Fuldmagtens Grænser.^{30b} Men Grundsætningen gennemføres ikke helt ud.³¹

En almindelig Begrænsning gøres ved Aftl § 11.1^o: »Har Fuldmægtigen ved Retshandlens Foretagelse handlet i Strid med Fuldmagtsgiverens Forskrifter, er Retshandlen ikke bindende for denne, saafremt Trediemand indsaa eller burde indse, at Fuldmægtigen saaledes overskred sin Beføjelse.« Denne Bestemmelse omfatter Fuldmagter af enhver Art, men har navnlig Betydning ved de Fuldmagter, der har særlig Tilværelse overfor Trediemand. Om saadanne Fuldmagter bliver den samlede Regel ifølge § 10.1^o og § 11.1^o, at Fuldmagtsgiveren bindes ved alle Retshandler indenfor Fuldmagtens Grænser uden Hensyn til, om Bemyndigelsen er overskredet, medmindre Trediemand var i ond Tro, d v s indsaa eller burde indse, at Bemyndigelsen blev overskredet.³²

Angaaende § 18-Fuldmagter giver § 11.2^o yderligere den Regel, at Retshandler, hvorved Fuldmægtigen overskrider sin Beføjelse,

^{30b} Fuldmagtens Grænser bestemmes, hvor Fuldmagten er skabt ved Viljeserklæring, ved dennes Fortolkning, § 18-Fuldmagtens Grænser altsaa ved Fortolkning af Bemyndigelseserklæringen, jfr ndfr Note 35. Om andre Tilfælde se ndfr ved Note 39 ff. Naar den, der har Fuldmagt til at købe mod kontant Betaling, køber paa Kredit, binder han ikke Fuldmagtsgiveren, jfr U 1917.362, 1880.684, JU 1872.404, 1855.155, sml U 1874.772, og denne bindes heller ikke ved at forbruge det købte i god Tro paa, at det er betalt, jfr U 1917.362, hvormed kan smh U 1906.893, 1900.280, 1893.971, SHT 1865.134 og ndfr Note 97. Se ogsaa Stang I 341, Planck I c.

³¹ Muligvis gælder det samme om den Regel, der modsætningsvis ligger i § 10.1^o, nemlig, at Fuldmagtsgiveren ikke bindes ved Retshandler, der overskrider Fuldmagtens Grænser. Naar Fuldmagten kun er overskredet i enkelte Punkter, som kan fjernes, er det saaledes blevet antaget, at Fuldmagtsgiveren ordentligvis er bundet, dersom Trediemand frafaldet disse, se Lassen I § 23 Note 19, Schl III.186, U 1881.378, Deuntzer Fuldmagt 64 f, jfr ogsaa Almén § 10 Note 5 (betydelig forsigtigere). Rigtigheden af denne Lære er dog meget tvivlsom, jfr Hasselrot Jur S VIII 241 og sv H i NjA 1890.389. —

³² Jfr U 1923.321 H. Angaaende Ordet »Forskrifter« se ndfr Note 36. Tilsvarende ældre Ret, støttet paa DL 1—9—13, se nærmere Lassen I 180 f. Se fremdeles Bowstead art 9, 80, 81, 87, 88, Oser § 32 Anm 2.b, § 33 Anm III.3, Planck § 167 Anm 7, Demogue I Nr 109. — Naar Prokura er anmeldt til Handelsregistret, kan uanmeldte Begrænsninger vistnok kun gøres gældende overfor Trediemand, der (bevislig) kendte dem, jfr Analogien af Fimal § 7.2^o, Lassen I § 23 Note 68. Sindballe Selskabsret I 111 taler ikke særlig om Anmeldelsens Betydning.

ikke er bindende for Fuldmagtsgiveren, selv om Trediemand er i god Tro.³³ Herved slaas det fast, at § 18-Fuldmagten aldrig gaar ud over Bemyndigelsens Grænser. Naar en § 18-Fuldmægtig overskrider sin Bemyndigelse, kan der derfor i det højeste være Tale om at tilkende godtroende Trediemand Erstatning for det Tab, han har lidt ved at stole paa, at Fuldmagtsgiveren var bundet (den negative Kontraktsinteresse).³⁴

Ved begge Klasser af Fuldmagter kan det altsaa faa Betydning, hvorledes Grænserne for Bemyndigelsen drages. Herom kan kort siges, at de i første Række maa drages ved en Fortolkning af Bemyndigelseserklæringen,³⁵ i anden Række ved at Domstolene udfylder den, hvor den ikke giver tilstrækkelig Besked.³⁶ Fuldmagtsgiveren vil i Almindelighed ikke kunne »afvise« Retshandlen, blot fordi Fuldmægtigen har vist utilstrækkelig Omhu eller Forretningsdygtighed ved Aftalen med Trediemand og derfor har opnaaet mindre fordelagtige Vilkaar, end han burde. Men hvor Fuldmægtigen forsætlig har tilsidesat Fuldmagtsgiverens Interesser, maa Fuldmagtsgiveren i Almindelighed kunne afvise den indgaaede Retshandel.³⁷

³³ Tilsvarende ældre Ret, se nærmere Lassen I 183. — Om Reglens Værdi Platou 265 f, Sindballe i U 1915 B.266 ff, Ussing i TfR 1930.20. — Tilsvarende ogsaa Bowstead art 81, Planck § 167 Anm 7, OR 33, jfr Oser § 33 Anm III. Anderledes Oestr 871 og tildels Ung E 775. —

³⁴ Jfr herom ndfr ved Note 96.

³⁵ Almindelige Fortolkningsregler maa komme til Anvendelse, jfr Lassen I § 23 v Note 15 og fra Praxis U 1929.18 H, 1928.459 H, 1921.156 H, 1913.519 H, 1898.241 H, 1895.311 H; 1930.204, 1895.474, 1888.558, 1886.1023, 1881.442, 1879.434, SHT 1871.165, Resp 11 April 1891 (U 1892.498). Se ogsaa ovfr Note 31. Om Generalfuldmagt U 1899.345 H, jfr ndfr Note 39. — Undertiden kan det være tvivlsomt, om en Person er bemyndiget til at optræde som Fuldmægtig eller som Kommissionær; undertiden maa der antages at være tillagt ham Valgfrihed. Valget af en urigtig Vej kan ikke uden videre betragtes som en væsentlig Fravigelse af Bemyndigelsen, der beføjér Bemyndigelsen til at fragaa Bemyndigelsen overfor ham. Herom Hindenburg i TfR 1891.240 f, Deuntzer Fuldmagt 187 f, Evaldsen Fuldmagt 21—24, Staub § 383 Anm 13—14.

³⁶ Ordet Forskrifter i Aftl § 11.1^o er for snævert. Paa den anden Side sætter ikke enhver Forskrift Grænser for Bemyndigelsen, jfr Ordene »saaledes overskred sin Beføjelse«, Lassen I 177 f, Ussing i TfR 1930.14, Sindballe i U 1915 B.269; U 1894.870, sml ogsaa 1928.459. Noget afvigende Almén Avtl § 11 Note 8.

³⁷ Han er da heller ikke bundet overfor Trediemand — dog at det ved

I særlige Tilfælde kan det forekomme, at Fuldmagtsgiveren ikke bindes, selv om Fuldmægtigen handler indenfor Bemyndigelsen. Hvor Bemyndigelsen kun bestaar paa Grund af Fuldmægtigens gode Tro, udelukkes Trediemands Retserhvervelse normalt, naar Trediemand er i ond Tro.³⁸

Naar Fuldmagten har særlig Tilværelse overfor Trediemand, bliver det afgørende i Forhold til godtroende Trediemand, om Rets-handlen ligger *indenfor Fuldmagtens Grænser*. Disse Grænser maa, hvor der foreligger en skriftlig Fuldmagt eller Fuldmagten er skabt ved en Erklæring rettet til Offentligheden eller Trediemand, bestemmes ved Fortolkning af den Erklæring, der skaber Fuldmagten.³⁹ En særlig Regel er alene givet om den saakaldte »Stillingsfuldmagt« i § 10.2^o. Herefter beror Fuldmagtens Omfang paa, hvilken »Beføjelse« Stillingen medfører efter Lov eller Sædvane.⁴⁰ Skønt § 10.2^o bogstavelig forstaaet ikke fører saa vidt,^{40a} maa det formentlig være Reglen, at Fuldmagtsgiveren bindes, naar Trediemand blot, idet han tager i Betragtning, hvor vid den legale eller sædvanlige »Bemyndigelse« er, ikke indser eller bør indse, at Bemyndigelsen er overskredet.

Omfanget af Stillingsfuldmagten er i en Række Tilfælde fastslaaet ved Loven. Her skal kun erindres om Reglerne om Prokura i Fimal

Fuldmagt med særlig Tilværelse er en Betingelse herfor, at Trediemand indsaa eller burde indse, at Fuldmægtigen forsætlig tilsidesatte Fuldmagtsgiverens Interesser. — Se nærmere Ussing i TfR 1930.14 og 28, U 1921 B.331 ff, sml ovfr § 16 Note 16 a og om Bestikkelse og lign ovfr § 13 Note 15.

³⁸ Se nærmere Ussing i TfR 1930.15 f, jfr 19 f.

³⁹ Eks U 1923.375, jfr ogsaa 1928.1115. Om Generalfuldmagt se Schl III.607 og paa den anden Side U 1928.403, 1878.320, 1876.982; 1907.181 (tvivlsom), 1916.322 (Straamand). Naar Fuldmagtsgiveren indsætter flere Fuldmægtige til at varetage samme Anliggende, kan det være tvivlsomt, om hver enkelt skal have Fuldmagt, eller om de kun skal have Fuldmagt til at optræde i Forening (»Kollektivfuldmagt«). Om Kollektivfuldmagt se f Eks Planck § 167 Anm 9, Oertmann § 167 Anm 9, jfr ogsaa ovfr Note 29, ndfr Note 94 samt Fimal § 26, Sindballe Selskabsret I 49, 111.

⁴⁰ Om Forstaaelsen af Udtrykket Beføjelse se ovfr v Note 11. Sv Avtl § 10.2^o bruger Udtrykket »behörighet«, der betegner Fuldmægtigens Magt til at handle med Trediemand med Virkning for Fuldmagtsgiveren. Om den norske Lov se Ussing i TfR 1930.7. Nogen reel Forskel vil dette dog næppe medføre efter den i Teksten givne Fortolkning, jfr ogsaa Lassen I § 23 Note 12.

^{40a} Se herom Ussing i TfR 1930.27 med Note 74; afvigende Lassen I c.

§§ 25—27, om Agenter og Handelsrejsende i Kmsl §§ 77, 83, 84, 88, 91, 93, om Skipperen i Sølov § 11, §§ 48—51, 54—56. Alle saadanne Bestemmelser er ikke berørt af Aftl, se § 27.1^o.⁴¹ Hvor Lovregler savnes, bliver Sædvanen afgørende for Fuldmagtens Omfang.⁴²

I denne Forbindelse maa omtales Spørgsmaalet om *Fuldmægtigens Selvkontrahering*,^{42b} d v s om Fuldmægtigen paa Fuldmagtsgiverens Vegne kan indgaa Retshandler med sig selv. Det kan tænkes dels som »*Selvindtræde*«, idet han selv i eget Navn vil indtræde som den anden Part i Kontraktsforholdet, dels paa den Maade, at A's Fuld-

⁴¹ En tilsvarende Bestemmelse findes ikke i n og sv Aftl; fra norsk Side ansaas den for overflødig jfr Bugge 82. Sv Avtl har p d a S som 2° og 3° optaget et Par særlige svenske Bestemmelser, hvorom Almén Avtl 140 f, jfr ogsaa om 3° ndfr Note 97. Om Prokuristens Fuldmagt se Sindballe Selskabsret I 110 f, Lassen I § 23 Note 22. Reglerne om Prokura er ifølge L om Livsforsikringsvirksomhed 1 April 1914 Nr 65 § 44.2^o anvendelige paa udenlandske Livsforsikringssselskabers herværende Repræsentant, jfr Sindballe anf V 49 Note 39.

⁴² Dette udelukker imidlertid ikke, at der maa tages Hensyn til Tilkendegivelser fra Fuldmagtsgiveren, selv om disse i og for sig ikke begrunder Fuldmagt, se som Eks Kmsl § 88.2^o (ndfr Note 50), U 1930.473 H, 1884.989 og flere af nedennævnte DD, jfr ogsaa NRt 1924.209 (U 1924 B.232): Den, der er anbragt som Udsælger i en Butik, kan sælge mod kontant Betaling og oppebære denne, Stang I 340 f, HGB 56. Retsafgørelser: Om *Forretnings Bestyrere*, Forretningsførere o l se U 1927.892 H, 1921.122 H, 1911.54 H, 1898.719 H, 1892.846 H; 1928.232, 1926.767, 1922.225, 1918.370, 1910.642, 1909.59, 618, 1907.208, 727, 1904.405, 617, 662, 1899.38, 243, 246, 1898.568, 1894.773, 1892.846, 1882.414, SHT 1875.145. Endv U 1930.979 H, 1927.196, 1921.593, 1904.478, 1899.482 (Brugsforeningsuddeler); 1893.971 (Opkøber); 1890.1135 (Medhjælper i Forretning); 1930.473 H (Hotelportier); 1920.917 H (Bankassistent); 1878.817 (Faktor paa Trykkeri); 1910.31, 1894.874, 1876.1126 (Funktionær paa et Blads Ekspeditionskontor); 1890.827 (Mejerist ved et Andelsmejeri). Om *Godsforvaltere* se HT 1857.609, U 1905.278, 1872.185, JU 1864.51, VIII.1041, I.664 (Rettergangsfuldmagt). Fremdeles U 1921.584, 1912.448, 1905.134, 1888.558, 1886.602 (Gaardbestyrer, Forvalter); 1908.434, 1907.436, 479, 1903.604, 1897.730, 1896.245 (Vicevært); 1918.257, 1917.362 (Husbestyrerinde); 1881.665 (Landbrugsskoles Forstander); 1877.982 (Strafanstalts Bogholder og Forretningsfører); 1905 B.136 (Eksekutor i Bo); 1904.442 (Kurator i Bo); 1912.273 H, 1904.754 (Skifteforvalters Skriver eller Fuldmægtig); 1915.560 H (Byraadsudvalg). Om Selskabers Bestyrelse og om enkelte Interessenters Signatur henvises til Selskabsretten.

^{42b} Jfr herom Lassen I § 23 Note 7, Stang I § 29 III og IV, Ekström § 141, BGB 181, 1795, M Rümelin Das Selbstkontrahieren des Stellvertreters, BGB Mot I 224 f, Demogue I Nr 53 ff, Bowstead §§ 48, 50, Pollock 243, Ung E 796.

mægtig tillige er Fuldmægtig for B og vil skabe et Kontraktsforhold mellem A og B ved at afslutte en »Aftale« paa begges Vegne. Paa sidstnævnte Maade optræder navnlig de beskikkede *Mæglere*, medens den gamle Mæglerfr for sit Omraade udelukker, at andre kan afslutte Handelsaftaler som Fuldmægtig for begge Parter.^{42c} Iøvrigt kan man i al Almindelighed sige, at Fuldmægtigens *Bemyndigelse* er afgørende for, om han kan kontrahere med sig selv.^{42d} Selv om han er forsynet med videregaaende »Fuldmagt« med særlig Tilværelse, er det klart, at han ikke kan benytte den til Retshandler med sig selv i Strid med Bemyndigelsen. De nærmere Regler om Bemyndigelsens Omfang i denne Retning kan ikke fremstilles paa dette Sted.^{42e}

Om Fuldmægtigen kan lade Retshandlers Indgaaelse *besørge ved en anden* (Underfuldmægtig, Submandatar), afhænger af, om Fuldmagtsgiveren maa antages at have lagt Vægt paa, at Fuldmægtigen optræder selv.^{42f} Naar en skriftlig Fuldmagt er udfærdiget saaledes,

^{42c} Se Fr om Mæglere i København 22 Decbr 1808 § 8, der bestemmer, at den ved en Person som Mægler afsluttede Retshandel er ugyldig, naar Mellemmanden ikke var beskikket Mægler, se herom U 1868.554, jfr 1902 B.72. Bestemmelsen rammer ikke Kontrakter, der er indgaaet af Parterne selv eller deres Fuldmægtige, selv om en Mellemmand er optraadt paa begge Parter Vegne under Forhandlingerne, men kun Kontrakter, der er *afsluttet* af en Mellemmand, der optræder som Mægler, d v s paa begge Parter Vegne, se U 1870.717, SHT 1862.89, Hindenburg 28 f, Deuntzer Næringsret² 45, Lassen I § 23 Note 97. — Naar Mægleren optræder som Fuldmægtig for begge Parter, kommer Handlen først endelig i Stand ved, at han tilstiller hver af Parterne et Eksempplar af den af ham udfærdigede Slutseddel, jfr Lassen I § 24 Note 29, Præmisserne i U 1927.643.

^{42d} Jfr Stang I 326.

^{42e} Af Kmsl § 40 jfr § 4 kan analogisk udledes, at Fuldmægtigen kun har Ret til Selvindtræde i Køb og Salg af Løsøre, naar Aftale eller Sædvane giver ham saadan Ret, jfr Kmsl d Mot 78, Lassen I § 23 Note 7, Almén Avtl § 10 Note 25—26. En lignende Regel maa i Almindelighed gælde udenfor Løsørekøb; men ved visse Retshandler er Adgang til Selvindtræde saa ufarlig, at det maa være tilladt uden særlig Hjemmel, saaledes Betaling af uomtvistet Gæld, jfr herved BGB 181. Retserhvervelse for Fuldmægtigen ved Selvindtræde maa antages først at foreligge, naar han paa udvortes bevislig Maade har lagt for Dagen, at han indtræder, jfr Stang I 326 f. Forpligtet bliver han ialfald ved at give Fuldmagtsgiveren Meddelelse om Selvindtrædet, jfr Kmsl § 41, U 1907.405, 1883.844, 671.

^{42f} Jfr U 1917.843, Stang I 322, Almén Avtl § 10 v Note 22—24, Chydenius II 246 og dertil Lamm i SvJT 1920.82, Oertmann § 167 Anm 8. Er der udstedt skriftlig Fuldmagt, bliver dennes Fortolkning afgørende overfor

at Fuldmægtigens Navn er ladet in blanco, bliver Modtageren af Fuldmagten befuldmægtiget til at indsætte et Navn i Fuldmagten og derved gøre vedkommende til Fuldmægtig.^{42g}

4. *Fuldmagtens Ophør*.⁴³

Selv om der engang er stiftet en Fuldmagt, kan forskellige senere Omstændigheder bevirke, at Fuldmægtigens Retshandler ikke mere har Virkning for Fuldmagtsgiveren. Naar det siges, at Fuldmagten ophører, betyder det, at Fuldmægtigens Evne til at handle som Stedfortræder (med Virkning for Fuldmagtsgiveren) falder bort.

Ogsaa her maa der sondres skarpt mellem de to Klasser af Fuldmagter. § 18-Fuldmagten ophører med Bemyndigelsen; andre Fuldmagter vedvarer derudover, i det Omfang det kræves af Hensyn til Trediemands gode Tro.

Aftl §§ 12—24 giver Regler om en Række Ophørsmaader. Her under Nr. 4 skal omtales *Tilbagekaldelse*. Herom giver Aftl §§ 12—16 og 18 Regler, der gennemfører det ovenfor angivne Hovedsynspunkt.

Spørgsmaalet, om alle Fuldmagter til enhver Tid kan bringes til Ophør ved Tilbagekaldelse, er ikke løst af Aftl. Der kan imidlertid ingen Tvivl være om, at Fuldmagten efter dansk Ret som Hovedregel kan tilbagekaldes,⁴⁴ men at denne Regel har Undtagelser.⁴⁵ Fuldmagten maa først og fremmest være *uigenkaldelig*, naar Bemyndigelsen er uigenkaldelig. Men selv om Bemyndigelsen kan bringes til Ophør ved Tilbagekaldelse, kan Fuldmagten i særlige Tilfælde være gjort uigenkaldelig ved Løfte til Trediemand om, at Fuldmagten ikke skal kunne genkaldes overfor ham.⁴⁶ I det følgende sigtes der kun til genkaldelige Fuldmagter.

godtroende Trediemand. I følge Fimal 1 Marts 1889 § 29 kan Prokuristen ikke overføre Prokuraen til en anden, d v s han kan ikke gøre en anden til Prokurist; men dette udelukker ham ikke fra at lade Retshandler indgaa ved andre, se L's § 25, Staub § 52 Anm 6, § 49 Anm 1.

^{42g} Jfr Stang I § 28.VI.

⁴³ Se herom Lassen I § 23.III.2, Ussing i TfR 1930.16 ff, 29 f.

⁴⁴ Se f Eks U 1910.267, 1902.597, 1894.775.

⁴⁵ Se f Eks U 1912.103, 1911.595, 1904.451. Fremdeles Lassen SpD § 139.V.3, § 143, Stang I § 34.III, Benckert i TfR 1926.170 og nu navnlig Björling Oåterkallelig fullmakt (i Festskrift til Grotenfelt); BGB 168, Ung E 799.10. Afvigende Ekström 815 ff, Hasselrot Jur S VIII 261 ff, jfr Almén Avtl § 12 v Note 7—8; OR 34, Demogue I Nr 112 f. Om Prokura se Sindballe Selskabsret I 112.

⁴⁶ Jfr Ussing i TfR 1930.17 f. Bortset fra Fuldmagt til at paadrage Fuld-

§ 18-Fuldmagten bringes til Ophør ved Tilbagekaldelse overfor Fuldmægtigen, og den ophører i det Øjeblik, Tilbagekaldelseserklæringen kommer frem til Fuldmægtigen, se § 18.⁴⁷ Fuldmagter, der har *andet Grundlag*, bringes til Ophør ved Foretagelse af Akter svarende til dem, hvorved Fuldmagten er stiftet. Hvis der er foretaget flere Akter, der hver for sig kunde begrunde en Fuldmagt, maa alle de tilsvarende Akter foretages, se § 12.1^o i f.⁴⁸

For begge Klasser af Fuldmagter gøres der dog visse Undtagelser herfra. For det første kan enhver Fuldmagt bringes til Ophør i Forhold til en bestemt Trediemand ved, at en til ham særskilt rettet Erklæring kommer frem til ham, se § 12.2^o. For det andet bindes Fuldmagtsgiveren heller ikke ved Fuldmægtigens Retshandler, naar Trediemand vidste eller burde vide,⁴⁹ at Fuldmagtsgiveren havde tilbagekaldt »Bemyndigelsen« ved en til Fuldmægtigen rettet Tilbagekaldelse, jfr § 20.^{49a}

Paa den anden Side kan Fuldmægtigen ifølge § 19 undtagelsesvis binde Fuldmagtsgiveren overfor enkelte Trediemænd, skønt Fuld-

magtsgiveren Forpligtelse til at erlægge generisk bestemte Ydelser, navnlig Penge, vil en uigenkaldelig Fuldmagt jævnlig ikke naa sit Maal, medmindre Fuldmægtigen samtidig faar *Eneret* til at foretage den paagældende Rets-handel, f Eks indkræve en vis Fordring, overdrage en bestemt Ting. Aftalen om Uigenkaldelighed maa derfor ofte fortolkes saaledes, at den tillige gaar ud paa, at Fuldmagtsgiveren hverken selv eller ved andre maa foretage den paagældende Disposition. En saadan Aftale vil imidlertid kun være gyldig, hvor Eneretten er begrænset til et specielt Omraade, jfr herom Björling I c, Bentzon PR 91 f.

⁴⁷ Dette stemmer med Hovedreglen om, hvad der kræves, for at en Rets-handel faar Virkning som »Paalæg«, jfr ovfr § 4 v Note 124, og med ældre Ret, jfr Lassen I § 23 v Note 62. Dette er uforeneligt med den ovfr v Note 25 nævnte Lære, se Ussing i TfR 1930.18.

⁴⁸ Angaaende de Tilfælde, hvor Trediemand ikke har vidst, at Fuldmagten havde »særlig Tilværelse« overfor Trediemand, er det noget tvivlsomt, om det er nødvendigt at foretage de paagældende Akter, men det bør dog vistnok antages, jfr ovfr v Note 20—21, Lassen I § 23 v Note 52. Om et andet Tvivlsspørgsmaal (vedr Aftl § 14) se Ussing i TfR 1930.29.

⁴⁹ Naar Prokura er anmeldt til Handelsregistret, er dette sidste dog ikke tilstrækkeligt, se ndfr Note 49 I.

^{49a} Dette har kun væsentlig praktisk Interesse ved Fuldmagt med særlig Tilværelse. § 20 kan maaske ogsaa omfatte Tilbagekaldelseserklæring rettet til Trediemand — altsaa et Forsøg paa at tilbagekalde »Fuldmagten« —, hvilket dog sjældent vil have praktisk Betydning.

magten iøvrigt er ophørt: Har Fuldmagtsgiveren særlig Grund til at formode, at Fuldmægtigen, uagtet Fuldmagten er tilbagekaldt eller erklæret uvirksom, paa hans Vegne vil foretage en Retshandel overfor en bestemt Trediemand, skal han, hvis han maa antage, at denne er ubekendt med, at Fuldmagten ikke længere gælder, saavidt mulig give ham Meddelelse herom. Undlader han dette, bliver Retshandlen bindende for ham, saafremt Trediemand var i god Tro.^{49b}

Enkeltheder om Fuldmagter med særlig Tilværelse.

Særskilt Erklæring om Tilbagekaldelse (§ 13 og § 12.2^o) vil sige en Erklæring eller Meddelelse, der maa opfattes som en Meddelelse af retlig Betydning. Iøvrigt maa dens Form være ligegyldig, ogsaa et trykt Cirkulære maa være nok, forudsat at det (bevislig) er kommet frem til den paagældende og det ikke kunde undgaa Opmærksomheden, at det indeholdt en Tilbagekaldelse eller anden Erklæring, der skulde respekteres af Adressaten.^{49c} Tilbagekaldelse ved særskilt Erklæring til Trediemand er kun nødvendig, hvor Fuldmagten er bragt til Trediemands Kundskab ved en til ham særskilt rettet Erklæring fra Fuldmagtsgiveren (§ 13), og kun i Forhold til den Trediemand, til hvem den særlige Fuldmagtserklæring er rettet.^{49d}

Hvis Trediemand ikke har faaet Fuldmagten meddelt ved en »til ham særskilt rettet Erklæring«, men Fuldmagten er *offentlig bekendtgjort*, kræver § 14 kun en saavidt mulig^{49e} tilsvarende Bekendtgørelse.^{49f} Heraf følger, at det ikke kan kræves godtgjort, at

^{49b} Sml U 1930.979 H, Stang I 361, Prochownick § 141 a, Ung E 800.2^o. Tilbagekaldelsen ophæver kun Fuldmagten for Fremtiden. Den har derfor i Almindelighed ingen Virkning paa Retshandler, som Fuldmægtigen har foretaget tidligere. Men Fuldmagtsgiveren maa normalt kunne tilbagekalde Retshandler, der er afgivet af Fuldmægtigen, under samme Betingelser som sine egne Retshandler, jfr Aftl § 7, og en Meddelelse om Tilbagekaldelse af en Fuldmagt kan efter Omstændighederne — f Eks naar den begrundes med, at Fuldmægtigen har misbrugt sin Fuldmagt — fortolkes som indeholdende en Tilbagekaldelse af Fuldmægtigens tidligere Retshandler; sml Almén Avtl § 12 v Note 5, Lassen I § 23 Note 29, d Mot 40, n Mot 42, 54.

^{49c} Sml ovfr Note 14. Noget afvigende vistnok Lassen I § 23 v Note 38, V Hvidt Lov om Aftaler § 13 Note 1.

^{49d} Jfr U 1929.396.

^{49e} Jfr Aftl § 14.2^o, der tilføjer, at Fuldmagtsgiveren kan forlange, at Retten, jfr § 17, skal afgøre, hvad han i saa Henseende har at foretage.

^{49f} Fra hvilket Tidspunkt Bekendtgørelsen virker, er ikke afgjort i Loven. Hvis Bekendtgørelsen er sket i et Blad, kan den ordentligvis først

den paagældende Trediemand har modtaget en Tilbagekaldelse, ja at det end ikke nytter Trediemand at oplyse, at han ikke har modtaget Tilbagekaldelsen. Dette gælder endog om Fuldmagt, der er offentlig bekendtgjort ved Cirkulærer.^{49g} Det kræves kun, at Cirkulærer om Tilbagekaldelse udsendes til samme Kreds. Udsendelse af Cirkulærer kan imidlertid have en saadan Karakter, at en Modtager maa betragte Cirkulæret som en til ham særskilt rettet Erklæring; i saa Fald maa § 13 iagttages.^{49h}

En *Stillingsfuldmagt* tilbagekaldes ved, at Fuldmægtigen fjernes fra Stillingen, Aftl § 15.⁴⁹ⁱ Hertil er det ikke tilstrækkeligt, at Fuldmægtigen er opsagt til Fratrædelse af Stillingen, og at Tiden for Fratrædelsen er kommet. Saalænge han faktisk forbliver i Stillingen, vedbliver Fuldmagten at gælde.^{49k} Og hvis Stillingen tilkendegives ved visse ydre Kendetegn, maa disse være ham fratrækt.

Om Tilbagekaldelse af Prokura, der er anmeldt til Handelsregistret, gælder ifølge Aftl § 27.2^o, hvad der er fastsat i Fimal §§ 7 og 32.^{49l} Naar Tilbagekaldelsen er indført i Handelsregistret og lovlig kundgjort, paahviler det ikke Prokuragiveren at tilbagekalde Fuldmagten paa anden Maade.^{49m} Om Tilbagekaldelse af uanmeldt Prokura gælder Aftl's almindelige Regler.⁴⁹ⁿ

Aftl rokker heller ikke ved andre Særregler om enkelte Fuldmagtsforhold, se § 27.1^o.^{49o}

virke overfor andetstedsboende Trediemand, naar Bladet er kommet frem til det Sted, hvor han bor, jfr Aftl d Mot 43, Lassen I § 23 v Note 47, Stang I § 21.V. Se fremdeles ovfr Note 48.

^{49g} Jfr Lassen I § 23 v Note 38.

^{49h} Jfr Lassen I § 23 efter Note 38.

⁴⁹ⁱ Jfr Lassen I 188, Stang I § 34 Note 6, Trygger 172. U 1928.73 H beror vistnok paa Proceduren. Se endv ovfr Note 48.

^{49k} Jfr U 1918.338.

^{49l} Denne Bestemmelse har navnlig den Betydning, at der i Mangel af Anmeldelse om Tilbagekaldelsen kræves Bevis for, at Trediemand virkelig har haft Kundskab om Tilbagekaldelsen, jfr Sindballe Selskabsret I 113 f, 35 f. Dette er en Afvigelse fra Aftl § 20, jfr ovfr Note 49 og Lassen I 192.

^{49m} Uden denne Bestemmelse kunde det være tvivlsomt, om Bestemmelsen i Aftl § 12.1^o i Slutn ikke maatte anvendes paa Prokura.

⁴⁹ⁿ Jfr Sindballe Selskabsret I 113.

^{49o} Om norsk og svensk Aftl, se ovfr Note 41. Som Eksempler paa andre Særregler kan nævnes Skibsregistreringslov (Bek 4 Maj 1927 Nr 103) § 26 smh m § 38, Aktielov 15 April 1930 § 83 jfr § 18 smh m § 10.o og § 78.h. Se fremdeles ovfr Note 29.

Skriftlig Fuldmagt, som overgives Fuldmægtigen, og som maa anses bestemt til at være i hans Besiddelse og at forevises for Trediemand,⁵⁰ tilbagekaldes derved, at den paa Fuldmagtsgiverens Forlangende *tilbagegives ham eller tilintetgøres*, Aftl § 16.1^o. At Fuldmagtsgiveren har gjort, hvad han kunde, for at faa Fuldmagten tilbage, er ikke tilstrækkeligt,⁵¹ men det kan faa Betydning overfor Trediemand, der ved eller burde vide det.⁵²

Fuldmægtigen er pligtig til paa Forlangende at give Fuldmagten tilbage til Fuldmagtsgiveren,⁵³ Aftl § 16.2^o. Men det kan forekomme, at Fuldmægtigen nægter Tilbagelevering, f Eks under Paaskud af, at Fuldmagten er forkommet for ham; Søgsmal til Udlevering vil tage Tid, og Forsøg paa ved Udsættelsesforretning at faa den udleveret vil kunne strande. Fuldmagtsgiveren er da, idet Fuldmægtigen, saalænge han indesidder med Fuldmagten, fremdeles kan forpligte Fuldmagtsgiveren, i en uheldig Stilling, naar Fuldmagten ikke er rettet til bestemte Personer, saa at han kan beskytte sig ved at tilbagekalde Fuldmagten overfor dem. Og det almindelige Mortifikationsinstitut kan ikke anvendes paa Fuldmagter.⁵⁴ Aftl § 17 indfører derfor en *Adgang for Fuldmagtsgiveren til at faa Fuldmagten erklæret uvirksom*.⁵⁵ Gør Fuldmagtsgiveren det antageligt, at en saadan Fuldmagt som i Aftl § 16 omtalt er forkommet eller af anden Grund ikke kan erholdes tilbage inden rimelig Tid, kan den erklæres for uvirksom.⁵⁶ Begæring herom

⁵⁰ Se om den nærmere Bestemmelse af Begrebet skriftlig Fuldmagt ovfr v Note 16—18. De i Kmsl § 88.2^o omhandlede *Slutseddelsblanketter* virker ifølge denne Bestemmelse som skriftlig Fuldmagt, saalænge Indehaveren er Handelsrejsende for Handelshuset; men det kan næppe antages, at de ogsaa har denne Betydning, efter at han er fjernet fra denne Stilling, Aftl n Mot 48, Almén Avtl 98—99, d Mot 44—45. Se endv ovfr Note 48.

⁵¹ Saaledes ogsaa BGB 172.2^o. Om OR 36.2^o, jfr 34.3^o, se Oser ad Art 36.

⁵² Nærmere herom ovfr Note 49 a.

⁵³ U 1919.201; jfr BGB 175, OR 36, Ung E 802. Den i Kmsl §§ 74 og 87 hjemlede Tilbageholdelsesret omfatter ikke en skriftlig Fuldmagt, Aftl n Mot 150, Almén Avtl § 16 Note 11, jfr U 1901.134. Fuldmægtigen kan beholde en Afskrift, der jo ikke kan benyttes som Fuldmagt, Trygger 172.

⁵⁴ Lassen I § 58 v Note 54.

⁵⁵ Se i samme Retning BGB 176, Ung E 803, 804.

⁵⁶ Reglerne om Fremgangsmaaden er ifølge Forskelligheder i de offentlige Myndigheders Organisation og Virkemaade forskellige for Danmark, Norge og Sverige.

indgives til den almindelige Underret paa det Sted, hvor Fuldmagtsgiveren har eller sidst havde Bopæl; har han aldrig boet her i Landet, giver Aftl § 17 ham altsaa ikke Adgang til Uvirksomhedserklæring.⁵⁷ Finder Retten, at Begæringen bør bevilges, udfærdiger den en Erklæring om, at Fuldmagten skal være uvirksom, naar Erklæringen én Gang er optaget i Statstidende, og der efter Optagelsen er gaaet en fastsat Tid, som ikke maa være længere end 14 Dage. Retten kan i Erklæringen bestemme, at den ogsaa skal bekendtgøres paa anden Maade forinden Optagelsen i Statstidende. Naar Bekendtgørelse paa foreskreven Maade har fundet Sted, og den af Retten fastsatte Tid er udløbet, er den skriftlige Fuldmagt⁵⁸ uden Retsvirkning overfor Fuldmagtsgiveren, se dog Aftl § 19; herom kan Fuldmagtsgiveren forlange Attest fra Retten.⁵⁹ Rettens Afgørelse efter Aftl § 17 er upaaankelig; bestaar Retten af flere Medlemmer, er det Formanden, som træffer Afgørelsen. Uigenkaldelige Fuldmagter kan ikke erklæres for uvirksomme.

5. Om Fuldmagtsgiverens Død, Konkurs og Umyndiggørelse gives Regler i Aftl §§ 21—24. Den sidste § giver den fælles Regel, at Fuldmægtigen, indtil de fornødne Foranstaltninger kan træffes af Boet eller Værgen, i Kraft af (den iøvrigt ophørte) Fuldmagt kan foretage de Retshandler, der er nødvendige for at beskytte Boet eller den umyndiggjorte mod Tab.⁶⁰ I disse Tilfælde vil Fuldmagtsgiveren nemlig ikke, som naar Fuldmagt ophører ved Tilbagekaldelse, have Lejlighed til paa Forhaand at træffe saadanne Foranstaltninger, at Ophøret ikke medfører noget Tab for ham.

a. Fuldmagtsgiverens *Konkurs* maa bevirke, at Fuldmægtigen

⁵⁷ Jfr Almén Avtl § 17 Note 5.

⁵⁸ Er Fuldmagten meddelt Trediemand paa anden Maade, maa tillige den til denne Tilkendegivelsesmaade svarende Tilbagekaldelse foreligge.

⁵⁹ Den svenske og norske Lov giver ikke Adgang til saadan Attest.

⁶⁰ Saaledes ogsaa BGB 168 smh m 672, Oestr 1022, 1025, OR 35 smh m 405.2^o, Planiol II Nr 2262, Ung E 799.2^o smh m 1378. Sv og n § 24 omfatter ikke Ophør ved Dødsfald, hvilket staar i Forbindelse med den forskellige Affattelse af § 21, jfr ndfr Note 81, se Aftl d Mot 58; n § 24 omfatter til Gengæld det Tilfælde, at Fuldmagtsgiveren aabner offentlig Akkordforhandling. Aftl afgør ikke, om Fuldmægtigen er *pligtig* at foretage nødvendige Handler, jfr Kmsl §§ 76 og 87 smh m § 48, og heller ikke Spørgsmaalet, om Fuldmægtigen har Massekrav mod Boet, jfr herom Lassen I § 23 v Note 92 med Henvisn.

ikke mere kan handle med Virkning for Konkursboet.⁶¹ Dette er ogsaa anerkendt ved Aftl § 23,⁶² der nærmere udformer Hovedreglen derhen, at Trediemand ikke ved Retshandel med Fuldmægtigen erhverver anden Retsstilling overfor Konkursboet, end han vilde have erhvervet, hvis Retshandlen var foretaget af Fuldmagtsgiveren selv.⁶³ — Boet bindes derfor ikke, efter at Bekendtgørelse om Konkursen er sket, og inden Bekendtgørelsen ikke overfor Trediemand, der kendte eller burde kende Konkursen.⁶⁴ — En § 18-Fuldmagt bortfalder fremdeles i Forhold til Boet, saasnart Fuldmægtigen kendte eller burde kende Konkursen, se i § 23. 2 Pkt. En Fuldmagt maa formentlig bortfalde i Forhold til Boet, selv om den er uigenkaldelig.⁶⁵

Aftl afgør ikke, hvorvidt Fuldmægtigen uanset Konkursen kan handle med Virkning for Fallenten selv. Dette maa afhænge af, om Fuldmagtens Forudsætninger for saa vidt maa anses bristede ved Konkursen.⁶⁶

b. *Fuldmagtsgiverens Umyndiggørelse* bevirker som Hovedregel, at Fuldmagten falder bort, forsaavidt den angaar Forhold, der rammes af Umyndiggørelsen. Dette fastslaas ved Aftl § 22,⁶⁷ hvis Regel kan omskrives saaledes: Hvis Retshandlen trods Umyndiggørelsen kan

⁶¹ Saaledes ogsaa ældre Ret, se Lassen I § 23 v Note 88. Ligeledes tysk KO 23 smh m BGB 168, OR 35, Oestr 1024, C c 2003, Prochownick § 141, Ung E 377 smh m 799.20.

⁶² Jfr herom Lassen I 197 f. Den afvigende Regel i Rpl § 264 berøres ikke ved Aftl.

⁶³ N og sv § 23 er simplere, fordi Konkurserklæringen i Norge og Sverige virker uden Hensyn til Trediemands gode Tro, jfr Aftl n Mot 58, Almén Avtl § 23 v Note 4. Norsk Aftl § 23 ligestiller med Fuldmagtsgiverens Konkurs det Tilfælde, at han aabner offentlig Akkordforhandling.

⁶⁴ Aftl § 23 afgør ikke, om ogsaa Retshandler, som er foretaget af Fuldmægtigen inden Konkursen, men først efter denne kommer til Trediemands Kundskab, er uforbindende for Boet. Spørgsmaalet maa efter dansk Ret vistnok besvares bekræftende, jfr ovfr § 19 v Note 6 og specielt Lassen I § 22 v Note 2 b; anderledes vistnok n og sv Ret, Almén Avtl § 23 v Note 5. Som dansk Ret maaske tysk Ret, Jaeger § 7 Anm 14, men dog f Eks Staub Anh zu § 361 Anm 80.

⁶⁵ Jfr Björling (ovfr Note 45) 21.

⁶⁶ Jfr Lassen I § 23 v Note 91 a. I saa Fald maa Bestemmelserne i Aftl § 21 anvendes analogisk, jfr Aftl d Mot 57.

⁶⁷ Jfr herom Lassen I 196 f. Björling (ovfr Note 45) 21 antager, at ogsaa en uigenkaldelig Fuldmagt falder bort. Dette er omtvisteligt.

indgaas gyldigt af den umyndiggjorte selv, kan Fuldmægtigen ogsaa foretage den trods Umyndiggørelsen. For andre Retshandlers Vedkommende bortfalder Fuldmagten under lignende Betingelser som dem, der ifølge § 23 gælder om Konkurs.⁶⁸ Enhver Fuldmagt maa falde bort ved Umyndiggørelsens Tinglysning,⁶⁹ en § 18-Fuldmagt tillige, naar Fuldmægtigen kommer i ond Tro.⁷⁰ Hvis Trediemand er i ond Tro,⁷¹ kan han normalt ingen Ret erhverve, selv om Fuldmægtigen var i god Tro og Bemyndigelsen derfor endnu ikke var ophørt.^{71a}

c. *Fuldmagtsgiverens Død.*⁷²

I Overensstemmelse med Romerrettens Regler om Mandat har det været den almindelige Opfattelse, ogsaa her i Landet, at *Fuldmagtsgiverens Død* medfører Fuldmagtens Ophør.⁷³ Efterhaanden kom der dog Lovhjemmel for, at visse Fuldmagter maatte bestaa uanset Fuldmagtsgiverens Død, saaledes Prokura, L 1 Marts 1889 § 30⁷⁴ og Rettergangsfuldmagten,^{74a} Rpl § 264, og det blev erkendt for det rigtige, at nogle Fuldmagter bortfalder ved Fuldmagts-

⁶⁸ I Norge og Sverige virker ogsaa Umyndiggørelse uden Hensyn til Trediemands gode Tro, jfr Aftl n Mot 57, Almén Avtl § 22 Note 7—8. I sv og n § 22 findes derfor intet, der svarer til dansk § 22.2 Pkt. I sv Aftl § 22 udtales endvidere, at Fuldmagt bortfalder, naar Fuldmagtsgiveren kommer under en andens »målsmanskab«, jfr Almén Avtl § 22 Note 12—14, Lassen I § 23 Note 86.

⁶⁹ Dette følger af Aftl § 22.1 Pkt smh m TL § 48, jfr nærmere om Tidspunktet TL § 46.

⁷⁰ Se Aftl § 22.2 Pkt. TL § 5 kan ikke føre til at kræve grov Uagtsomhed hos Fuldmægtigen.

⁷¹ Her maa TL § 5 formentlig anvendes og fortrænge Forudsætningen i § 22.2 Pkt om, at enhver Uagtsomhed udelukker Trediemand fra at paa-beraabe sig Retshandler.

^{71a} Aftl § 22 afgør ikke, om Umyndiggørelsens Retsvirkning ogsaa strækker sig til Retshandler, som Fuldmægtigen har foretaget inden Umyndiggørelsen, men som først efter denne er kommet til Trediemands Kundskab. Efter Affattelsen af § 22 kommer det an paa, om Umyndiggørelsen vilde ramme saadanne Retshandler, naar de var foretaget af Fuldmagtsgiveren selv, jfr herom ovfr § 11 v Note 10—13.

⁷² Se herom Lassen I 193 ff.

⁷³ Saaledes endnu C c 2003, Planiol II Nr 2261, 2262, Prochownick § 141, jfr Oestr 1022, OR 35.

⁷⁴ Jfr Almén Avtl § 21 Note 10, OR 465.

^{74a} Saaledes U 1898.672, men derimod tidligere 1883.725.

giverens Død, andre ikke.⁷⁵ Ifølge den Betragtning, at Fuldmagtens Vedvaren trods Fuldmagtsgiverens Død gennemsnitlig vil stemme bedre med Fuldmagtsgiverens Vilje og Arvingernes og Boets Interesser end dens Ophør,⁷⁶ udtaler Aftl § 21.1^o, at naar Fuldmagtsgiveren dør, er Fuldmagten alligevel gældende,⁷⁷ forsaavidt det ikke følger af særlige Omstændigheder, at den skal bortfalde. Skønt Loven her kun taler om Fuldmagten, maa det afgørende uden Tvivl være, om der foreligger saadanne særlige Omstændigheder, at *Bemyndigelsen* maa falde bort ved Dødsfaldet,⁷⁸ eller med andre Ord, om Bemyndigelsens Forudsætninger maa antages bristede ved Dødsfaldet. Som Eksempler herpaa kan nævnes Fuldmagt til Indkøb af Klæder til Fuldmagtsgiverens personlige Behov,^{78^b} eller til Indkøb af en Ejendom, som Fuldmagtsgiveren selv vil drive. I Virkeligheden er det, der volder Vanskelighed, Spørgsmaalet, om *Bemyndigelsen* bør vedvare ud over Døden. Naar dette Spørgsmaal er løst, kan Reglerne om *Fuldmagt* let udledes af almindelige Retsgrundsætninger. § 18-Fuldmagten ophører ifølge § 21.1^o i Slutn, naar Fuldmægtigen fik eller burde have faaet Kundskab om Dødsfaldet og dets Betydning for hans Beføjelse; men disse Kendsgerninger maa antages netop at bringe Bemyndigelsen til Ophør.^{78^c} — Ogsaa i Tilfælde af Død ophører § 18-Fuldmagten altsaa sammen med Bemyndigelsen. — Om alle Fuldmagter gælder derhos, at Trediemand ikke kan paaberaabe sig Fuldmagten overfor Dødsboet, saafremt han havde eller burde have Kundskab om Dødsfaldet og dets Betydning,

⁷⁵ Se om Udviklingen Deuntzer Fuldmagt 55—59, Torp-Grundtvig 373, 374, Stang I § 34.V, Almén Avtl § 21 ved Note 7—8, BGB Mot II 547. Jfr U 1881.687, 1897.1196.

⁷⁶ Aftl d Mot 52. Men Arvingerne (Boet) kan naturligvis ligesom Arveladeren tilbagekalde Fuldmagten.

⁷⁷ Saaledes ogsaa BGB 168 smh m 672, 675, Ung E 799 smh m 1376. Hovedreglen omfatter ogsaa Gaver. U 1916.664 H stemmer altsaa i Resultatet med Aftl § 21, se om denne Doms Begrundelse Lassen I § 11 Note 3; jfr D i U 1914.832.

⁷⁸ Jfr Udtrykket »Beføjelse« i 2 Pkt i den danske Tekst — tilsvarende Udtryk findes ikke i de andre Tekster — samt H Ussing i TfR 1930.16.

^{78^b} Jfr ovfr § 6 v Note 6.

^{78^c} Jfr Ussing i TfR 1930.47. At det drejer sig om en simpel Anvendelse af almindelige Regler om Forudsætningers Bristen, belyses godt ved det i n Mot 56 nævnte Eks, at Fuldmægtigen bestiller en Dragt til Fuldmagtsgiverens Hustru, efter at hun er død, jfr Lassen I § 23 Note 93.

d v s om, at det maatte bringe Bemyndigelsen til Ophør. Dette fremgaar af § 21. 2 Pkt. 1 Led. Ved Fuldmagt med særlig Tilværelse i Forhold til Trediemand beskyttes altsaa Trediemands gode Tro.⁷⁹

Disse Regler fraviges, naar der indtræder *Gældsfragaelsesbehandling* af Dødsboet. Denne maa have en lignende Indflydelse paa Fuldmagten som egentlig Konkursbehandling. Før Aftl var det omtvistet, om Ikke-Vedgaaelsen skulde have tilbagevirkende Kraft, saa at Fuldmægtigens Retshandler i Tiden efter Dødsfaldet faldt sammen, naar det viste sig, at Gælden ikke blev vedgaaet.⁸⁰

I Aftl § 21.2⁰ ⁸¹ er det nu bestemt, at Fuldmagten først ophører *fra det Tidspunkt*, da det viser sig, at Gæld ikke vedgaas. Reglerne om Konkurs finder i dette Tilfælde tilsvarende Anvendelse, saaledes at Bekendtgørelse i Statstidende af Indkaldelse til Fordringshaverne med Tilkendegivelse af, at Gæld ikke er vedgaaet, træder i Stedet for Kundgørelse af Konkurs. I en enkelt Henseende er der dog tillagt Ikke-Vedgaaelsen tilbagevirkende Kraft. En for Boet særlig farlig Handling fra Fuldmægtigens Side har Betaling af Gæld efter Dødsfaldet vist sig at være. Det bestemmes derfor, at naar Fuldmægtigen betaler Gæld efter Dødsfaldet, og Boet er insolvent, kan dette altid fordrer, at den stedfundne Betaling gaar tilbage.^{81a}

6. *Andre Ophørsgrunde.*^{81b} Aftl's Regler om Ophør af Fuldmagt er ikke udtømmende. At Fuldmagtsgiveren efter at have givet Fuldmagt bliver »afsindig» (Mdhl § 65), kan formentlig ikke bringe Fuldmagten til Ophør.⁸² Derimod er det klart, at Fuldmagten kan

⁷⁹ Om Beskyttelsen af Trediemands gode Tro i fremmed Ret se BGB 169—173, 674, OR 37, C c 2008, 2009, Planiol II Nr 2264, Oestr 1026, Ung E 799.2^o, 1377; anderledes dog engelsk Ret, Prochownick I 686.

⁸⁰ Jfr herom Torp-Grundtvig 373, Lassen I² § 23 Note 31, Munch-Petersen i U 1914 B.140—43 (kritisk overfor Udkastet til Aftl), jfr for Norge Hagerup Civilproces III § 32, Platou Arveret 376.

⁸¹ Saavel n som sv § 21.2^o afviger fra dansk, jfr Bugge 70, Almén Avtl 114 ff, hvilket tildels beror paa Forskelligheder i de skifteretlige Regler.

^{81a} Denne Bestemmelse er ved U 1927.965 H blevet anvendt paa Opfyldelsen af Sælgerens Leveringspligt ved Genussalg. Herefter maa den ialfald antages at omfatte enhver Opfyldelse af Forpligtelser til generisk bestemte Formueydelser, jfr Troels G Jørgensen i TfR 1928.387. — Aftl § 24 maa kunne medføre, at Betaling af Gæld bliver gyldig trods Aftl § 21.2^o. Jfr Lassen I 196.

^{81b} Jfr herom Lassen I 199.

⁸² Jfr Stang I § 34.VI, Ekström 811; afvigende engelsk Ret, se Prochownick I 684 og maaske Björling (ovfr Note 45) 21.

ophøre, ved at en deri fastsat Tidsfrist eller Betingelse indtræder, eller ved at en relevant Forudsætning for Fuldmagten svigter.^{82a} Særlig maa fremhæves, at Fuldmagten ofte vil ophøre ved *Begivenheder, der rammer Fuldmægtigen*, f Eks hans Død eller Konkurs. Ogsaa i saa Henseende maa det være afgørende, om Begivenheden er egnet til at bringe *Bemyndigelsen* til Ophør⁸³ — som det f Eks er foreskrevet om Handelsagentens og den Handelsrejsendes Konkurs i Kmsl §§ 76 og 87 smh m § 47 —. Ved Fuldmagt med særlig Tilværelse overfor Trediemand maa dennes gode Tro derhos beskyttes paa lignende Maade som i de Tilfælde, der omhandles i Aftl.

*B. Fuldmægtigens Viljeserklæring maa være gyldig.*⁸⁴

Fuldmagtsgiveren kan kun blive bundet ved den Viljeserklæring, Fuldmægtigen afgiver paa hans Vegne, naar Viljeserklæringen er gyldig. Hvad der kræves hertil, afgør Aftl ikke. Der kan imidlertid ikke være Tvivl om, at Fuldmægtigens Viljeserklæring i de fleste Retninger maa opfylde de almindelige Gyldighedsbetingelser. Ellers vilde Fuldmagtsinstituttet ikke være praktisk anvendeligt. Fuldmagtsgiveren kan saaledes ikke blive bundet, naar Fuldmægtigens Viljeserklæring er fremkaldt ved »voldelig« Tvang (Aftl § 28), eller den kendeligt for Løftemodtageren er fremkaldt ved anden Tvang, Svig, Udnyttelse eller Vildfarelse.⁸⁵ Fuldt ud kan de almindelige Krav dog ikke opretholdes. Fuldmægtigens Umyndighed vil saaledes ikke paavirke Gyldigheden af hans Løfte paa Fuldmagtsgiverens Vegne.⁸⁶ En Betingelse for, at Fuldmagtsgiveren bindes,

^{82a} Fuldmagt med særlig Tilværelse overfor Trediemand ophører dog kun, saafremt Tidsfristen eller Betingelsen fremgaar af selve Fuldmagtserklæringen, jfr Almén Avtl 80, jfr Lassen I § 23 Note 93, U 1880.593, 1871.940.

⁸³ Jfr H Ussing i TfR 1930.49 f. Björling (ovfr Note 45) 21 ved Note 2 antager, at Fuldmagt altid ophører ved Fuldmægtigens Død. Dette kan ikke godkendes, jfr Oertmann § 168 Anm 1.e, Planck § 168 Anm 3, sml Ekström 811 f.

⁸⁴ Se herom Lassen I § 23.III.3.

⁸⁵ Fremdeles maa Fuldmægtigens Forudsætninger i Almindelighed have samme Virkning som andre Løftgiveres, selv om Fuldmagtsgiveren ikke havde samme Forudsætning, jfr Lassen I 200, men modsat Platou 261.

⁸⁶ Jfr Lassen I § 23 v Note 96, AfR I.296 jfr 449, JT XXIII.174, Kskr 16 April 1846. Fremdeles Ørsted Hdbg VI 11, Platou 258 f, Ekström § 135, Stenbeck og Lindhagen Förmynderskapslagen 56. Noget andet maa dog gælde om Fuldmægtigens Afsindighed, dels naar den er indtraadt efter Fuldmagtsgivelsen, dels naar Fuldmagtsgiveren ved Fuldmagtsgivelsen var uvidende om den.

er det endvidere, at den paagældende Retshandel overhovedet kan indgaas af en Repræsentant. Paa Formuerettens Omraade er det imidlertid den almindelige Regel, at Repræsentation anerkendes.⁸⁷

Nogle særlige Ugyldighedsregler er givet i den gamle Mæglerforordning.⁸⁸

C. *Kompetenceforholdet*. Fuldmagtsgivelsen som saadan berører ikke Fuldmagtsgiveren selv Adgangen til at raade over de Formuegoder, Fuldmagten angaar.⁸⁹ Hvis Fuldmagtsgiver og Fuldmægtig hver træffer sin Disposition vedrørende samme Genstand, maa Sammenstødet behandles ganske som, hvis Fuldmagtsgiveren selv havde foretaget begge Dispositioner. Hvor der ikke er Grundlag for en eksstinktiv Erhvervelse, vil Tidsprioritetsreglen derfor normalt blive afgørende.

D. I det foregaaende er der fortrinsvis talt om Fuldmagt til at afgive Løfter. Aftl's Regler gælder imidlertid ogsaa om Fuldmagt til at *afgive andre Retshandler* paa Formuerettens Omraade.^{89a} Tilsvarende Regler gælder fremdeles om *Fuldmagt til at modtage* (være Adressat for) *Trediemands Viljeserklæringer*, der gaar ud paa at binde Fuldmagtsgiveren, f Eks Opsigelser, Modregningserklæringer og andre »Paalæg«. Dette fremgaar af Aftl § 26. Naar Trediemand foretager en Retshandel overfor Fuldmægtigen paa Fuldmagts-

⁸⁷ Anderledes f Eks Oprettelse af Testamente, Indgaaelse af Ægteskab, sml Stang I 343, Platou 256 f. Opsigelser og andre af de Erklæringer, der kaldes »Paalæg«, kan vel i og for sig afgives af en Fuldmægtig; men Adressaten maa i Almindelighed kunne afvise Erklæringen, saafremt Fuldmægtigen ikke kan legitimere sig som Fuldmægtig, jfr Ussing i TfR 1930.12, Stang I § 31.V, Berg Arbeidsrett 138; sml BGB 174.

⁸⁸ Se Fr 22 Decbr 1808 §§ 8 og 13. Om § 8 se ovfr Note 42 c. § 13 erklærer Købet ugyldigt, naar Mægleren ikke straks kan opgive Køberens Navn. Denne Bestemmelse antages vistnok ikke at ramme de af Mægleren i eget Navn indgaaede Retshandler, men kun de Tilfælde, hvor Mægleren er optraadt som handlende for en anden og ikke kan opgive dennes Navn, jfr DD i Note 4, Deuntzer Næringsret² 44. Forbudet i Fr 1808 § 13.1 Pkt, der med Sikkerhed kun omfatter Mæglerens Handel for egen Regning, antages ogsaa at være rettet imod, at Mæglere optræder som Fuldmægtige paa anden Maade end som upartiske Mellemmand.

⁸⁹ Jfr Stang I § 31.IV. I Forbindelse med en Fuldmagtsgivelse kan Fuldmagtsgiveren imidlertid have indrømmet Fuldmægtigen Eneret til at raade over en vis Formueret, jfr ovfr Note 46 og navnlig Björling i den i Note 45 nævnte Afhandling.

^{89a} Med Hensyn til »Paalæg« mærkes, hvad der er anført ovfr i Note 87.

giverens Vegne, har den altsaa samme Virkning som, hvis den var foretaget overfor Fuldmagtsgiveren selv.⁹⁰ Fuldmagt til at modtage Viljeserklæringer vil som oftest foreligge samtidig med en Fuldmagt til at afgive Løfter. — Enhver Fuldmagt til at afslutte en gensidig bebyrdende Aftale indeholder jo begge Dele. — Den kan imidlertid ogsaa foreligge særskilt. Kmsl §§ 84 og 92 hjemler saaledes, at Handelsagenten og den Handelsrejsende, der ikke har Fuldmagt til at afslutte Salg, har Fuldmagt til at modtage Reklamationer.

E. Trediemands Forhold til den repræsenterede, hvor Fuldmagt mangler.

Naar en Retshandel er indgaaet af en Person i en andens Navn uden fornøden Fuldmagt, kan Retshandlen faa Virkning for den repræsenterede, ved at han godkender den.⁹¹ I Almindelighed maa en simpel Godkendelse fortolkes saaledes, at Retshandlen skal have samme Virkning, som om der havde foreligget Fuldmagt ved dens Indgaaelse. Egentlig tilbagevirkende Kraft kan Godkendelsen dog ikke have. Hvis det drejer sig om en Overdragelsesretshandel og der

⁹⁰ Tilsvarende BGB 164.3^o. At Fuldmægtigen i Anledning af Trediemands Henvendelse erklærer, at han ikke vil have noget med Sagen at gøre, eller at han ikke vil gøre Brug af sin Fuldmagt, kan ialfald ikke altid udelukke Retshandlens Virkning, saaledes ialfald ikke, hvis Fuldmagtsgiveren har lovet Trediemand, at han skulde kunne afgive sin Erklæring til en bestemt Fuldmægtig. Ved Aftl's Givelse har man imidlertid ment, at man ikke kunde opstille en for alle Tilfælde gældende Regel om Virkningen af saadan Adfærd, se Almén § 26 v Note 2, Bugge § 26 v Note 3, jfr ogsaa BGB Mot I 226. Almén anfører i denne Forbindelse, at hvis Opsigelse af en Lejekontrakt skal ske og Trediemand umiddelbart før Opsigelsesfristens Udløb indfinder sig hos Fuldmægtigen, kan han ikke mødes med den Besked, at Fuldmagtsgiveren har forbudt ham at modtage Opsigelsen. Dette Eksempel turde imidlertid vise, at de almindelige Regler om Ophør af Fuldmagt trænger til et Supplement ved Fuldmagt til at modtage Retshandler. Hvis Fuldmagten bringes til Ophør ved Tilbagekaldelse eller Frasigelse umiddelbart før Opsigelsesfristens Udløb og dette hindrer Opsigelse inden Fristens Udløb, bør en uden ugrundet Ophold til Fuldmagtsgiveren rettet Opsigelse vistnok i Almindelighed anses for gyldig.

⁹¹ Eks U 1928.512 H (ndfr Note 92), 1924.225 H, 1922.145 H, 1907.260 H, sml 1921.1010 H (Godkendelse ej bevist). Jfr Lassen I § 23 Note 103, Stang I § 32.II, Platou § 20.6, Stenbeck og Lindhagen Förmynderskapslagen 80, Trygger 114; BGB 177—178, OR 38, Bowstead Chap V, Prochownik § 125, Ung E 805. — Godkendelse kan dog ikke give Virkning til et Paalæg, der er afvist, fordi Fuldmægtigen ikke dokumenterede sin Fuldmagt, jfr ovfr Note 87, Stang I § 32 i Slutn.

i Mellemtiden er stiftet Ret over den overdragne Genstand ved den repræsenteredes egen Disposition eller ved hans Kreditorers Forfølgning, fortrænges disse Rettigheder ikke ved Godkendelsen. Godkendelsen maa iøvrigt antages at faa Virkning — og blive bindende for Godkenderen — ved at meddeles enten til Trediemand eller til den, der optraadte som Fuldmægtig.⁹²

Hvis Trediemand ikke vidste, at Medkontrahenten manglede Fuldmagt, behøver han ikke at afvente, om Retshandlen bliver godkendt; han maa kunne træde tilbage, saalænge Godkendelse ikke er sket. Var Trediemand vidende om, at Medkontrahenten savnede Fuldmagt, kan han dog normalt først træde tilbage efter Forløbet af saa lang Tid, som med Rimelighed maatte forudsættes at medgaa til at indhente en Godkendelse.⁹³

Undertiden maa den repræsenterede, for hvem der er handlet uden fornøden Fuldmagt, blive bundet, hvis han ikke *reklamerer* i Anledning af den i hans Navn indgaaede Retshandel.⁹⁴ En almindelig Regel herom — i Lighed med Aftl § 32.2^o — kan dog næppe opstilles.⁹⁵

I de Tilfælde, hvor den indgaaede Retshandel ikke binder den repræsenterede, kan der rejses det Spørgsmaal, om han dog ikke maa erstatte Trediemand det Tab, som denne har lidt ved at stole paa, at Fuldmagtsgiveren var bundet (*den negative Kontraktinteresse*). Dette Spørgsmaal afgør Aftl ikke; men det maa følge af almindelige Erstatningsregler, at Ansaret paahviler Fuldmagtsgiveren, dels naar Trediemands Skuffelse kan tilregnes ham, dels hvor Ansaret kan støttes paa DL 3—19—2.⁹⁶ Hvis der ved Rets-

⁹² U 1928.512 H gaar ikke herimod, idet Afgørelsen beror paa, at den tidligere Aftale var ophævet, inden Godkendelsen indtraf.

⁹³ Jfr Analogien af Mdhl § 43, Lassen I 221 f, Almén Avtl § 25 v Note 1—4. BGB 178 opstiller den første Sætning. Ifølge OR 38 antages Trediemand derimod at være bundet, naar blot Godkendelse senere sker, jfr Oser Anm IV. Se fremdeles Ung E 805, 720, 721.

⁹⁴ Jfr U 1924.225 H, 1902.203, 1896.883; sml ogsaa 1910.426; 1926 B. 183 (NRt 1924.627). Fremdeles om Mæglere U 1927.643 H, 1908.209, 1901.548, 1883.524, 1870.884. Om kollektiv Prokura se U 1921 B.159 f (schw D omtalt af Ussing). Se ogsaa de specielle Regler i Kmsl §§ 78, 80, 89, 91.2^o. (Angaaende § 91 sidste Pkt se ovfr Note 23).

⁹⁵ Jfr Ussing i TfR 1930.14 f, Aftl d Mot 50, n Mot 53, Bugge 65.

⁹⁶ Se derom Lassen I § 35.I. Jfr iøvrigt Lassen I 183, der tilføjer, at det er omtvistet, hvorvidt der ellers paahviler Fuldmagtsgiveren Ansvar.

handlen er tilført den repræsenterede en *Berigelse* paa Trediemands Bekostning, maa det bero paa almindelige Retsgrundsætninger, om Trediemand kan kræve denne afgivet.⁹⁷

F. Forholdet mellem Trediemand og Fuldmægtigen.

Naar den, i hvis Navn Fuldmægtigen er optraadt, bindes ved dennes Løfte, *staar Fuldmægtigen, som bemærket, helt udenfor det indgaaede Retsforhold*, Aftl § 10, Sølov § 58. At Fuldmagtsgiveren ikke behørig opfylder Kontrakten, vedkommer ikke Fuldmægtigen,⁹⁸ naar han ikke særlig har paataget sig Garanti herfor.⁹⁹ Naar derimod Mellemmandens Løfte ikke binder den, i hvis Navn han er optraadt, fordi han handlede *uden Fuldmagt*,¹⁰⁰ være sig, at han aldrig har haft Fuldmagt til at foretage Retshandlen, eller at hans Fuldmagt hertil var ophørt, kan der være Tale om, at Trediemand, med hvem Mellemmanden har indgaaet Retshandlen, kan holde sig til ham. Aftl § 25.1^o bestemmer herom, at *den, der optræder som Fuldmægtig for en anden, indestaar for, at han har fornøden Fuldmagt, og at Bevisbyrden derfor paahviler ham*.¹⁰¹ Oplyser han ikke, at han havde

⁹⁷ Jfr herom Lassen I § 33. Lassen I § 23 v Note 28 vil formentlig kun sige, at der ikke gælder en *almindelig* Regel om, at Trediemand har Krav paa Berigelsen, jfr ogsaa Torp Selskabsret 63 samt U 1917.362. P d a S er der adskillige DD om Indkøb paa Kredit uden Fuldmagt, der fremhæver, at Varerne er — eller ikke er — kommet den repræsenterede til Gode, se f Eks U 1898.719 H, sml ogsaa 1930.634 H, 1909.512, JT 1921.171, jfr herved Lassen I § 23 Note 20. Se ogsaa Platou 282 Note 11. En positiv Regel giver sv Aftl § 27.3^o, se Almén Avtl 140 f.

⁹⁸ HT 1865.492, NjT III.346 H, JU 1864.894, 1862.313, NjA XXV.75. Se ogsaa U 1912.569 H.

⁹⁹ U 1908.488, 1907.181, 1892.641, jfr 1902.676, 1884.1049. Ifølge Fondsbørs19 Marts 1930 Nr 80 § 4 er *Medlemmerne af Fondsbørsen* ansvarlige for Opfyldelsen af de Forretninger, som de udfører paa Fondsbørsen. — Fuldmægtigen kan dog blive ansvarlig, hvis han undlader at give Medkontrahenten Meddelelser, U 1893.226, eller fortier Fuldmagtsgiverens Insolvens for ham, U 1910.868, jfr 1929.14 H, Schlossmann I c II 397—400, eller iøvrigt anvender Svig, jfr f Eks U 1911.918; se fremdeles 1915.132, 1907.451.

¹⁰⁰ At den, der uden Fuldmagt optræder i en andens Navn, kan binde denne, naar denne selv var ude af Stand til at handle og Handlen var nødvendig, oplyses i Læren om uanmodet Forretningsførelse, SpD § 146.III.3.c.

¹⁰¹ Reglen kritiseres af N Jantzen i NRt 1921.97 og 369, hvortil Bugge smstds 211 og ndfr Note 118. Den stemmer med hidtil fulgt Retspraksis, Schl III.642, U 1892.1276 H, 1918.370, 446, 478, 1917.501, 1916.237, 1914.257, 1908.479, 699, 730, 920, Resp 1 Novbr 1907 (U 1908.718), U 1906.802,

Fuldmagt,¹⁰² eller at hans Retshandel er godkendt af den opgivne Fuldmagtsgiver eller af andre Grunde, f Eks undladt Reklamation, er bindende for denne, skal han erstatte den Skade, som Trediemand lider ved, at Retshandlen ikke kan gøres gældende imod den opgivne Fuldmagtsgiver,¹⁰³ altsaa i Almindelighed¹⁰⁴ *Opfyldelsesinteressen*. Trediemand kan ikke vælge at fordre Naturalopfyldelse af Mellemmanden.¹⁰⁵ Ej heller hjemler Aftl § 25 paa den anden Side, at Mellemmanden kan frigøre sig for Ansaret ved at opfylde Aftalen;¹⁰⁶ hvorvidt dette kan tilstedes ham, maa afgøres i Henhold til almindelige Regler, se herom Lassen I § 62. Ansaret indtræder naturligvis ikke, naar Trediemand vidste eller burde vide (Aftl § 39), at den, som foretog Retshandlen, ikke havde fornøden Fuldmagt,¹⁰⁷ Aftl § 25.2°. Det er ikke betinget af Mangel paa god Tro hos Mellemmanden.¹⁰⁸ Dog hæfter denne ikke, naar han handlede i Henhold til en Fuldmagt, der var ugyldig eller uvirksom af Grunde, som han var

1897.729, 1893.651, 1892.1338, 1889.813, 887, 911, 1886.674, 670, AfR IV.373, jfr U 1901.1024, 1900.218, 1885.364, SHT 1865.134, 1871.56 og om Fæstemænd SpD 1897 § 132 Note 29; se ogsaa Deuntzer Fuldmagt 61—63, 27—28, jfr Tybjerg 153—154, men dog Evaldsen 84—85, Fuldmagt 19—21, ndfr Note 118. Saaledes ogsaa hidtil gældende norsk Ret, Stang I § 33, jfr dog tildels Platou § 20.7°, og svensk Ret, Almén Avtl § 25 Note 11—13, 24—26, Trygger 158—162, Ekström 144. Ligeledes Windscheid § 74 Note 7 a, C c 1997, Planiol II Nr 2256, Bowstead art 122—124, Corneliusen 18 Note 13, Prochownick § 142 d. BGB 179 anerkender udenfor Tilfælde, hvor Fuldmægtigen vidste, at han manglede Fuldmagt, kun Pligt til at tilsvare den negative Kontraktsinteresse, jfr ogsaa Schey ad Oestr 1009 Nr 8; mæglende Løsninger giver ogsaa OR 39, Ung E 806; se ogsaa Schlossmann II § 57.

¹⁰² Bevis antoges ført i U 1926.662 H, 1927.224.

¹⁰³ Se U 1921.957 H, 1923.147, 1922.226, SHT 1922.265, 1920.145. — Interessant er NRt 1923.561 (U 1924 B.166). — U 1925.521 H anssaa § 25 for uanvendelig paa Grund af det særlige Forhold, der bestod mellem Fuldmægtig og Trediemand. Paa *Mæglere* kan Aftl § 25 næppe anvendes analogisk, U 1928.1001 H, 1922.544 H, jfr ogsaa Lassen I § 23 Note 102 i Slutn.

¹⁰⁴ Er den opgivne Fuldmagtsgiver kommet under Konkurs, kan Trediemand kun fordre det Beløb, som han, hvis der havde været Fuldmagt, kunde have erholdt af Konkursboet, Aftl d Mot 59—60, n Mot 60, Almén Avtl 129.

¹⁰⁵ U 1921.593. Se derimod BGB 179, Ung E 806.

¹⁰⁶ Se Regeringsforslaget til Aftl Bilag 2, 128, Almén Avtl § 25 Note 21—22.

¹⁰⁷ Jfr U 1928.517 H; 1916.961, 1903.486, 1891.1207; Aftl d Mot 60, n Mot 61—62, Almén Avtl § 25 Note 27—35.

¹⁰⁸ Jfr Ung E 806; anderledes BGB 179, OR 39 (ovfr Note 101).

uvidende om, og som Trediemand ikke kunde paaregne, at han vidste Besked om,¹⁰⁹ Aftl § 25.2^o. Naar Trediemand f Eks maatte forstaa, at Fuldmagten hvilede paa et Telegram, vil der normalt ikke kunne paalægges Fuldmægtigen Ansvar i Henhold til § 25.1^o, dersom Telegrammet er forvansket undervejs og Mellemanden ikke burde have indset dette. Da § 25 bruger den Vending, at Mellemanden »indestaar for« sin Fuldmagt, kan den næppe anvendes, hvor Mellemanden var umyndig. I saa Fald maa Trediemand derimod i Almindelighed kunne kræve den negative Kontraktsinteresse erstattet, hvis Mellemanden har skuffet ham forsætligt eller uagtsomt.¹¹⁰

IV. Naar en Person ifølge en andens Bemyndigelse afgiver et Løfte for dennes Regning, men i *eget Navn, altsaa som Kommissionær*, Kmsl § 4, forpligtes han selv og han selv alene. *Trediemand erhverver ikke ved Løftet nogen Fordringsret mod Kommittenten*,¹¹¹ Kmsl § 56.1^o.¹¹² Dette gælder, selv om Trediemand vidste, at den paagældende optraadte som Kommissionær, og for hvis Regning han optraadte. Undertiden har dog, ogsaa for dansk Rets Vedkommende, den Anskuelse været fremme, at Trediemand, saafremt og saalænge der tilkommer Kommissionæren et Dækningskrav mod Kommittenten, maatte kunne fordre sig dette overdraget eller endog direkte kunne gøre det gældende imod Kommittenten, navnlig naar Kom-

¹⁰⁹ Aftl d Mot 60—61, Almén Avtl § 25 Note 35—40.

¹¹⁰ Aftl d Mot 59, n Mot 62, Almén Avtl § 25 Note 16, 17, Bentzon PR § 11 v Note 8, Stenbeck og Lindhagen Förmynderskapslagen 56. Sml U 1915. 132 H (der dog ikke angaar en umyndig).

¹¹¹ D i JT IV.1.18, U 1894.564, jfr 1875.1033 og ovfr Note 97, Deuntzer Fuldmagt 273, 278—283, Evaldsen Fuldmagt 86—92, Grundtvig i U 1898. 865, men dog Hindenburg i TfR 1891.251, jfr Platou 232—233; fremdeles Ekström § 142. Ogsaa i fremmede Lovgivninger nægtes et Krav mod Kommittenten (*actio adjectitiæ qualitatis*) i Almindelighed, HGB 383, Staub ad § 383 Anm 20, 21, OR 32; BGB Mot I 223—224; se derimod om fransk Ret C c 1166, Planiol II Nr 280 ff og om engelsk-amerikansk Ret ovfr Note 5, Wharton § 811. Om Retserhvervelse ved Kommissionær se ndfr § 21.III; om Kommissionsforholdet i det hele nærmere i SpD § 140.

¹¹² Kmsl omfatter vel kun Kommission angaaende Køb eller Salg af Løsøre, Kmsl § 4, men Reglen i Kmsl § 56 maa gælde ogsaa for anden Kommission, forsaavidt ikke særlig modstaaende Sædvane oplyses at foreligge.

missionæren er kommet under Konkurs.¹¹³ Al Tale herom er nu udelukket ved Kmsl § 56.1^o i Forbindelse med § 56.2^o, som bestemmer, at Trediemand ikke overfor Kommissionæren eller dennes Konkursbo kan støtte nogen Ret derpaa, at Kommissionæren har Krav paa at faa eller har faaet Gods eller Penge af Kommittenten til Opfyldelse af Aftalen. Medens saaledes Trediemand ikke ved Kommissionærens Retshandel erhverver nogen Fordringsret mod Kommittenten, er naturligvis den *Overdragelse*, som Kommissionæren foretager over det ham af Kommittenten til Salg betroede Gods i Overensstemmelse med dennes Ordre, *bindende for Kommittenten*,¹¹⁴ Kmsl § 53. Og naar Kommissionæren har faaet overgivet Genstande til Salg og, *medens han har dem i sin Besiddelse*, raader over dem, *gælder det foretagne*, uanset at hans Raaden var uberettiget, *til Fordel for Trediemand*, som ved Erhvervelsen *var i god Tro*,¹¹⁵ se herom nærmere Kmsl §§ 54 og 55. Det er ikke en Betingelse herfor, at Genstanden er overgivet til Trediemand,¹¹⁶ jfr Kmsl § 54 »Ret til Godset«.

De for Kommission gældende Regler er i Hovedsagen Udslag af mere almindelige Retsgrundsætninger.^{116a} Det er den almindelige Regel, at en Person ikke ved Retshandler i eget Navn kan paadrage en anden en egentlig personlig Forpligtelse, men at han i eget Navn kan foretage virksomme Dispositioner over en andens Formuerettighed, naar denne anden har givet ham Magt dertil. Han kan saaledes overdrage dem, stifte begrænsede Rettigheder over dem eller opgive (ophæve) Rettigheden helt eller delvis. Magten hertil (»Dispo-

¹¹³ Evaldsen 99 Noten, Fuldmagt 92—100, Hindenburg TfR 1891.261, Tybjerg hos Hage³ 373 og Citater i Note 111. For Konkurstilfældet antages dog Reglen ikke at gælde i fransk Ret (Note 111).

¹¹⁴ Men de Erstatningskrav, Medkontrahenten maatte have overfor Kommissionæren i Anledning af urigtige Oplysninger under Kontraktsforhandlingerne, hæfter Kommittenten ikke for.

¹¹⁵ Dette var vistnok ogsaa tidligere gældende Ret, U 1910.389. Nærmere Aftl d Mot 68—70. Se iøvrigt Rørdam i JT 1925.155.

¹¹⁶ Se Kmsl d Mot 68. Forsaavidt man med den ældre Lære antager, at der ogsaa ved Aftaler om individuelt bestemte Ting maa sondres mellem Overdragelser og (obligatorisk virkende) Kontrakter, gælder Reglen ogsaa om Kontrakter, se Mot l c, Lassen I § 23 v Note 116.

^{116a} Se nærmere herom Ussing i TfR 1930.33 med Henvisn, Stang I § 27.IV, § 31, Lassen I § 23 Note 114; BGB 182—185. Se fremdeles U 1871. 940.

sitionsmagten»^{116b} kan ligesom Fuldmagt skabes dels ved den andens (»Magtgiverens») Bemyndigelse, dels ved en Erklæring fra Magtgiveren til Trediemand eller ved anden Optræden fra Magtgiverens Side, der er egnet til for Trediemand at være Tegn paa, at Magten bestaar. Den skabes hyppigt ved, at Magtgiveren udruster den bemyndigede med Legitimation som Indehaver af selve den Ret, hvorover der disponeres, f Eks overgiver ham en Veksle med Endossement lydende paa hans Navn eller in blanco. I Analogi af Kmsl §§ 54—55 maa det fremdeles antages, at Dispositionsret over en Løsøregenstand kan skabes ved, at den overgives til en Person, der samtidig bemyndiges til at sælge den i eget Navn.

V. 1. Løfters Afgivelse ved *Bud*,¹¹⁷ d v s en Mellemmand, som alene har at overbringe Afsenderens Erklæring, omfattes ikke af Bestemmelserne i Aftl Kap 2. I Almindelighed tænkes ved Bud paa den, som yder Løftgiveren den »retlig« nødvendige Bistand at overbringe en mundtlig Besked; men med Budet i denne snævrere Forstand maa væsentlig sammenstilles f Eks Telegrafvæsnet, der har faaet en Erklæring til Befordring, og i det hele ogsaa saadanne »rent faktiske« Medhjælpere som Brevbæreren. Mellem sidstnævnte og Budet er der den Forskel, at det er ligegyldigt, paa hvilken Maade Brevet kommer frem. Om Budet selv afgiver Erklæringen eller lader den overbringe af en anden, er uden Betydning, og det udelukker f Eks ikke Afsenderens Bundethed, at det kun ved Tvang eller Svig lykkes Adressaten at faa Budet til at afgive Beskeden; men kommer Erklæringen ikke frem gennem Budet, er den ikke bindende. Paa Budet, der afgiver fejlagtig Besked, kan Aftl § 25 vistnok ikke analogisk anvendes.¹¹⁸

^{116b} Stang I § 27.IV, § 31.III kalder ogsaa denne Magt for »Fuldmagt«, idet han dertil ikke kræver Handlen i Fuldmagtsgiverens Navn, men kun, at Retsvirkningen umiddelbart rammer Fuldmagtsgiveren. Imod Stang Lassen l c.

¹¹⁷ Evaldsen 70, Fuldmagt 9 Noten, Deuntzer Fuldmagt 12 ff, Platou § 21.4^o, Stang I § 27.III, Hagerup i TfR 1912.200—201, Almén Avtl 61, Trygger I ff, 7, 15, Aftl sv Mot 67, Ekström 774 ff, 607 f, 802 f, Hernberg i Festschrift for Wrede (1922) 276 ff; Planck Anm 4 foran § 164.

¹¹⁸ Jfr Stang I 352, Platou 275. Allerede paa visse Arter af Fuldmagt er Anvendelsen af § 25 betænkelig, idet Fuldmægtigen ikke har Adgang til at sikre sig Bevis, jfr Citater ovfr Note 101.

Naar en afgiven Viljeserklæring, som befordres ved *Telegraf* eller mundtlig¹¹⁹ fremføres ved *Bud*, *forvanskes* ved Fejl fra Telegrafvæsnets Side eller ved urigtig Gengivelse af Budet, er Afgiveren *ikke bundet* ved Erklæringen i den Skikkelse, hvori den kom frem, selv om den, til hvem Erklæringen er afgivet, var i god Tro,¹²⁰ Aftl § 32.2^o. — Talen er her naturligvis kun om materiel Forvanskning. Om saadan sker forsætligt eller uagtsomt eller hændeligt, er uden Betydning. — Vil Afsenderen gøre gældende, at Erklæringen er uforbindende,¹²¹ har han dog at give Meddelelse (Aftl § 40) derom¹²² uden ugrundet Ophold, efter at Forvanskningen er kommet til hans Kundskab; undlader han dette, er han bundet ved Erklæringen i den Skikkelse, hvori den kom frem, saafremt den, til hvem Erklæringen er afgivet, var i god Tro,¹²³ Aftl § 32.2^o. Idet den forvanskede Erklæring ikke er bindende for Afsenderen, opstaar Spørgsmaalet om, hvorvidt denne er pligtig at *erstatte den godtroende Modtager* af Erklæringen det *Tab, han har lidt ved at stole paa*

¹¹⁹ Om Budet har faaet mundtlig eller skriftlig Besked, og om den fejlagtige Besked afgives mundtlig eller skriftlig, er uden Betydning.

¹²⁰ Se Stang I² § 16.II og III, Munch-Petersen i U 1914 B.143 (kritisk overfor Udk). I den norske Aftl findes de tilsvarende Regler i § 32.2^o, 3° og 5°; om 4° se ndfr Note 124 a. Reglen stemmer med Grundsætningerne om § 18-Fuldmagter og med, hvad der før Aftl var den almindelige Antagelse, se Stang I § 21.IX og særlig om Telegram i TfR 1906.285 ff. Jfr Resp 23 Marts 1901 (U 1902.315), 16 Novbr 1900 (U 1901.338), ovfr § 15 Note 16 og Retsafgørelser Lassen I § 23 Note 25. Som Aftl § 32.2^o ogsaa BGB 120, OR 27, Prochownick I 531, Corneliussen 54—55, derimod Oestr 871 og tildels Ung E 775, se ogsaa om fransk Ret Demogue I Nr 260, Lyon-Caen et Renault III Nr 23 f og om amerikansk Ret Corneliussen 51—52. De her foreliggende Spørgsmaal synes i det hele at være ganske de samme som dem, der opstaar ved § 18-Fuldmagt, naar Bemyndigelsen overskrides; men denne Opfattelse er ikke den almindelige, se f Eks Planck Anm 4 foran § 104.

¹²¹ Om han i saa Fald er pligtig at vedstaa Erklæringen, som den blev afgivet af ham, se Almén Avtl § 32 Note 56 smh m det ovfr § 15 ved Note 23, 23 b bemærkede.

¹²² Jfr Stang I 257, se ogsaa BGB 121, Ung E 786. Om det Tilfælde, at Budet ikke forvansker den det givne Besked, men »afgiver en helt anden Erklæring« end Beskeden, jfr Almén Avtl § 32 Note 55.

¹²³ Undladelse af den i Kmsl §§ 82 og 90 foreskrevne Reklamation i Anledning af Forvanskning har en svagere Virkning, idet den kun bevirker en Omlægning af Bevisbyrden. Grunden hertil er, at Forvanskningen i disse Tilfælde skyldes Adressatens Tillidsmand, Aftl d Mot 79, n Mot 32—33, Almén Avtl § 6 Note 16.

*Erklæringen.*¹²⁴ Aftl har ikke afgjort Spørgsmaalet, men overladt det til Domstolenes Afgørelse.^{124a} Af almindelige Erstatningsregler følger, at Afsenderen maa være erstatningspligtig, naar Forvanskningen skyldes Fejl fra hans Side,^{124b} endvidere kan Ansvar indtræde ifølge DL 3—19—2.^{124c} Denne Lovbestemmelse kan ikke føre til Ansvar for Afsenderen af et Telegram, og det er omtvistet, hvorvidt der paa andet Grundlag bør paalægges ham Ansvar, naar Forvanskningen ikke skyldes Fejl fra hans (eller hans Folks) Side. Under Henvisning til, at den telegrafiske Befordring frembyder særlig Fare, og at Telegrafvæsnet ikke hæfter for sine Folks Brøde, antog Lassen, at der var Grund til at paalægge Afsenderen af et Telegram Ansvar, hvis han selv ensidig havde valgt denne Befordringsmaade.¹²⁵

2. Iøvrigt kan Medhjælp ved Løfters Afgivelse navnlig forekomme saaledes, at Hjælpen benyttes ved Viljeserklæringens Affattelse, f. Eks den juridiske Raadgiver, der affatter Dokumentet, eller Skriveren, der renskriver det, som derefter underskrives af den paagældende selv. Forskellen mellem saadan faktisk Medhjælp og Benyttelsen af Fuldmægtig er navnlig den, at det i første Tilfælde er Kontrahenten selv, som har afgivet det Løfte, der bestemmer Rettens Indhold, medens Fuldmagtsgiveren kun har lovet at være bundet ved en andens Løfte af et vist Indhold. Det er saaledes ligefrem de ovfr i § 15.I og II udviklede Regler, som her kommer til Anvendelse, og ikke Reglerne om Fuldmagt eller Bud. Skrivers Fejlskrift kommer saaledes til at gaa ud over Principalen, som underskriver uden at bemærke den, medens Fuldmægtigens Fejlskrift, naar Retshandlen ved Fejlskriften kommer til at ligge udenfor

¹²⁴ Dette Spørgsmaal afgøres i Litteraturen og Lovgivningerne paa meget forskellig Maade, Hindenburg 17—25, Stang I § 21.IX—XI, Platou 265—267, Gjelsvik Vildf 91—92, 83, Almén Avtl § 32 Note 60—65, Windscheid § 309 Note 5—8. Ansvar ogsaa udenfor Tilfælde af Brøde paalægges af BGB 122, tildels Ung E 780.

^{124a} N Aftl § 32.4^o bestemmer: Er forvanskningen foranlediget ved skyld fra afsenderens side, pligter han at erstatte mottageren det ved feilen forvoldte tap.

^{124b} Jfr U 1920.355 H (TfR 1921.282).

^{124c} Se herom Lassen I § 35.I.

¹²⁵ Aftl d Mot 79; se iøvrigt Sindballe i U 1915 B.271, Aftl n Mot 78, 79, Stang I^a § 16 Note 18, TfR 1906.288, Almén Avtl § 32 Note 64, Ekström 607 f.

hans Ordre, ikke binder Fuldmagtsgiveren, medmindre Fuldmagten havde særlig Tilværelse overfor Trediemand. Denne Forskel i den retlige Behandling kan dog ikke altid fastholdes. Naar Fuldmagtsgiveren har givet Medkontrahenten Føje til at antage, at Erklæringen, som den foreligger for denne, hidrører fra ham selv og ikke fra en Fuldmægtig, jfr saaledes at Fuldmægtigen efter Principals Ordre udgiver sig for at være denne selv, maa vistnok de ovfr i § 15.I og II udviklede Regler komme til Anvendelse. Denne Bemærkning bliver af Vigtighed navnlig i det Tilfælde, at A har *afgivet et udfyldt Dokument* med sin Underskrift til B, for at denne skal udfylde det paa en vis Maade og derefter afgive det til Medkontrahenten C.¹²⁶ Naar nu B ved Udfyldningen overskrider sin Bemyndigelse, kommer de ovfr under III.A.3 udviklede Regler til Anvendelse; dersom Udfyldningen sker i C's Nærværelse, saa at A i saa Fald kun bindes ved B's Overskridelse af Ordren, dersom han ved Meddelelse til C eller paa anden Maade har givet C Føje til at antage, at B var bemyndiget til at udfylde paa den Maade, som sket er.¹²⁷ Men dersom Dokumentet tilstilles C i udfyldt Stand, saa at han ikke kan se andet, end at det hidrører fra A selv, maa vistnok Reglerne ovfr i § 15.I og II komme til analogisk Anvendelse, saa at A bindes ved Overskridelsen, medmindre C maa kunne indse, at Dokumentets Indhold ikke stemmer med hans Vilje.¹²⁸

§ 21.

Løfter, der stifter Ret for andre end Løftemodtageren.

I. Trediemandsløfter.¹

A. Et Løfte skaber som Regel kun Ret for Løftemodtageren. Det kan imidlertid forekomme, at Løftet skaber Ret for andre. Dette

¹²⁶ Evaldsen 73 Note 2, Aubert SpD II 129, Gjelsvik Vildf 82, Stang I 314—315, 322.

¹²⁷ Jfr U 1893.33, 1904 B.31, Ussing i TfR 1930.25, Stang I 314 f, 322. Den her opstillede Sætning, at Ihændeoveren af et udfyldt Dokument har Fuldmagt til at udfylde det »som han vil«, er i sin Almindelighed for vidtgaaende.

¹²⁸ U 1911.57 H, 1910.325, 1890.271, 1878.253, jfr 1911.270 H, 1893.484 H, 1899.462, 1896.1271.

¹ Se navnlig Lassen I § 24, Torp i TfR 1890.1 ff, Stang I² § 23, N Cohn i

kan bero paa, at Løftemodtagerens Erhvervsevne er bundet til Fordel for Trediemand; et Eksempel herpaa er det, at Indkøbskommissionærens Køb gør Kommittenten til Ejer af det købte, jfr ndfr under III. Men det kan ogsaa bero paa, at Løftet *gaar ud paa at skabe Ret for Trediemand*. Et saadant Løfte kaldes i det følgende et *Trediemandsløfte*,² og den Aftale, der indeholder det, kaldes en Trediemandsaftale. Udenfor Undersøgelsen holdes dog de Tilfælde, hvor Løftemodtageren optræder som Trediemands Repræsentant, f Eks som hans Fuldmægtig eller Værge.

Som Eksempler paa typiske Trediemandsaftaler kan nævnes Livsforsikring til Fordel for Trediemand³ — her foreligger et Trediemandsløfte fra Selskabet til Forsikringstageren —; fremdeles det Tilfælde, at Sælgeren af en fast Ejendom ved Salget forbeholder Trediemand Ret til en vis Nydelse af Ejendommen eller til visse Ydelser fra Køberen⁴ — her er det Køberen, der afgiver Trediemandsløftet —, eller det, at A giver B en Gave med Paalæg om,

TfR 1914.1 ff og i Livsforsikringskravet, navnlig 71—94, 135—146, 163—171, 212—215, jfr dertil Vinding Kruse i TfR 1919.175 ff, Bentzon i SvJT 1919.166 ff; fremdeles Evaldsen 86—94, Aagesen 306, 330 Noten, 640 ff, Program 1872.28, RR I 224 ff, Goos I 226 f, II 222 f, Deuntzer Fuldmagt 17 f, Gram 237, Mourier i U 1869.746 ff, J E Larsen 53; Hagerup 162 f og i NRt 1886.337 ff, Aubert 174 ff og 42, G W Gram 26 ff, Thomle Gjældsøvertagelse §§ 1—15; Trygger Fullmakt 26 Note 1, Nordling 199 ff, 218 f, Serlachius § 22, Lundstedt Aftal ang prestation till tredjeman og i SvJT 1918.31, Obligationsbegreppet I 179 ff, I Tavaststjerna: Lifförsäkringsaftalet till förmån för tredjeman, Anm deraf af Ekström i TJFF 1913.302 ff; Undén i SvJT 1917.97 ff, Stjernstedt Våra avtalslagar 313 ff. Oversigt over tysk Litteratur se Windscheid §§ 316, 316 a, Planck Anm foran § 328.

² Dette Udtryk foretrækkes for det af de fleste Forfattere benyttede »Trediemandsretshandel«, der er mindre betegnende. Ved Aftaler, hvor begge Parter afgiver Løfter, er det vigtigt at bringe paa det rene, hvem af Parterne der har afgivet et Trediemandsløfte; derfor kan man heller ikke nøjes med Udtrykket Trediemandsaftale. — Ældre Forff brugte Udtrykket »Retshandler til Gunst for Trediemand« (*negotia in favorem tertii*).

³ Se herom FAL § 102 og SpD 1924 § 123 a.V. Det samme gælder Forsikring mod Død ved Ulykkestilfælde tegnet til Fordel for Trediemand, jfr FAL § 122, og Aftale om Livrente til Fordel for Trediemand, jfr FAL § 118, BGB 330.

⁴ Schl I.294 (afsagt 1849), 706, III.266, U 1902.715; se fremdeles om Vedtagelser ved Afstaaelse af Fæste JU 1861.696, i Fæstebrev U 1873.841 H, i Lejekontrakt U 1867.920.

at B skal erlægge en Ydelse til T — her indeholder B's Modtagelse af Gaven normalt et Trediemandsløfte fra ham til A⁵ —.

I alle disse Tilfælde virker Ydelsen til Trediemand (T) som en *indirekte Ydelse fra Modtageren af Trediemandsløftet* (Adressaten, i det følgende kaldt A). A benytter Trediemandsaftalen til at tilføre T en Formueydelse, som A selv tilvejebringer ved en Formueopofrelse, og Ydelsen paavirker Mellemværendet mellem T og A paa samme Maade som en Ydelse direkte fra A til T.⁶ Som oftest foreligger der en Gave eller anden Liberalitetsakt fra A til T. A kan imidlertid ogsaa benytte Trediemandsaftaler i andet Øjemed, f. Eks. til at betale sin Gæld til T, til at yde T et Laan eller til at skaffe T en Ydelse, som han skal give A Vederlag for.⁷

Trediemandsaftaler tjener dog ikke altid til at skaffe T en indirekte Ydelse fra A.⁸ De kan ogsaa benyttes til at bevirke en Ydelse til T fra den, der afgiver Trediemandsløftet (Yderen, i det følgende kaldt Y). Saaledes hvis A bevæger Y til at love at understøtte T, hvem A interesserer sig for; her virker Ydelsen som en Gave fra Y til T.⁹ I andre Tilfælde kan Ydelsen paavirke Mellemværendet mellem Y og T paa anden Maade.

Hovedinteressen knytter sig til den første Gruppe, til hvilken Fremstillingen i det følgende fortrinsvis sigter.

⁵ Tilsvarende BGB 330.

⁶ Samtidig paavirker Ydelsen Mellemværendet mellem Yderen (Y) og A, som om det var en Ydelse fra Y til A. — Y og A maa altsaa i deres Mellemværende »boghføre« Ydelsen som en Ydelse fra Y til A. — Den vil som oftest virke som en Opfyldelse af Y's Forpligtelse overfor A, men kan ogsaa virke paa anden Maade, endog som en Gave til A. Saaledes hvis A, som erfarer, at Y tiltænker ham en Gave, og som selv ønsker at give T en tilsvarende Gave, aftaler med Y, at denne skal erlægge Gavegenstanden til T. — Ydelsen har derimod normalt ingen Indvirkning paa Mellemværendet mellem Y og T.

⁷ Som Eksempel paa det sidste kan anføres, at en Sælger, der har paataget sig at afsende Varen til Køberen og bekoste Forsendelsen, indgaar Fragtkontrakten som en Trediemandsaftale til Fordel for Køberen; her indeholder Købesummen Vederlag for Forsendelsen.

⁸ Ofte begrænses Trediemandsretshandlers Begreb til denne Gruppe, se f. Eks. Cohn i TfR 1914.13 ff, Livsforsikringskravet 166 f i nær Overensstemmelse med en udbredt tysk Lære og Lundstedt; se ogsaa Ehrenzweig § 319.I.3.

⁹ Hvis i et saadant Tilfælde Y erlægger Ydelsen til A med Aftale om, at A skal give den videre til T, vil denne Aftale ofte indeholde et nyt Trediemandsløfte, nemlig fra A's Side et Løfte, der hører til den først omtalte Gruppe, jfr U 1923.682.

I Nutiden¹⁰ er det i de fleste Lande anerkendt, at der kan skabes Ret for Trediemand ved Trediemandsaftaler.¹¹ For dansk Rets Vedkommende er det fastslaaet i Praksis ialfald for et Par Menneskealdre siden.¹² Dette maa ogsaa billiges.¹³

Indenfor det Omraade, hvor Retsordenen under de nuværende Samfundsforhold overlader Individerne at bestemme deres Retsforhold ved Retshandler, er det i Kraft af de Grunde, der bærer denne Retsordning, naturligt at give Individerne de hensigtsmæssigste Redskaber til at ordne deres Retsforhold. Men Trediemandsaftalen er i adskillige Forhold netop et hensigtsmæssigt Redskab.

Den er først og fremmest i mange Tilfælde en simplere, mere direkte Vej til at naa et ønskværdigt Resultat. Som de ovenfor nævnte Eksempler viser, kan A, naar han vil skaffe T en Ydelse, have Interesse i at lade Ydelsen erlægge af Y, f. Eks. fordi A selv ikke kan erlægge den. I saadanne Tilfælde vil A ogsaa hyppigt have Interesse i, at T selv kan indkræve Ydelsen, om fornødent ved

¹⁰ I romersk Ret var det Hovedreglen, at en Aftale mellem to Personer ikke kunde skabe Ret for Trediemand; men i den senere Romerret anerkendtes flere Undtagelser, se Windscheid §§ 316, 316 a, Lassen RR § 34 (Læreb § 31).

¹¹ Af de nyere Kodifikationer giver Code civil endnu ikke en almindelig Anerkendelse af, at Trediemandsaftaler kan stifte Ret for Trediemand, se art 1119, 1165 og 1121; men denne sidste Undtagelsesbestemmelse er blevet udvidet ved Fortolkning, saa at Trediemandsaftaler nu formentlig kan siges at være anerkendt for hele den første Hovedgruppes Vedkommende, se Planiol II Nr 1227 ff. Derimod anerkendes det almindeligt — ialfald paa Obligationsrettens Omraade — i BGB 328—335, jfr Mot II 265 ff, i OR 112, Oestr 881, 882 (indført ved Revisionen 1916), i Ung E 809 ff. I England anerkendes det som Hovedregel ikke, se Prochownick II §§ 229, 231, Pollock 188, 195 ff, Anson 208 f, 212 ff. I Amerika synes der at være større Tilbøjelighed til at anerkende det, se Wharton §§ 507, 525, 728, 784 ff, 840 Note 5, 855, 859; The civil code of the state of New-York § 749.

¹² Se DD i Note 4, 26 og 27 samt (om den anden Gruppe Trediemandsløfter) Note 32—35.

¹³ Se til det følgende Lassen I 210, Stang I² 295 ff, Cohn Livsforsikringskravet 78 ff, Vinding Kruse i TfR 1919.180 ff, Grundtvig i NRt 1912.237, Torp i TfR 1890.31 ff, Lundstedt Obl I 179 ff. Stang hævder, at Anerkendelsen af Trediemandsaftalen er en Konsekvens af Kontraktsfrihedens Princip og derfor ikke kræver særlig Begrundelse. Dette kan jeg ikke være enig i, idet Principet intetsteds er hjemlet saaledes, at det med Sikkerhed omfatter Trediemandsaftaler.

Søgsmaal, og — hvad der er det afgørende — A kan have Interesse i, at T erhverver denne Ret *i Kraft af selve Trediemandsløftet*, uden at A foretager mere for at skaffe T Retten.

Hvis Trediemandsløfter ikke kunde skabe Retten for T, maatte A i mange Tilfælde for at skaffe T Retten afgive to forskellige Retshandler. Han maatte dels ved Aftale med Y betinge sig selv Retten,¹⁴ dels overføre den til T ved Overdragelsesretshandel eller Testamente. Naar der kan skabes Ret for T ved et Trediemandsløfte, *spar*es der altsaa *en Retshandel* og derfor ialfald Tid og Besvær og ofte Bekostninger.

Men selv i Tilfælde, hvor A faktisk retter en Retshandel til T, har det Betydning, at T kan støtte Ret alene paa A's Aftale med Y. T behøver da ikke at føre Bevis for, at A har rettet en Retshandel til ham, og dette vil atter medføre, at A ofte kan spare de Formaliteter, som vilde være nødvendige til at sikre Bevis for Retshandlen. A's Formaal opnaas altsaa lettere og sikrere, naar det anerkendes, at Trediemandsløfter kan skabe Ret for T. Endelig undgaar man at berede en Del Mennesker Skuffelser. Selv om det var fastslaaet klart i Lovgivningen, at en Aftale ikke kunde skabe Ret for Trediemand, vilde Kendskabet til en saadan mindre vigtig Retsregel sikkert ikke trænge igennem i den store Befolkning, og det maatte derfor ventes, at det mangen Gang blev forsømt at foretage det fornødne til Overførelse af Retten til Trediemand.

I de Tilfælde, hvor Testamentsvejen er uanvendelig, fordi det ikke er Hensigten, at Trediemand først skal have Ydelsen efter A's Død, har Trediemandsaftalen dernæst det Fortrin at være *et smidigere Redskab end en Overdragelse* (Transport). Den gør det muligt for A paa en let Maade at træffe Dispositioner til Fordel for ukendte eller ubestemte Personer, som det f. Eks. jævnlig sker ved Forsikring af fremmed Interesse. Det kan ogsaa nævnes, at Trediemandsaftalen gør det lettere at optræde som anonym Velgører. Selv bortset fra saadanne Tilfælde kan det have Interesse, at Trediemands Ret kan stiftes uden Transport, idet en Transport kan møde faktiske Hindringer, der bevirker, at Dispositionen bliver opgivet eller opsat; saaledes hvis Trediemands Adresse er ukendt. Naar man opstiller

¹⁴ Det vilde ikke være nødvendigt, at han betingede sig Ydelsen erlagt til sig selv; han kunde ogsaa indgaa en saakaldt uegentlig Trediemandsaftale, se herom ndfr Note 24.

den Regel, at Løftemodtageren ved Trediemandsaftaler frit kan ændre sin Disposition og »opløse« Trediemands Ret,¹⁵ er det klart, at Trediemandsaftalen har Fortrin fremfor Transportvejen, overalt hvor A ønsker at bringe Grundlaget for Trediemands Ret i Orden uden at binde sig selv.¹⁶

Hvor Trediemand først skal have Ydelsen efter A's Død, har A derimod i Testamentet et lige saa smidigt Redskab; men til Gengæld er Testamentsoprettelse ofte besværlig og bekostelig.

Om der er yderligere Fortrin forbundet med Trediemandsaftaler, beror paa, hvilken Virkning man tillægger dem. De bliver særlig tillokkende, dersom man opstiller den Regel, at Aftalen, uden at Løftemodtageren binder sig selv, kan tillægge Trediemand en Ret, som maa respekteres af Løftemodtagerens Arvinger og Kreditorer — noget som ialfald tildels gælder ved Livsforsikring —.¹⁷ Men en saadan Ordning møder til Gengæld alvorlige Betænkeligheder.¹⁸

Naar man udformer Retsreglerne om Trediemandsaftaler saaledes, at der tages tilbørligt Hensyn til Kreditorernes og Arvingernes Interesser, ses der paa den anden Side ikke at være særlige Betænkeligheder ved at tillægge Trediemandsløfter Virkning i Overensstemmelse med deres Indhold, og dette synes derfor at burde ske ganske almindeligt.¹⁹ Naar en Aftale gaar ud paa at skabe Ret for Tredie-

¹⁵ Jfr ndfr under B.1.

¹⁶ At tage Forbehold vil ofte føles som mindre tiltalende. I de heromhandlede Tilfælde (hvor Trediemands Ret ikke er afhængig af Løftemodtagerens Død) vil det sjældent have Interesse for A, at han kan bringe Grundlaget for T's Ret i Orden, *uden at T erfarer noget derom*. Og i de øvrige Tilfælde kan dette jo ogsaa opnaas ved Testamente. Dette Hensyn, der bl a fremhæves af Vinding Kruse i TfR 1919.183, synes derfor ikke at have stor Vægt.

¹⁷ Jfr ndfr efter Note 54 a. I flere Lande har Ønsket om at opnaa en saadan Retsstilling, navnlig ved Livsforsikring, vistnok været den drivende Kraft i Bestræbelserne for at skaffe Trediemandsaftaler Retsvirkning, jfr Cohn Livsforsikringskravet 99 ff, 117. Det er derfor særlig interessant, at de danske Domstole tidlig har anerkendt Trediemandsretshandler netop i Tilfælde, hvor dette Motiv slet ikke forelaa, se DD ovfr i Note 4, hvoraf flere er saa gamle, at de øjensynlig ikke er paavirkede af den Strømning i Litteraturen, der har skaffet Trediemandsaftaler Anerkendelse i Udlandet.

¹⁸ Jfr ndfr v Note 56.

¹⁹ Trediemandsløfter kan ikke blot skabe Fordringsrettigheder for T; de kan ogsaa gaa ud paa Retsopgivelse — f Eks Opgivelse af en Fordringsret mod T ved Løfte til en Person, der uopfordret tilbyder at overtage For-

mand, bør det ikke kræves dokumenteret, at Parterne har en særlig Interesse deri; og Trediemands Retserhvervelse bør heller ikke være udelukket, fordi det godtgøres, at Parterne ikke har haft nogen »fornuftig« Interesse i at skabe Ret for Trediemand.²⁰ Men hvor det er uklart, om Aftalen gaar ud paa at skabe Ret for Trediemand, kan det faa Betydning, om det kan antages, at Parterne har haft særlig Interesse deri.

Det er blevet gjort gældende, at det er inkonsekvent at anerkende Trediemandsretshandler, samtidig med at man frakender de »ensomme« (uafgivne) Dispositioner (Overdragelseserklæringer) Virkning, idet de Grunde, der i Almindelighed anføres til Fordel for Trediemandsretshandler, lige saa godt skulde kunne anføres for at tillægge »ensomme« Dispositioner Virkning.²¹ Denne Indvending rammer dog ikke den Begrundelse, der er givet ovenfor. Den Betragtning, der er stillet i Spidsen, nemlig at man ved at benytte Trediemandsaftalen helt sparer en Disposition, kan saaledes ikke anføres til Fordel for de ensomme Erklæringer, ved hvilke kun Afgivelsen til Trediemand spares. Paa den anden Side gør de Grunde, der taler imod at tillægge ensomme Erklæringer Retsvirkning,²² sig ikke fuldt ud gældende ved Trediemandsaftaler, hvor der haves et fast ydre Holdepunkt i Aftalen med Løftgeveren.²³

I Praxis kan det ofte være tvivlsomt, om *en vis Aftale indeholder et pligtelsen*, jfr om saadan »Expromission« Lassen I § 64.III.3, eller til T's Medskyldner, jfr Lassen I § 72 efter Note 22 — og formentlig ogsaa paa Overdragelse af en Ret til T, jfr Torp i TfR 1890.29. I Praxis er det ialfald anerkendt, at Servituter kan stiftes til Fordel for Trediemand, se f Eks Schl I.706, U 1902.715, jfr om Paataleretten TL § 10.5⁰, Vinding Kruse ER I 304 f, III 995 f og tidligere Torp-Grundtvig 515 f. Om Trediemandsaftaler kan anvendes som Overdragelsesretshandler, er omtvistet i Tyskland, se Oertmann Anm 6 c foran § 328.

²⁰ Tilsvarende Stang I² § 23 Note 9, jfr Torp i TfR 1890.33 f. Afvigende Lassen I 210 (»forsaaavidt«), se bl a Note 5 og — endnu skarpere — Grundtvig i NRt 1912.237.

²¹ Se Cohn Livsforsikringskravet 80 f, 170, jfr 213 f, og i TfR 1914.42 f, hvorom ovfr § 5 Note 14.

²² Se herom ovfr § 5.D. Der drejede det sig ganske vist kun om at begrunde, at »ensomme« Viljeserklæringer ikke var *bindende* for den erklærende; men lignende Grunde taler — omend med ringere Styrke — mod at tillægge en ensom Disposition lignende Virkninger som en Trediemandsaftale, se fredeles ovfr § 5 Note 14.

²³ Jfr ogsaa Vinding Kruse i TfR 1919.184 f. Der kendes iøvrigt ogsaa

Trediemandsløfte. Selv om Aftalen gaar ud paa, at der skal erlægges en Ydelse til Trediemand, kan Forholdet være det, at alene Løftemodtageren erhverver Retten til at kræve Ydelsen erlagt — d v s at kun han kan optræde som Sagsøger —, en Ret, som han ganske vist kan overdrage til Trediemand.²⁴ Om der foreligger en Rets-handel af denne Art eller et Trediemandsløfte, maa i første Række afgøres ved Fortolkning; hvor der ikke foreligger tilstrækkelige Holdepunkter i det enkelte Tilfælde og Lovgivningen ikke undtagelsesvis har afgjort Spørgsmaalet,^{24a} maa Afgørelsen bero paa, hvad der gennemsnitlig stemmer bedst med Parternes Interesse — i de sædvanlige Tilfælde særlig Løftemodtagernes Interesse —.²⁵ En Række Eksempler paa typiske Trediemandsaftaler er anført

andre Eksempler paa, at en Erklæring kan have Retsvirkning for Trediemand uden at være bindende for Afgiveren; saaledes Fuldmagtserklæringen, jfr ogsaa Cohn Livsforsikringskravet 170.

²⁴ En saadan Retshandel kaldes undertiden en »uegentlig Trediemandsretshandel«, se f Eks Lassen I § 24 v Note 11, men derimod Cohn i TFR 1914.11. I tysk Litteratur har man brugt Udtrykket »uægte Aftale til Gunst for Trediemand«. Det maa mærkes, at enkelte Forfattere bruger Ordet Trediemandsaftale om begge Grupper. Saaledes f Eks Lundstedt, der sondrer mellem »berettigende Trediemandsaftaler« og andre, jfr om Hellwigs tilsvarende Sondring Oertmann Anm 1 foran § 328, sml ogsaa V Hvidt Bankrembourser 216 f.

^{24a} Som Eks herpaa kan nævnes TL § 39.1^o, jfr ndfr Note 48 og Lassen I § 59 Note 14, samt Forsikring af fremmed Interesse, jfr FAL § 57.1^o. Ifølge FAL § 54.1^o jfr § 55 kræves der ved Tingsforsikring ingen særlig Vedtagelse, for at Forsikringen skal omfatte fremmed Interesse. Se iøvrigt om Opfattelsen af saadan Forsikring Sindballe Forsikring for fremmed Regning 42, 44 f (før FAL), men derimod Hult Försäkring av tredje mans intresse 158 ff, der ikke anser den for en Trediemandsaftale; fremdeles Planck Anm II foran § 328. Ifølge FAL § 95 nærmer Ansvarsforsikring sig stærkt til at være en Trediemandsaftale, og endnu nærmere ved Trediemandsaftalen staar den »lovplichtige« Ansvarsforsikring, jfr SpD 1924 § 122 b.VII.3.

²⁵ Sml Sindballe Forsikring for fremmed Regning 42, 44 f. Jfr herved Lundstedt Obl I 179 ff, som anerkender disse Synspunkter for adskillige Tilfælde (183 f), men som forkaster dem for andre Tilfælde saasom Skyldovertagelse (185 ff og navnlig 220—23), idet han her vil bygge direkte paa Hensynet til Samfundsøkonomien. Efter min Opfattelse ligger de almene Interesser bag ved Reglen i *alle* Tilfælde, men ogsaa ved Skyldovertagelse fører de til i Hovedsagen at lade Parternes gennemsnitlige Interesse være afgørende. Lundstedts Bemærkninger beviser ikke det modsatte, jfr om Spørgsmaalet Lassen I § 59.III, hvor Overtagelse af Forretninger omtales ved Note 33 a.

ovenfor ved Note 3—5. Iøvrigt kan man vistnok sige, at Formodningen maa være for Trediemandsaftale, hvor Løftemodtagerens Formaål er at skabe en Forsørgelse for Trediemand.²⁶ Og naar en Person modtager en Ydelse med Forpligtelse til at afgive den til Trediemand, vil der jævnlig foreligge et Trediemandsløfte fra hans Side.²⁷ Forsaavidt Indsættelse af Penge paa en Sparekassebog, der lyder paa Trediemands Navn, indeholder et Løfte fra Sparekassen om at udbetale Beløbet til Trediemand, maa dette Løfte normalt anses for et Trediemandsløfte.²⁸

Som Løfter, der i Almindelighed ikke er Trediemandsløfter, kan nævnes Løftet til en Skyldner om at overtage eller betale hans Gæld eller om at være hans Kautionist.²⁹

Der er ikke noget i Vejen for, at Løfterne fra de to Parter i en Aftale begge er Trediemandsløfter.³⁰

²⁶ Saaledes, foruden de ovfr v Note 3 f omtalte Tilfælde, ved Forsikring mod Ulykke eller Sygdom til Fordel for Trediemand, se FAL § 122 smh m § 102.1^o, jfr fra Tiden før FAL U 1912.249 H, men modsat paa Grund af særlig Vedtagelse 1915.78. Fremdeles U 1900.599 (Indtegnning af Trediemand i Forsørgelseskasse). Se endvidere angaaende Aftaler med nogle Arvinger til Fordel for andre U 1878.594 H, 1879.270 H, 1903.205; sml ogsaa U 1887.617 H.

²⁷ Jfr som Eks U 1923.682 (Indsamling til nødlidende), 1912.249 H (Ulykkesforsikring), jfr herved Sindballe Forsikring for fremmed Regning 44 f, sml ogsaa U 1904 B.216. Der foreligger normalt et Trediemandsløfte, naar en Ting modtages i Forvaring eller til Transport med Forpligtelse til at aflevere den til Trediemand, jfr Cohn i TfR 1914.25 ff. Om Deposition af Penge til Fordel for Kreditor (Lassen I § 62.IV.2 b) se ndfr Note 46.

²⁸ Jfr Lassen I § 24 v Note 10. Derimod er Indsættelsen normalt ikke et Trediemandsløfte fra Indsætterens Side, jfr ndfr v Note 35.

²⁹ Om sidstnævnte Tilfælde H Ussing Kaution § 4 v Note 22 ff, om Gældsovertagelse Lassen I § 59.III og TL § 39.2^o; sml ogsaa U 1884.900, 1893.540. Herhen hører den Pantsætning, der sker, naar en Akkomodationsobligation overgives til en Person til Sikkerhed for hans egne eller en af ham repræsenteret Trediemands Krav paa Udstederen, jfr U 1889.155 H, 1908.74 H, ovfr § 15 v Note 36. Andre Eksempler U 1898.11 (Sagen dog ikke klart afgjort af H) og vel Tilfælde som U 1900.347; fremdeles vistnok som Hovedregel Aabning af Rembours, jfr V Hvidt Bankrembourser 216. Se iøvrigt angaaende denne Gruppe Retshandler Evaldsen 90 ff, Aagesen RR I 237 f.

³⁰ forudsat at dette Udtryk tages i saa vid Forstand som her, jfr ovfr v Note 8. Hvor C anmoder B om at give ham en Sum til Understøttelse af T og B overgiver C Beløbet, kan der foreligge dels et Trediemandsløfte fra B om, at T skal have Beløbet, dels et Trediemandsløfte fra C om at betale

Trediemandsløfter af den anden ovenfor ved Note 8—9 nævnte Gruppe er det ofte vanskeligt at skelne fra Retshandler af anden Art. Naar saaledes C overgiver B en Ydelse, for at B skal bringe den til T, eller aftaler med B, at denne kan meddele T, at C vil erlægge en Ydelse til ham, vil Forholdet ofte være det, at C slet ikke binder sig, men kun bemyndiger B til senere at binde ham overfor T. Afgørelsen maa bero paa en Fortolkning af Parternes Erklæringer. Den første Betingelse for, at der kan antages et Trediemandsløfte, er, at C's Erklæring til B er *et Løfte* om en Ydelse til Fordel for T og derfor gaar ud paa umiddelbart (d v s ved selve Erklæringen) at binde C.³¹ Dette vil i de her omhandlede Tilfælde (Gruppe 2) have Formodningen imod sig, naar B ikke er optraadt som Repræsentant for T eller som en, der uanmodet varetager dennes Interesse.³² Hvis C overgiver Penge eller andre Ting til B, for at denne skal give dem videre til T, kan der ikke antages at foreligge et Trediemandsløfte fra C,³³ medmindre der oplyses særlige Omstændigheder, saasom

Beløbet til T. Ofte vil der til at begynde med kun foreligge et Trediemandsløfte fra den ene Part, medens der, naar han erlægger Ydelsen til den anden Part, ogsaa afgives et Trediemandsløfte af denne, jfr U 1923.682. Andre Eksempler herpaa er U 1912.249 H, 1900.599.

³¹ Jfr herom ogsaa ovfr § 4.II.B. Dette Krav maa selvfølgelig opfyldes ved alle Arter af Trediemandsaftaler. Naar det særlig fremdrages ved den heromhandlede Hovedgruppe, er det, fordi det her jævnlig er vanskeligt at afgøre, om Kravet er opfyldt. I den første Hovedgruppe af Trediemandsaftaler vil der meget sjældent opstaa Tvivl paa dette Punkt — ialfald ikke hyppigere end ved andre Aftaler —. Paa den anden Side vil den Tvivl, der er nævnt ovfr v Note 24—25 med Hensyn til første Hovedgruppe, ikke opstaa i den nu behandlede anden Hovedgruppe. Dette tjener til Forklaring af Tekstens ret betydelige Afvigelse fra Lassen I 211 f.

³² Sml Lassen I 211. Se DD i Note 33 og 35 samt JU V.820 og p d a S U 1877.1191, JU 1848.704. Naar C har indsat Penge i Sparekassen paa T's Navn, vil han derfor i Alm ikke blive bundet ved at give Meddelelse herom til en anden Person, se U 1911.22 H, jfr om Forholdet til Arvingerne 1926. 582 H, 1898.82 H. Naar Aftalen gaar ud paa straks at binde C, har den dog Virkning, selv om B ikke har nogen særlig Interesse for T, jfr ovfr v Note 19—20, U 1920.955 H, 1916.664 H (Præmisserne viser ikke klart, hvilket Synspunkt Dommen bygger paa, og Resultatet kunde ogsaa tænkes begrundet ad anden Vej, se ovfr § 20 Note 77), 1900.599.

³³ Se om Tilfælde, hvor Værdipapirer eller Penge er overgivet til en anden med Paalæg om at give dem til Trediemand, U 1923.42 H (TfR 1924.63), 1905.298, 1887.325, 1874.897 (om Forholdet til Overgiverens Kreditorer);

at B har vist sig interesseret i at skaffe T en Ydelse. Normalt er C slet ikke bundet ved det foregaaede, men kan kræve Ydelsen tilbage fra B, saalænge denne ikke har erlagt Ydelsen til T eller bundet C overfor T ved at give denne Løfte om Ydelsen.³⁴ I Overensstemmelse hermed maa det antages, at C's Indsættelse af Penge paa en Sparekassebog, der lyder paa T's Navn, som Regel ikke indeholder noget Trediemandsløfte fra C.³⁵ Dernæst maa det kræves, at B forstaar C's Erklæring som et Løfte og enten accepterer det eller — hvis Løftet ikke kræver Svar — ikke afviser det.³⁶

B. Trediemandsløfters Retsvirkning.

1. *Tilbagekaldelse af Trediemands Ret.* Selv om en Aftale indeholder et Trediemandsløfte, bevarer Aftalens Parter som Hovedregel den samme Raadighed over det stiftede Retsforhold, som de vilde have, hvis Aftalen ikke indeholdt et Trediemandsløfte.³⁷ De

fremdeles om Tilfælde, hvor det modtagne først skulde gives videre efter Giverens Død, U 1915.546 H, 1921.28 H, 1910.664 (Sparekassebog), 1886.766, 1880.345. Se p d a S om Tilfælde, hvor Modtageren var interesseret i at skaffe T Ydelsen eller det aftaltes, at Løftegiveren skal bindes, Schl I.254, U 1884.94 H, 1889.858, og om Sparekassebøger U 1916.664 H (Note 32), 1907.654, jfr ogsaa 1890.575. Afvigende U 1880.345, der kræver Mandat til at modtage paa T's Vegne.

³⁴ B vil ikke altid have Fuldmagt hertil.

³⁵ Det foretagne er normalt slet ikke Udtryk for nogen Vilje til at binde sig til Fordel for T. Jfr Bentzon AR 209. Hermed stemmer de talrige DD, der statuerer, at saadan Indsættelse ikke gør T til Ejer af Sparekassebogen, se U 1899.904 H (overfor Dødsbo), 1910.664, 1886.635 (senere Erhverver), Schl II.308 (Indsætteren selv ikke bundet). Sml ogsaa U 1915.546 H, 1901.28 H, 1908.306, 1892.104 H. Afvigende maaske JU 1864.779, jfr ogsaa 1863.70 (overfor Arvinger), GDS i U 1884.416. P d a S bindes Indsætteren, hvis hans Aftale med Sparekassen bestemmer dette. Det er navnlig antaget, at han bindes, hvis Aftalen med Sparekassen afskærer ham fra fremtidig at raade over det indsatte Beløb og fra at tilbagekalde Indsættelsen, se U 1918.358, 1871.250, jfr ogsaa 1900.599 (Forsørgelsesbeviser) og modsætningsvis 1915.546 H, 1901.28 H, Schl II.308.

³⁶ Det kan næppe udelukke C's Bundethed, at B, der modtager et Løfte pr Brev, ved Læsningen nærer det Forsæt ikke at ville have noget dermed at gøre, saafremt B ikke tilkendegiver C sit Forsæt.

³⁷ U 1914.652 H, 1903 B.199, 1918.678, 1910.303, 1873.370 og DD i Note 35; Torp i TfR 1890.40 ff, Cohn i TfR 1914.55 ff, Stang I² 307 ff, Thomle Gjældsøvertagelse 37 ff, Lundstedt Tredjemansaftal 236 ff. Saaledes ogsaa C c 1121 og OR 112 (se dog ndfr Note 49); noget snævrere BGB 328.2^o, se Planck Anm 2, jfr dog § 331 Anm 1.a, Oertmann § 331 Anm 4.

kan ophæve eller forandre Trediemands Ret uden hans Samtykke. Dette er en naturlig Følge af, at Løftemodtagerne gennemsnitlig ikke har nogen Interesse i at blive bundet i Forhold til Trediemand ved selve Aftalen med Løftegiveren. Den, der har modtaget et Trediemandsløfte, kan derfor eftergive Løftegiveren hans Forpligtelse.³⁸ Hvis Trediemandsløftet er Led i en gensidig bebyrdende Kontrakt, kan Modtageren af Løftet under samme Betingelser som, hvor Aftalen ikke indeholder noget Trediemandsløfte, hæve Aftalen og kræve sin Ydelse tilbage. Han kan ligeledes under sædvanlige Betingelser ensidig bringe Kontraktsforholdet til Ophør paa andre Maader, f Eks opsiges Forholdet eller — hvor det drejer sig om en Livsforsikringskontrakt — afbryde Forholdet og kræve Genkøbsværdien udbetalt.^{38a} I mange Tilfælde kan han ogsaa ved en ny Retshandel, f Eks en Erklæring til Løftegiveren, bestemme, at Ydelsen skal erlægges til ham selv eller til en ny Trediemand. — Saafremt Aftalen ikke ordner dette Punkt,³⁹ maa denne Beføjelse normalt tilkomme ham, dersom Ydelsen efter sin Beskaffenhed kan erlægges til andre og Løftemodtageren maatte antage, at det var uden væsentlig Betydning for Løftegiveren, hvem han skulde erlægge den til.⁴⁰ — De Forandringer af Retsforholdet, som Løftemodtageren ikke kan gennemføre paa egen Haand, kan gennemføres ved Aftale mellem ham og Løftegiveren.^{40a}

³⁸ Hertil udkræves der ikke Samtykke fra Løftegiveren, jfr Lassen I § 24 Note 13, Cohn i Tfr 1914.41 f, Livsforsikringskravet 167, FAL § 56.1^o.

^{38a} Jfr FAL § 108.1^o.

³⁹ Løftemodtagerens Beføjelse til paa egen Haand at træffe saadanne Bestemmelser kan selvfølgelig være afskaaret ved Aftalen. Dette faar særlig Betydning ved Aftaler, der indeholder Trediemandsløfter fra begge Parter, jfr ovfr Note 30. I Tilfælde som det der omtalte kan B ikke ophæve den Ret for T, som er stiftet ved B's eget Løfte, og derfor ikke kræve, at C skal tilbagebetale ham Beløbet. Hertil maa der ialfald (jfr ndfr v Note 53) kræves en Aftale med C, jfr om dette Punkt Torp Tfr 1890.44 f, Lassen I § 24 Note 13.

⁴⁰ Jfr U 1914.652 H. Der maa her anlægges lignende Synspunkter som ved Transport, jfr Lassen I § 51.II. Sml Ung E 811. En saadan Beføjelse har Forsikringstageren ved Livsforsikring, se FAL § 102, jfr SpD 1924 § 123 a.V.5. U 1919.38 beror paa, at Faderen ikke var Forsikringstager, men havde tegnet Forsikringen i Barnets Navn.

^{40a} Ligeledes kan *Løftegiveren* som Regel under sædvanlige Betingelser hæve sin gensidige Kontrakt med Løftemodtageren. I særlige Tilfælde kan hans Ret hertil dog være begrænset, se som Eks FAL § 87.1^o.

Det antages af vore Forfattere, at en Bestemmelse i Aftalen om, at Trediemands Ret skal være uigenkaldelig, ikke afskærer Parterne fra at berøve ham Retten.⁴¹ Herfor kan ogsaa anføres, at Parterne vanskelig kan tænkes at have nogen anerkendelsesværdig Interesse i at kunne skabe en uigenkaldelig Ret for Trediemand; selv om Løftemodtageren har Interesse i straks at binde sig til at skaffe T en Formuefordel, fyldestgøres denne Interesse normalt, ved at han binder sig dertil overfor *Medkontrahenten* (Løftegiveren). Og Hensynet til Trediemand har lige saa lidt Vægt her som Hensynet til den, hvem en Person vil tillægge en Ret ved at nedskrive en Erklæring i Ensomhed.⁴²

En Ret, der hverken kan berøves ham af Løftemodtageren eller ved Overenskomst mellem denne og Løftegiveren, faar Trediemand, naar Løftemodtageren har lovet ham ikke at tilbagekalde den Disposition, han har truffet til hans Fordel.⁴³ Et saadant Løfte kan med Virkning afgives forud for Trediemandsløftet. Undertiden — men ikke i Almindelighed⁴⁴ — vil et saadant Løfte ligge i en Meddelelse til Trediemand om Trediemandsaftalens Indgaaelse, og efter Omstændighederne kan Løftegiveren antages at have Fuldmagt fra Løftemodtageren til at afgive Løftet.⁴⁵ Dernæst maa Trediemands Ret være uigenkaldelig i de særlige Tilfælde, hvor en »ensom Viljes-

⁴¹ Se Torp i TfR 1890.41 f, Cohn i TfR 1914.57 f, Lassen i TfR 1888.477 f, jfr ogsaa FAL § 102.2^o. Modsat Lundstedt I c 236 ff, jfr 202, i Overensstemmelse med BGB 328.2^o, Ehrenzweig § 319.I.2; se ogsaa tildels Hagerup i TfR 1894.56 f, 1912.199 f, Thomle Gjældsovertagelse 40 Note 3.

⁴² Jfr Lassen I § 24 v Note 21 og ovfr § 5.

⁴³ Jfr U 1890.575 H, 1893.1049; sml 1898.160 (Overlevering af Sparekassebog), 1894.1311. Fremdeles U 1903.205, der — formentlig med Urette — antager, at Tinglæsning af en Obligation gjorde T's Ret uigenkaldelig; sml herom Vinding Kruse ER III 996, jfr 995 om Servituter. Om Livsforsikring se FAL § 102.2^o. Løftemodtageren vil dog jævnlig vedblive at være legitimeret til at træffe Aftaler med Løftegiveren om Forholdets Ændring og Afvikling; sml om Forsikring af fremmed Interesse FAL §§ 56, 57.

⁴⁴ Jfr U 1903 B.199, 1910.303 og særlig om Indsættelse paa Sparekassebog U 1899.206, 1893.595, jfr ogsaa 1899.551 H, 1898.82 H (Indsætterens Arvinger ikke bundet), 1918.690 (Ægtefællen). Selv en Overleverelse af Sparekassebogen til den, paa hvis Navn den lyder, vil ikke altid gøre hans Ret uigenkaldelig, se U 1892.104 H.

⁴⁵ Det er klart, at Løftegiveren ved Løfte til Trediemand kan paadrage sig Forpligtelser, som gaar ud over dem, der følger af Trediemandsløftet, og bestaar, selv om Trediemandsaftalen omgøres, jfr Stang I² § 23.V.

erklæring« fra Løftemodtagerens Side vilde være bindende for ham.⁴⁶ Hvor Lovgivningen paalægger en Person Pligt til at tegne Forsikring til Fordel for Trediemand, maa det antages, at denne erhverver en uigenkaldelig Ret, naar Forsikringsbegivenheden indtræffer.⁴⁷ I enkelte andre Tilfælde hjemler Lovgivningen ligefrem Trediemand en uigenkaldelig Ret.⁴⁸ Efter nogle fremmede Lovgivninger er Tilbagekaldelse udelukket, naar Trediemand har »accepteret« Retten.⁴⁹ Dette ses der ingen Grund til at antage i dansk Ret. End mindre kan det i Almindelighed udelukke Tilbagekaldelse, at Trediemand faar Kundskab om Trediemandsløftet. Men hvor Tilbagekaldelsen ikke giver Løftemodtageren Krav paa nogen Ydelse, bør det vistnok ikke sjældent antages, at Opløsning er udelukket.⁵⁰

⁴⁶ Jfr herom ovfr § 5. Se som Eksempler U 1920.621, 1882.1008. En mere speciel Regel i samme Retning opstiller Lassen I § 24 v Note 22 a. Som andre Eksempler kan maaske nævnes Deposition til Fordel for Kreditor i Nationalbanken eller hos Fogden i Henhold til Rpl § 583; i disse Tilfælde synes det dog naturligere at antage et legalt Repræsentationsforhold.

⁴⁷ Saaledes ved lovpligtig Ulykkesforsikring og Brandforsikring af Medhjælperes Ejendele i Henhold til Mhjl § 10. Et lignende Retsforhold opstaar ved lovpligtig Ansvarsforsikring, jfr SpD 1924 § 122 b.VII.3.

⁴⁸ Ved Aftale om Overtagelse af Pantegæld i de i TL § 39.1^o omhandlede Tilfælde er Panthaverens Ret uigenkaldelig, saasnart den er stiftet (nemlig ved Tinglysning af ubetinget Adkomst for Erhververen). Ved Brandforsikring af fast Ejendom i de Foreninger, der falder ind under L 47 12 April 1889, kan Panthaverens Ret ikke engang opløses før Forsikringsbegivenheden, se Lovens § 1 f. Se fremdeles FAL § 57 (hvorom ndfr Note 50) og § 95.

⁴⁹ Saaledes C c 1121, OR 112.

⁵⁰ Saaledes er Forholdet efter Forsikringsbegivenhedens Indtræden ved Forsikring af fremmed Interesse efter FAL § 57, jfr ogsaa Sindballe I c 42, 45 og dertil Hult I c 65 ff. Sml ogsaa FAL § 95 om Ansvarsforsikring. Lassen antager yderligere, at naar Trediemandsaftalen er af en saadan Beskaffenhed, at det stiller sig som noget aldeles abnormt, at Løftemodtageren skulde ønske at opløse Trediemands Ret, saa at Trediemand, naar han kommer til Kundskab om Retshandlen, kan forudses faktisk at ville stole paa, at Retten definitivt tilkommer ham, vil vistnok undertiden Tro og Love kræve, at Løftemodtageren ved Retshandlens Indgaaelse lægger for Dagen, at han ønsker at fastholde Beføjelsen til at opløse, saa at Trediemands Ret i Mangel af saadant Forbehold bliver uopløselig, naar han erholder Kundskab om Retshandlen. Som Eks anfører Lassen det Tilfælde, at Sælgeren af en Ting, af Velvilje mod en tidligere Ejer, ved Salget forbeholder denne en Genkøbsret. Her bør man vistnok antage Uigenkaldelighed ligesom i det beslægtede Tilfælde, Lundstedt nævner i Obl I 182.

I visse særlige Tilfælde bortfalder Tilbagekaldelsesretten ved Løftemodtagerens Død.⁵¹ Fremdeles maa Trediemands Ret blive uigenkaldelig, naar Løftemodtageren ikke har genkaldt den overfor ham, forinden han har oppebaaret Ydelsen.⁵²

Allerede af det anførte følger det, at Trediemands Ret ofte er uopløselig, hvor Løftemodtagerens Rolle alene har været at optræde som en Slags *negotiorum gestor* for Trediemand. For disse Tilfælde bør man maaske opstille det som den almindelige Regel, at Løftemodtageren ikke kan tilbagekalde Trediemands Ret.⁵³

I de sædvanlige Tilfælde, hvor Ydelsen virker som en indirekte Ydelse fra Løftemodtageren (A), maa T's Ret, selv om den iøvrigt er uigenkaldelig, kunne ophæves af A, naar han vilde have haft Ret til at ophæve Retten, dersom den var begrundet ved hans eget Løfte

⁵¹ Næmlig i de særlige Tilfælde, hvor Tilbagekaldelsesretten ikke kan udøves af Løftemodtagerens Arvinger og Kreditorer, jfr ndfr og Lassen I 216.

⁵² Maaske bør endelig Dom over Løftegiveren have samme Virkning; saaledes Lassen I § 24 v Note 23 a, Thomle Gjældsøvertagelse 89, sml Stang I² § 23 Note 47.

⁵³ Jfr U 1929.194, der dog ogsaa kan hvile paa Værgemaalssynspunktet; se ogsaa Goos II 223. Modsat N Lassen 48 Note 1 og Jul Lassen, se navnlig Lassen I § 24 v Note 36. Der tænkes ikke alene paa de særlige Tilfælde, som Torp omtaler i TfR 1890.15 under Nr 3 i Slutn, men paa alle Tilfælde af den ovfr v Note 9 omtalte anden Gruppe af Trediemandsløfter. Her er det vistnok den overvejende Anskuelse i Udlandet, at Trediemands Ret er uigenkaldelig, jfr Thomle I c 36, Lundstedt Trediemanssaftal 202 f, Windscheid § 74 Note 4 b, se ogsaa ndfr v Note 98. Den Grund, hvorpaa Lassen støtter Løftemodtagerens Opløsningsret, nemlig at Trediemands Ret er tillagt ham af Hensyn til Løftemodtagerens Interesse, passer utvivlsomt ikke paa disse Tilfælde, hvor det ofte er Løftegiverens Interesse i at skaffe Trediemand Ydelsen, der er den drivende Kraft. Da Ydelsen ikke økonomisk hidrører fra Løftemodtagerens Formue, kan der ialfald ikke være Tale om at give ham Ret til at kræve Ydelsen erlagt til sig selv. Opløsningsretten kunde kun være en Ret til at eftergive Løftegiverens Forpligtelse. Men der er aabenbart ikke saa stærke Grunde til at give Løftemodtageren en saadan Opløsningsret, og han kunde misbruge den i egen Interesse, idet han betingede sig Vederlag for Eftergivelsen. Paa den anden Side kan det være naturligt at indrømme Løftemodtageren en vis Adgang til at afgøre, om T skal have Retten. — Den, der ved offentlig Indsamling søger at skaffe en Understøttelse til T, bør ikke nødsages til at udbetale T hele det indkomne Beløb, saafremt det er større end paakrævet. — Men dette Hensyn fyldestgøres vistnok tilstrækkeligt ved at tillægge ham en »Afslagsret«, d v s en Beføjelse til at afvise de ham tilbude Beløb.

til T. Hvis Ydelsen saaledes skulde virke som Betaling af en formentlig Fordring, der i Virkeligheden ikke bestod, maa A kunne ophæve T's Ret, ja, hvis Ydelsen er erlagt, efter Omstændighederne gøre *condictio indebiti* gældende.⁵⁴

Tilbagekaldelsesrettens Karakter har været meget omtvistet. Diskussionen har navnlig taget Sigte paa Livsforsikring til Gunst for Trediemand.^{54a} Paa dette Felt er Reglerne om Tilbagekaldelse nu i Hovedlinierne fastslaaet ved FAL 15 April 1930. Ifølge § 102.2^o gaar Forsikringstagerens Tilbagekaldelsesret ikke over til hans Arvinger eller Dødsbo, og § 116 medfører, at den heller ikke kan udøves af hans Kreditorer. En begrænset Adgang til at berøve den begunstigede Trediemand Retten er dog tillagt Tvangsarvinger (§ 104.2^o) og Konkursboet (§ 117); men Konkursboets Ret har ingensomhelst Tilknytning til Forsikringstagerens Tilbagekaldelsesret, idet Boets Ret er den samme, selv om Tilbagekaldelsesretten var opgivet (§ 117.3^o).^{54b}

Disse Regler kan imidlertid ikke overføres paa Trediemandsretshandler i Almindelighed. De maa søge deres Begrundelse i, at Livsforsikring normalt tjener et nyttigt Forsørgelsesøjemed, og de er derfor Udtryk for, at Samfundsmagten begunstiger Livsforsikringens Udbredelse. Undersøgelsen af Reglerne om Trediemandsaftaler i Almindelighed har imidlertid for en stor Del fortrinsvis taget Sigte netop paa Livsforsikring, og dette har formentlig været medvirkende til, at den ældre Lære kom ind i et urigtigt Spor.

Det antoges af nogle ældre Forfattere, at Løftemodtagerens Bøjelse til at tilbagekalde Trediemands Ret i Almindelighed ikke var en egentlig til hans Bo hørende Formuerettighed, og at den derfor normalt ikke kunde gaa over til hans Kreditorer og Arvinger.⁵⁵

⁵⁴ Sml Ussing i SpD I 32 (jfr ogsaa om Afkræftelse 45 f), Oertmann Anm 2 a foran § 328.

^{54a} Se Henvisningerne i Note 55 og 56.

^{54b} Efter FAL §§ 122, 123 er Trediemands Stilling endnu bedre ved Ulykkes- og Sygeforsikring.

⁵⁵ Jfr Torp i TfR 1890.49 ff (dog med Forbehold af Reglerne om Døds-gaver og om Afkræftelse), Lassen I² § 24 v Note 16. Man fandt en Støtte herfor i den ved FAL § 133 ophævede KL § 27; men dette var ubegrundet, se N Cohn i TfR 1914.63 f, Livsforsikringskravet 149 ff, H Ussing i U 1917 B.248 f (Bemærkningen om Mot 249, 3 Stk er unøjagtig, se Cohn Livsforsikringskravet 155 f).

Denne Anskuelse maa dog anses for urigtig.⁵⁶ Hvor Løftemodtageren har Beføjelse til at bestemme, at Ydelsen skal erlægges til ham selv, er dette særlig klart, da det er en almindelig Grundsætning i dansk Ret, at Arvinger og Kreditorer ikke bindes ved Dispositioner, der ikke binder den paagældende selv.⁵⁷ Men Retten kan i Almindelighed heller ikke være »personlig« i de Tilfælde, hvor Løftemodtageren har Ret til at opløse Trediemandsaftalen og kræve sin Ydelse eller Dele deraf tilbage, som f. Eks. hvor den, der har tegnet Forsikring af Trediemands Interesse, har Ristornoret.⁵⁸ Ved flere Arter af Trediemandsaftaler kan det vel gennemsnitlig antages at stemme med Parternes Interesse at afskære Kreditorer og Arvinger fra at tilbagekalde Trediemands Ret; men en Vedtagelse herom vil som Hovedregel ikke være gyldig.⁵⁹ Derimod bør det snarere anerkendes, at Tilbagekaldelsesretten er »personlig« i de Tilfælde, hvor Løftemodtageren selv ikke har Ret til at kræve noget, naar han tilbagekalder Trediemands Ret,⁶⁰ og han heller ikke kan bestemme, at Ydelsen

⁵⁶ Den bekæmpedes af Bentzon Arveret 1910 207 ff, AR² 208 ff og i U 1917 B.234, 238, SvJT 1919.173 ff; N Cohn i TfR 1914.62 f, Livsforsikringskravet 285 ff; Ussing i U 1917 B.247 f, Lassen I § 24 v Note 13.

⁵⁷ Jfr Cohn Livsforsikringskravet 81, Torp I c 54 f. Sætningen er anerkendt ved en Række Domme for Tilfælde, hvor Penge var indsat i Sparekasse paa Trediemands Navn, se U 1899.904 H, jfr ogsaa 1926.582 H, 1898.82 H, 1915.546 H, 1901.28 H, 1910.664. Samme Regel maa gælde om Fragtaftaler og maatte gælde om Livsforsikring, forsaavidt der ikke gjordes Undtagelse ved positiv Lovbestemmelse — som FAL §§ 102 og 116, jfr ovfr v Note 54 b — eller paa Grund af Forsørgelsesøjemedet; jfr Vinding Kruse i TfR 1919.208, Cohn Livsforsikringskravet 301, 441 ff. Flere DD ses dog paavirket af den ældre Lære, se U 1902.176, 1894.1355 og vistnok Præmisserne i 1904 B.266, 1907.794, jfr ogsaa om Ulykkesforsikring U 1891.242. — Faktisk var alle disse Forsikringer dog tegnet i Forsørgelsesøjemedet; om Dommene se iøvrigt Cohn Livsforsikringskravet 164 f, 377 ff. — Dog synes det allerede før FAL at have været velbegrundet ikke at kræve Testamentsform ved Livsforsikring, se U 1909.794, Vinding Kruse i TfR 1919.185, 209 f, Cohn Livsforsikringskravet 288. Se iøvrigt Stang I² § 23 Note 43, Undén i SvJT 1917.103 f.

⁵⁸ Der tænkes her paa Skadeforsikring. Trediemands Ret bliver i disse Tilfælde først uigenkaldelig ved Forsikringsbegivenhedens Indtræden, og dette hænger sammen med særlige forsikringsmæssige Synspunkter, jfr ovfr Note 50. Mod Teksten Torp I c 54.

⁵⁹ Jfr herom Lassen I § 51.II.

⁶⁰ Jfr om Ulykkesforsikring FAL §§ 122, 123. I de i Teksten nævnte Tilfælde bliver Trediemands Ret iøvrigt ofte uigenkaldelig, jfr ovfr v Note 50.

skal tilfalde en ny Trediemand.⁶¹ Hans Kreditorer og Arvinger kunde vel ofte have Interesse i at erhverve Tilbagekaldelsesretten, idet de ved Forhandling med Løftegiveren kunde bevæge ham til at give dem Vederlag for Tilbagekaldelsen; men denne Betragtning kan næppe i Almindelighed føre til at indrømme dem Beføjelsen, hvor dette vilde være i Strid med Aftalen eller Løftemodtagernes gennemsnitlige Interesse.

2. Om Løftemodtageren selv kan sagsøge Løftegiveren til at erlægge Ydelsen til Trediemand, maa i første Række afgøres ved Fortolkning.⁶² I Mangel af særlige Holdepunkter maa Beføjelsen tillægges ham i alle de Tilfælde, hvor Ydelsen kan karakteriseres som en indirekte Ydelse fra ham til Trediemand.⁶³

3. Saalænge Trediemand ikke har tilegnet sig (»accepteret») den ham tillagte Ret, maa han kunne afvise den med den Virkning, at han stilles, som om han aldrig havde haft den.⁶⁴ Hvornaar Trediemand kan kræve Ydelsen erlagt, beror i første Række paa en Fortolkning af Aftalen. Inden Forfaldstiden kan Trediemand i Almindelighed ikke optræde som Kreditor overfor Løftegiveren; men ligesom denne Regel kan fraviges ved særlig Bestemmelse i Aftalen, maa der efter Omstændighederne ved deklaratorisk Retsregel kunne tillægges ham visse Beføjelser allerede inden Forfaldstiden.⁶⁵

4. Det har været meget omtvistet, om Trediemand erhverver en

⁶¹ Se Eksemplet hos Vinding Kruse i TfR 1919.214.

⁶² Se DD i U 1878.928 H, 1907.201, 1888.962, jfr Torp i TfR 1890.36, BGB 335. Stang I² 298 med Note 14 udtaler, at Løftemodtageren altid har denne Ret; men Stang sigter kun til de ndfr v Note 63 omhandlede Tilfælde.

⁶³ Saaledes U 1878.928 H. Beslægtet Lundstedt Tredjemansaftal 231 ff.

⁶⁴ Jfr Stang I² 313 f. Hvilken Virkning Trediemands »Afslag« iøvrigt har, maa bero paa Omstændighederne, jfr Stang I² 310. Hvor Løftemodtageren har Beføjelse til at udpege en ny Trediemand, bevarer han denne Beføjelse. Trediemands Retserhvervelse er ikke betinget af, at han afgiver Accept inden en vis Frist, medmindre dette undtagelsesvis fremgaar af Aftalen; i saa Fald vil det normalt være et i Fortsættelse af Trediemandsaftalen afgivet Tilbud til Trediemand, der accepteres.

⁶⁵ Saaledes maaske en subsidiær Ret til at anmelde Fordringen i Løftegiverens Konkurs- eller Dødsbo, forsaavidt Løftemodtageren ikke selv anmelder den; herimod for Livsforsikring Cohn Livsforsikringskravet 221. Se fremdeles Sindballe Forsikring for fremmed Regning 41 f og om Spørgsmaalet i det hele Cohn Livsforsikringskravet 213, Vinding Kruse i TfR 1919. 201, 211 ff.

»Ret« ved selve Aftalen, eller hvornaar han kan siges at erhverve en Ret.⁶⁶ Besvarelsen af dette Spørgsmaal afhænger af, hvorledes man udformer Begrebet Ret (= Rettighed, subjektiv Ret); men Spørgsmaalet skal ikke undersøges nærmere paa dette Sted, da de praktiske Retsspørgsmaal i dansk Ret⁶⁷ kan og bør løses uafhængigt af saadanne Begrebsbestemmelser. Dette gælder navnlig Spørgsmaalet, om Trediemands Arvinger erhverver Ret til Ydelsen, hvis Trediemand dør inden dens Forfaldstid, og om Trediemands Kreditorer inden Forfaldstiden kan søge Fyldestgørelse i hans Ret.⁶⁸ Hvor Ydelsen har Karakteren af en Gave til Trediemand fra Løftemodtageren, maa disse Spørgsmaal i Almindelighed besvares benægtende,⁶⁹ men Afgørelsen maa ogsaa her bero i første Række paa Fortolkning, i anden paa, hvad der gennemsnitlig stemmer med Løftemodtagernes Interesse.

C. Ugylldighed. Afkræftelse.

Om Ugylldighedsreglernes Anvendelse paa Trediemandsløfter⁷⁰ udtaler Aftl sig ikke særlig; dens Regler i Kap 3 gælder ogsaa for dem. Som Hovedregel kan Trediemand ikke erhverve Ret, naar Løftet er uforbindende overfor Løftemodtageren. Forsaavidt Ugylldighed er betinget af ond Tro, bliver Løftet altsaa ugyldigt, naar *Løftemodtageren er i ond Tro*.⁷¹ Hvis f Eks A ved Svig har fremkaldt

⁶⁶ Se herom Stang I² 312 f, Cohn Livsforsikringskravet 209 ff, Vinding Kruse i TfR 1919.197 ff, jfr ogsaa ndfr v Note 82 ff. Lassen I § 24 Note 14 nøjes med at udtale, at der ikke er Grund til at nægte Trediemands Retsstilling Karakteren af en Ret, fordi Løftemodtageren kan tilbagekalde sin Disposition til Fordel for Trediemand; dette stemmer med Fremstillingen ovfr § 17.I ved Note 2 b, jfr ogsaa Cohn i TfR 1914.54, Undén i SvJT 1917. 102 f, BGB 328.2^o; afvigende Aagesen 330 Noten, RR I 231.

⁶⁷ Anderledes i tysk Ret, da BGB 328.2^o og 331 netop giver Regler om, hvornaar Retten erhverves.

⁶⁸ Jfr om Livsforsikring FAL § 106, § 116.1^o, Cohn Livsforsikringskravet 215 f, Undén I c, Stang I² § 23 Note 53.

⁶⁹ Sml SpD I § 77 v Note 95.

⁷⁰ Torp i TfR 1890.56 ff, Cohn i TfR 1914.16 f, 67 ff, Stang I² § 23.VII, Lundstedt Tredjemansaftal 243 ff, Aftl n Mot 66, Almén AvtI 149; BGB 334, Oestr 882.2^o.

⁷¹ U 1890.161. »Den, til hvem Erklæringen er afgivet« betegner i Aftl §§ 29 ff ikke Trediemand, men Løftemodtageren; ved disse Ord sigtes der i Aftl §§ 29—31 slet ikke til Trediemandsaftaler, men til det Tilfælde, at Løftet afgives til en anden end den, der anvendte Tvangen eller Svigen.

et Trediemandsløfte til sig fra Y, erhverver Trediemand ingen Ret, selv om han er i god Tro. Trediemand maa derfor finde sig i den Indsigelse, at en Forsikringsaftale er uforbindende for Forsikreren paa Grund af urigtige Risikooplysninger.⁷² *Trediemands onde Tro* kan i Almindelighed ikke udelukke hans Retserhvervelse i de Tilfælde, hvor Ydelsen maa betragtes som en indirekte Ydelse til ham fra Løftemodtageren.⁷³ Hvor Løftemodtageren derimod kun optræder som uanmodet Forretningsfører for Trediemand ved Istandbringelse af Aftalen,⁷⁴ maa Trediemands onde Tro vistnok have samme Betydning som Fuldmagtsgiverens ved Retshandler, der er afsluttet af hans Fuldmægtig.⁷⁵

Om Løftegiveren, der *har erlagt Ydelsen* til T, kan kræve Ydelsen tilbage fra denne (gøre *condictio indebiti* gældende), naar det viser sig, at Trediemandsaftalen ikke var bindende for ham, beror paa Trediemandsaftalens Art. Hvor den indeholder en indirekte Ydelse fra Løftemodtageren til T, kan Yderen i Almindelighed ikke søge Ydelsen tilbage fra T.⁷⁶ I de øvrige Tilfælde maa *condictio indebiti* kunne ske efter almindelige Regler.

Hvor Ydelsen er en indirekte Ydelse fra Løftemodtageren til T, maa den endelig i Almindelighed kunne afkræftes af Løftemodtagerens Konkursbo under samme Betingelser som en direkte Ydelse fra Løftemodtageren til T.⁷⁷

⁷² Jfr (den nu ophævede) Sølov § 242 og SpD 1924 § 122 b.III.3.a; herfra gøres der dog Undtagelse i særlige Tilfælde, hvor Lovgivningen vil sikre Trediemands Ret, saaledes ved lovpligtig Ansvars- og Ulykkesforsikring samt tildels ved Brandforsikring, se FAL § 86.

⁷³ Jfr tidligere Sølov § 242. Trediemands Ret kan dog formindskes eller bortfalde, naar han har fremkaldt Løftet ved et Forhold, der paadrager ham Erstatningsansvar. Videre gaar BGB 123, jfr Planck Anm IV.

⁷⁴ Der sigtes til den ovfr v Note 9 omtalte anden Gruppe af Trediemandsaftaler. Jul Lassen antog, at Trediemands onde Tro fik Betydning, hvor Løftemodtageren ved Retshandlen alene tilsigtede at tjene Trediemands, ikke sine egne Interesser. Se dertil Cohn i Tfr 1914.16 f.

⁷⁵ Jfr herom ndfr v Note 95—96.

⁷⁶ Jfr Planck Anm III.3.b foran § 328. Derimod maa Y normalt kunne gøre *condictio indebiti* gældende mod A, jfr Cohn i Tfr 1914.15, Planck I c; fremdeles kan A efter Omstændighederne gøre *condictio indebiti* gældende mod T, jfr ovfr v Note 54. Saafremt samtidig Y vilde have *condictio indebiti* mod A og A mod T, maa Y vistnok have *condictio indebiti* mod T, jfr Planck Anm II.2.d, Anm III i Slutn foran § 328.

⁷⁷ Se om Anvendelsen af KL § 26 Ussing i SpD I § 77.V.C, hvorved dog

D. Konstruktionen.

Den herskende Opfattelse gaar ud paa, at Trediemands Ret hviler paa selve Trediemandsaftalen, idet Retten skabes umiddelbart ved selve denne Aftale (eller Trediemandsløftet), altsaa uden at der kræves nogen yderligere Retshandel dertil, samt at Trediemands Ret er en ny Ret, der opstaar for ham, og ikke en Ret, der først har tilhørt Løftemodtageren og fra denne er overgaaet til Trediemand. Denne Lære har man kaldt *Kreationsteorien*.⁷⁸

En Række Forfattere har imidlertid hævdet, at Trediemands Ret maa betragtes som *afledet fra Løftemodtagerens Ret*, idet Retten først erhverves af Løftemodtageren og af ham atter overføres til Trediemand (*Derivationsteorierne*).⁷⁹ — De Forfattere, der opstiller disse Teorier, begrænser i Reglen Trediemandsretshandlens Begreb til de Tilfælde, hvor der iværksættes en indirekte Ydelse fra Løftemodtageren til Trediemand; det er ogsaa klart, at Teorierne ikke passer udenfor dette Omraade. — Blandt de forskellige Afskygninger af disse Teorier skal kun nævnes den, der herhjemme er hævdet af *N Cohn*.⁸⁰ Efter den maa Trediemandsaftalen opløses i to Bestanddele, en Retshandel, hvorved Retten tillægges Løftemodtageren, og en ensidig Disposition — eller med den ovfr i § 5 omtalte Udtryksmaade: en ensom Viljeserklæring — fra denne, hvorved Retten overføres til Trediemand.

Baggrunden for denne Konstruktion er den Opfattelse, at der ved

mærkes, at Bemærkningerne om Livsforsikring er forældede efter FAL; jfr fremdeles Torp i TfR 1890.12 f, 52 f, Planck Anm III.3.b foran § 328, Jaeger § 32 Anm 24 ff.

⁷⁸ Se om dens Historie Lundstedt Tredjemansafstal 54 ff, Cohn Livsforsikringskravet 71 ff, 135 ff; til Listen over dens Tilhængere kan føjes Ekström i TJFF 1913.302 ff. De Sætninger, Cohn opstiller S 71, er kun en enkelt Udformning af Kreationsteorien; denne behøver ikke at indbefatte saa meget, jfr Vinding Kruse i TfR 1919.178 ff.

⁷⁹ Se Henvisningerne hos Cohn Livsforsikringskravet 75, Lundstedt Tredjemansafstal 32 ff, 165 ff samt følgende Note.

⁸⁰ Først i TfR 1914.38 ff, senere i Livsforsikringskravet navnlig 166—171, 213 f; se dertil Vinding Kruse i TfR 1919.190 ff, 197 ff, Stang I² § 23.IX. En tilsvarende Konstruktion er hævdet af Stammler Schuldverhältnisse 171 ff, jfr ogsaa Baudry-Lacantinerie XII Nr 145 ff. Ogsaa Lundstedt har forsvaret en »härledningsteori« i Tredjemansafstal 165 ff; men den der opstillede kunstige Konstruktion kan han næppe selv anerkende efter sine Udtalelser i Obligationsbegreppet I 179 ff.

Trediemandsretshandler altid foregaar *en dobbelt Formueovergang*: Ydelsen gaar fra Løftegiverens Formue over i Løftemodtagerens og fra dennes atter over i Trediemands. Heri er der utvivlsomt noget rigtigt. Som angivet ovfr ved og i Note 6 virker Ydelsen ind dels paa Mellemværendet mellem Y og A, nemlig som en Ydelse til A, dels paa Mellemværendet mellem A og T, nemlig som en Ydelse til T. Forsaavidt A har den fulde Raadighed over Fordringen mod Y, giver det ogsaa et godt Billede af Stillingen at sige, at Fordringsretten indtil videre hører til A's Formue. Men Udtryksmaaden bliver misvisende i andre Tilfælde.⁸¹

Konstruktionens Værdi maa iøvrigt bero paa, om den giver en i Hovedsagen rigtig Sammenfatning af dansk Rets Regler, eller med andre Ord, om dens Konsekvenser i det væsentlige stemmer med dansk Ret. Dette Spørgsmaal maa vistnok besvares benægtende; men et helt afgørende Svar kan næppe gives endnu, fordi der paa adskillige Punkter er Uklarhed om Reglerne saavel om Trediemandsretshandler som om »ensomme« Viljeserklæringer.

Cohns Hovedsætning gaar ud paa, at den i Trediemandsaftalen liggende Disposition fra Løftemodtageren principielt ikke har større Retsvirkninger end andre »ensomme« Dispositioner.⁸² Denne Sætning er næppe rigtig. Hvis den var gældende, kunde f Eks Trediemands Beføjelse til ved Sagsanlæg i eget Navn at indtale Ydelsen hos Y kun anerkendes i det Omfang, hvori Beføjelsen fulgte af Reglerne om Fuldmagt.⁸³ Men heraf vilde følge, at Trediemands Beføjelse faldt bort dels ved Løftemodtagerens Umyndiggørelse, hvilket næppe bør antages, dels ved hans Konkurs, hvilket ikke altid bør antages, dels endelig ved hans Død, ialfald naar Testamentsformerne ikke var iagttaget.⁸⁴ Fremdeles bør det formentlig anerkendes, at Trediemand erhverver en uigenkaldelig Ret i visse Tilfælde, hvor »ensomme« Erklæringer ikke er bindende. Endelig er det klart, at Konstruktionen ikke passer paa Livsforsikring efter Reglerne i FAL.

⁸¹ Jfr ogsaa Stang I² 319.

⁸² Se Livsforsikringskravet 170, 213 f (der ikke synes at ville udtale nogen Særregel om Livsforsikring, jfr dog Stang I c). Ved denne Sætning synes Cohn i Virkeligheden at være vendt tilbage til Romerrettens Standpunkt. I TfR 1914.38 ff gik han mindre vidt, se især 49.

⁸³ Jfr Cohn Livsforsikringskravet 170. Ordet Fuldmagt er her taget i den videre Betydning, der er omtalt ovfr § 20 Note 116 b.

⁸⁴ Jfr ovfr Note 57.

Konstruktionens Værdi er navnlig, at den giver et skarpt Udtryk for den Realitet, at Ydelsen til T *økonomisk* hidrører fra Løftemodtagerens Formue, og for de Retsregler, der er en naturlig Følge heraf, navnlig dem, der værner hans Kreditorers og Arvingers Interesse. Men Konstruktionen er farlig, fordi man fristes til at følge dens Konsekvenser uden tilstrækkelig real Prøvelse,⁸⁵ og det er ikke nødvendigt at antage den, fordi man forkaster de mest yderliggaaende Afskygninger af Kreationsteorien.

II. *Retserhvervelse ved Fuldmægtig*.⁸⁶ Naar den, til hvem der rettes et Løfte om en Ydelse til Trediemand, under Forhandlingerne optræder i denne Trediemands Navn ifølge Bemyndigelse fra denne, altsaa som *Fuldmægtig* i egentlig Forstand,⁸⁷ erhverves den af Løftet omfattede Ret af Fuldmagtsgiveren i det Øjeblik, Løftet kommer til Fuldmægtigens Bevidsthed;⁸⁸ Fuldmægtigen staar helt udenfor Forholdet, jfr Aftl § 10.1⁰.⁸⁹ I Almindelighed kan han vel afslaa Løftet eller undlade at acceptere det, men bortset herfra kan han ikke berøve Fuldmagtsgiveren den Ret, der er erhvervet ved Løftet,⁹⁰ medmindre han tillige har Fuldmagt til at raade over Retten,⁹¹ hvilket navnlig kan forekomme, hvor Fuldmægtigen har

⁸⁵ Jfr navnlig Vinding Kruse i TfR 1919.199 ff, 214 ff.

⁸⁶ Deuntzer Fuldmagt 16—24, 29—30, Evaldsen 86, 94—97, og Rettelser hertil, Fuldmagt 15—19, Aagesen RR I 244—245, Goos II 223, Stang I § 17.V, Trygger 128—130 og 13—15, og Citater ovfr § 20 Note 1 og 8.

⁸⁷ Jfr om Beviset Schl I.297, U 1911.73 H, 1895.26 H, 1913.279, 1909.56, 1908.734, 1899.418, 1884.949, 1876.205.

⁸⁸ Det forudsættes her, at Mellemanden har Fuldmagt til at acceptere Løftet. Om andre Tilfælde se ndfr v Note 102—103. Om en Mellemand, der var begge Parter Fuldmægtig, se U 1901.766; om Mægler U 1917 B.159 (NRt 1916.1154).

⁸⁹ Jfr ogsaa Aftl § 26, der maa omfatte Modtagelsen af Løfter, der ikke kræver Accept, f Eks Gaveløfter eller Betaling.

⁹⁰ U 1887.300, jfr Platou 271. I Fr 22 Decbr 1808 § 10 forudsættes det vel, at Mægleren kan opløse Parternes Ret efter at have underskrevet Slutseddel; men dette forklares af, at Mægleren er begge Parter Mellemand, og at Handlens endelige Istandkomst sker ved, at han tilstiller hver af Parterne et Eksempplar af Slutsedlen.

⁹¹ Selv i saadanne Tilfælde vil Fuldmægtigen ikke — som jævnlig Løftemodtageren ved Trediemandsretshandler — have Beføjelse til ensidig, ved Tilbagekaldelse af den stiftede Ret, at tilegne sig selv Retten eller at indsatte en ny Trediemand som »begunstiget«. Fuldmagten kan derimod give

en mere almindelig Fuldmagt til at bestyre en andens Anliggender, som f Eks en Generalfuldmægtig. At Fuldmægtigen ikke har den Ret til at tilbagekalde Trediemands (d v s Fuldmagtsgiverens) Ret, som i Almindelighed tilkommer Løftmodtageren ved Trediemandsretshandler, følger formentlig af Aftl § 10.1^o.⁹²

Da Retten erhverves for Fuldmagtsgiveren ved det til Fuldmægtigen afgivne Løfte, vil den Viden og *Mangel af god Tro*, der efter det i §§ 12 ff udviklede medfører Løftets Ugyldighed, gøre Løftet ugyldigt, naar den foreligger *hos Fuldmægtigen*,⁹³ ligesom Fuldmagtsgiverens Ret ikke kan strække sig ud over det, som Fuldmægtigen med Føje kan antage for omfattet af Løftet,⁹⁴ selv om denne bibringer sin Fuldmagtsgiver den Forestilling, at andet og mere er lovet ham. Tvivlsommere kan det være, om denne Viden og Mangel paa god Tro gør Løftet ugyldigt, naar den foreligger hos Fuldmagtsgiveren; men da Fuldmægtigen ved sin Optræden kun

ham Magt til at give Afkald paa Retten, f Eks træffe Aftale om Handlens Tilbagegang, eller til at overdrage Retten til Trediemand. Ved Aftale mellem Fuldmagtsgiver og Fuldmægtig kan det selvfølgelig vedtages, at Retten — f Eks den erhvervede Fordring — skal tilkomme Fuldmægtigen. Se som Eks U 1909.772 og p d a S 1922.389, 1910.489 (om Auktionsinkassatorer). Sml U 1930.611 H, der forkastede en Paastand om, at Fuldmagtsgiveren havde givet Fuldmægtigen (der var Brugsforeningsuddeler) Retten til at gøre erhvervede Fordringer gældende.

⁹² Lassen I § 24.II begrundede Reglen med, at Fuldmægtigen ved at paatage sig Hvervet paa Forhaand maa anses at have udelukket sig fra at opløse Fuldmagtsgiverens Ret. Denne Forklaring strækker imidlertid ikke til, hvor Fuldmægtigen ikke har forpligtet sig til at udføre Hvervet, og efter Mdhl vistnok heller ikke, hvor Fuldmægtigen er umyndig, idet Mdhl §§ 34 ff næppe giver Hjemmel til i al Almindelighed at antage et saadant Løfte fra en umyndig for bindende. Derimod kan man sige, at de Grunde, som bærer Tilbagekaldelsesretten ved Trediemandsretshandler, slet ikke gør sig gældende i Fuldmagtstilfældene, og at en Beføjelse til at opgive den engang stiftede Ret kunde give Anledning til Misligheder.

⁹³ Jfr U 1896.701 H, 1875.84 H, 1911.547, 1902.679, 1883.1210, 1882.1255, 1880.261, 1879.1121, 1877.1095, der alle angaar Afkræftelse. Fremdeles U 1925.284 H, 1924.252 H (jfr TfR 1925.428), 1926.1030, sml 1929.511 H, 1926.621 H, 1930.745. Stang I § 40.VIII, Almén Avtl § 39 Note 12, Undén Sak I 234 f, BGB 166, Pollock 97 Note. Om det Tilfælde, at et enkelt Medlem af en Direktion eller Bestyrelse er i ond Tro, se U 1929.47 H, 511 H, 1915.597 (605) H, jfr 1924.252 H, 1889.207; Gjelsvik TR 342. Jfr ndfr Note 104.

⁹⁴ U 1914.61 H, 1895.26 H, 1868.651 H, 1904.521, 1889.321, 1886.1023, 1883.1236, 1239, 1882.278. Jfr ndfr Note 105 og 106.

forfølger Fuldmagtsgiverens Interesser, og da Fuldmagtsgiveren ikke bør være bedre stillet ved at benytte Fuldmægtig end ved at optræde selv, kan Hensynet til Fuldmægtigens gode Tro næppe ubetinget være afgørende, og de omtalte Kendsgerninger maa følgelig antages i Almindelighed⁹⁵ ogsaa at udelukke Løftets Gyldighed, naar de foreligger hos *Fuldmagtsgiveren*.⁹⁶

Naar en Person optræder i en andens Navn ved Modtagelsen af et Løfte, men *savner Fuldmagt*, erhverves Retten ifølge Løftet af den repræsenterede,⁹⁷ men denne kan selvfølgelig kun tilegne sig Retten, naar han godkender Aftalen som Helhed. Det er tvivlsomt, hvorvidt den foregivne Fuldmægtig kan opløse den repræsenteredes Ret.⁹⁸ Lassen antog, at han kunde det i samme Omfang som Løftemodtageren ved Trediemandsretshandler.

Ogsaa et *Bud* kan benyttes til Retserhvervelse, f Eks naar Budet sendes med et Tilbud og med den Besked, at det er bemyndiget til at modtage Svar.⁹⁹ I saa Fald maa der om Budets og Budgiverens gode eller onde Tro gælde lignende Regler som ved Fuldmagt.¹⁰⁰ Tvivlsomt er det, i hvilket Øjeblik Retten erhverves af Budgiveren. Hvis Budet er bemyndiget til at modtage og modtager en mundtlig Accept, bør det vistnok antages, at Budsenderen bliver berettiget ved, at Løftet kommer til Budets Bevidsthed.¹⁰¹ Medgives der Budet

⁹⁵ Schlossmann Stellvertretung II § 59. Om de i saa Henseende af BGB 166.2^o, Planck § 166 Anm 2, Ung E 795 dragne Grænser just er de rette, kan vel være tvivlsomt, jfr tysk Versicherungsgesetz 30 Maj 1908 § 2.3^o.

⁹⁶ DD i U 1882.1255, 1896.1090, jfr 1926.325 H, 1914.866, 1896.701 H, 1879.1121, Schl I.83, Deuntzer SkR 337—338, Fuldmagt 29—30, Stang I § 40.VIII, Gjelsvik TR 341, Almén Avtl § 39 Note 13, Pollock 530; tildels afvigende Nellesmann Bidrag til Fortolkningen af Konkurslovens 4de Kap 17—19, Platou 259 ff, Ekström 796 ff og maaske Trygger 129. Det anførte gælder dog kun, naar Fuldmagtsgiveren manglede god Tro, allerede da Løftet kom til Fuldmægtigens Bevidsthed (jfr Aftl § 39); at Fuldmagtsgiveren senere faar Underretning om en Viljesmangel hos Løftegiveren, er uden Betydning, se Trygger 129.

⁹⁷ JU 1863.170. — Om Medkontrahentens Ret til at træde tilbage fra en gensidig bebyrdende Aftale se ovfr § 20 v Note 93.

⁹⁸ Se herom Lassen I § 23 v Note 36, N Lassen 48 Note 1, Platou 271, Goos II 223, Windscheid § 74 Note 4 b.

⁹⁹ Spørgsmaalet, om man kan benytte Bud til Modtagelse af Viljeserklæringer, er omtvistet, se f Eks Oertmann I 602.

¹⁰⁰ Jfr Lassen I § 24 v Note 32 og U 1918.478.

¹⁰¹ SmI Lassen I § 24 v Note 30, Trygger 128 f, se dog en Modifikation

skriftlig Accept, bindes Acceptanten derimod formentlig først, naar Accepten kommer til Budsenderens Kundskab. Hvis endelig Budet modtager et Svar, der indeholder et nyt Tilbud (som Budet ikke har Fuldmagt til at acceptere), er Spørgsmaalet tvivlsomt. Stillingen maa formentlig være den samme som i de meget hyppige Tilfælde, hvor en Person benytter Mellemmænd (»Agenter«) til at fremskaffe Tilbud. For de Agenter, der omhandles i Kmsl, giver denne Lov en Regel, der medfører, at Tilbudet kan tilbagekaldes, naar blot Tilbagekaldelsen kommer frem til Agenturgiveren, forinden Tilbudet kommer til hans Bevidsthed, se Kmsl § 81, jfr §§ 90 og 93.¹⁰² Men det er tvivlsomt, om denne Regel bør anvendes analogt paa andre »Agenter«.¹⁰³ Angaaende disse Agenttilfælde maa det iøvrigt antages, at det af Agenten modtagne Løfte bliver ugyldigt, naar Agenten er i ond Tro med Hensyn til en Ugyldighedsgrund,¹⁰⁴ og at det ikke forpligter Løftgiveren ud over, hvad Agenten med Føje kunde antage for omfattet af Løftet.¹⁰⁵ Dette maa vistnok som Hovedregel gælde, selv om Agenten lader Medkontrahenten underskrive en skriftlig Erklæring (Ordreseddel, Slutseddel, Forsikringsbegæring), der er beregnet til at gaa videre til Agenturgiveren.¹⁰⁶

13 f. Ifølge en af Lassen optaget Lære skal noget andet dog gælde, naar Løftgiveren benytter Erhververens Mellemmand som *sit* Bud til at bringe Løftet til Budets Afsender, i hvilket Tilfælde han først bindes, naar Løftet er bragt til denne. Denne Sætning er vanskelig at anvende. Antagelig tænker Lassen navnlig paa det Tilfælde, der nævnes ovfr i Teksten straks efter denne Note.

¹⁰² Jfr Kmsl d Mot 105, Lassen I § 24 Note 28 a, sml U 1914.166, Staub Anhang z § 361 Anm 32.

¹⁰³ Dette antog Lassen l c; se derimod om Forsikringsagenter Ussing i SpD 1924 205. U 1914.166 er formentlig konkret begrundet.

¹⁰⁴ U 1919.432, 1929.825, 1897.163.

¹⁰⁵ U 1913.282, 1889.321, 1883.1239 og maaske flere af DD i Note 94; se fremdeles U 1927.92 H, 1929.1135.

¹⁰⁶ U 1913.282, 1929.825 (dog paalagdes der Løftgiveren Erstatningspligt); afvigende U 1919.441, 1895.681, jfr ogsaa 1892.25. Det er ogsaa noget uklart, i hvilket Omfang Agenturgiveren kan undgaa Reglen ved i det skriftlige Dokument at indsætte en Bestemmelse om, at Aftaler, der ikke er paaført Dokumentet, er ugyldige. U 1909.588 antog, at Medkontrahenten i et saadant Tilfælde var bundet uden Hensyn til en Betingelse, som Agenten var indgaaet paa. Sml ogsaa U 1919.502 H (der dog tillige paaberaaber sig manglende Bevis). Men nyere DD synes at bestræbe sig for at naa til et modsat Resultat, dels ved streng Fortolkning af Klausulen, se U 1923.707, dels ved

III. *Retserhvervelse ved Kommissionær*.¹⁰⁷ Naar et Løfte afgives til en Person, der ifølge Bemyndigelse fra en anden optræder *for dennes Regning, men som Kommissionær, d v s i eget Navn*,¹⁰⁸ Kmsl § 4, gaar Løftet jo kun ud paa at skabe Ret for Kommissionæren. Heraf har Romerretten og romanistiske Lovgivninger draget den Slutning, at den ved Løftet skabte Ret er Kommissionærens, ikke Kommittentens, og at Retten først bliver Kommittentens, ved at Kommissionæren overdrager ham den, hvortil han ifølge det mellem ham og Kommittenten bestaaende Retsforhold er forpligtet.¹⁰⁹

I dansk Retsvidenskab er det derimod før Kmsl antaget, at *den ved Medkontrahentens Løfte til Kommissionæren af denne erhvervede Ret i samme Øjeblik, som den erhverves af Kommissionæren, bliver Kommittentens*.¹¹⁰ Denne Lære bygger paa den Opfattelse af Retsforholdet, at Kommissionæren ved at overtage Kommissionen har

at opstille den Sætning, at Forudsætningen for Klausulens Betydning er, at det ikke har eller burde have staaet Agenten klart, at Underskriften blev givet uden Gennemlæsning af Dokumentet og i Tillid til, at det havde et andet Indhold, jfr U 1913.282. I alle Tilfælde maa erindres, at Agentens Svig kan gøre Løftet ugyldigt, jfr ovfr § 13 v Note 7 og U 1923.707.

¹⁰⁷ Evaldsen 95—100, Fuldmagt §§ 5 og 6, Deuntzer Fuldmagt 253—266 og 269—273, Hindenburg i TfR 1891.248—251 og 263—267, Hagerup Civilproces IV 174—175, 177—179, Platou § 21.5^o, Ekström 820 f, og Citater ovfr i § 20 Note 1 og 111.

¹⁰⁸ At Inkassator paa en Auktion betinger sig, at Købesummen skal betales til ham, gør ham ikke til Kommissionær, jfr U 1922.389, 1910.489; sml 1909.772.

¹⁰⁹ Windscheid § 482 Note 17 a og 18, § 172 Note 13, 16, § 155 Note 7, Lassen RR § 35 (Læreb § 32), HGB 383, 392, BGB Mot I 223—224, Planck Anm 5 foran § 164, § 164 Anm 3, Staub ad §§ 383 og 392, C comm 575, Lyon-Caen et Renault III Nr 479—481, Ung E 793; noget afvigende OR 32, 110, 401, 434. Disse Lovgivninger anerkender dog, at den ved Kommissionens Udførelse erhvervede Fordringsret er Kommittentens i Forhold til Kommissionæren og dennes Kreditorer, saa at Kommittenten er Separatist i Kommissionærens Konkursbo, jfr Schlossmann Stellvertretung II 363 ff. — Paa andet Standpunkt staar engelsk-amerikansk Ret, Pollock 100—101, Prochownik §§ 146, 147, Bowstead art 90—92, 111, 123, 129, jfr 76, Wharton § 802, jfr ovfr § 20 Note 5. Interessante Oplysninger om Kommissionsinstituttets historiske Udvikling hos C Arup Studier i engelsk og tysk Handels-historie, se særlig om Modsætningen mellem engelsk Opfattelse (Kommissionsforretningen er Kommittentens) og tysk (Forretningen er Kommissionærens) i c §§ 250, 464 ff. Om Opfattelsen i Sverige se ndfr v Note 113.

¹¹⁰ Se Lassen I § 24.III, SpD 1897 § 140.II.

paataget sig at erhverve umiddelbart for Kommittenten eller, med andre Ord, *paa Forhaand har overdraget den Ret, han som Kommissionær maatte erhverve, til Kommittenten, altsaa har bundet sin Erhvervsevne til Fordel for denne*.¹¹¹ Det materielle Formaals for Kommissionsforholdet er jo nemlig, at de af den kommitterede Forretning flydende Fordele og Tab skal være Kommittentens, ikke Kommissionærens, og at der til dette Formaals Opnaaelse er valgt en Fremgangsmaade, som medfører, at de ved Kommissionens Udførelse paatagne Forpligtelser overfor Medkontrahenten paahviler Kommissionæren (ovfr § 20.IV), afgiver ingen Grund til at antage, at Kommissionæren skulde beholde de erhvervede Rettigheder for sig selv, indtil han overførte dem til Kommittenten. Kommissionsforholdets Formaal maa medføre, at de af Kommissionæren for Kommittentens Regning erhvervede Rettigheder straks bliver Kommittentens, medmindre Kommissionærens eller Medkontrahentens Interesser maatte kræve et andet Resultat. Kommissionæren har navnlig Interesse i at holdes skadesløs for Overtagelse af visse Pligter og at faa Godtgørelse for Udlæg og Vederlag for Arbejde. Men disse Interesser er tilstrækkelig beskyttet ved, at der tillægges ham en Sikkerhedsret over de ved Retshandlen med Medkontrahenten erhvervede Rettigheder. Imod Kommittentens Retserhvervelse kan der heller ikke indvendes noget fra Medkontrahentens Side. Naar han blot kan holde sig til sin Medkontrahent (Kommissionæren) for de Rettigheder, han har erhvervet ved Kontrakten, maa det være ham ligegyldigt, hvem han forpligtes overfor, og han kan lige saa lidt, efter Reglerne om urigtige Forudsætninger, angribe Kontrakten under Paaberaabelse af, at Rettighederne er erhvervet af en anden end den, han tænkte sig, som han vilde kunne angribe den af den Grund, at hans Medkontrahent straks efter Handlens Indgaaelse havde overdraget sine Rettigheder til en Trediemand. Men Kommittentens Ret antoges ifølge den givne Begrundelse begrænset af en Sikkerhedsret for Kommissionæren. Og for Forandringsrettighedens Vedkommende antoges der, ikke blot fordi det maaske er Skyldneren ubekendt, at hans Medkontrahent var Kommissionær, men paa Grund af Kommissionærens Sikkerhedsret,

¹¹¹ Lassen I § 2 Note 3, jfr kritiske Bemærkninger hos Neubecker Beiträge zur Lehre von der mittelbaren Stellvertretung 53 ff.

og fordi Kommissionæren i et vist Omfang maa antages bemyndiget til at gøre Fordringen gældende, at tilkomme Kommissionæren en vis Ret til at raade over den i Forhold til Skyldneren. Den væsentlige praktiske Forskel mellem de to Opfattelser synes at være den, at Kommittenten efter den sidstnævnte Opfattelse staar som Separatist i Kommissionærens Konkursbo med Hensyn til den ved Kommissionens Udførelse erhvervede Ret, medens den første Lære fører til det modsatte Resultat. I nyere romanistiske Lovgivninger opstilles imidlertid i Almindelighed den Modifikation af Hovedopfattelsen, at den ved Kommissionens Udførelse erhvervede Fordringsret dog er Kommittentens i Forhold til Kommissionæren og hans Kreditorer, hvorved Forskellen mellem de to Opfattelser betydelig udjævnes.

Nu er der i Kmsl §§ 53 ff givet udførlige Regler om dette Forhold. Den nærmere Fremstilling af dem hører hjemme i Obligationsrettens specielle Del, her skal kun Hovedpunkterne angives. I Overensstemmelse med, hvad der tidligere antoges, udtaler Kmsl § 53.2^o, at *Gods, som Indkøbskommissionæren erhverver for Kommittentens Regning, er Kommittentens Ejendom*; Kommittenten kan altsaa som Separatist fordre den for ham indkøbte Ting udleveret af Kommissionærens Konkursbo, og den er ikke Genstand for individuel Retsforfølgning fra Kommissionærens Kreditors Side. Men der tilkommer Kommissionæren en Panteret over den for hans Krav, Kmsl § 36 smh m §§ 31 ff. Og ubeføjede Dispositioner, som Kommissionæren foretager over Tingen, medens den er i hans Besiddelse, gælder til Fordel for Trediemand, som ved Erhvervelsen var i god Tro, Kmsl §§ 54 og 55.¹¹² Med Hensyn til *Fordringsrettigheder*, som er erhvervet ved Kommissionærens Udførelse af Kommissionen, findes derimod ingen Udtalelse i Kmsl om, at de tilhører Kommittenten. Loven er under Hensyn til den herskende Tvivl overfor denne Konstruktion, navnlig fordi man i Sverige havde sluttet sig til den romanistiske Opfattelse,¹¹³ gaaet den Vej at overlade Konstruktionsspørgsmaalet til Videnskabens Afgørelse og enkeltvis at angive de Retssætninger, som gælder for Forholdet. Ordningen er i Hovedtræk den, at Kommissionæren indtil videre har »Retten til at gøre For-

¹¹² Jfr nærmere ovfr § 20 ved Note 115 og 116. Om dette tidligere var gældende Ret, var omtvistet.

¹¹³ Kmsl sv Mot 167, Afzelius Om Cession 41, Kmsl d Mot 70—71, n Mot 62.

dringen gældende» mod Skyldneren, Kmsl § 60, men der kræves ingen »Transport« til at overføre Fordringen til Kommittenten. Denne kan ifølge Kmsl §§ 57 og 58 ved Erklæring til Kommissionæren eller dennes Konkursbo tiltage sig den nævnte Ret mod at fyldestgøre ham eller Boet for hans Krav eller stille Sikkerhed for dem. I Handelskommission (Kmsl § 4.2^o) er det dog tillige en Betingelse herfor, at Skyldnerens Forpligtelse efter Aftalen ikke opfyldes i rette Tid, eller at Kommissionæren ikke har opfyldt sin Afregningspligt eller har handlet svigagtigt mod Kommittenten eller er kommet under Konkurs, Kmsl § 57.2^o. Men da Kommittenten altid kan tiltage sig Retten, naar Kommissionæren er kommet under Konkurs, og da Boet skal afgive Betaling, der indgaar til det (Kmsl § 60.2^o), og da Kommissionærens Kreditorer ved Kmsl § 61 i Almindelighed er afskaaret fra at gøre Udlæg i Fordringen, er Kommittentens Ret praktisk taget fuldt sikret overfor Kommissionærens Kreditorer. Ogsaa overfor Kommissionærens Dispositioner over Fordringen er Kommittenten i Almindelighed sikret, da Kommissionæren ikke har Beføjelse til at afhænde Fordringen undtagen, forsaavidt det følger af hans Sikkerhedsret, og der ikke er Grundlag for nogen særlig eksstinktiv Erhvervelse i denne Henseende.¹¹⁴ Skyldneren frigøres ved Betaling til Kommissionæren eller til dennes Konkursbo, medmindre han vidste eller burde vide, at det var Kommittenten, som havde Retten til at gøre Fordringen gældende, Kmsl § 62; betaler han til Kommittenten, uagtet det ikke var denne, som havde Retten til at gøre Fordringen gældende, maa han alligevel opfylde den overfor Kommissionæren, forsaavidt det ikke oplyses, at denne ikke lider nogen Skade ved, at Opfyldelse er sket til Kommittenten i Stedet for til ham, Kmsl § 63. Tilsvarende Regler gælder om Modregning, Kmsl § 64. Opfylder Kommissionæren eller hans Konkursbo Trediemands Forpligtelse, kan Kommittenten ikke gøre Fordringen gældende, Kmsl § 58.2^o.

I det sidstnævnte Tilfælde maa Kommissionæren utvivlsomt betegnes som den egentlige Kreditor. Omvendt er det klart, at Kommittenten er Kreditor, naar han i Overensstemmelse med Lovreglerne har tiltaget sig Retten til at gøre Fordringen gældende. For de øvrige Tilfælde er det noget tvivlsomt, hvilken Konstruktion der

¹¹⁴ Jfr Lassen I § 24 v Note 46.

giver det bedste Billede af Retsreglerne. Da Kommissionslovens Regler i det væsentlige stemmer med ældre Rets, fastholdt Lassen¹¹⁵ sin Konstruktion, *at* den af Kommissionæren paa Kommittentens Vegne erhvervede Ret er Kommittentens, *at* Kommissionæren har en Sikkerhedsret over den, *at* Kommissionæren har en indenfor visse Grænser uigenkaldelig Beføjelse til at raade over den overfor Skyldneren, *samt at* Kommittenten indtil videre savner, medens Kommissionæren indtil videre har Legitimationen overfor Skyldneren. Denne Konstruktion ses heller ikke at give Anledning til nogen Fejlslutning. Men den lider af en Uklarhed. Den »Beføjelse« til at raade over Fordringen overfor Skyldneren, som Kommissionæren har, er en uklar Retsfigur.¹¹⁶ Derfor skal her nævnes en anden Konstruktion, der gaar ud paa, at Kommissionæren har den aktuelle Ret (Fordringsret mod Trediemand), Kommittenten den eventuelle Ret, idet Forholdet er et lignende som ved en betinget Overdragelse af Retten.¹¹⁷ Denne Konstruktion giver bedre Udtryk for Kommissionærens »Ret til at gøre Fordringen gældende« og for Kravet om, at Kommittenten særlig maa »tiltage sig Retten«. Til Gengæld synes den at harmonere daarligere med Reglerne om Betaling og Modregning i Kmsl §§ 62—64.

§ 22.

Stiltiende Løfter. Kvasiløfter. Reklamation.¹

I. De i det foregaaende fremstillede Regler om Løfter gælder ikke blot om udtrykkelige Løfter, men ogsaa om stiltiende. Udtrykkelige kaldes de Løfter, der afgives i Ord eller ved Hjælp af Tegn, der er

¹¹⁵ Se Lassen I § 24.III, jfr Lamm i SvJT 1920.83 f.

¹¹⁶ Lassen I 226 anvendte oprindelig Udtrykket »Bemyndigelse«; men ved »Rettelser og Tilføjelser« ændredes det til »Beføjelse«, da jeg havde gjort ham opmærksom paa, at Beføjelsen formentlig ikke — som en Bemyndigelse efter Lassens Lære — var blot obligatorisk beskyttet, men at den maatte kunne hævdes overfor Kommittentens Kreditorer.

¹¹⁷ Saaledes Rabenius i TfR 1918.340.

¹ Lassen I § 25, Ørsted Hdbg V 94—97, J E Larsen Sml Skr II.1 96, Gram 185, Scheel Privatrettens alm Del II 57—61, Evaldsen 101—102, Jul Lassen Handlinger paa fremmed Formueretsomraade 286—288 og

Udtryk for Ord, f Eks et Nik, Tegnsprog, Signaler. *Stiltiende Løfter* er Løfter, der paa andre Maader fremgaar af en Persons Optræden. Som Eksempel kan nævnes det Tilfælde, at en Kreditor, der har en forfalden Pengefordring, modtager en tre Maaneders Veksel af Skyldneren; herved har han stiltiende givet Skyldneren tre Maaneders Henstand med Gælden.² At drage en nøjagtig Grænse mellem de to Slags Løfter har iøvrigt næppe praktisk Betydning. Det stiltiende Løfte har nemlig samme Virkning som det udtrykkelige, forsaavidt da ikke Formforskrifter er til Hinder derfor. Men hvor dansk Ret undtagelsesvis kræver Viljeserklæringer afgivet i en vis Form,³ nøjes den ikke med Kravet om, at Viljeserklæringen er afgivet udtrykkelig.⁴

Spørger man, hvorledes Grænsen skal drages til den anden Side — altsaa mellem (stiltiende) Løfter og Forhold, der ikke er Løfter —, maa Svaret blive, at et Løfte er et Forhold (en Optræden), der er eller fremtræder som Udtryk for en Vilje til at binde sig overfor andre.⁵ Nærmere bestemt foreligger der et Løfte, dels hvor en Person har villet binde sig overfor en anden ved sin Optræden og den anden har forstaaet dette, dels hvor en Person med Føje har antaget, at en anden ved en vis Optræden vilde binde sig overfor ham.⁶ Ud fra denne almindelige Sætning maa Afgørelsen træffes i hvert enkelt Tilfælde.⁷ Afgørelsen vil jævnlig volde Tvivl; men i adskillige Grup-

290—292, Goos II 225—226, Grundtvig Reklamation 200—207 og i NRT 1912.236—237, Stang I² § 15.XI, § 19.II og IV, Ekström § 105, jfr Schrevelius I 136—139, Aagesen RR I 255—259, Windscheid § 72, Planck I Anm 2 og 3 foran § 116, Dernburg I § 131, Pollock 9—10, Prochownick § 75, Demogue I §§ 173, 185 ff.

² Jfr Lassen I § 64.II.1.

³ Jfr ovfr § 9.I.

⁴ Se dog Mhjl § 29 Nr 3; jfr herved Stang I² § 19 Note 20.

⁵ Jfr ovfr § 4.II, Lassen I 228.

⁶ Dette stemmer med almindelige Fortolkningsregler, jfr ndfr § 23.I. Fra Praksis kan eksempelvis nævnes U 1885.410 H, 1910.24, 1908.504, 1906.431, 1905.543, 1901.514, 1898.206, 1885.185, 540, 1878.817, 1874.953; jfr 1886.88 H, HT 1862.656 og paa den anden Side U 1894.1362, 1868.929. Se fremdeles DD i de følgende Noter.

⁷ Tidligere Retsafgørelser kan kun være vejledende. Som Hovedgrupper af Tilfælde, hvor der jævnlig antages stiltiende Løfter, kan nævnes: Erlægelse og Modtagelse af Ydelser kan indeholde et Løfte om fremtidige Ydelser, se f Eks U 1916.587 H (stiltiende Indtræden i Andelsmejeri, jfr hertil Torkild

per af Tilfælde har det ikke praktisk Interesse at afgøre, om der foreligger et stiltiende Løfte, fordi Bundethed indtræder, selv om der ikke er afgivet noget Løfte, se ndfr under II.⁸

Om stiltiende Løfter gælder, som allerede bemærket, samme Regler som om andre Løfter, baade med Hensyn til Gyldighedsbetingelser og i andre Retninger.⁹

II. *Kvasiløfter*.¹⁰ I en Række Tilfælde kan en Person, skønt han overhovedet ikke kan siges at have afgivet noget Løfte, blive bundet paa lignende Maade som en Løftegiver. I enkelte Tilfælde haves der Lovhjemmel herfor.¹¹ Men en tilsvarende Bundethed kan indtræde uden Lovhjemmel, og dette har langt større praktisk Betydning. Der lader sig næppe opstille almindelige Regler om, hvilke Handlinger eller Undladelser der medfører Bundethed.¹² End mindre kan der være Tale om at give en udtømmende Fortegnelse over saadanne Handlinger eller Undladelser, bl a fordi der vistnok sker en kraftig Udvikling af Retsreglerne paa dette Punkt. I det følgende

Hansen i U 1920 B.308 ff), 1915.155 H, 1907.916; Schl I.433, III.178. Om *relocatio tacita* se Lassen SpD 1897 § 87 v Note 18 ff, § 89 v Note 21—23, § 136 v Note 9. Jævnlig vil Forpligtelsen dog kun gaa ud paa at fortsætte med Ydelserne indtil videre, saaledes at den forpligtede kan bringe sin Forpligtelse til Ophør ved Erklæring til den anden Part eller dog ved Opsigelse med et vist Varsel, se U 1930.164, 1917.741, 1882.991. Om stiltiende Godkendelse af en uforbindende Viljeserklæring se f Eks U 1907.260 H, 1906.942 (ang Tilfælde, hvor Fuldmagt manglede) samt ovfr § 18 v Note 4. Om Godkendelse af en ukontraktmæssig Ydelse og Afkald paa Misligholdelsesbeføjelser se navnlig Lassen I § 46.II.5, SpD I § 87 v Note 176.

⁸ Derfor skal det ikke drøftes, om den rene Passivitet nogensinde kan være et stiltiende Løfte. At den ofte har bindende Virkning, omtales ndfr under II.4.

⁹ Dette udvikles nærmere hos Lassen I § 25.II.1. De fleste af de der anførte Domme afgør dog ikke direkte de paagældende Spørgsmaal.

¹⁰ Om Terminologien se ndfr v Note 39. — Fremstillingen under II og III maa suppleres med, hvad der anføres ndfr i § 23, navnlig under II og V.

¹¹ Jfr SkL § 31 og Rpl § 546 »som Selvskyldner«. Herhen kan maaske ogsaa regnes Aftl § 25. Det første Punktum med Ordene »indestaar for« har nemlig kun selvstændig Betydning, naar det fastslaar, at Ansvaret er det samme, som vilde følge af en Indestaaelse ved Løfte. Se fremdeles om en Række Lovbestemmelser angaaende Reklamation ndfr under II.4.

¹² Lassen I 229 opstillede to almindelige Sætninger, der dog næppe havde praktisk Værdi.

skal der nævnes nogle spredte Eksempler. I nogle af Tilfældene vil adskillige maaske mene, at der i Virkeligheden foreligger Løfter.

1. Ofte maa Udtalelser, der lyder som blotte *Meddelelser* om Kendsgæringer, behandles som Løfter. Som Eksempel kan nævnes en Persons Meddelelse til en anden om, at han er en Trediemands Fuldmægtig, jfr Aftl § 25.¹³ Fremdeles maa en Løftegivers Udtalelser om den lovede Ydelses Egenskaber ofte behandles som indeholdende en Garanti.¹⁴

2. Udtalelser, der er formet som *Anmodninger*, maa ofte behandles som Løfter.¹⁵ Der tænkes herved ikke paa de hyppige Tilfælde, hvor en Anmodning maa fortolkes som et Tilbud om Afslutning af en gensidig bebyrdende Aftale. Derimod kan som Eksempler nævnes Anmodningen om at udføre et Arbejde for Anmoderen, idet den jævnlig virker som et Løfte om Godtgørelse for de til Arbejdets Udførelse medgaaende Udgifter,¹⁶ Anmodningen om at paatage sig Kautio for Anmoderen, idet den afføder Regresret for Kautio-nisten,¹⁷ samt den Anmodning, der indeholdes i en Anvisning, idet den ofte gør Anviseren til Skyldner.¹⁸

3. Naar et Formuegode overlades en Person under saadanne Omstændigheder, at han indser eller bør indse, at han kun maa til-egne sig det paa visse Vilkaar, f Eks mod et bestemt Vederlag, bliver han ved at tilegne sig Godet forpligtet til at opfylde Vilkaaret.¹⁹

¹³ Se herom ovfr § 20.III.F. Nogle vil ogsaa nævne Meddelelsen om, at Meddeleren har givet en tredje Person Fuldmagt, jfr ovfr § 20 v Note 26.

¹⁴ Jfr Lassen I § 46 v Note 7, Sindballe Judicielle Afgørelsers Retskraft 78.

¹⁵ Lassen I 229. Foruden de i Teksten nævnte Eksempler kan nævnes *mandatum qualificatum*; se derom H Ussing Kautio § 4 v Note 13—15.

¹⁶ Jfr SpD § 139.III.1.

¹⁷ Jfr SpD § 118.II.2, H Ussing Kautio § 15.

¹⁸ Saaledes f Eks ved Veksler, jfr VL § 8.

¹⁹ Se U 1896.377 H, 339 H, 1886.142 H, 1930.525, 1927.1052, 1925.971, 1898.985, 1896.795, 1892.1331, 1875.226, 1872.1051, SHT 1865.134, JU 1871.920; jfr U 1930.605 H, 1928.455 H, 1910.430, 1886.29, 1885.571. Se endvidere DD i § 18 Note 4, og ndfr Note 24 og 25. Jfr fremdeles Vinding Kruse Tinglysning 138 f, Stang I § 22.I og III, Grundtvig i NRt 1912.236 f; Pollock 11—12, The civil code of the State of New-York 769, Wharton §§ 6, 7, 708, 720, Anson 14; tildels Planck Anm 3 foran § 116, § 151 Anm 4, BGB 525, Windscheid § 428 Note 5, § 306 Note 11, § 312 Note 4. Forøvrigt kan det være vanskeligt at skelne mellem de i Teksten omtalte Tilfælde og dem, hvor Overdrageren ikke stiller Paatagelse af en Forpligtelse som Vilkaar, men kun

Denne Regel anbefaler sig, fordi den skaber den fornødne Tryghed i den Slags Forhold, som har en nyttig Funktion i Omsætningen. Den undgaar den Usikkerhed, der vilde indtræde, hvis den, der overlod en anden Formuegodet (»Yderen«), kun havde Krav paa Erstatning for Godets Værdi, og den vil i de allerfleste Tilfælde ikke gaa Modtagernes berettigede Interesser for nær. I Almindelighed vil Tilegnelsen ske, fordi Modtageren vil acceptere det gjorte Tilbud. Han maa imidlertid blive bundet, selv om han ikke vil binde sig, ja selv om han meddeler Yderen dette inden eller samtidig med, at Yderen erfarer Tilegnelsen.²⁰

Af selve den opstillede Sætning følger det, at Tilegnelsen ikke forpligter, naar Yderens Optræden gav Tilegneren Føje til at antage, at han ikke stillede noget Vilkaar for Tilegnelsen.²¹ Men Tilegnelsen kan heller ikke forpligte, naar den var berettiget rent bortset fra Tilbudet, f Eks fordi Yderen skyldte ham Genstanden for en lavere Betaling end den, han nu fordrede.²² Ved almindelige Handelsvarer og andre Formuegoder uden individuelt værdifulde Egenskaber kan Tilegneren heller ikke blive forpligtet til at betale det fordrede Vederlag, naar det er saa højt, at ingen fornuftige Mennesker kunde ventes at gaa ind derpaa.²³

tilkendegiver, at visse Kendsgerninger er Forudsætninger for Overdragelsen, jfr Lassen i U 1889.27 f.

²⁰ Jfr Lassen I 235 v Note 16. Hvis han ikke har gjort andet end at tage imod en Ting, som afleveres af Yderen, vil hans Tilkendegivelse om, at han ikke vil opfylde Vilkaaret, i Almindelighed medføre, at han ikke bindes. Dersom Yderen erlægger trods Tilkendegivelsen, maa han ofte anses for at have frafaldet Vilkaaret. Overalt hvor dette ikke er sket, maa en Tilegnelse i Gerning, f Eks ved Forbrug, derimod forpligte Modtageren. Der foreligger her ikke en Retshandel, men et retstridigt Forhold, jfr Stang I § 22.III, Grundtvig i NRt 1912.236, N Lassen 46—48; se om Betydningen heraf ndfr Note 27.

²¹ Jfr Lassen I § 25 ved Note 17; U 1887.329, jfr 1915.174, sml ogsaa 1929.1135. Se fremdeles ovfr Note 20, ndfr § 23 Note 96, 97.

²² Jfr U 1877.896 H, 1872.892 H, sml 1916.130 H, 1907.511, 1879.1096, Lassen I § 64 Note 23. Naar Ting er købt ugyldigt hos en Fuldmægtig, der har overskredet sin Ordre, og Tilegnelsen finder Sted, efter at Fuldmagtsgiveren har underrettet Køberen om Vilkaarene, bindes Køberen ved disse trods Aftalen med Fuldmægtigen, se U 1904.134, 1883.1236, 139, 1874.846, jfr 1894.756.

²³ Dette maa gælde, selv om der ikke foreligger Udnyttelse. Der er ikke Grund til at beskytte saadanne Forretningsmetoder. Jfr ogsaa Lassen I 236, Grundtvig i NRt 1912.237.

Det praktisk vigtigste Eksempel paa Sætningens Anvendelse er det, at den, der *tilegner sig ubestilte Varer*, der er tilstillet ham, bliver pligtig at betale den forud for Tilegnelsen forlangte Betaling (Fakturaprisen) for dem eller, naar ingen bestemt Betaling er forlangt, en passende Betaling (ndfr § 23.V) og ikke kan slippe med at aflevere Varerne eller deres Værdi efter Vurdering.²⁴ Som andre Anvendelser mærkes, at den, der benytter Ting, som uanmodet tilstilles ham til Laan, til Brug eller til Leje, ikke blot er Vindikationsret undergivet, men pligtig at bevare og tilbagelevere Tingen efter de om Laan og Leje gældende Regler, samt at den, for hvem Fragtgods er bestemt, ved at modtage Gods og Fragtbrev bliver pligtig til at tilsvare Fragten, som ifølge Fragtbrevet skal betales af ham, Sølov § 154.²⁵

I de her under 3 omtalte Tilfælde er Grundlaget for Forpligtelsen ikke et Løfte. Alligevel maa Retsforholdet ialfald i vigtige Retninger blive det samme, som vilde indtræde ved et Løfte. Forpligtelsen faar saaledes det samme Indhold.²⁶ Den kan derfor have et langt mere nuanceret Indhold end en Erstatningsforpligtelse. Fremdeles maa de sædvanlige Ugyldighedsregler ialfald tildels anvendes.²⁷ Man

²⁴ U 1896.339 H, 1918.100, 1890.767, 1149, 1887.329, 1882.889, SHT 1867.122, JU 1868.881, jfr 1865.415, U 1890.835, 1872.791, SHT 1870.85; Stang I 251 f, Planck § 151 Anm 4.a, Staub § 377 Anm 200. Se fremdeles om Varer, der er bestilt hos Trediemand, f Eks U 1922.231 og ovfr § 20 Note 4. SpD I § 81 Note 8. Som en Tilegnelse virker det, at Modtageren ubeføjet, jfr Kmsl § 84, afgiver Varen til Afsenderens Agent, saa at den ikke kommer til Afsenderens Raadighed, U 1897.518, 1893.262, 1890.470, jfr 1893.1336, 1882.1266. Om Passivitet i disse Tilfælde se ndfr Note 34.

²⁵ Dette var antaget allerede før Søloven, se Lassen I § 25 Note 12. Jfr HGB 436.

²⁶ Grundtvig i NRt 1912.236 f vil næppe bestride dette, selv om han kritiserer ældre Forfatteres Begrundelse af Sætningen.

²⁷ Se herom Lassen I 234 f. Afvigende tilsyneladende Grundtvig i NRt 1912.236. Den her omhandlede Fremgangsmaade maa søge sin Berettigelse i, at den letter Indgaaelsen af Aftaler. For at gøre Fremgangsmaaden brugbar maa man ganske vist udforme Retsreglerne saaledes, at de dækker en Del Tilfælde, hvor der ikke sluttet nogen Aftale; men dette Hensyn kræver ikke Reglerne udvidet saaledes, at Modtageren bindes, selv om der foreligger Ugyldighedsgrunde. Ved Tilegnelse i Gerning kan en Vildfarelse, der ikke er fremkaldt af Yderen, dog næppe faa Betydning, medmindre Vildfarelsen udelukker Culpaa i Erstatningsreglens Forstand, jfr U 1900.172 (der kan bero paa en særlig Lovbestemmelse), men dog Lassen I § 25 Note 8 a. Tilsvarende Bemærkninger maa gælde om Tvang og Udnyttelse. Derimod kan

kan imidlertid ikke uden videre gaa ud fra, at Løftereglerne skal anvendes i enhver Retning.

4. Den rene *Passivitet* vil i Almindelighed ikke begrunde en Forpligtelse. Dette gælder ogsaa om Passivitet overfor et Tilbud, og det selv om Tilbudet bestaar i, at en Formueydelse tilstilles en Person, eller Tilbyderen meddeler, at han vil betragte Tavshed som Accept.²⁸ I særlige Grupper af Tilfælde kan Passiviteten imidlertid medføre en Forpligtelse.

I en Række Tilfælde bliver den, der modtager et Tilbud, forpligtet ved *Undladelse af Reklamation*. Saaledes ofte, hvor Tilbudet er fremkaldt ved en uforbindende Henvendelse fra Tilbudsmodtageren, en saakaldt »Opfordring til at gøre Tilbud«. Aftl § 9 giver en almindelig Bestemmelse herom: »Har nogen i Henvendelse, som ellers vilde være at anse som Tilbud,²⁹ anvendt Ordene »uden Forbindtlighed«, »uden Obligo« eller lignende Udtryk, anses Henvendelsen alene som Opfordring til at gøre Tilbud i Overensstemmelse med dens Indhold. Fremkommer saadant Tilbud inden rimelig Tid fra nogen, som Henvendelsen er rettet til, og maa Modtageren gaa ud fra, at det er fremkaldt ved Henvendelsen, skal han uden ugrundet Ophold give Tilbudsgiveren Meddelelse, hvis han ikke vil antage det. Undlader han dette, anses Tilbudet for antaget.«³⁰ Tilsvarende Regler gælder ifølge Kmsl §§ 79, 80, jfr 89 og 93 om Tilbud, der er fremskaffet af en Agent. Noget beslægtet hermed er ogsaa Reglen i Kmsl § 5, der kræver Reklamation, naar nogen, som erhvervsmæssigt driver Virksomhed

Tilegnelse ikke medføre videregaaende Forpligtelser end dem, der vilde følge af Reglerne om Erstatning udenfor Kontraktsforhold, saafremt Tilegneren var umyndig eller hans Løfte om at opfylde Vilkaaret vilde være ugyldigt som stridende mod Lov eller Ærbarhed.

²⁸ Jfr U 1904.144, Lassen I § 25 Note 5 c; BGB 154, Staub Anh z § 346 Anm 15 ff, § 361 Anm 66—74, § 362 Anm 19, 27; OR 6, Ung E 733, Prochownick § 199, ovfr § 4 Note 75. — Om Modtagelse af ubestilte Varer se U 1907. 345, 1894.991, 1880.475, SHT 1865.65. Modtageren er heller ikke forpligtet til at drage Omsorg for Opbevaring af den tilsendte Ting; men grov Uagtsomhed antages han at maatte staa til Ansvar for, jfr Lassen I § 25 Note 11, Grundtvig Reklamation 229, Staub § 379 Note 30. Om Undtagelser se ndfr Note 34.

²⁹ Sml fra Tiden før Aftl Resp 22 Oktbr 1917, 11 Juni 1915 (U 1918.891, 1916.969). Overfor almindelige Udsendelser af Cirkulærer gælder Reklamationspligten altsaa ikke, jfr ovfr § 4 Note 18, Aftl d Mot 32.

³⁰ Jfr U 1920.334 (ej H).

som Handelskommissionær, faar Anmodning fra en Person, med hvem han staar i Forretningsforbindelse, om at besørge Salg eller Køb, der falder indenfor denne hans Virksomhed.³¹

Fremdeles kræves Reklamation overfor en Accept, der er forsinket eller uoverensstemmende (og derfor normalt virker som et nyt Tilbud), naar Adressaten maa indse, at Acceptanten ansaa den som behørig, se Aftl §§ 4.2^o, 6.2^o.³² Ogsaa i andre Tilfælde, hvor en Person maa indse, at en anden svæver i den Vildfarelse, at han har sluttet en bindende Aftale med ham, kræves der efter Omstændighederne Reklamation. Det er saaledes foreskrevet i Aftl § 28.2^o ved voldelig Tvang. Fremdeles kræves der meget ofte Reklamation, hvor en Mellemand har overskredet sin Fuldmagt. Det er hjemlet med Hensyn til Budet i Aftl § 32.2^o og iøvrigt for en Række særlige Tilfælde om »Salgsagenter« i Kmsl §§ 78, 80, jfr 89 og 93, jfr ogsaa om en ophørt Fuldmagt Aftl § 19. Og Praxis kræver ofte Reklamation selv udenfor Lovreglernes Ramme.³³ I Handelsforhold er der fremdeles dannet ret faste Regler om, at Forpligtelse kan indtræde ved Undladelse af Reklamation overfor Mæglerslutsedler,^{33a} Stadfæstelses-

³¹ En almindelig Regel om, at den, der udadtil har tilbudt sig til at udføre Forretninger for andre, skal reklamere, hvis han ikke vil paatage sig Hverv, han har faaet Anmodning om at udføre, mente man ikke at burde foreslaa, se Aftl d Mot 31 f, Kmsl d Mot 28. Angaaende fremmed Rets Regler se BGB 663, 675, HGB 362, Oestr 1003, OR 395, Ung E 1364, Prochownick §§ 558 ff. Fra Optagelsen af Kmsl § 5 kan dog ikke slutes, at der ikke kræves Reklamation overfor Anmodning om Udførelse af et Hverv i andre Tilfælde. Reklamationspligt vil vistnok jævnlig blive antaget, naar der bestaar en Forretningsforbindelse mellem de paagældende, jfr U 1891.272, Evaldsen 101, Aubert SpD II 123 f, Kmsl n Mot 29, sv Mot 59.

³² Se herom ovfr § 4.V.C og D.

³³ Jfr U 1926.604 H, 1924.225 H, 347, 1911.262, 1908.442, 1896.883, hvormed maa sammenholdes U 1930.979 H, 1923.281 H, 1914.152, jfr ogsaa NRt 1920.346 (TfR 1923.241). Se fremdeles U 1918.100 og paa den anden Side 1917.805. — En Person maa ogsaa jævnlig blive forpligtet, naar han tavs paahører, at en anden i hans Nærværelse lover noget paa hans Vegne, jfr Stang I² 259 f og det der i Note 14 nævnte Eksempel.

^{33a} Den Part, som ikke uopholdelig gør Indsigelse imod en ham tilstillet *Mæglerslutseddel*, antages at anerkende dens Rigtighed, Resp 7 Juni 1901 (U 1902.319), DD i U 1908.209, 1878.806, 1876.273, jfr ogsaa 1927.643 H, SHT 1868.137, JU 1848.943, jfr 1856.620, Tybjerg hos Hage 187, Grundtvig 232, Hindenburg 28, Aubert SpD II 177. Jfr U 1910.426.

skrivelser, Fakturaer o lign.³⁴ Paa Omraader, hvor der ikke er dannet særlige Regler, maa det formentlig antages, at en Person bindes, hvis han forholder sig tavs i et Tilfælde, hvor almindelig Hæderlighed kræver, at han gør opmærksom paa, at han ikke vil forpligtes.³⁵

I de her under 4 nævnte Tilfælde er det klart, at der ikke behøver at foreligge nogen Forpligtelsesvilje. Reglerne opstilles for at formindske Risikoen ved Kontraktsforhandlinger, navnlig Risikoen for, at Vildfarelse eller Uklarhed skal volde Tab for en af Parterne. Virkningen af Passiviteten maa imidlertid være, at den paagældende forpligtes, som om der forelaa en bindende Aftale.³⁶ Dette maa anses

³⁴ Reklamation kræves ofte overfor *Stadfæstelsesskrivelser* og andre Skrivelser, der klart viser, at Afsenderen gaar ud fra, at en bindende Aftale er indgaaet, se Grundtvig Reklamation 232. En speciel Bestemmelse i denne Retning giver Kmsl § 82 (hvor der forud er forhandlet med en Agent for Sælgeren, der stadfæster Salget). Se endv U 1902.502, DD i Note 33 og SHT 1925.330. Om Tilfælde, hvor der er forhandlet mellem Parterne selv og Adressaten vil gøre gældende, at der ikke er opnaaet Enighed, se U 1917.586, 721, (ovfr § 4 Note 110), 1909.359, 1899.1018, 1897.669, 1885.185, jfr ogsaa 1923.984 H, 1924.428 H (hvor Aftale antoges bevist). Se p d a S U 1921.921 og (paa Grund af Skrivelsens Ubestemthed) U 1922.221, 1918.854. — Undladelse af Reklamation overfor en tilstillet *Faktura* kan forpligte Adressaten i Tilfælde som dem, der er nævnt ovfr og i Note 33, se en Række af DD i Note 33 samt U 1909.359, sml 1919.734. Se iøvrigt ndfr § 23 v Note 56 samt om Reklamation overfor Regninger og Kontokuranter i det hele Grundtvig Reklamation 236—42, Vilh Meyer i U 1918 B. 54—59 og f Eks U 1912.145, sml 1921.703 H, 1916.60 H, 1899.370 H. Overfor *Tilsendelse af ubestilte Varer* maa der vistnok — navnlig hvor Modtageren maatte indse, at Afsenderen antager Varen for bestilt — kræves Reklamation, naar der bestod en fast Forretningsforbindelse mellem Parterne, og naar ubestilte Varer er sendt sammen med bestilte, U 1888.241, 1898.382, 1900.374, 1874.215, jfr U 1898.166, SHT 1862.209, Resp 29 April 1876 (hos Rode 162), 14 Juli 1893 (U 1894.610), Lassen I § 25 Note 11, Grundtvig Reklamation 222—30, 157 Note 20, Almén Avtl 49 f, Staub § 377 Note 199, 202, Pollock 11.

³⁵ Fra Praxis kan nævnes U 1923.262 H, 1907.20 H, 1898.17 H, 1873.437 H, 1894.486, 1882.949 (tillige paaberaabt DL 5—1—13), 1877.632. Reklamation maa jævnlig kræves, naar en Person indser, at en Arbejdsydelse, der kommer ham til Gode, erlægges af Arbejderen i den Tro, at han faar Krav paa Vederlag af ham, se U 1915.846 H, 1904 B.117. Angaaende Tavshed overfor Meddelelser, der lader Adressaten formode, at hans Navn er misbrugt af en Falskner, se U 1924.343 og p d a S NRt 1918.689 (TfR 1923.216); i denne Forbindelse kan erindres An 25 Septbr 1929 Nr 193.

³⁶ Naar Lassen I 236 hævder, at det vilde være vildledende i Reklamationstilfældene at betegne Passiviteten som et stiltiende Løfte eller Kvasi-

for hjemlet i de ovennævnte Lovbestemmelser, der foreskriver Reklamation.³⁷ Men det samme maa gælde i de øvrige ovennævnte Tilfælde. Det maa imidlertid mærkes, at Undladelse af Reklamation i talrige andre Tilfælde har Retsvirkninger af anden Art.³⁸

Naar der her under II er anvendt Udtrykket Kvasiløfter, er det, fordi dette Ord formentlig angiver, paa den ene Side, at de paagældende Forhold ikke er Løfter, paa den anden Side, at de har en lignende retlig Betydning som Løfter.³⁹

III. Der kan ogsaa forekomme stiltiende Viljeserklæringer, der ikke er Løfter, og Kvasiretshandler, der har lignende Virkning som Retshandler, der ikke er Løfter.⁴⁰ Særlig ofte vil Tilegnelsen af et Løfte ved Accept ske stiltiende eller ved en Optræden, der ikke er en Viljeserklæring.⁴¹

løfte eller en uegentlig Retshandel (Stang I 252 f), er Grunden, at Lassen kun vil anvende saadanne Udtryk, hvor »Retsgrunden« er beslægtet med Løftets. Jeg lægger udelukkende Vægt paa, om Retsvirkningerne er beslægtede.

³⁷ Jfr Ordene »anses Aftale for sluttet« (Aftl §§ 4 og 6), »anses Hvervet for overtaget«, »Salget for godkendt«, »Ordren for antaget« (Kmsl §§ 5, 78 og 79). Heri ligger dog ikke, at man maa anvende Ugyldighedsreglerne for Løfter. Hvorvidt dette kan ske, kræver en nærmere Undersøgelse. Det samme gælder det særlige Spørgsmaal, fra hvilket Øjeblik Retsvirkningen indtræder, se herom Kai G. Jensen og H. Ussing i U 1929 B.148 ff.

³⁸ Undladelse af Reklamation kan navnlig have den Virkning, at en Fordringshaver taber Retten til at paaberaabe sig Misligholdelse, eller at den paagældende stilles ugunstigt med Hensyn til Beviset, jfr ndfr § 23 v Note 57.

³⁹ Af lignende Grunde kaldte Lassen de heromhandlede Forhold (se dog ovfr Note 36) »stiltiende Løfter i juridisk Forstand«, et Udtryk, der forekommer mig uhensigtsmæssigt. Stang bruger Udtrykket »uegentlige Retshandler«, jfr Grundtvig i NRt 1912.236. Det romerretlige Udtryk Kvasikontrakt omfattede som bekendt langt mere end, hvad der ovenfor er kaldt Kvasiløfter.

⁴⁰ Fuldmagt kan saaledes skabes ved Fuldmagtsgiverens Optræden, der ikke er en Viljeserklæring, ja, i særlige Tilfælde endog ved Passivitet, jfr Kmsl § 91, sidste Pkt og ovfr § 20 v Note 22—23.

⁴¹ I mange Tilfælde kan den »Accept«, der kræves for at vedligeholde Løftegiverens Bundethed, overhovedet ikke kaldes en Viljeserklæring, idet der slet ikke rettes nogen Tilkendegivelse til Løftegiveren, jfr ovfr § 4 v Note 79—82. Efter dansk Ret maa det antages, at en vis Handling kan være tilstrækkelig Accept (d v s Tilegnelse af Løftet) uden dog at binde Accep-

§ 23.

Løfters Fortolkning og Udfyldning.

I. Ved Fortolkningen¹ af en Viljeserklæring forstaas her den Virksomhed, der gaar ud paa at bestemme Erklæringens Betydning, d v s den Betydning, som maa lægges til Grund ved Fastsættelsen af Erklæringens Retsvirkninger.

I primitive Retsforfatninger holdt Fortolkningen sig strengt til Ordene. Denne Opfattelse, der vistnok endnu klinger igen i DL 5—1—2 »i alle deres Ord og Punkter, saasom de indgangne ere«, er forlængst forladt. Det staar nu fast, at der maa tages Hensyn til Parternes Mening bagved Ordene.²

Til Tider er det blevet hævdet, at Fortolkningens Formaal altid maatte være at udfinde den erklærendes Mening eller Vilje. Denne »subjektive« Fortolkningsteori er en ret naturlig Konsekvens for dem, der hylder et almindeligt Viljesprincip.³ I nyere Tid er den dog tildels opgivet endogsaa i Lande, der ved Uoverensstemmelse mellem Vilje og Erklæring som Hovedregel følger Viljesteorien.⁴ Ialfald ved Rets-

stanten, hvor der kræves et Genløfte fra hans Side, jfr som Eks Afsendelse af Varer, der er bestilt med Ordre til at afsende dem straks. Anderledes tysk Ret ifølge BGB 151, jfr Planck Anm 4. Se om de heraf følgende Vanskeligheder Lassen I § 25 Note 1 og i TfR 1888.258—59 Note 4 a med yderligere Henvi-
sn.

¹ Lassen I § 39, Ørsted Hdbg V 71—79, 96—98, J E Larsen 36 f og Sml Skr II.1 117—119, Gram 211—213, Bentzon Noter til Privatrettens alm Del 155—162, Grundtvig Reklamation 127 f; Aubert 76—77, 105—107, Stang I §§ 35—37, I² § 17 I—II, Platou § 15, Chydenius II 469 ff, Om tolkning af rättsärenden (1909), Ekström § 121 (alle før Aftl).

² Se som Eks U 1923.604 H, 1894.683 H, 1880.18 H, 1918.101 samt ndfr Note 8, 15, 18 samt 33 b. Jfr ogsaa BGB 133, C c 1156. Om den historiske Udvikling se Stang I² § 17.

³ Jfr Lassen I § 39 Note 2, Windscheid § 84 v Note 11. Se herom Stang i TfR 1905.336 ff.

⁴ Saaledes i Tyskland efter den overvejende Anskuelse, idet man fortolker »der wirkliche Wille« i BGB 133 som »der wirklich erklærte Wille«, eller saaledes, at det kommer an paa, hvad der er erklæret, og der ved den nærmere Bestemmelse heraf kun tages Hensyn til den kendelige Vilje, se Planck § 133 Anm 1 og Oertmann Anm 3. Paa denne Maade undgaas det at opfatte BGB 157 som indeholdende en Fravigelse fra § 133.

handler, der har Betydning for Samhandlen, kan den erklærendes Mening eller Vilje kun faa Betydning, naar den enten er forstaaet af den anden Part eller dog lagt saaledes for Dagen, at han burde forstaa den. Dette er nødvendigt for at skabe Sikkerhed i Samhandlen.⁵ Paa den anden Side maa den erklærendes Mening blive afgørende, naar den er forstaaet af Adressaten.⁶

Hvis Erklæringen er opfattet⁷ netop, som den er ment, maa den fortolkes i Overensstemmelse med *Parternes fælles Opfattelse*, selv om den erklærende har brugt Ord, der ikke fuldtud dækkede hans Mening.⁸ I saadanne Tilfælde ses der altsaa helt bort fra Formuleringsfejlen.⁹

Bortset fra dette særlige Tilfælde er *Løftets naturlige Forstaaelse* baade Udgangspunktet for Fortolkningen og det, som normalt bliver afgørende.¹⁰ Herved maa i Reglen Folkets almindelige Sprogbrug lægges til Grund. Men naar en eller begge Parter hører til en Kreds, der anvender en særlig Sprogbrug, maa der ofte tages Hensyn til den. Dette kan faa Betydning f Eks, naar begge Parter hører hjemme i en Egn, hvor der er dannet en særlig lokal Sprogbrug,¹¹ eller hører

⁵ Baggrunden herfor er de samme Hensyn, som bærer Tillidsteorien (ovfr § 15). Et lignende objektivt Standpunkt er før Aftl hævdet af Lassen, C Thomsen i TfR 1900.273 Noten, Stang i TfR 1905.336 ff, navnlig 348, Vinding Kruse i U 1912 B.60 ff og TfR 1919.194 f, jfr Bentzon ARI 121 f. Se fremdeles Pollock 234 ff, jfr Prochownick II § 233 og dertil Corneliussen 145 f.

⁶ Til Oplysning om Parternes Mening og Forstaaelse kan alle Midler benyttes.

⁷ Det er tvivlsomt, om man hermed kan ligestille det Tilfælde, at Meningen burde være opfattet, jfr ndfr Note 15.

⁸ Se som Eksempel U 1921.225 H, 1920.566 H, 1916.482 H, 1914.433 H, 1887.133 H; 1925.416, 1921.787, 1919.42, jfr herved Vinding Kruse i TfR 1919.194 f, U 1916.480. Se ogsaa Forudsætningen i U 1899.605 H. Tilsvarende C c 1156. Forholdet vil ofte være det, at en Part bruger en Udtryksmaade i den urigtige Formening eller Forudsætning, at han derved udtrykker sin Mening rigtigt. Naar denne Forudsætning forstaas af den anden Part, bindes han i Overensstemmelse med Forudsætningen. Se herom Ussing Forudsætninger 9 f, Stang i TfR 1930.91 f Note 55, jfr ovfr § 15 v Note 23.

⁹ Dette udtrykkes ofte med Sætningen *falsa demonstratio non nocet*, se H Ussing I c, Oertmann Rechtsordnung und Verkehrssitte 112.

¹⁰ Se som Eks U 1918.530 H, 711 H, 1917.427 H, 1911.68 H, 1899.605 H, 1918.374. Sml Bentzon ARI 122, Vinding Kruse I c.

¹¹ En lokal eller faglig Sprogbrug maa normalt gaa forud for den almindelige, naar begge Parter hører til Lokaliteten eller Fagkredsen.

til en faglig Kreds.¹² Særlig kan fremhæves, at mange Udtryk i Forholdet mellem Handlende sædvansmæssig anvendes i en teknisk Betydning, som maa lægges til Grund ved Fortolkning af Aftaler mellem Handlende.¹³ En individuel Udtryksmaade fra Løftegiverens Side kan derimod ikke blive bestemmende,¹⁴ medmindre Løftemodtageren paa Grund af Omstændighederne forstod eller burde forstaa den.¹⁵ Omvendt faar Løftemodtagerens individuelle Opfattelse ingen Betydning,¹⁶ medmindre Løftegiveren ved sin Optræden¹⁷ har givet Løftemodtageren Føje til at opfatte Løftet som sket.¹⁸

¹² Hvorvidt en Sædvane bliver afgørende ved Fortolkningen af en Viljeserklæring, maa iøvrigt bero paa lignende Synspunkter som dem, der udvikles ndfr v Note 86—90. Hvis en Kontrakt sluttet ved Korrespondance mellem to forskellige Lande, vil en Sædvane i det ene Land normalt blive afgørende for Fortolkningen af den derboende Parts Løfte, sml VL § 34; men selv om Adressaten giver ren Accept, kan den udenlandske Sædvane ikke lægges til Grund ved Fortolkningen af hans Løfte, medmindre han kendte eller burde kende den, jfr ovfr § 15 v Note 16, U 1899.371 H.

¹³ Jfr Lassen I § 39 v Note 13 og ndfr under IV, Oertmann Rechtsordnung u Verkehrssitte 151 ff. Hvis det er Udtryk, der i den almindelige Sprogbrug har en anden Betydning, kan den tekniske Sprogbrug normalt ikke blive afgørende overfor andre end dem, der hører til Kredsen eller dog optræder som hørende til den, jfr ndfr v Note 88. Derimod bliver den tekniske Betydning i Almindelighed afgørende, naar Udtrykket ikke findes i det almindelige Sprog eller den erklærende giver Medkontrahenten Føje til at antage, at han vil benytte den tekniske Sprogbrug. Jfr herved Stang i Tfr 1908.333 (Fra spredte retsfelter 164), Knoph i U 1923 B.182 f.

¹⁴ Jfr U 1880.18 H.

¹⁵ U 1894.683 H (Løftet begrænset ved Forudsætning), 1916.331, jfr ogsaa 1922.691. Hvis Løftemodtageren i et saadant Tilfælde uagtsomt forstaaer Løftet bogstavelig og afgiver en ren Accept, maa han formentlig blive bundet i Overensstemmelse med Tilbyderens Mening, saafremt Tilbyderen er i god Tro. Se H Ussing Forudsætninger 9 f, men derimod f Eks Oertmann anf V 95 ff.

¹⁶ Jfr U 1888.10 H, 1881.852 H, 1887.476.

¹⁷ Løftemodtageren erhverver ikke Ret i Overensstemmelse med sin Forstaaelse overalt, hvor han ikke har gjort sig skyldig i Uagtsomhed, jfr Vinding Kruses Eks i U 1912 B.61, Platou 218 ff. Dette antog ogsaa Lassen og begrænsede derfor sin Hovedsætning, hvorefter det afgørende var, hvad Løftemodtageren med Føje kunde antage for villet af Løftegiveren, ved den Tilføjelse, at Løftemodtageren ikke paa Løftet kan støtte Ret til noget, som kun kunde opfattes som omfattet af Løftet ifølge Omstændigheder, der var ukendelige for Løftegiveren som fornuftig Mand, se Lassen I § 39 v Note 5.

¹⁸ Jfr U 1890.364 H, 1922.716, 1878.1137.

Naar det drejer sig om en udførlig skriftlig Aftale, kan der ikke ses bort fra en deri indeholdt Bestemmelse, blot fordi det oplyses, at den ene Part ikke ved Aftalens Indgaaelse forstod, at Bestemmelsen hjemlede ham en vis Ret eller paalagde ham en vis Forpligtelse.¹⁹ Det samme gælder om Aftaler, der sluttet med Benyttelse af udførlige trykte Kontraktsbetingelser. Dog kan en Part ikke være bundet ved en heri forekommende Bestemmelse, der er usædvanlig og stiller ham væsentlig ugunstigere end almindelige Retsgrundsætninger, medmindre han faktisk har kendt Bestemmelsen eller den før Aftalens Indgaaelse er saaledes fremhævet for ham, at han ikke kunde undgaa at lægge Mærke til den.²⁰

Hvis der ikke oplyses en for Parterne fælles Mening og den sproglige Fortolkning ikke giver et utvivlsomt Resultat, *maa Fortolkeren fastlægge Erklæringens Betydning*. Dette er en Kunst, som kun læres fuldtud i Praxis. Alligevel er det naturligt paa Grundlag af en Iagttagelse af den Fortolkning, der udøves i Praxis, at opstille visse vejledende Regler.

Først og fremmest maa der ses hen til de forudgaaende Forhandlinger og alle de øvrige faktiske Omstændigheder, der danner Baggrunden for Viljeserklæringen.²¹ Herved vil det ofte blive klart, hvorledes et Tilbud er ment af Tilbyderen, og dersom Tilbudsmotageren forstod eller burde have forstaaet dette, maa Tilbudet — og Aftalen — fortolkes i Overensstemmelse hermed.²² Blandt de Omstændigheder, der maa tages i Betragtning, maa særlig fremhæves Parternes tilkendegivne Formaal med Retshandlen. Fortolkeren maa tilstræbe den Løsning, der bedst tilgodeser dette Formaal²³

¹⁹ Jfr N Lassen i U 1885.4, Vinding Kruse i U 1912 B.61. Dertil maatte kræves, at begge Parter havde været enige om at opfatte en Bestemmelse paa en fra Ordene afvigende Maade, jfr ovfr v Note 7—9.

²⁰ U 1930.85 H, 1926.829, 1923.916, 1917.366, 1913.268, 1910.109, 1888.765, jfr 1930.920, 1927.416, 1926.490, 1918.660, 1914.221, 532, 1913.615 og ndfr Note 50—51. Køberen af en fast Ejendom maa undersøge ogsaa trykte Betingelser, jfr U 1928. 1079 H. Børsbetingelser vil vistnok kun blive anset som uforbindende i de groveste Tilfælde, jfr U 1901.78.

²¹ Jfr Platou 214, sml ogsaa om Forudsætninger Vinding Kruse ER III 773 ff. Et friskt Eks er U 1930.1020 H.

²² Dette udtrykkes ofte saaledes, at Løftemotageren havde — eller ikke havde — Føje til at forstaa Løftet paa en vis Maade, se f Eks U 1922.716.

²³ U 1921.136 H, 1914.654 H.

eller de Interesser, som efter Parternes Tilkendegivelser eller almindelig menneskelig Erfaring bærer Aftalen.²⁴ Hvis der ikke foreligger individuelle Tilkendegivelser, maa Fortolkeren se hen til, hvad der bedst tjener Parternes gennemsnitlige Interesse i Tilfælde af den paagældende Art. Derfor vil man vanskelig antage en Fortolkning, der vilde gøre Aftalen saa ufordelagtig for den ene Part, at ingen nogenlunde forstandig Mand kunde tænkes at indgaa paa den.²⁵ Og man vil overhovedet være tilbøjelig til at foretrække den praktisk rimeligste Forstaaelse.²⁶ I et vist Omfang maa der dog ogsaa kunne tages Hensyn til andre Interesser end Parternes, saaledes at man foretrækker den Løsning, der fra et samfundsmæssigt Synspunkt i det hele er gavnligst.²⁷ Men det kan vanskelig anses for berettiget at gaa ligefrem imod klare Interesser hos Parterne.

Hvis Fortolkeren heller ikke ad denne Vej naar et Resultat, maa han have *en Retsregel at falde tilbage paa*. Skønt Lovgivningen tier, er der ingen Tvivl om, hvad der er den almindelige Regel. Dersom det er uklart, hvad Løftegiveren vil binde sig til, er det den almindelige Regel, at Løftet maa fortolkes i Overensstemmelse med *den Forstaaelse, der er gunstigst for Løftegiveren*.²⁸ Overalt hvor Forskellen paa de to Forstaaelser udelukkende er, at den ene medfører en mindre Byrde end den anden, maa den mindst byrdefulde Forstaaelse foretrækkes. Hvis det er uklart, om der er lovet et større eller mindre Kvantum, kan derfor kun det mindre Kvantum anses for lovet.

²⁴ Sml U 1922.1033 H. Dette kan begrunde saavel en udvidende Fortolkning, jfr U 1923.604 H, som en indskrænkende, jfr U 1921.136 H, 1916.331.

²⁵ Jfr U 1918.101. Sml ogsaa ndfr v Note 96—98 angaaende Spørgsmaalet, om der skal svares Vederlag.

²⁶ Jfr U 1921.700 H, 1918.161 H, 1911.681 (sml 1004). Særlig ofte faar det Betydning, at en vis Forstaaelse medfører et rimeligt Forhold mellem de to Vederlagsydelsers Værdi, jfr U 1920.134 H, 1918.101, 1914.482, SHT 1923.355. Sml herved Tybjerg 133, U 1921.489 H.

²⁷ Se som Eks U 1923.828 H, jfr TfR 1925.439. Sml iøvrigt ndfr Note 36. Her kan ogsaa henvises til, at der i Almindelighed kræves en klar Vedtagelse for at udelukke en Part fra Adgangen til at gaa til Domstolene, og at Aftaler, der klart gaar ud derpaa, som Regel fortolkes meget snævert. Om saadanne Vedtagelser i Foreningsvedtægter se Karsten Meyer i Forhandl p 14 nord Juristmøde 131, Troels G Jørgensen smstds 138 ff og i TfR 1925.239 ff.

²⁸ Jfr Lassen I § 39 v Note 7, Almén § 13 v Note 2 og fra Praksis U 1927.31 H, 1926.49 H, 902 H, 1921.241 H, 629 H, 1920.380 H, 1918.427 H, 1917.12 H, 1915.742 H, 1927.825, 1916.217, 1914.482, SHT 1921.287.

Naar en Ydelse er generisk bestemt²⁹ eller alternativt bestemt,³⁰ maa det paa tilsvarende Maade antages, at Valget af Ydelsesgenstanden tilkommer Skyldneren,³¹ medmindre særlige Omstændigheder viser, at Fordringshaveren skulde have Valget.³² Det samme gælder, hvor der er fastsat et Spillerum, f Eks med Hensyn til Ydelsens Tid eller Mængde.³³ Hvor det ikke kan siges, at den ene Forstaaelse kun afviger fra den anden ved Omfanget af den Byrde, Løftet paalægger, kan Løftgiveren kun være bundet ved den af de mulige Forstaaelser, som han selv har haft; og dersom der ikke fremskaffes Oplysning om, at han har haft en bestemt Forstaaelse, maa Løftemodtageren give ham Valget imellem de mulige Forstaaelser.^{33b}

Den nævnte almindelige Regel maa dog ofte vige for mere specielle Regler. Den har størst Betydning, hvor Uklarheden angaar Aftalens Hovedpunkter eller de Punkter, hvorom en Vedtagelse er nødvendig, for at der overhovedet skal foreligge et bindende Løfte. En Uklarhed paa mindre vigtige Punkter maa derimod ofte behandles efter andre Regler. Undertiden fastslaa Lovgivningen, hvorledes visse Udtryk skal forstaaes.³⁴ Langt vigtigere er det imidlertid, at der igennem

²⁹ Generisk bestemt — i Modsætning til individuelt bestemt — kaldes Ydelsen, naar den kun er bestemt ved Slægts- eller Artsmærker, saa at der haves Valg imellem alle de Ydelser, der har de fastsatte Egenskaber.

³⁰ Alternativt bestemt kaldes Ydelsen, naar Fordringen gaar ud paa den ene eller den anden af flere forskellige Ydelser. Se om alternative Skyldforhold Gram 64—66, 392 f, Evaldsen 131, Aubert 29, Almén § 3 v Note 19—19 a, BGB 262—265 samt de to følgende Noter.

³¹ Jfr Lassen I § 39 v Note 8, U 1892.928 (Debitor skulde stille en sikker Kautionist, enten A eller B).

³² Dette maa i Almindelighed antages, hvor offentlige Obligationer lyder paa flere Møntsorter, se H Ussing i U 1926 B.173 ff. Sml herved den smstds omtalte U 1926.73 H (TfR 1927.293).

³³ Saaledes Kbl §§ 13, 66, hvorom SpD I § 82.II, § 80.I.3 med Note 5 a. Angaaende Valg mellem flere Betalingsmaader se U 1914.974 (Resp 16 Okt 1913).

^{33b} Jfr Lassen I § 16 (ovfr § 15) v Note 21, Platou 219.

³⁴ Se som Eks FAL § 105, VL §§ 33—34 samt Kbl §§ 62—71, der dog tillige opstiller udfyldende Regler om Virkningen af de der omhandlede Udtryk og i Hovedsagen er en Lovfæstelse af tidligere Handelsbrug. — Det er omtvistet, om der bør gøres en Sondring mellem de egentlige udfyldende Retsregler, der fastslaa en Erklærings Retsvirkning, og *Fortolkningsregler*, der fastslaa, hvad der skal anses for erklæret. Se herom Lassen I § 39 v Note 15 b,

Lovgivning, Retspraksis og Sædvane er dannet *udfyldende Regler* angaaende Retsvirkningerne af de almindeligere Kontrakter.³⁵ Dersom Løftet kan forstaas i Overensstemmelse med, hvad der er sædvanligt eller følger af en udfyldende Retsregel, maa Løftet nemlig som Hovedregel fortolkes i Overensstemmelse hermed,³⁶ medmindre en afvigende Forstaaelse af Ordene er saa meget naturligere fra et sprogligt Synspunkt, at den maa foretrækkes.³⁷

Selv i Tilfælde, hvor der ikke findes en saadan objektiv Regel at falde tilbage paa, kan der dog være Grund til at fravige den almindelige Regel, hvorefter Løftet fortolkes til Gunst for Løftegiveren. I et vist Omfang er der navnlig Grund til at lægge Risikoen ved Uklarheden paa den, der har udformet Erklæringen, saaledes at *Erklæringen fortolkes mod Affatteren*.³⁸ Dette gælder først og fremmest om staaende Kontraktsbestemmelser, som er udformet af den ene Part paa egen Haand — eller af hans faglige Organisation eller lign —,

Planck I Einleitung VI.2, Dernburg I § 19.II og § 7, Oertmann Rechtsordnung u Verkehrssitte 219 ff. Det maa formentlig antages, at visse Regler (som kan kaldes Fortolkningsregler) bliver uanvendelige, saasnart det var kendeligt for Adressaten, at den erklærende gik ud fra en anden Opfattelse. — Dersom det tillige var kendeligt, hvad den erklærende mente, bliver Erklæringen at fortolke saaledes, som den var ment; var Meningen uklar, maa de ovfr v Note 28 ff angivne Regler anvendes. — De almindelige udfyldende Retsregler bliver derimod kun uanvendelige, naar en afvigende Ordning er aftalt eller dog blevet bindende for Parterne efter de under II omtalte Regler. Noget andet er, at Aftl § 33 formentlig kan anvendes, naar Adressaten indser, at den erklærende svævede i en afgørende Vildfarelse angaaende en udfyldende Regels Indhold. Sml angaaende det sidste Punkt Oertmann anf V 227 f, 305 f med Henviisn.

³⁵ Jfr ndfr under III og IV.

³⁶ Jfr Stang I 374 og som Eks U 1918.22, 1916.930, 1899.643 samt, hvad der siges ndfr under V om Retten til Vederlag; sml ogsaa U 1918.533 H. Dersom der paa et vist Omraade hersker en Sædvane, der afviger fra den udfyldende Retsregel, maa Sædvanen ofte foretrækkes, jfr ndfr v Note 91—94. Det her behandlede Spørgsmaal bør formentlig af praktiske Grunde løses i Overensstemmelse med Spørgsmaalet, om Bevisbyrden paahviler den, der hævder, at der er aftalt en Fravigelse fra en udfyldende Retsregel. Se herom navnlig Tybjerg 12 ff, 133 ff, Lassen I § 39 Note 15 b, Almén § 1 v Note 32—47 a, Karl Olivecrona Bevisskyldigheten och den materiella rätten 186—202, m yderligere Henviisninger.

³⁷ Her kan ogsaa mindes om det ovfr i Note 27 anførte.

³⁸ Se om denne Sætning Platou 219 f, Lassen I § 39 Note 17.

navnlig naar de anvendes ved alle hans Kontrakter af den paa-gældende Art og Medkontrahenten praktisk talt ikke har Mulighed for en Prøvelse af de enkelte Bestemmelser.³⁹ — Men ogsaa i andre Tilfælde kan der være Grund til at følge samme Regel. Saaledes hvis den ene Part forsætlig har valgt tvetydige Udtryk i Haab om, at Medkontrahenten ikke skulde opdage det,⁴⁰ og jævnlig, hvor den ene Part har faaet indsat en af ham udformet Bestemmelse, der gør hans Forpligtelse ifølge en ellers normal Kontrakt afhængig af Betingelser eller undergiver den andre særlige Begrænsninger, f Eks begrænser hans Ansvar for Misligholdelse.⁴¹

Hvis trykte Kontraktsbetingelser er i Strid med Bestemmelser, der er skrevet i det enkelte Tilfælde, maa de trykte Bestemmelser vige.⁴² Ligeledes maa de vige for en modstaaende mundtlig Aftale.⁴³ Løvrigt vil der, naar skriftlig Kontrakt er oprettet, være en Formodning for, at foreløbige Vedtagelser angaaende enkelte Punkter er faldet bort, naar de ikke er optaget i den skriftlige Kontrakt, saaledes at det forud passerede kun faar den Betydning, at det kan paavirke Fortolkningen ligesom andre Oplysninger om forudgaaende Forhandlinger.⁴⁴ Men det staar hver af Parterne frit for at oplyse, at der under Forhandlingerne er givet ham Tilsagn om en anden Retsstilling end den, der er angivet i den skriftlige Kontrakt, under saadanne Omstændigheder og paa saadan Maade, at det tilsagte maa gælde ved Siden af og i Strid med den skrevne Kontrakt.⁴⁵

³⁹ Jfr U 1929.707 H, 1916.424 H, 1920.67, 1906.50, 739 og Lassen I § 39 Note 17.

⁴⁰ Jfr ovfr § 15 v Note 23 e. Omvendt kan det ofte være rimeligt at lægge Risikoen paa Modtageren af den tvetydige Erklæring, naar han ser Tvetydigheden uden at gøre den anden opmærksom derpaa, jfr U 1917.198 H. Se fremdeles om Passivitet overfor senere Henvendelser U 1928.324 H.

⁴¹ Jfr U 1927.913 H, 1922.851 H, 1918.951 H, 1916.515, 1915.319, jfr ogsaa 1928.1141, 1925.419. Videre U 1920.959 H, der dog synes at kunne forklares ved, at man har anset den valgte Forstaaelse som den naturligste, jfr TfR 1921.293.

⁴² Jfr U 1922.851 H, 1908.727, 643, 1899.343; Lassen I § 39 Note 12, Stang I § 35 v Note 16.

⁴³ Jfr U 1913.608. Se fremdeles ndfr v Note 45 og 53.

⁴⁴ Jfr U 1919.502 H, 1917.467 H, 1906.208 H, 1900.793 H, 1906.52; sml U 1894.639 H, Lassen i TfR 1896.326 m Note 2.

⁴⁵ Jfr U 1927.92 H, 1923.15 H, 1914.616 H, 1896.311 H, 1908.294, sml 1904.731, 1902.162 og ndfr v Note 53. Jfr Tybjerg 145.

II. Ovenfor er der fortrinsvis tænkt paa udtrykkelige Løfter eller Aftaler. Disses Retsvirkninger bestemmes imidlertid ikke udelukkende ved, hvad der udtrykkelig er lovet eller aftalt. Rent bortset fra de ufravigelige Retsregler, der er omtalt ovfr i § 17.III.A, maa der ogsaa tages Hensyn til stiltiende Vedtagelser og til Parternes Optræden i det hele, derunder deres Passivitet, navnlig en Parts Tavshed overfor Tilkendegivelser fra den anden Part.⁴⁶ Til Belysning heraf skal der fremdrages nogle Spørgsmaal af praktisk Interesse.

1. Naar Parterne er Handlende, der staar i fortsat Forretningsforbindelse, og de plejer at indgaa deres Aftaler paa visse Vilkaar, bliver disse Vilkaar gældende for senere Aftaler, saafremt andet ikke bestemmes.⁴⁷

2. Det er meget almindeligt, at større Virksomheder ved Afslutning af Aftaler i Medfør af deres Erhverv regelmæssig kræver Aftalen indgaaet paa *faststaaende almindelige Kontraktsbetingelser*, som de selv forud har udformet. Det forekommer ogsaa hyppigt, at Erhvervsdrivende kræver Aftaler indgaaet paa staaende Kontraktsbestemmelser, der er udformet af en Organisation indenfor det paagældende Erhverv.

Saadanne Kontraktsbetingelser kan være optaget f Eks i et Selskabs Vedtægter, i Ekspeditionsreglementer, i Kontraktsformularer o s v. Undertiden godkendes de af offentlige Myndigheder og bekendtgøres paa lignende Maade som Retsforskrifter. Fra dette Tilfælde ses der bort i det følgende.

Saadanne almindelige Kontraktsbetingelser⁴⁸ vil ofte uden særlig Vedtagelse blive afgørende, forsaavidt de ikke strider mod det aftalte. Naar det er almindelig bekendt eller dog vides af den paagældende Medkontrahent, at der findes saadanne Regler, er de i Almindelighed afgørende for Medkontrahentens Retsstilling, selv om

⁴⁶ Herom maa i Hovedsagen gælde, hvad der er udviklet ovfr i § 22. Dog vil Passiviteten kunne faa endnu større Betydning paa Grundlag af den afsluttede Aftale.

⁴⁷ Jfr U 1900.430—31 (Resp 27 Jan 1899 ad 1). Det gælder dog i Almindelighed ikke om saadanne Punkter som Vederlagets Størrelse, jfr som Eks U 1877.727, men vel om Rabat o. l.

⁴⁸ Se herom Lassen I § 39.II.1, Bentzon Soret 142—144, 594, Noter til Privatrettens alm Del 158, 161, AR 197, N H Bache Brandforsikringsretten I 180 ff, Juridisk Forenings Aarbog 1905—06.36 ff, Gjelsvik Vildf 21 f.

han ikke kendte deres nærmere Indhold ved Aftalens Indgaaelse.⁴⁹ Usædvanlige Bestemmelser, der forringer Medkontrahentens Stilling, kan dog ikke binde ham, medmindre de særlig er meddelt ham eller han faktisk kendte dem.⁵⁰ Selv om den ene Parts Brug af staaende Kontraktsbetingelser hverken var kendt af Almenheden eller af Medkontrahenten, maa de normalt blive bindende, naar den anden Part i Anledning af Kontraktens Indgaaelse, f Eks ved dens Stadfæstelse, modtager Kontraktsbetingelserne uden at reklamere.⁵¹ Og ialfald i Handelsforhold maa en Part reklamere, naar han af Stadfæstelsesskrivelser el lign erfarer, at Medkontrahenten anser Kontrakten for sluttet paa saadanne Betingelser.⁵² Paa den anden Side kan Kontraktsbetingelserne ikke binde Medkontrahenten, naar den paagældende Virksomhed ved sin Optræden har givet ham Føje til at antage, at den vilde fravige dem overfor ham i det foreliggende Tilfælde.⁵³

3. Det kan ogsaa forekomme, at almindelige Kontraktsbetingelser udarbejdes af Repræsentanter for eller Organisationer for begge Sider i Kontrakterne. Saaledes kan Befragtningsbetingelser være udarbejdet af Handelsorganisationer og Rederiforeninger i Forening. I saadanne Tilfælde bliver der normalt ikke Tale om at tilsidesætte enkelte Bestemmelser som ugunstige for den ene Part. Et Hovedeksempel paa, at Kontraktsbetingelser fastsættes paa den nævnte Maade, er de *kollektive Overenskomster* mellem Arbejdsgivere og Arbejderorganisationer, de saakaldte *Tarifaftaler*,⁵⁴ der imidlertid plejer at indeholde mere end en Fastsættelse af Kontraktsbetingelser. Naar der indgaas en Arbejdskontrakt mellem to Parter, der begge er

⁴⁹ Jfr U 1902 B.25, 1899.344 H, 1878.419 H, 1919.720 (ret vidtgaende). Se dog U 1930.128 samt næste Note.

⁵⁰ Jfr U 1923.671, 1907.228. Det samme gælder formentlig Bestemmelser, som gaar ud over en nærmere Fastsættelse af Aftalens Retsvirkninger og i Virkeligheden paalægger helt nye Forpligtelser, jfr U 1890.728, 1887.476.

⁵¹ Jfr U 1927.860, 1901.78. Usædvanlige, ugunstige Betingelser bliver dog ikke bindende, medmindre Modtageren bemærker dem eller de er saaledes fremhævet, at han ikke kunde undgaa at bemærke dem, jfr U 1929.588, 1912.389, 1909.747, 769, 1892.37; cfr 1913.615. Jfr ovfr v Note 20.

⁵² Jfr U 1918.660, 1893.636.

⁵³ Jfr U 1912.43 H, 1899.343 H, 1885.410 H, 1916.874, 1908.643, 695, 1906.626; sml 1900.739.

⁵⁴ Se om disse ovfr § 17.IV, hvor det tillige undersøges, om Tarifaftalerne er ufravigelige.

bundet af den kollektive Aftale, maa de deri indeholdte Kontraktsbetingelser ialfald gælde for Kontrakten, forsaavidt andet ikke er vedtaget.⁵⁵

4. *Undladelse af Reklamation* kan blive bestemmende for den nærmere Virkning af Løfter og Aftaler, navnlig naar en af Parterne har tilstillet den anden en Tilkendegivelse angaaende Kontraktsbetingelserne. Ovenfor under Nr 2 er der allerede nævnt et Eksempel herpaa. Men i Handelsforhold vil Undladelse af Reklamation overfor Angivelser i Stadfæstelsesskrivelser, Fakturaer el lign ogsaa i andre Tilfælde jævnlig medføre, at de i Skrivelsen angivne nærmere Kontraktsbetingelser bliver bindende for Adressaten.⁵⁶ Saafremt en saadan Skrivelse angiver et Kontraktsvilkaar, der er i Strid med en klar Vedtagelse, bindes Adressaten dog i Almindelighed ikke ved at undlade Reklamation; men han faar Bevisbyrden for, at der er truffet en afvigende Vedtagelse, jfr angaaende Prisen Kbl § 6.⁵⁷

5. Naar en Part under Kontraktsforhandlingerne har forsøgt at faa vedtaget en Bestemmelse, der giver ham en vis Ret, men det ikke er lykkedes, kan det undertiden fremgaa af Omstændighederne, at Kontraktens Tavshed er Udtryk for Enighed om, at den omtalte Ret ikke tilkommer ham.⁵⁸ Dette kræver imidlertid særlige Holdepunkter. Normalt kan Tavsheden kun opfattes som Udtryk for, at

⁵⁵ Spørgsmaalet, om de finder Anvendelse, naar en eller begge Kontraktsparter staar udenfor de Organisationer, der har afsluttet Tarifaftalen, kan ikke undersøges her. Se herom bl a Elmquist Den kollektive Arbejdsoverenskomst 170 ff.

⁵⁶ Jfr som Eks U 1901.78, 1894.906, 1895.699 (Resp 23 Juni 1894); sml 1915.790, 1904.619; jfr iøvrigt næste Note samt ovfr Note 40 og 52, § 4 Note 123 og § 22 Note 33—34. Angivelser angaaende Prisen bliver dog ikke bindende, hvis Prisen er aabenbart ubillig, se Kbl § 6, jfr Teksten v næste Note samt SpD I 94.

⁵⁷ Se om denne Bestemmelse SpD I 94 og om Reklamation overfor Regninger i det hele Henviisn ovfr § 22 Note 34. En tilsvarende Regel gælder om de fleste andre Angivelser i en Faktura, se SpD I 75 f. Overfor Angivelser, hvoraf det fremgaar, at Ydelsen ikke er behørig, vil Undladelse af Reklamation dog ofte medføre fuldstændigt Tab af Misligholdelsesbeføjelser, se saaledes angaaende Mangler SpD I § 87 Note 128 og om Fejl ved For-sendelsesmaaden SpD I § 88 v Note 29. Det i Teksten anførte gælder ikke, hvor Adressaten har sluttet Aftalen med Medkontrahentens Agent el lign, sml ovfr § 22 Note 33 samt SHT 1925.330.

⁵⁸ Sml Elmquist anf V 145.

Parterne ikke har kunnet enes om en positiv Vedtagelse, og Følgen maa da blive den samme som, hvis Spørgsmaalet slet ikke var rejst.

III. Ovenfor er skildret en Række Maader, hvorpaa den enkelte Kontrakts Retsvirkninger kan være bestemt. I de fleste Kontrakter vil Retsvirkningerne dog ikke være tilstrækkelig bestemt herved. Spørgsmaalet bliver da, hvorledes de skal fastsættes, hvor Viljeserklæringen og de ovenfor nævnte Omstændigheder ikke afgiver det fornødne Grundlag.

Ofte bruges Udtrykket *Fortolkning* i saa vid Forstand, at det omfatter ogsaa den Virksomhed, hvorved dette Spørgsmaal besvares. Fortolkning betyder da Fastlæggelse af Viljeserklæringens Retsvirkninger overhovedet indenfor de ufravigelige Retsreglers Ramme.⁵⁹ Her foretrækkes det at tage Udtrykket i snævrere Betydning, saaledes at det kun betegner Fastlæggelsen af Erklæringens *Betydning*.⁶⁰ Den yderligere Virksomhed, der kan være nødvendig til at bestemme Retsvirkningerne indenfor de ufravigelige Retsreglers Ramme, kaldes da *Udfyldning* af Erklæringen. Fortolkning har nemlig en noget anden Karakter end Udfyldningen. Fortolkningen søger i første Række at udfinde, hvad der er lovet (erklæret) i *det enkelte Tilfælde*, og den er for en stor Del *ujuridisk*, idet den er en Anvendelse af Sprogvidenskab, Psykologi, Logik etc. Udfyldningen sker derimod for Størstedelen *med almindelige Regler*, der ikke kan findes ved en Betragtning af det enkelte Tilfælde, men kun ved *retlige* Overvejelser. Det maa imidlertid indrømmes, at det er umuligt at drage en skarp Grænse mellem Fortolkning og Udfyldning. Saa snart Fortolkningen gaar ud over at fastslaa Ordenes sproglige Betydning og den erklærendes eller begge Parter's Mening, beherskes den af retlige Synspunkter og bliver mer eller mindre beslægtet med Udfyldningen.^{60a}

Spørgsmaalet om, hvorledes Viljeserklæringens Retsvirkning bestemmes paa de Punkter, hvor Fortolkningen intet Resultat giver, er *et rent Retsspørgsmaal*, og det maa løses paa samme Maade som andre

⁵⁹ Saaledes f Eks Stang I §§ 35—37, TfR 1908.303 ff (Fra spredte retsfelter 133 f), jfr ogsaa Lassen I § 39 v Note 14 b.

⁶⁰ Saaledes Bentzon Noter til Privatrettens alm Del 155 ff; jfr ogsaa Knoph i U 1923 B.179.

^{60a} Dette er udtrykt fortrinligt af Knoph i U 1923 B.180.

Retsspørgsmaal.⁶¹ I de fleste Tilfælde maa Afgørelsen træffes efter *en udfyldende Retsregel*, hvorved forstaas en Retsregel, der kun træder i Funktion, forsaavidt Løftet eller Aftalen ikke indeholder Bestemmelser, der udelukker dens Anvendelse.⁶² I første Række maa det undersøges, om Lovgivningen indeholder nogen Regel om Spørgsmaalet. I anden Række maa der tages Hensyn til Sædvaner, Retspraksis, Analogi og Forholdets Natur. Ved Siden af de udfyldende Retsregler har navnlig *Skik og Brug* Betydning.⁶³ Dette omtales ndfr under IV. Foreløbig tales der om de udfyldende Retsregler.

Selv hvor Lovgivningen tier, er der ofte udformet faste udfyldende Retsregler i Tidernes Løb.⁶⁴ Efterhaanden som Aftalernes Betydning for Livet i de menneskelige Samfund er steget, er der dannet en Række faste Kontraktstyper — Køb, Leje, Kaution o s v —, og hver enkelt Types Retsvirkninger er paa de fleste Punkter slaaet fast. Naar to Personer vil indgaa en Aftale, der hører til en af disse Typer, behøver de kun at aftale saa meget, som udkræves, for at de overhovedet skal blive retlig bundet, og for at betegne, hvilken Kontraktstype de vil indgaa.⁶⁵ Resten kan de overlade Retsordenen. Paa alle de Punkter, som Parterne ikke selv har afgjort, bestemmes Retshandlens Virkninger ved Retsordenens Regler. Bestemmende bliver først og fremmest de Regler, som allerede er fastslaaet for den paagældende Kontraktstype. Skulde der opstaa Spørgsmaal, hvorom der endnu ikke er fastslaaet en Regel, maa Retsudøveren selv opstille Reglen, og han maa søge at finde den Ordning, der passer bedst for den paagældende Kontraktstype, idet han tager Hensyn til de

⁶¹ Jfr Bentzon Vis major 306 ff, U 1893.113 ff. Dette antog ogsaa Lassen i senere Tid, se Lassen I § 39 v Note 14 a. De af Lassen i Sammenhæng hermed omtalte ældre Teorier, der søgte at begrunde Sætningen om *naturalia negotii* i Overensstemmelse med Viljes- eller Tillidsteoriene, har formentlig ingen Interesse i Nutiden. Tilsvarende Begrundelser forekommer ogsaa i ældre Praksis, se f Eks U 1896.1221 H.

⁶² Udtrykket betegner Modsætningen til ufravigelige Regler, jfr om disse ovfr § 17 v Note 14—16.

⁶³ Angaaende Spørgsmaalet, om en Sædvane kan fortrænge en Lovbestemmelse, se ndfr v Note 91—94.

⁶⁴ Jfr Stang I² § 19.III, Bentzon i U 1893.118 ff, Munch-Petersen Løftet og dets Causa 53 ff, 57 samt Henvisn i Note 66.

⁶⁵ Disse Bestemmelser kaldes i Systemerne *essentialia negotii*, jfr Lassen I § 2.IV, Stang I² § 20.VII, Platou § 24 Nr 1, i Modsætning til *accidentalialia negotii*.

allerede fastslaaede Regler. Alle de Regler, der kommer til Anvendelse paa en Retshandelstype, forsaavidt de ikke er fraveget ved Retshandlen, kalder man *naturalia negotii*.⁶⁶

Denne Udvikling af faste Kontraktstyper, der er et ældgammelt Eksempel paa »Standardisering«, betyder en mægtig Lettelse af Retshandelssamkvemet. Derved spares ikke blot udførlige Kontrakter, men ogsaa alle de besværlige Overvejelser om Udformningen af detaillerede Kontraktsbetingelser.⁶⁷ Tillige undgaar Parterne Risikoen ved, at deres Vedtagelse angaaende de Punkter, hvormed der findes *naturalia negotii*, bliver ufuldstændig eller af andre Grunde mindre vellykket. De fastslaaede *naturalia negotii* er jo Resultatet af Fortidens — ofte af talrige Generationers — Erfaringer. De er derfor gennemgaaende hensigtsmæssige. I alle Tilfælde er det en stor Fordel at have en forud bestaaende Regel at regne med. Det giver Samhandlen den fornødne Sikkerhed. Hvis der ikke fandtes faste *naturalia negotii*, vilde det være yderst risikabelt at indgaa Kontrakter uden juridisk Bistand. Hvor der er dannet faststaaende *naturalia negotii*, opnaar den praktisk erfarne Mand ofte derigennem større Sikkerhed for et godt Resultat end ved en Kontrakt, der er formet af en fin Jurist.

Det er imidlertid ikke alle Kontraktstyper, der har samme Tendens til at danne faste *naturalia negotii*. Hvor der ikke er dannet de fornødne Regler, kan Lovgivningen undertiden med Held gribe ind og skabe typisk hensigtsmæssige Regler.⁶⁸

Naar Aftalen ikke kan henføres til de almindelige Kontraktstyper, maa Retsudøveren fastlægge dens Retsvirkning paa lignende Maade som, hvor der ellers opstaar hidtil uløste Retsspørgsmaal. Han maa normalt søge at opstille en Regel, der egner sig til Anvendelse paa andre Tilfælde af lignende Art. Men ved denne Typedannelse maa han tage Hensyn til alle de konkrete Omstændigheder, der egner sig til at have retlig Relevans, først og fremmest til det, der er aftalt,

⁶⁶ Jfr herom Lassen I § 25.I.2, § 39 v Note 14, Stang I² § 20.VII, Platou § 24 Nr 2, Hagerup i TFR 1894.52 jfr 40 samt ovfr Note 64. Udtrykket er for saa vidt misvisende, som *naturalia negotii* ikke er Bestanddele af Retshandlen, men almenlydige Regler, der fastsætter dens Retsvirkninger, jfr Enneccerus § 176.II.

⁶⁷ Jfr Henvisninger i Note 64, Lassen I 371 f.

⁶⁸ Jfr herved Vinding Kruse ER III 779 ff.

men ogsaa til andre Omstændigheder, f Eks Parternes tilkendegivne Formaal og Interesser.⁶⁹

Imellem de to Grupper af Aftaler kan der ikke drages nogen skarp Grænse. Der er en jævn Overgang fra de fasteste Kontraktstyper til de helt nye, individuelt prægede Aftaler, og Aftaler, der benævnes med et Typenavn, kan ofte have individuelle Bestemmelser, der begrundes Fravigelse af Typereglerne ogsaa ud over det, som ligefrem er aftalt. Enhver Viljeserklæring maa udfyldes med de Regler, der er bedst egnede netop for den med dens Ejendommeligheder.⁷⁰ Hvor der opstaar Spørgsmaal, der ikke lader sig afgøre efter faste Typeregler, kan man ofte naa det rette Resultat ved at overveje, hvad Parterne vilde have vedtaget, hvis de skulde have afgjort Spørgsmaalet ved Aftalens Indgaaelse.⁷¹ Men det gaar ikke an altid at følge Parternes »hypotetiske Vilje«. Derved vilde man komme til uretfærdige Resultater. Hvor det oplyses, at den ene Part er den anden overlegen i Forhandlingskunst og Forretningsdygtighed i det hele, kan det være klart, at han kunde have sat sin Vilje igennem paa alle de mindre væsentlige Punkter, hvorom intet er vedtaget; men der kan ikke være Tale om, at man af den Grund skulde afgøre alle saadanne Punkter til hans Fordel.⁷² Indenfor de almindelige Ugyldighedsreglers Rame anerkender Retsordenen ganske vist de trufne Aftaler, selv om de er noget ubillige for den ene Part; men dette kan umulig begrunde, at Retsordenen skal forøge Ubilligheden ved at afgøre de Punkter, hvorom ingen Aftale er truffet, i samme »Aand«.⁷³

⁶⁹ Se f Eks U 1915.248 H. Ofte bliver der Brug for en ret fri Udfyldning af Aftalen, jfr som Eks U 1917.114, 1915.316; sml ndfr Note 75.

⁷⁰ Jfr Lassen I § 39 Note 14 a, Munch-Petersen Løftet og dets Causa 64, 86 ff, 303 og dertil Ernst Møller i U 1896.1047, H Ussing Forudsætninger 212 f.

⁷¹ Jfr Oertmann Rechtsordnung und Verkehrssitte 177 ff. Sml Lassen I § 39 v Note 13 a: »Med Hensyn til Punkter, som ikke kunne antages omfattede af Løftgiverens Vilje, vil Løftemodtagerens Ret i første Linie bestemmes ved, hvad han ifølge Løftgiverens Forhold med Føje kunde antage, at denne vilde have villet, dersom han var bleven foranlediget til at udtale sig desangaaende«. Sml Stang Vildfarelse 33, 66 f.

⁷² Jfr Ernst Møller Forudsætninger 231 f, H Ussing Forudsætninger 66—68 og ndfr § 25 v Note 24, Knoph i U 1923 B.180 og Funksjonæropfønelsen 58 f. End mindre kan der være Tale om at fravige faststaaende naturalia negotii, fordi en Fravigelse vilde have stemmet med Parternes hypotetiske Vilje.

⁷³ Jfr Ernst Møller i U 1896.1047 f. Sml dog Henvisn ndfr § 25 Note 24.

Faren for uretfærdig Begunstigelse af den ene Part kunde man undgaa ved yderligere at kræve, at to fornuftige og retsindige Parter vilde have truffet samme Bestemmelse.⁷⁴ Men selv saaledes naar man næppe altid det rette Resultat. Det er her som paa de fleste andre Punkter umuligt at sammenfatte de afgørende Retshensyn i en enkelt Formel.⁷⁵ Man kan derfor heller ikke opstille den Grund-sætning, at de udfyldende Regler maa bestemmes efter, *hvad der gennemsnitlig stemmer med Parternes Interesser* i Aftalens Øjeblik. Hensynet hertil maa ganske vist have stor Vægt, dels fordi de udfyldende Regler for en stor Del udspringer af Ønsket om at simplificere Aftalers Indgaaelse, dels fordi udfyldende Regler, der klart gaar imod Parternes Interesser, ofte vil blive virkningsløse. Alligevel maa der ogsaa tages mere almene Hensyn.⁷⁶ De udfyldende Regler maa benyttes til at lede Udviklingen fremad, og de Regler, som fra et alment Synspunkt er de bedste, vil ofte kunne trænge igennem, hvor Parternes Interesser ikke klart og afgørende kræver en anden Ordning.

IV. *Sædvaner eller Coutumer. Skik og Brug.*⁷⁷

En overordentlig stor Betydning som Hjælpemiddel til Udfyldning af Kontrakter har *Sædvane* (*Coutume, Skik og Brug*). Ganske særlig gælder det de i Handelslivet udviklede Sædvaner, Handelssædvane eller Handelsbrug (Usancer).

⁷⁴ Denne Formel kan ikke anvendes alene, da den tilsidesætter Hensynet til det individuelle, jfr dog Gjelsvik Vildf 63 f, 35, 38 og dertil H Ussing Forudsætninger 208 ff.

⁷⁵ Jfr H Ussing Forudsætninger 209 ff.

⁷⁶ Jfr Bentzon Vis major 312 ff, Ernst Møller Forudsætninger 88 ff, 231 f, Munch-Petersen Løftet og dets Causa 54 Note 4, H Ussing Forudsætninger 211 f.

⁷⁷ Se herom Stang Handelskoutumer i TfR 1908.249—344 (Fra spredte retsfelter I 76 ff), Knoph i U 1923 B.177 ff, Grundtvig 47—54, Lassen I § 39 v Note 20—21 a, TfR 1916.3—5, Tybjerg hos Hage 218 f, Bentzon Vis major 314 f, Retskilderne 84 f, 91 ff, E Møller Forudsætninger 170 Note 3; Platou 217 f, Retskildernes Theori § 7, Hagerup i TfR 1915.28 ff, Gjelsvik Vildf 21, Innledning 105 ff; Almén § 1 v Note 14—19, Ekström 714 ff, Chydenius II¹ 479 ff; Staub Allg Einleitung III, Goldschmidt Handbuch des Handelsrechts I.1 §§ 35—36, Oertmann Rechtsordnung u Verkehrrssitte, især 318 ff, 386 ff. — En særlig Betydning til Oplysning om, hvad der er Sædvane i Handelsforhold, har de *Responsa, der afgives af Grosserer-Societetets Komite* til Brug i Retssager i Henhold til An 23 April 1817 § 12, jfr Næringslov 29 Decbr 1857 § 31.

De Sædvaner, der lægges til Grund ved Udfyldningen af Viljeserklæringer, er ikke — eller behøver ikke at være — *Retssædvaner*. Det er anerkendt af de fleste, at Sædvaner kan blive bestemmende for Udfyldningen af Viljeserklæringer, selv om de ikke opfylder de Betingelser, som man plejer at kræve til Sædvaneret. Og der er næppe Grund til paa dette Omraade indenfor de udfyldende Sædvaner at gøre en Sondring mellem dem, der er blevet til Retsregler (Retssædvaner), og dem, der kun er en faktisk Skik og Brug.⁷⁸ I Praksis turde det ogsaa være umuligt at drage en Grænse mellem de Sædvaner, der er Retsregler, og andre Sædvaner. Skal man udsondre en særlig Gruppe, maa det blive de Sædvaner, der er anerkendt i Retspraksis. For alle andre Sædvaner kan der rejses Spørgsmaal, om Sædvanen bør anerkendes af Domstolene. Men selv for de Sædvaner, der er anerkendt af Domstolene, bliver det, naar den faktiske Skik og Brug forandres, et Spørgsmaal for Domstolene, om den engang anerkendte Regel bør opretholdes.

Med Hensyn til *Terminologien* maa det mærkes, at de forskellige Udtryk ofte anvendes i Flæng, men at adskillige Forfattere bruger forskellige Udtryk for de enkelte Grupper af Sædvaner.⁷⁹ Her anvendes Ordet Sædvane om enhver Skik og Brug, der er blevet saa almindelig, at der kan være Tale om at lægge den til Grund ved Udfyldning af Aftaler.

Sædvaner har stor Betydning allerede ved Fortolkningen af Viljeserklæringer. Der er talrige Coutumer, som fastslaaer Betydningen af Ord og Udtryksmaader, som bruges i Forretningslivet. Fra disse Sædvaner er der en jævn Overgang igennem Sædvaner, der i Til-

⁷⁸ En saadan Sondring gøres af adskillige Forff, saaledes Lassen I § 39 Note 20, Grundtvig 47 f. Andre Forff forkaster Sondringen med den Begrundelse, at der overhovedet ikke findes udfyldende Sædvaneret, jfr Stang i TfR 1908.323 ff (Fra spredte retsfelter I 174 ff). Naar Sondringen ikke gennemføres i Teksten, er det begrundet i, at den ikke ses at have nogen Værdi, jfr bl a ndfr Note 91. Sml ogsaa Almén I c og navnlig Knoph i U 1923 B.178.

⁷⁹ Forff, der udsondrer Retssædvanerne, forbeholder ofte Udtryk som Sædvane eller Handelssædvane for disse, jfr Lassen I § 39 Note 20. Paa tilsvarende Maade anvendes Ordet Coutume af Grosserer-Societetet i Svarskrivelser fra den senere Tid, se Resp 22 Juni 1907 (U 1908.708). Komiteens Udtalelser om, at en Handelsbrug har udviklet sig til Coutume i denne Forstand, er ikke bindende for Domstolene, se f Eks U 1893.765 H, Grundtvig 47 f, Lassen I § 39 Note 20.

knytning til bestemte Udtryk i Aftalen fastslaar Enkeltheder vedrørende Parternes Ydelsespligt, til Sædvaner, der uden nogen Tilknytning i det konkret vedtagne fastslaar Aftalers Virkning, f Eks afgør, om Aftalen kan hæves paa Grund af Misligholdelse, om Reklamation er nødvendig.

Hvad enten det drejer sig om Fortolkning eller Udfyldning, maa der tages Hensyn ikke blot til almindelige Sædvaner, der behersker hele Folket, men ogsaa til lokale Sædvaner og Sædvaner, der kun behersker særlige Kredse eller Forhold. Et Hovedeksempel paa Sædvaner af sidste Art er »Handelssædvanen«. — Om denne og andre i Erhvervslivet udviklede Sædvaner gælder det iøvrigt, at de ofte er internationale. — Det er navnlig de paa den ene eller anden Maade begrænsede Sædvaner, der giver Anledning til Vanskeligheder.

Naar Sædvaner i vidt Omfang lægges til Grund ved Udfyldning af Aftaler, beror det navnlig paa, dels at det som oftest vil stemme med Parternes Interesse og i det hele give hensigtsmæssige Resultater, dels at det er værdifuldt at have en fast Regel at gaa efter ved Aftalens Udfyldning; derved opnaas der baade Lettelse og Sikkerhed i Samhandlen. Det sidste er vigtigst i Handelsforhold, hvor Aftaler helst skal kunne afsluttes med faa Ord.^{79a}

Hvilke *Betingelser* der skal opstilles for Sædvanens Anvendelse, har været omtvistet. Med den herskende Lære i nyere Tid maa det dog antages, at en Sædvane kan blive anvendelig, selv om Aftalen ikke giver nogensomhelst Tilknytning herfor,⁸⁰ og selv om Parterne ikke har kendt den.⁸¹ Hermed skal dog ikke være sagt, at det aldrig faar Betydning, om en Part kendte Sædvanen.

^{79a} De ovfr v Note 67 anførte Betragtninger gælder ogsaa her. Jfr iøvrigt ang dette Punkt Stang i TfR 1908.298 ff (Fra spredte retsfelter I 127 ff). Naar Sædvaner lægges til Grund ved Udfyldning af Viljeserklæringer, er det efter min Opfattelse, fordi der bestaar (forud, eller nu dannes af Retsudøveren) en Retsregel om, at Sædvanen under visse Betingelser skal anvendes. Grundlaget maa altsaa ikke søges i en stiltiende Vedtagelse el lign. Ud fra min Brug af Ordet Fortolkning kan jeg derfor ikke som Stang kalde Sædvanen et »Fortolkningsmiddel«.

⁸⁰ Jfr Schl I.261, U 1877.936, 1923.938, 1924.885. Sml Schl III.9, 378, der fiktionsmæssigt begrundes Sædvanens Betydning med Parternes formodede Vilje.

⁸¹ Jfr U 1928.1001 H m Note, Knoph i U 1923 B.182, Stang i TfR 1908.332 ff (Fra spredte retsfelter 163 ff) og dertil Hagerup i TfR 1915.31.

Løvrigt maa navnlig to Forhold tages i Betragtning. Det ene er, hvor almindelig og fast Sædvanen er; det andet, om den efter sit Indhold fortjener Retsordenens Anerkendelse.⁸² Domstolene vil ganske naturligt stille ringere Krav i den første Retning, naar Sædvanen er hensigtsmæssig og ikke strider mod almindelige Retsgrundsætninger. Hvis Sædvanen derimod ikke har et anerkendelsesværdigt Indhold, vil de derimod stille strenge Krav til Sædvanens Fasthed og til Beviset for Sædvanen. Erfaringen viser, at der ikke sjældent opstaar Sædvaner, som er vilkaarlige eller udelukkende tjener den ene Parts Interesser og fra almene Synspunkter er urimelige. Det sidste gælder navnlig, hvor Sædvanen angaar Aftaler mellem to forskellige Kredse af Personer, f Eks mellem en Næringsdrivende og hans ikke-næringsdrivende Kunder. I Tilfælde af denne sidste Art bør en Sædvane ikke anvendes imod Kunden, medmindre han kendte den eller burde have kendt den.⁸³ Men ogsaa i andre Tilfælde maa Domstolene vise Varsomhed med at anerkende Sædvaner, der er vilkaarlige eller i Strid med almindelige Retsgrundsætninger, og ganske særlig, naar de ensidig varetager den ene Parts Interesser. I saadanne Tilfælde bør Sædvanen ikke anvendes imod en Part, der ikke kendte den eller burde kende den.⁸⁴ Og særlig urimelige Sædvaner maa Domstolene kunne tilsidesætte, overalt hvor det ikke maa antages, at begge Parter har bygget paa Sædvanen ved Aftalens Indgaaelse.⁸⁵

De fleste Sædvaner har, som allerede antydnet, kun Gyldighed for et begrænset Omraade.⁸⁶ De fleste Handelssædvaner gælder kun i Forholdet mellem to Handlende,⁸⁷ meget hyppigt endda kun for en bestemt Slags Handel. Som Handlende maa i denne Forbindelse

⁸² Jfr Grundtvig 50 f, Knoph i U 1923 B.184 ff.

⁸³ Jfr U 1890.796, JU 1854.106.

⁸⁴ Jfr U 1906.440, Schl III.169, sml U 1923.938.

⁸⁵ Jfr navnlig Knoph i U 1923 B.186. Sml Stang i TfR 1908.311 f (Fra spredte retsfelter I 141 f), Hagerup i TfR 1915.31. Det er klart, at Domstolene kan og bør tilsidesætte ligefrem umoralske Sædvaner, jfr U 1923.642, Stang TfR 1908.310 f.

⁸⁶ Jfr herom Stang i TfR 1908.314 (Fra spredte retsfelter I 144 f), Almén § 1 v Note 44 ff, der med Rette fremhæver, at der her maa gælde lignende Grundsætninger som i den internationale Privatret; Oertmann anf V 386 ff.

⁸⁷ Jfr som Eks Schl III.9.

behandles enhver Person, der optræder, som om han var Handlende.⁸⁸ En lokal Sædvane maa normalt anvendes, dels naar begge Parter hører hjemme paa Sædvanens Omraade, dels naar kun den ene gør det, men Kontrakten afsluttes paa det Sted, hvor han hører hjemme. Hvis en Aftale indgaas ved Korrespondance mellem to Steder, hvoraf det ene ligger udenfor Sædvanens Omraade, kan Sædvanen i Almindelighed ikke være bindende for den Part, der bor udenfor Omraadet. Der maa da ofte ses helt bort fra Sædvanen, navnlig naar den i Virkeligheden indeholder en Ændring af Aftalen.⁸⁹ Hvor Sædvanen ikke har denne Karakter, maa hver Parts Forpligtelse vistnok i Almindelighed bestemmes i Overensstemmelse med Sædvanen paa hans Bopæl. Hvis hver Part har sin Sædvane og de to Sædvaner fører til væsentlig forskellige Resultater, maa Følgen ofte blive, at der ingen bindende Kontrakt foreligger.⁹⁰

Dersom en Sædvane er i *Strid med en udfyldende Lovregel*, maa Sædvanen følges, hvis Aftalen giver Holdepunkter derfor. Udenfor dette Tilfælde kan der næppe opstilles nogen almindelig Regel.⁹¹ Kun saa meget er klart, at der forekommer Tilfælde, hvor Sædvaner fortrænger deklaratoriske Love. Dette er fastslaaet med Hensyn til Bestemmelserne i Kbl og Kmsl, se Kbl § 1 og Kmsl § 1, der udtaler, at Lovens Bestemmelser kun kommer til Anvendelse, forsaavidt ikke andet »følger af Handelsbrug eller anden Sædvane«. ⁹² Disse Udtryk maa imidlertid ikke forstaas saaledes, at en Sædvane altid fortrænger Lovreglerne. Det maa derfor afhænge af almindelige

⁸⁸ Jfr Schl III.378.

⁸⁹ Jfr som Eks U 1917.88, 1905.478, 1902.804, 1893.255.

⁹⁰ Jfr Oertmann I c. Dersom Tilbyderens Sædvane er eller burde være kendt af Adressaten, vil den dog vistnok blive afgørende. — De i Teksten opstillede Regler maa ofte fraviges. Navnlig kan Sædvanen paa det Sted, hvor Aftalen skal opfyldes eller en anden Handling foretages, blive bestemmende for Bedømmelsen af den paagældende Handling, jfr U 1923.938.

⁹¹ Se om Spørgsmaalet Stang i TfR 1908.316 f (Fra spredte retsfelter I 146 f), Knoph i U 1930 B.187 ff, Lassen I § 39 Note 20, Bentzon Retskilderne 91 ff, Ørsted Hdbg I 105 ff. Det synes klart, at en Sædvanes Evne til at fortrænge en udfyldende Lovbestemmelse ikke kan formindskes ved, at Sædvanen udvikler sig til Sædvaneret, hvis noget saadant kan ske, jfr ovfr Note 78. Se dog en Udtalelse af Lassen i Slutn af den anførte Note.

⁹² En tilsvarende Bestemmelse indeholder Aftl § 1 med Hensyn til Aftl §§ 2—9. Derimod nævner FAL § 3 ikke Sædvaner.

Retsgrundsætninger, under hvilke Betingelser den skal gøre det.⁹³ Hvis Sædvanen er ældre end Loven, maa den i Almindelighed vige, ialfald naar dens Gyldighedsomraade ikke er langt snævrere end Lovens, f Eks fordi den kun gælder indenfor en enkelt Branche. Iøvrigt maa Domstolene lægge Vægt paa saavel Sædvanens som Lovreglens Art og Kvalitet. Navnlig hvis Lovreglen ikke selv er et blot Nedslag af ældre Coutume, men er baaret af en mere almen Vurdering, og Sædvanen tilsidesætter de almene Hensyn, maa Sædvanen ialfald være meget fast og sikkert konstateret for at kunne fortrænge Loven.⁹⁴

V. I denne Sammenhæng skal endnu omtales et vigtigt Spørgsmaal, nemlig Spørgsmaalet, *om en Person i Mangel af Aftale derom kan kræve Vederlag* for en Ydelse, som han erlægger efter Aftale med eller Anmodning fra en anden Person.⁹⁵ Afgørelsen maa bero paa, hvad der er sædvanligt. Naar Ydelser af samme Beskaffenhed plejer at blive betalt i det almindelige borgerlige Samkvem, maa der svares Vederlag,⁹⁶ medmindre der foreligger særlige Omstændigheder, der giver Modtageren Føje til at antage, at Yderen ikke kræver Vederlag.⁹⁷ Hvis Ydelser af samme Art jævnlig erlægges uden Vederlag, maa der dog normalt svares Vederlag, naar Ydelsen erlægges af en Person, der søger Næring ved at paatage sig saadanne Præstationer.⁹⁸ Hvis Modtageren af en Ydelse, for hvilken der herefter kan kræves Vederlag uden Aftale, gør gældende, at Ydelsen er tilsagt ham vederlagsfrit, maa han vistnok som Hovedregel have *Bevisbyrden*.⁹⁹

⁹³ Jfr Lassen I § 39 v Note 21 a, SpD I 70 med yderligere Henvisn samt Knoph i U 1923 B.189.

⁹⁴ Sml U 1905 B.16, 1873.612, 1869.399. Efter Omstændighederne kan der ogsaa være Grund til kun at anvende Sædvanen overfor Personer, der kendte eller burde kende den.

⁹⁵ Om ubestilte Ydelser se ovfr § 22.II.3.

⁹⁶ Jfr Lassen I § 39 v Note 22, Tybjerg 137 og fra Praxis U 1909.559 H, 1885.123 H, HT 1864.681, 1857.675, Schl II.633, U 1908.520, 1906.94, 1903.563, 1901.745, 1894.113, 1891.939, 1888.578, 1886.588, 1885.527, 1884.642, 1882.1182, 1880.681, 1876.264, 1874.82, 1868.682, 1867.479, jfr 1878.540 H, 1876.698 H. SpD 1897 § 136 Note 10.

⁹⁷ Jfr U 1901.612 H, 1870.1005 H, HT 1857.675, U 1910.645, 1891.1058, 1899.948, jfr ovfr § 22 Note 21, SpD 1897 § 98 Note 7.

⁹⁸ Jfr U 1908.272 (Sagfører), Tybjerg 137 og om Forvaring SpD 1897 § 130.III.

⁹⁹ Se herom nærmere Lassen I § 39 Note 23, Tybjerg 136. Afvigende

Hvor der ifølge de ovenfor angivne Regler eller efter Aftale skal erlægges *Vederlag i Penge*, men Vederlagets *Størrelse* ikke er aftalt, antages det at være den almindelige Regel, at den, der skal have Vederlaget, kan bestemme dets Størrelse, dog med den Begrænsning, at han ikke kan kræve et ubilligt Vederlag,¹⁰⁰ jfr Kbl § 5,¹⁰¹ Rpl § 134. Denne Sætning kan kun forsvares, fordi man maa have en Regel at falde tilbage paa. Den bør derfor kun anvendes, hvor der ikke kan findes en bedre Norm for Vederlagets Fastsættelse. Det er med Føje antaget, at man selv ved Løsørekøb ofte maa følge andre Regler, f Eks hvor Sælgeren har faste Priser¹⁰² eller det drejer sig om Værdipapirer med Børskurs eller — i Handelskøb — om Varer med nogenlunde fast Markedspris.¹⁰³ Men saa meget mere maa Grundsætningen i Kbl § 5 fraviges ved andre Kontrakter. Hvis Ydelsen erlægges af en Erhvervsdrivende, der har faste Priser, maa den vederlægges med hans faste Pris.¹⁰⁴ Iøvrigt maa der, hvor der kan paavises en nogenlunde fast Sædvane for Vederlagets Størrelse, betales sædvanligt Vederlag, jfr f Eks Sølov § 150 (»gangbar Fragt«), Mhjl § 9.2^o. Overalt hvor der kan findes en paalidelig Maalestok, der er nogenlunde let at anvende, bør den foretrækkes. Men selv hvor en saadan Maalestok savnes, fastsætter Domstolene ikke sjældent Vederlaget til det Beløb, som efter deres Skøn er passende.¹⁰⁵

De Hensyn, der bærer de nys nævnte Regler om Vederlagets Fast-

Munch-Petersen DRpl II 289. Praksis synes ikke helt afklaret, se Henvi-
 sn hos de nævnte Forff.

¹⁰⁰ Lassen I § 39 v Note 25, U 1917.198 H, 1913.196 H, 1871.531 H, 1909.54, 1908.520, 1903.199, 606, 1902.709, 1900.120, 230, 710, 916, 1892.474, 627, 1890.182, 1889.945, 1887.260, 1194, 1886.591, 1883.278, 1169, 1882.234, 1879.233, 1878.1145, 1874.796, 1869.612. BGB 315, 316, jfr 612, 632, 653, Planck § 316. Se iøvrigt hertil og til det følgende Tybjerg 139 ff.

¹⁰¹ Se herom SpD I 93 f, Almén § 5 v Note 20 ff.

¹⁰² Jfr Lassen I § 39 v Note 24, Tybjerg 139, Staub Anm 28 foran § 373. Jfr Almén § 5 v Note 21 og fra Praksis U 1883.1029 H, 1887.524 H. Hvis Sælgeren holder uforholdsmæssig høje Priser paa enkelte Varer, kan han dog ikke kræve dem betalt uden forudgaaende Tilkendegivelse, jfr ndfr Note 104.

¹⁰³ Jfr SpD I § 81 v Note 4, Lassen I § 39 Note 24, Tybjerg 141 f; U 1906. 31 H, 1877.726 (Dagens Priser), 922, 1868.205.

¹⁰⁴ En uforholdsmæssig høj Pris kan dog ikke fordres, jfr U 1922.481 H, 1920.66 (om Arkitektthonorarer, beregnet efter Arkitektforeningens Normer).

¹⁰⁵ Jfr som Eks U 1919.548 H (Sagfører).

sættelse, maa formentlig føre til, at *Bevisbyrdereglerne* for det Tilfælde, at der paastaas at foreligge Aftale om Vederlaget, udformes i nær Tilknytning til de materielle Regler.¹⁰⁶

Angaaende Spørgsmaalet, om der skal betales *Renter af kontrakt-mæssig Pengeskyld*, gælder der særlige Regler. Ved Pengelaan, der jo uden Rentepligt vilde være en »velgørende« Retshandel, maa selve Spørgsmaalet, om der skal betales Renter, formentlig afgøres efter de ovenfor udviklede Grundsætninger om Pligt til at betale Vederlag.¹⁰⁷ Derfor maa det navnlig antages, at der af Pengelaan, som er bestemt til at have en vis Varighed, maa svares Renter, naar der ikke foreligger særlige Omstændigheder, der giver Laantageren Føje til at antage, at der ikke skal svares Renter.¹⁰⁸ I andre Tilfælde antages Hovedreglen at være, at der ikke skal svares Renter,¹⁰⁹ medmindre det er vedtaget udtrykkelig eller stiltiende¹¹⁰ eller hjemlet ved særlige Lovbestemmelser¹¹¹ eller Sædvaner. I Forholdet mellem Hand-

¹⁰⁶ Jfr Lassen I § 39 Note 26 og dertil Olivecrona Bevisskyldigheten och den materiella rätten 175 ff. Man maa derfor som Hovedregel følge dens Paastand, hvem Vederlaget tilkommer, forsaavidt den ikke gaar ud over det, som efter den i Teksten anførte materielle Retsregel i Mangel af Aftale tilkommer ham. Saaledes ogsaa U 1919.98 H, 1920.66, JT 1923.68, der kunde tyde paa, at Praksis nu er ved at fæstne sig i denne Retning. Se om den ældre noget uklare Praksis Lassen I § 39 Note 26. Jfr endvidere Tybjerg 138, 144, Munch-Petersen DRpl II 289. Nyere svensk Praksis gaar i modsat Retning, se Almén § 5 v Note 32 a ff og i TfR 1919.268 f, Olivecrona anf V 179; jfr ogsaa Staub Anm 85 foran § 373.

¹⁰⁷ Sml Lassen SpD § 98.V. Se dog Ørsted Hdbg V 243, Aubert 29, SpD I 362, Evaldsen SpD 22. En lignende Regel maa formentlig gælde om visse *Udlæg for andre*, se f Eks U 1918.662, H Ussing Kaution § 15 v Note 70 samt VL § 52.

¹⁰⁸ Jfr Lassen I § 39 Note 29, U 1892.1077, 1884.642, jfr U 1890.26 H, HT 1857.675, Schl II.301, U 1911.248, men dog Schl II.504, JU 1848.113.

¹⁰⁹ Lassen I § 39 Note 28, Aubert 29, Schrevelius II 353; U 1896.697 H, Schl II.594, U 1916.297, 1912.771, 1887.1020, 1034, 1885.379, 1881.566, 1874.485, 1867.1051. Se fremdeles Windscheid § 259 Note 6 og 7, § 371 Note 6, BGB Mot II 312, Planck § 246 Anm 2, § 608 Anm 1, OR 313, C c 1905, Planiol II Nr 2073, Prochownick II § 265.

¹¹⁰ Jfr U 1893.636, 1877.223.

¹¹¹ Se saaledes Kbl § 38.1^o.2 Pkt, Rpl § 562 i Slutn. Om Procesrenten ifølge L 6 April 1855 § 3 og om Morarenter i det hele se Lassen I § 43.1.3. Ang Vedtagelsen af »skadesløs Betaling« se Lassen I § 39 v Note 32.

lende svares der efter Handelscoutume ofte Renter, selv om der intet er vedtaget herom.¹¹²

Naar der skal svares Renter, men Rentens Størrelse ikke er aftalt, kan der i Almindelighed kræves 4 pCt. Flere Lovbud, navnlig L 6 April 1855 § 3, Fr 23 April 1845 § 8, gaar nemlig ud fra, at der eksisterer en almindelig deklaratorisk Lovregel angaaende Renters Størrelse, og da der ikke findes nogen anden almindelig Norm for Rentestørrelsen i dansk Ret end den, der indeholdes i de Lovbud, som fastsætter Rentens almindelige Maksimumsstørrelse til 4 pCt, se Fr 13 Febr 1767, 5 Jan 1813 § 21, jfr L 6 April 1855 § 1, maa det være denne, der sigtes til. I Forholdet mellem Handlende er den almindelige Rentefod efter Handelscoutume, naar intet andet er aftalt, 6 pCt, jfr L 6 April 1855 § 3.¹¹³

§ 24.

Betingelser og Tidsbestemmelser.

I. En Retshandel kaldes betinget, naar den vilkaarlig gør sin Retsvirkning afhængig af en uvis Kendsgernings Indtræden.¹

¹¹² Jfr Lassen I § 39 v Note 30, Evaldsen 132 f, Skyldnerens Mora 133 f, U 1918.662, 1881.566, 1875.974, 1874.400.

¹¹³ Det kan ikke opstilles som almindelig Regel, at Handlende indbyrdes skulde have Ret til at beregne sig 6 pCt af Tilgodehavender, U 1883.126 H. For Købesummers Vedkommende vil vistnok fremtidig Kbl § 38 smh med § 4 være afgørende; nogen Sædvane, som vilde give Ret til Renter udover de her hjemlede, vil næppe kunne paavises. Iøvrigt kan vistnok som almindelig Regel opstilles, at der kan beregnes Rente, i Almindelighed 6 pCt, i løbende Mellemværende mellem Handlende og af Forskud mellem Handlende, jfr om Renters Rente Resp 31 Aug 1891 (U 1892.505), og om Handelssædvane som Maalestok ved Fastsættelse af Erstatning SHT 1863.52, 1862.41, 47, men derimod JU 1849.97, U 1873.1003, 1898.358. Hvorledes Begrebet Handlende i denne Forbindelse forstaas, er uklart, jfr U 1904.5, 1894.279, Resp 31 Aug 1891 (U 1892.505), maaske vil Sædvanen i saa Henseende udvikle sig til Overensstemmelse med Kbl § 4. Overfor Ikke-Handlende vil Handlende ordentligvis kun kunne beregne Renter ifølge udtrykkelig eller stiltiende Vedtagelse, U 1893.636, 1903.165, 1902.403. Stiltiende Vedtagelse i saa Henseende antages ikke at foreligge, blot fordi den paagældende har forholdt sig passiv overfor tilsendt Opgørelse med Rentepaaførsel o desl, U 1904.5, 1901.996, 1896.446, jfr V Meyer i U 1918 B.56.

¹ Om Betingelser i Almindelighed se Torp Hovedp § 6, Lassen I § 2.V, § 65;

Betingelser kan knyttes til Løfter, hvad enten de gaar ud paa en Forpligtelse, en Overdragelse eller en Retsopgivelse. Derimod er Adgangen til at knytte Betingelser til andre formueretlige Rets-handler — dem, der lægger Baand paa Adressaten, »Paalæg« — mere begrænset, idet det ofte vilde være i Strid med berettigede Interesser hos Adressaten at blive tvunget ind i den Uvished, Betingelsen medfører.² En Accept af et Tilbud bliver saaledes normalt uoverensstemmende, hvis den indeholder andre Betingelser end Tilbudet, jfr Aftl § 6.1⁰. Hvis en Opsigelse skal gives inden 1 Januar, vil en Opsigelse paa Betingelse af, at Opsigeren bliver forflyttet, kun være rettidig, hvis Forflyttelsen er sket og bragt til den anden Parts Kundskab inden 1 Januar.

I særlige Tilfælde kan ogsaa Løfter være uimodtagelige for Betingelser. En betinget Veksel skaber ikke Vekselret; gives der betinget Accept paa en gyldig Veksel, betragtes omvendt Betingelsen som uskrevet, se VL § 22.2 Pkt.³ Fremdeles kan Indføjelsen af visse Betingelser berøve et Løfte al Retsvirkning. Saaledes hvis en Person lover at yde paa Betingelse af, at han *vil* yde (*«volo si volam»*),⁴ eller paa Betingelse af en Begivenhed, der umulig kan indtræde. Endelig kan Betingelsen bevirke, at Retshandlens Formaal kommer i Strid med Lov og Ærbarhed,⁵ og det kan da følge af de ovfr i § 17.III fremstillede Regler, at Retshandlen bliver ugyldig.

Det karakteristiske ved betingede Retshandler er, at de skaber en Uvishedstilstand. Saalænge det er uvist, om Betingelsen vil indtræde, er det ogsaa uvist, hvilken Retsvirkning de vil afføde. De faar først den fulde Virkning, naar Betingelsen indtræder. Naar deres Virkning skal belyses nærmere, maa der sondres mellem de *opsættende* (suspensive) og *opløsende* (resolutive) Betingelser. Ved de første

Platou §§ 25—31, Ekström §§ 123—124 og i TJFF 1909; BGB 158—162, OR 151—157, C c 1168—1184; v Tuhr BürgR II.2 §§ 80—82. Om Værdien af, at Retsordenen anerkender Betingelser se v Tuhr 271 f, Demogue i U 1930 B. 306.

² Jfr Platou 322 f, Ekström 748 ff, v Tuhr BürgR § 80.VII; særlig om Opsigelse af Arbejdskontrakter Berg Arbeidsrett 139.

³ Efter TL kan Skødet betinges, men visse Betingelsers Optagelse hindrer, at det tinglyses som Adkomst, se TL § 10.3⁰ og 4⁰, Vinding Kruse TLKomm 26, ER III 1025 ff, 1035 ff.

⁴ Se herom ovfr § 17 v Note 2 c.

⁵ Eksempel herpaa gives ovfr § 17 efter Note 18, Torp Hovedp 99.

gaar Retshandlen ud paa, at en vis Retsvirkning skal indtræde, hvis Betingelsen indtræder;⁶ ved de sidste paa, at en vis Retsvirkning skal indtræde, men atter ophøre, hvis Betingelsen indtræder.⁷

II. Retsvirkningen af betingede Løfter (Aftaler).

Der maa sondres mellem tre Tilfælde: 1) Det viser sig, at Betingelsen ikke vil indtræde (Betingelsen »svigter«). 2) Betingelsen indtræder. 3) Tiden indtil Nr 1 eller Nr 2 foreligger (Betingelsen er »svævende«). Det sidstnævnte Tilfælde behandles under C. Iøvrigt fremstilles først Forholdet mellem Parterne (A), derefter Forholdet til Trediemand (B).

A. 1. Naar det viser sig, at den suspensive *Betingelse ikke vil indtræde*, er det dermed givet, at de betingede Virkninger af Retshandlen ikke kommer til at indtræde. Ved en resolutiv Betingelse gælder omvendt, at den engang indtraadte Virkning nu ikke mere trues af Ophør ved Betingelsens Indtræden; Retshandlen virker derfor fremtidig som en ubetinget Retshandel.^{7a}

2. Naar *Betingelsen indtræder*,^{7b} faar den suspensivt betingede Retshandel den fulde betingede Virkning. Ved resolute Betingelser falder omvendt den betingede Virkning bort. Hvis det ved Betingelsens Indtræden viser sig, at den Part, til hvis Ugunst Betingelsens Indtræden ifølge Aftalen skulde virke,^{7c} har foretaget Handlinger, der hindrer den aftalte Retsvirkning, maa den anden Part kunne

⁶ Eksempel: Jeg lover min Søn en Rejse, hvis han faar Første Karakter til sin Eksamen.

⁷ Eks: Jeg tillader en Mand at bo hos mig, indtil han opnaar en Stilling. — Angaaende Sondringen mellem de to Slags Betingelser se foruden det i Note 1 anførte Tybjerg 157 ff.

^{7a} Den, der vilde have erhvervet Ret ved Betingelsens Indtræden, vil i Reglen ikke, medens Betingelsen svæver, have haft større Lejlighed end andre Personer til ved skadegørende Handlinger at forringe den anden Parts Udbytte af Retshandlen. Men naar det har vist sig, at Betingelsen ikke vil indtræde, er det klart, at den anden Part i Overensstemmelse med almindelige Erstatningsregler kan gøre ham ansvarlig for den Skade, han maatte have voldt ham.

^{7b} Som Eks paa Tilfælde, hvor dette var omtvistet, kan nævnes U 1925. 296 H.

^{7c} Det vil sige ved suspensive Betingelser den, der har afgivet det betingede Løfte, ved resolute den, hvem en Ret er tilsagt, indtil Betingelsen indtræder.

kræve Erstatning, forudsat at de almindelige Erstatningsbetingelser er til Stede.⁸ Saaledes, hvis Aftalen gaar ud paa, at A har Ret til at købe B's Ting for en vis Pris, og det, da A vil gøre Brug af sin Ret, viser sig, at B har forbrugt eller ødelagt Tingen.⁹

For det Tilfælde, at den under en Betingelse lovede (overdragne) Ting har afkastet Frugter, medens Betingelsen svævede, har det været meget omtvistet, hvem der havde Ret til disse Frugter, naar Betingelsen indtraadte.¹⁰ Herom kan der næppe opstilles en bestemt Regel; Afgørelsen maa bero paa Aftalens Indhold. Hvis der ikke kan udledes noget af Aftalen, maa Formodningen ved suspensive Betingelser være for, at Erhververen ikke kan fordre de Frugter, Overdrageren har oppebaaret, mens Betingelsen svævede.¹¹ Ved resolute Betingelser maa det omvendt snarest antages, at Erhververen kan beholde de af ham oppebaarne Frugter.¹²

Til det udviklede maa endnu føjes, at Grænsen mellem de under Nr 1 og 2 omhandlede Tilfælde undertiden forrykkes noget. Den ældre romanistiske Lære opstillede den Sætning, at Betingelsen regnedes for indtraadt, naar dens Indtræden var forhindret af den,

⁸ Torp Hovedp 101 f, Platou 328, Vinding Kruse ER I 338 ff; OR 152, BGB 160, der giver samme Regel særskilt for suspensive og resolute Betingelser.

⁹ I saadanne Tilfælde maa B som Regel ogsaa være ansvarlig for tilregnelig *Forringelse* af Tingen, se ogsaa Vinding Kruse I c, og dette maa formentlig gælde, selv om Betingelsens Indtræden forud stod som en højst usikker Mulighed. Der foreligger jo et Tilbud om at sælge Tingen for en bestemt Pris, hvorfor Ansvar stemmer med, hvad der er antaget ovfr § 7 v Note 7. At den, der kun har en simpel Forkøbsret, ikke kan kræve Erstatning for Tilintetgørelse og Forbrug, jfr Vinding Kruse I c 341, beror efter min Mening paa, at Betingelsen for hans Ret overhovedet ikke indtræder, se ndfr v Note 14. Erstatning i Anledning af Forringelse er praktisk udelukket her, da Forkøbsrettens Udøvelse jo faar Tingen til en Pris, der er fastsat med Henblik paa Tingens forringede Tilstand.

¹⁰ Torp Hovedp 108, Platou 338 ff.

¹¹ Har Erhververen undtagelsesvis faaet Tingen overgivet før Betingelsens Indtræden, maa han beholde Frugterne, naar Betingelsen indtræder, jfr OR 153.

¹² Dette er ogsaa tysk Rets Standpunkt, se Oertmann § 159. Torp Hovedp 108 siger, at det modsatte ofte er den naturlige Forstaaelse ved resolutivt betingede Overdragelser, saaledes ved det af Købesummens Betaling resolutivt betingede Køb. Dette er formentlig for almindeligt udtrykt.

der havde Interesse i, at den ikke indtraadte.¹³ Denne Sætning er altfor vid. Hvis f Eks A har betinget sig en simpel Forkøbsret til B's Ting, kan han intet Krav rejse mod B, dersom denne forbruger Tingen eller uagtsomt ødelægger den.¹⁴ Forhindring af Betingelsens Indtræden kan kun ligestilles med Betingelsens Indtræden, hvor Aftalen giver Holdepunkter herfor, eller det dog er en naturlig Forudsætning for den.¹⁵ Jævnlig vil kun Forhindring paa visse Maader have saadan Betydning.¹⁶

Omvendt kan der, naar den interesserede har fremkaldt Betingelsens Indtræden, i særlige Tilfælde være Grund til at behandle Forholdet, som om Betingelsen ikke var indtraadt.¹⁷

Ogsaa i andre Tilfælde kan det undertiden være begrundet at lade Retshandleren medføre den betingede Virkning, skønt Betingelsen ikke indtræder.¹⁸

De betingede Retshandler kan iøvrigt udformes paa mangfoldige Maader. I Almindelighed tænker man kun paa de simple Tilfælde, hvor Betingelsens Indtræden (eller Svigten) medfører enten, at den betinget tilsagte Ret bliver ubetinget, eller at Retten falder helt bort. Det kan imidlertid ogsaa aftales, at en Betingelses Indtræden (eller Svigten) skal medføre en hvilken som helst anden Omdannelse

¹³ Jfr Dig 50.17.161, C c 1178, sml ogsaa Udtrykkene i U 1877.215. Se om Læren Torp Hovedp 109, Platou 328 f.

¹⁴ Saaledes ogsaa i Resultatet Vinding Kruse I c, se ovfr Note 9.

¹⁵ Eksempel: U 1877.215; fremdeles: A lover B et Beløb, hvis han indgaar Ægteskab med C; da A fortryder Løftet, bagvasker han B overfor C og opnaar derved, at C giver B en Kurv. Sml ogsaa U 1920.556 H (560 sidste Stk). Hvor det er forudsat, at den Part, hvis Forpligtelse er betinget, selv skal udfolde visse Bestræbelser for at hidføre Betingelsen, maa en Undladelse heraf bevirke, at den anden Part kan fordre sig stillet, som om Betingelsen var indtraadt, sml U 1930.465 H, 1042.

¹⁶ BGB 162 og OR 156 kræver, at Betingelsens Indtræden skal være hindret »mod Tro og Love«, jfr ogsaa Planiol I Nr 314.

¹⁷ BGB 162.2^o giver en tilsvarende Regel om dette Tilfælde. Et praktisk Eksempel er, at »den sikrede« selv forsætlig hidfører Forsikringsbegivenheden, jfr FAL § 18.1^o.

¹⁸ Saaledes efter Omstændighederne naar det er aftalt, at Retsvirkningen skal afhænge af Trediemands Godkendelse, og Trediemanden nægter overhovedet at tage Stilling til Sagen, jfr U 1929.872. I saadanne Tilfælde maa Domstolene dog i et vist Omfang sætte deres eget Skøn i Stedet for Trediemandens.

af det indgaaede Retsforhold. Praktiske Eksempler herpaa er Aftaler, hvorefter den ene Parts Vederlag skal forhøjes eller nedsættes under visse Betingelser, f Eks naar visse Omkostninger eller »Pristallet« stiger eller falder.

B. Hvad der gælder i Forholdet mellem Parterne, gælder i Almindelighed ogsaa overfor Trediemand, der afleder Ret fra en af Parterne, hvad enten det er Arvinger, Kreditorer eller Retshandels-erhververe. Men fuldtud kan dette ikke gennemføres ved Overdragelsesretshandler og andre *Retshandler, der indeholder en Disposition* over en Formueret, f Eks Opgivelse af en Fordringsret, en Panteret eller anden begrænset Ret.

De Rettigheder, som maatte være erhvervet ved *Kreditorfølging*, medens Betingelsen er svævende, f Eks ved Udlæg eller Konkursdekret, deler i Almindelighed Skæbne med Skyldnerens Ret. Hvis den falder bort ved Betingelsens Indtræden, bortfalder ogsaa Kreditorernes Ret.¹⁹ Hvis en Ting er overdraget under en suspensiv Betingelse, men Overdrageren er gaaet fallit, mens Betingelsen var svævende, maa Boet udlevere Tingen til den betingede Erhverver, naar Betingelsen indtræder. — Det forudsættes dog herved, at der er truffet de Foranstaltninger, som ved ubetingede Retshandler kræves, for at Retserhvervelsen skal staa sig overfor Overdragerens Kreditorer, f Eks at fornøden Tinglysning er sket. — Omvendt vil ved resolute Betingelser Rettigheder, som Erhververens Kreditorer har opnaaet, som Hovedregel falde bort, naar Betingelsen indtræder.

Den sidste Sætning anerkendes ikke i Norge.²⁰ Den har imidlertid en afgørende Støtte i vor KL § 16 Nr 2. Det hjemles her, at den, der har taget et gyldigt Forbehold om Tilbagelevering af en erlagt Ydelse i Tilfælde af Modpræstationens Udeblivelse, kan kræve Ydelsen tilbage fra Modtagerens Konkursbo.^{20a} Og herfra kan formentlig sluttes, at Overdragerens Ret som Hovedregel maa opretholdes ved

¹⁹ Saaledes BGB 161; se fremdeles Torp Hovedp 102 ff, Lassen i SpD I § 92 v Note 2, 3, 21, jfr 23—24.

²⁰ Se Platou 340 f, hvorefter den resolute Betingelses Indtræden kun giver Overdrageren et obligatorisk Krav paa Tilbagegivelse. Et egentligt Ejendomsforbehold antages imidlertid at maatte respekteres af Kreditorerne, se Aubert SpD I § 10.I.3.

^{20a} Denne Regel kritiseres skarpt af Vinding Kruse ER III 1329—32, jfr 1223 ff, Ejdo 91 ff (TfR 1924.405 ff), idet han med Rette fremhæver, at »Kontraktsfriheden« ikke bør anerkendes her.

Sammenstød med Erhververens Kreditorer, naar Erhververens Ret falder bort ved, at den resolute Betingelse indtræder. Dog maa Hovedreglen kunne fraviges i særlige Tilfælde, f Eks naar Erhververen havde Ret til at raade over Tingen, som han vilde, eller naar det drejer sig om almindelige Handelsvarer, som var indkøbt til Videre salg, og som Køberen havde Ret til at sælge, inden han betalte.²¹

Dersom den, hvis Ret falder bort ved Betingelsens Indtræden, har truffet *Dispositioner* til Fordel for Trediemand, medens Betingelsen var svævende, har det indtil den nyeste Tid været den almindelige Lære, at Dispositionen som Hovedregel taber sin Virkning — og Trediemand's Ret falder bort —, naar Betingelsen indtræder.²² Fra Hovedreglen har man dog gjort den Undtagelse, at Trediemand's Ret bliver bestaaende i det Omfang, hvori det følger af almindelige Regler om eksstinktiv Godtroserhvervelse.^{22a} Herved kan man dog ikke blive staaende.^{22b} Den godtroende Erhverver maa ialfald faa Ret i samme Omfang som Kreditorerne. I de Tilfælde, hvor den resolute Betingelse ikke kan hævdes overfor Erhververens Kreditorer, kan den derfor heller ikke hævdes overfor Trediemand, der har erhvervet Ret ved Aftale med Erhververen. Hvor Varer er købt til Videre salg med Købesummens Betaling som resolutiv Betingelse, men saaledes at Køberen havde Ret til at sælge, inden han betalte, staar det fast, at Varerne ikke kan vindiceres fra godtroende Erhverver.²³

²¹ Jfr U 1928.1147, 1929.968, men modsat 1911.118, fremdeles Lassen SpD I § 92 v Note 9. Vinding Kruse I c tager legislativt til Orde for at begrænse Hovedreglen til »fast Inventar« i videre Forstand. Fremdeles erindres den særlige Regel i TL § 38.

²² Jfr Torp Hovedp 104 f, Lassen i SpD I § 92 v Note 4 (om Ejendomsforbehold, jfr v Note 21 om andre Tilfælde), BGB 161.

^{22a} Jfr BGB 161.3^o. — Dette er en meget væsentlig Indskrænkning af Hovedreglen, efterhaanden som Reglerne om Godtroserhvervelse udvides. Se herom i det hele Vinding Kruse ER III 1345—81, 1397 ff.

^{22b} Se herom Vinding Kruse ER III 1368 ff, 1374 ff, ER I 338 ff, Ejdo 108 f, 112, 117 ff (TfR 1924.422 f, 426, 431 ff). Vinding Kruse taler særlig om Ejendomsforbehold og sonder mellem forskellige Grupper af Tilfælde; han anerkender Vindikation overfor den, som har købt eller paa anden Maade erhvervet Ret over »fast Inventar« ved Aftale med den betingede Ejer, hos hvem det var installeret, samt overfor Køber af »individuel Ejendom«, men antager i andre Tilfælde Eksstinktion.

²³ Se U 1896.493, 1921.601, 1929.781; sml ogsaa 1906.56, 1910.389,

Fremdeles maa ogsaa de almindelige Regler om Legitimation anvendes, hvor den betingede Retshaver har foretaget Opgivelsesretshandler, mens Betingelsen var svævende.²⁴

C. Saalænge *Betingelsen er svævende*, er det givet, at den Ret, der er afhængig af Betingelsens Indtræden, ikke har fuld Virkning; men der indtræder dog en Række Retsvirkninger.²⁵

a) Retshandleren lægger ofte et Baand paa den, til hvis Skade Betingelsens Indtræden vil virke. Det er allerede nævnt, at Handlinger, der forhindrer, at den aftalte Retsvirkning indtræder, kan paadrage ham Erstatningsansvar, efter at Betingelsen er indtraadt.²⁶ Man maa imidlertid antage, at den, hvis Ret er afhængig af Betingelsen, allerede mens Betingelsen er svævende, kan søge saadanne Handlinger afværget ved forebyggende Retsmidler, f. Eks. ved Forbud. Han maa normalt ogsaa kunne hindre præjudicerende Skridt fra Kreditorer og andre, som afleder deres Ret fra den, hvis Ret vil falde bort ved Betingelsens Indtræden.

b) Den, hvem en Ret tilkommer under en Betingelse, kan overdrage sin Ret, hvis den ikke er »personlig«. Ligeledes gaar Retten over til hans Arvinger ved hans Død, og den kan være Genstand for hans Kreditors Forfølgning.

c) Hvis den tilsagte Ret er en Fordringsret, har den under en Betingelse berettigede Ret til at møde og stemme i Tilfælde af den forpligtedes Konkurs eller Tvangsakkord, se KL § 62.2^o, Akl § 13.2^o, og der maa afsættes Dividende til ham, jfr KL § 132. Retten er derhos Genstand for Forældelse efter DL 5—14—4 og for Prækclusion.²⁷

1916.1052, 1929.262 H m Note, 1871.940. Se herved Vinding Kruse ER III 1368 ff, Lassen i SpD I § 92 v Note 8, Ussing i TfR 1930.39 Note 113. Vinding Kruse ER III 1375 f nævner nogle andre særlige Tilfælde. Af den smstds 1376 f omtalte U 1929.262 H ses det ikke med nogen Sikkerhed at kunne sluttes, at Eksstinktion vil blive anerkendt udenfor »særlige Tilfælde«. Dommen vækker Haab om, at Præjudikatet i U 1923.1 H vil blive forladt, se Noten i U 1929.263, og at Eksstinktion vil blive anerkendt i større Omfang end hidtil. Strengt taget er det nævnte Præjudikat dog ikke fraveget ved Dommen, se Tr Jørgensen i TfR 1929.501 og C Bang i U 1930 B.81 f.

²⁴ Hvis et Gældsbevis er overdraget under en suspensiv Betingelse, men ikke har faaet Paategning om Overdragelsen, vil Overdrageren normalt være legitimeret til at opgive Fordringen. Tilsvarende Regler gælder om Betaling af Fordringer, der er overdraget under en Betingelse.

²⁵ Torp Hovedp 101 ff, Platou 327 ff.

²⁶ Ovfr v Note 8.

²⁷ Se herom Lassen I § 69 v Note 33, § 70 v Note 49.

d) Dokumenter, der stifter Ret over en fast Ejendom under en Betingelse, kan tinglyses med sædvanlig Retsvirkning, se TL § 17.2⁹, jfr dog § 10.4⁰.²⁸ —

Den Retsstilling, der efter det anførte tilkommer den Person, hvis Ret er afhængig af Betingelsens Indtræden, maa herefter — naar almindelig juridisk Sprogbrug følges — betegnes som en Ret. Og det er givet, at den efter Betingelsens Indtræden i vigtige Retninger har samme Virkning som, hvis den var stiftet straks ved Aftalen.²⁹ I vor Litteratur har dette været almindelig anerkendt. Man plejer at sige, at selve den tilsagte Ret (Fordringsret, Ejendomsret etc) allerede, mens Betingelsen er svævende, er stiftet som betinget.³⁰ Ved Overdragelse af Ejendomsret siger man derfor, at baade Overdrageren og Erhververen har betinget Ejendomsret, den ene aktuel — nemlig ved suspensive Betingelser Overdrageren, ved resolutive Erhververen —, den anden eventuel.³¹ Denne Udtryksmaade vil ogsaa blive anvendt i denne Fremstilling.³²

Et lignende svævende Retsforhold som ved betingede Retshandler kan opstaa, hvor *Retsordenens Regler* gør en vis Retsvirkning af-

²⁸ Se herom Vinding Kruse TLKomm 7 samt paa de ovfr Note 3 anførte Steder.

²⁹ Herved giver man bl a Udtryk for Sætningen, at betingede Retserhvervelser maa respekteres af Trediemand, og at navnlig den betingede Overdragelsesretshandel i Almindelighed har »Prioritet« fra Retshandlens Indgaaelse, jfr ovfr II.B. Naar KL § 1 taler om dem, der ved Konkursens Begyndelse »havde Fordringer« paa Fallenten, og § 15 om, at Fordringen er »erhvervet« inden Konkursens Begyndelse, eller § 21 lægger Vægt paa, naar Fordringen »stiftes«, maa det afgørende ogsaa i Almindelighed være Retshandlens Indgaaelse, jfr om Tidsbestemmelser U 1900.587.

³⁰ Jfr Torp Hovedpunkter 105 f, 111 f, TfR 1889.124, Lassen i TfR 1888.112, 1890.218, Deuntzer SkR 188 f, Gram 203 f, J E Larsen Sml Skr II.1. 109 ff, Aagesen RR I 276 f, Program 1872 11 Noten, Platou § 28, Nordling 228 f, Wharton § 548. Se om Emnet iøvrigt Ekström i TJFF 1909. 107 ff.

³¹ Jfr Vinding Kruse ER I 338 ff.

³² I romanistisk paavirket Litteratur siges det gerne, at selve Retten først stiftes ved Betingelsens Indtræden, men at der, mens Betingelsen er svævende, bestaar »eine Anwartschaft«, se v Tuhr I c; jfr ogsaa Scheel Privatrettens alm Del II 38—40, Planiol I Nr 319. I nyere Tid anerkendes det dog af adskillige, at »Anwartschaft« er en Ret, saa at der kun er den Forskel fra dansk Litteratur, at det ikke er selve den betingede Ret, men en Ret, der er Forløber for denne og sikrer dens Indtræden. En saadan Lære afviger kun rent terminologisk fra den sædvanlige danske.

hængig af en uvis Begivenheds Indtræden. Man kan i saadanne Tilfælde sige, at der foreligger en legal Betingelse (*condicio juris*),³³ og tale om betingede Rettigheder og Forpligtelser. Det er dog næppe muligt i større Omfang at udforme bestemte Regler om saadanne Betingelser. Der skal derfor heller ikke gøres Forsøg paa nærmere at afgrænse Begrebet.

III. Retshandler kan ogsaa gøre deres Retsvirkning afhængig af en *Tidsfrist*.³⁴ Tidsfrister kan være opsættende, naar Retsvirkningen først skal indtræde fra et vist Tidspunkt (Begyndelsesterminen, *dies a quo*), — eller opløsende, naar en Retsvirkning skal indtræde, men ophøre til et vist Tidspunkt (Slutningsterminen, *dies ad quem*). Traditionelt drages Grænsen mellem Betingelser og Tidsfrister saaledes, at der foreligger en Betingelse, naar det er uvist, om Begivenheden vil indtræde;³⁵ der siges derfor at foreligge en Tidsfrist, naar Begivenheden sikkert vil indtræde, selv om det er uvist hvornaar (*dies incertus quando*). Følges denne Lære, har Sondringen kun den Betydning, at der ved Tidsfrister aldrig bliver noget, der svarer til Betingelsens Svigten, og at der derfor ikke bliver Brug for de Regler, der særlig skyldes Uvisheden, om Betingelsen vil indtræde. I Virkeligheden er *dies incertus quando* et Mellemtilfælde, der i flere Retninger maa behandles paa lignende Maade som Betingelser.³⁶ Saaledes kan der, naar Begivenheden fremskyndes eller forsinkes i Strid med Retshandlers Forudsætninger, være Brug for lignende Regler som ved Betingelser.³⁷

³³ Herom Lassen RR § 45.I (Læreb § 39.I). I tysk Litteratur bruges nu Udtrykket »Rechtsbedingung«, se herom udførlig Oertmann Die Rechtsbedingung 1924.

³⁴ Torp Hovedp 109 ff, Platou 343 ff, Lassen I § 2.V, Ekström § 125; BGB 163, C c 1185—1188.

³⁵ Undertiden kan det være tvivlsomt, om en Kendsgerning i en Retshandel er at opfatte som en Betingelse eller en Tidsangivelse. Naar f. Eks en Ydelse er lovet erlagt paa en Persons femogtyveaarige Fødselsdag, kan det undertiden være tvivlsomt, om Ydelsen ubetinget skal erlægges paa den saaledes bestemte Kalenderdag eller kun, saafremt den paagældende Person da er i Live, jfr Lassen I § 2 v Note 13; sml ogsaa U 1884.69 H.

³⁶ Sml Oertmann § 163 Anm 2.

³⁷ Se om Anvendelse af BGB 162 Oertmann I c, v TuhrBürg R § 83 Note 8. Ved Skyldnerens Konkurs maa fremdeles KL § 131 være uanvendelig, hvorfor man formentlig ligesom ved Betingelser maa anvende § 132.

Iøvrigt har Sondringen imellem Betingelser og Tidsfrister ringe Interesse, da Retsreglerne paa de fleste Punkter er de samme.³⁸ Saaledes gælder der om Retsforholdet under Tidsfristens Løb lignende Regler som om Forholdet, mens Betingelsen er svævende,³⁹ og ved det fastsatte Tidspunkt indtræder lignende Virkninger som ved Betingelsens Indtræden.⁴⁰ Man plejer ogsaa her at sige, at den Ret, der er afhængig af Tidsfristen, straks er stiftet.⁴¹

Tidsbestemmelser i Retshandler, der stifter Fordringsrettigheder, har langt fra altid den Betydning at bestemme, hvornaar Fordringsrettens Virkning eller en vis fastsat Virkning af den indtræder eller omvendt ophører. Ofte begrænses en Forpligtelse paa den Maade, at de Omstændigheder, hvoraf Forpligtelsens Opstaaen er afhængig, kun afføder en Forpligtelse, saafremt de indtræder indenfor en vis Tidsfrist. Naar saaledes en Ting forsikres for et Aar fra 1 Januar 1931, betyder dette, at Forsikreren kun skal erstatte Skade, som indtræffer i 1 Aar fra 1 Januar 1931; men de Erstatningskrav, der er opstaaet i 1931, falder ikke bort ved Aarets Udløb. Ikke sjældent opstaar der Tvist om, hvad der er ment med en Tidsangivelse i en Kontrakt.⁴²

Ogsaa Retsordenens Regler gør jævnlig Retsvirkninger afhængige af Tidsfrister.

For 3 Tidspunkter, der har særlig stor Betydning indenfor Læren om Fordringsrettigheder, er der af nyere Forfattere dannet tekniske Udtryk, som det er vigtigt at kende. Det er *Forfaldstiden*, der betegner det Tidspunkt, paa hvilket Fordringshaveren kan fordre Ydelsen erlagt, *Handlingstiden*⁴³ der betegner det Tidspunkt, paa hvilket

³⁸ Se ogsaa Vinding Kruse ER I 338 ff. Heller ikke Tidsfrister kan altid optages i de Retshandler, der hører til Paalæggenes Klasse; men det er ikke altid de samme Retshandler, der er uimodtagelige for Betingelser og Tidsfrister, jfr Platou 345.

³⁹ Ved bestemte Tidsfrister er dog kun KL § 131 anvendelig, ikke § 132, jfr ovfr Note 37.

⁴⁰ Hvor en frugt bærende Ting er bortlovet, kan man ved Tidsfrister ofte lade Spørgsmaalet, hvem der har Ret til Frugterne, afhænge af, om Frugterne kunde *paaregnes* at falde før eller efter Terminen, jfr Kbl § 18.

⁴¹ I Tyskland er det omtvistet, om man skal antage dette eller kun »eine Anwartschaft«, se Planck § 163 Anm 4. Som Teksten Planiol I Nr 318.

⁴² Se f Eks U 1878.594 H, Lassen I § 69 Note 5, Ussing Kaution 301 f.

⁴³ Denne Terminologi er foreslaaet af Aagesen RR II 100. En særlig Betegnelse for dette Tidspunkt har man følt Trang til, navnlig i Læren om

Skyldneren er forpligtet til at erlægge Ydelsen, og *Frigørelsestiden* eller det Tidspunkt, paa hvilket Skyldneren opnaar Ret til Frigørelse ved Opfyldelse. Naar f Eks en Gældsforpligtelse stiftes saaledes, at Gælden kan forlanges betalt efter et Aars Forløb paa Anfordring, medens det staar Skyldneren aabent at betale, naar han vil, er Forfaldstiden kommet, naar der er forløbet et Aar, Handlingstiden, naar Fordringshaveren efter Aarets Forløb kræver Betaling, og Frigørelsestiden straks, naar Gælden er stiftet. Terminologierne paa dette Omraade er forøvrigt ingenlunde faste;⁴⁴ navnlig forekommer Udtrykket Forfaldstid ofte som Betegnelse for de andre Tidspunkter, jfr KL § 14.

§ 25.

Forudsætningers Svigten.¹

I. En Løftgiver kan ofte have Interesse i at blive løst fra Løftet, fordi det har vist sig, at de Forudsætninger, han gik ud fra ved Løftets Afgivelse, ikke har holdt Stik. Dette kan (1) bero paa, at Løftgiveren har svævet i en *Vildfarelse* om Forhold, der kunde faa Skyldnerens Mora. Andre Betegnelser er f Eks Leveringstid (saaledes Kbl) og Ydelsestid, jfr Hagerup 120 Note 7, Aubert Vekselret 182.

⁴⁴ Se foregaaende Note, Aagesen RR II 193, Poul Jacobsen i U 1920 B.147.

¹ Om Litteraturen se de i § 15 Note 8 nævnte ældre Forfattere samt J E Larsen Sml Skr II.1 114, Scheel Privatrettens alm Del II 52—64. En ny Litteratur begynder med Windscheid Die Lehre des römischen Rechts von der Voraussetzung (1850), jfr Diskussion mellem W og Lenel i ArchCivPrax 74.213 ff, 78.161, 79.49 ff. Af senere nordisk Litteratur se navnlig Lassen I § 17, Evaldsen 53—60, Aagesen 602—618, 682, 782, jfr tidligere Bidrag 6 ff, Matzen 196 f, N Lassen 5 ff og i TfR 1899.226, Jul Lassen i TfR 1888.473 ff, U 1889.1 ff, Lassen I § 17, Torp Hovedp 70 f, 97 Note 5, Munch-Petersen Løftet og dets Causa (herom Lassen i TfR 1896.325 ff), E Møller Forudsætninger (Hovedværket i nordisk Litteratur, herom Lassen i TfR 1895.285 ff) og i U 1907 B.209 ff, H Ussing Bristende Forudsætninger (og i Det nordiske Studenter-Jurist-Stævne (1918) 307 ff, Juridisk Forenings Aarbog 1918—19. 23 ff), jfr dertil Krabbe i U 1920 B.171 ff, N Cohn i JT 1918.367 f, Ekström i SvJT 1920.25 ff og i TJFF 1920.1 ff; Vinding Kruse ER III 773—779 og Noten 778—791; fremdeles Aubert 102 ff, Hagerup 88 Noten, NRt 1885. 245 ff, TfR 1894.63 f (hertil Lassen i TfR 1895.299), Stang I § 37, § 40.I, III—VI, X, Platou § 22.2^o, § 32.2^o—4°, § 33, Gjølsvik Vildfarelsens Ind-

Betydning for hans Beslutning (*error in motivis*, Vildfarelse i Bevæggrunden); Løftet er da afgivet under *urigtige* Forudsætninger. Som Eksempel kan nævnes, (a) at en Person betaler et Beløb i den urigtige Formening, at han skylder det, eller (b) at en Person køber en Ting i den urigtige Formening, at den kan bruges til et vist Formaål. Men det kan ogsaa (2) bero paa, at Forholdene efter Løftets Afgivelse er undergaaet Forandringer, som Løftegiveren ikke har regnet med; i saa Tilfælde kan man sige, at Forudsætningerne for Løftet er *bristede*. Eks: (c) En Person har foræret sin Forlovede Møbler til det fremtidige fælles Hjem, men Forlovelsen hæves. (d) En Mand har købt en Ting, men denne gaar til Grunde inden Leveringen. (e) Et Gasværk har for en lang Aarrække forpligtet sig til at levere Gas til en bestemt Pris; paa Grund af økonomiske Omvæltninger bliver Fremstillingsprisen mange Gange større. .

I ældre Litteratur findes der ingen samlet Undersøgelse af Forudsætningsproblemet. En Del af Spørgsmaalet om *urigtige Forudsætninger* behandledes i Læren om Vildfarelse, der imidlertid ogsaa omfattede Vildfarelse, som medfører Uoverensstemmelse mellem Vilje og Erklæring. De Problemer, som opstaar ved *bristende Forudsætninger*, søgte man en Tid at løse ved at opstille den Lære, at alle Kontrakter maa formodes at være indgaaet paa den underforstaaede Betingelse, at Forholdene ikke forandres (Læren om *clausula rebus sic stantibus*);² omkring 1800 blev denne Lære dog atter forladt. Snart efter blev til Gengæld Vildfarelselæren uddybet, navnlig af Savigny, der fastslog, at man maatte udsondre de Tilfælde, hvor der forelaa Uoverensstemmelse mellem Vilje og Viljeserklæring.³ I disse Tilfælde kaldte Savigny Vildfarelsen »*uægte*«, fordi Ugyldighedsgrunden her ikke var Vildfarelsen, men Viljesmanglen. »Ægte Vildfarelse« var da den simple *error in motivis*,⁴ og den ansaas i den

flydelse §§ 9—12, Innledning § 18, H Scheel Tingsret 293, 295 ff, Bugge i TfR 1902.184 ff; Alexanderson Om Penninganvisningen I 19—31, Eschelsson 119, 127, Sjögren i TfR 1916.357 ff, Almén Avtl § 33 v Note 16—36, Ekström 622 ff, § 127, 690, Stjernstedt Våra Avtalslagar 279 ff. — Om nyere tysk Litteratur se Oertmann Anm 1.d—f foran § 158.

² Se Henvisningerne i H Ussing Forudsætninger 32 Note 1 og hos Oertmann Anm 1.e foran § 158.

³ Se nærmere Ekström 579 f.

⁴ Savignys unaturlige Terminologi omtales her, fordi den er almindelig hos senere Romanister.

følgende Tid kun som relevant i enkelte Undtagelsestilfælde. I 1850 opstillede *Windscheid* imidlertid en almindelig Lære om Forudsætninger og banede derved Vejen for en samlet Behandling af Tilfælde, hvis Slægtskab ikke tidligere var erkendt, og denne Behandlingsmaade er optaget af en Række nordiske — navnlig danske — Forfattere.

I Tilslutning hertil vil Undersøgelsen i det følgende blive udstrakt meget vidt, idet der søges opstillet almindelige Grundsætninger om den retlige Betydning af, at Forudsætninger svigter. Udenfor Undersøgelsen holdes dog en Del Tilfælde, der allerede er behandlet i Læren om Viljeserklærings Ugyldighed.⁵ Blandt de der omtalte Ugyldighedsgrunde er der nemlig flere Tilfælde af urigtige Forudsætninger (*error in motivis*). Der foreligger saaledes psykologisk *error in motivis*, naar en Vildfarelse har ført en Person til at afgive en Erklæring, der ikke stemmer med hans Vilje (Aftl § 32.1^o).⁶ Det samme gælder, naar en Erklæring er fremkaldt ved Svig eller iøvrigt ved urigtige Anbringender (Aftl § 30 og ovfr § 13, § 16.III.3). Endelig er det omtalt, at Vildfarelse i Bevæggrunden kan gøre en Erklæring ugyldig, naar Adressaten saa eller burde indse, at Erklæringen var fremkaldt ved en Vildfarelse.⁷

I det følgende skal herefter kun undersøges, om Forudsætnings Svigten i *andre Tilfælde* kan medføre, at en Viljeserklæring bliver helt eller delvis uforbindende. Men bortset fra denne Begrænsning omfatter Undersøgelsen Forudsætnings Svigten i videste Forstand. Der tales ikke blot om de Tilfælde, hvor den Antagelse, der ikke holder Stik, har været den erklærende bevidst som Bevæggrund til Viljeserklæringen, men ogsaa om Tilfælde, hvor et Forhold, der kunde have faaet Betydning som Motiv, har ligget helt udenfor den erklærendes Bevidsthed, som i det ovenfor nævnte Eks (e). Med almindelig Sprogbrug vil man maaske ikke sige, at en Forudsætning er bristet i saadanne Tilfælde;⁸ men der er ikke fundet noget andet

⁵ Denne Systematik slutter sig nær til Stangs, idet Stang sonderer mellem »synbar Vildfarelse« (*error in motivis*), der behandles under Ugyldighed, og »usynbar Vildfarelse« (den egentlige Forudsætningslære), der behandles under Retshandlens Fortolkning. Se Stang I §§ 37 og 40, TfR 1930.90 ff.

⁶ Se H Ussing Forudsætninger 6 ff, Stang i TfR 1930.82 Note 45. Naar dette Tilfælde udskilles fra anden Vildfarelse, er Grunden, at der gælder simplere Regler derom.

⁷ Se ovfr § 16.I (Aftl § 33) og III.2.

⁸ Sml Ekström 767.

Udtryk, der bedre dækker alle Tilfældene. Forudsætningen kan angaa Forhold i Fortiden, Nutiden eller Fremtiden.

Hvorvidt Forudsætningers Svigten bør have retlig Betydning, har været stærkt omtvistet. Ingen af de vigtigste fremmede Lovbøger indeholder nogen almindelig Regel om, at Forudsætningers Svigten kan gøre Viljeserklæringer uforbindende; men forskellige snævrere Regler medfører samme Resultat for enkelte Grupper af Forudsætningstilfælde. Saaledes bestemmes det gerne, at visse væsentlige Vildfarelser angaaende Viljeserklæringens Genstand eller Medkontrahentens Person har samme Retsvirkning som de Vildfarelser, der medfører Viljesmangel.⁹ Fremdeles gives der Regler om, at gensidige Kontrakter kan hæves paa Grund af Misligholdelse, om *conductio indebiti* m. m.¹⁰

Den danske Lovgivning indeholder ogsaa en Del Regler af beslægtet Art. Først og fremmest er det for en Række Kontraktsforhold bestemt, at Kontrakten kan hæves paa Grund af visse Arter af Misligholdelse; — som nogle af de vigtigste Bestemmelser af denne Art kan her nævnes Kbl §§ 21, 28, 42, 43. — Almindelige Regler om Forudsætninger findes derimod ikke¹¹ — bortset fra de Tilfælde, der er udskilt til særlig Behandling i det foregaaende —. Der er imidlertid ingen Tvivl om, at man i dansk Ret ogsaa udenfor de lovrundede Tilfælde i vidt Omfang vil tillægge Forudsætningers Svigten den Virkning, at Løfter bliver helt eller delvis uforbindende. Dette er fastslaaet i Retspraksis, der ogsaa har optaget Udtrykket Forudsætninger for mere end en Menneskealder siden.¹²

II. Betingelserne for Forudsætningers Relevans.

A. Den første Betingelse for, at et Løfte kan blive — helt eller delvis — uforbindende ved, at dets Forudsætninger svigter, er, at Løftegiveren ikke vilde have afgivet Løftet, dersom han ved Løftets Afgivelse havde vidst, hvorledes Forholdene dengang var, eller havde

⁹ Se navnlig C c 1110, BGB 119, Oestr 871—873, OR 24 og dertil H Ussing Forudsætninger 23 ff. Om fransk Ret se nu Demogue I Nr 222 ff.

¹⁰ H Ussing Forudsætninger 22 ff.

¹¹ Aftl's Forfattere har ikke ment at kunne opstille Lovregler herom, se Aftl d Mot 76 f, Bugge 111, Almén Avtl § 33 v Note 34—35.

¹² Se f Eks U 1883.612 H, 1891.816.

forudset de Forandringer, der senere er sket.¹³ Kort plejer man at udtrykke dette saaledes, at den svigtende Forudsætning skal have været »væsentlig« eller »afgørende«, ¹⁴ været »Bestemmelsesgrund« for Løftet. Dette Krav svarer ganske til det, der stilles af Aftl §§ 28—30, naar de kræver, at Viljeserklæringen er »fremkaldt« ved Tvangen eller Svigen.

En afgørende Forudsætning kan dog ikke gøre Løftet uforbindende, naar Løftegiveren ved sin Optræden har fremkaldt den begrundede Opfattelse hos Løftemodtageren, at han ikke havde Forudsætningen, eller at den ikke var afgørende for ham.¹⁵

B. Det er imidlertid ikke enhver afgørende Forudsætning, der er relevant, og det er heller ikke tilstrækkeligt at kræve, at Løftemodtageren saa eller burde indse, at Løftet var fremkaldt af Forudsætningen.^{15a} Til Belysning heraf nævnes nogle Eksempler: (f)

¹³ Se nærmere H Ussing Forudsætninger 88 ff. BGB 119.1^o tillægger kun Vildfarelsen Relevans, »naar det maa antages, at han (den erklærende) ved Kendskab til Sagerens virkelige Stilling og ved forstandig Vurdering af Tilfældet ikke vilde have afgivet Viljeserklæringen«. Dette forstaas i Almindelighed saaledes, at der stilles et dobbelt Krav: 1) at Vildfarelsen faktisk har været afgørende (kausal), 2) at den var det efter en forstandig Dom. Dette sidste Krav bør formentlig ikke stilles i dansk Ret, se nærmere H Ussing Forudsætninger 93 ff. — Noget andet er, at en rent individuel Vurdering i dansk Ret kun undtagelsesvis faar Betydning, fordi der kun tages Hensyn til den, naar den var kendelig for Løftemodtageren, jfr ndfr v Note 43. — BGB's afvigende Ordning beror formentlig netop tildels paa, at BGB ikke kræver, at Vildfarelsen var kendelig. Beslægtet med BGB 119.1^o paa dette Punkt er OR 24 Nr 4, se Oser Anm VII.3. Derimod stiller fransk Praksis ikke noget saadant Krav ved Anvendelsen af C c 1110, men stemmer med det her forsvarede. Ved Vinding Kruse ER III 774 f maa mærkes, at der ikke tales om det ovfr behandlede særlige Spørgsmaal (Forudsætningens Kausalitet), men om hele Relevansspørgsmaalet.

¹⁴ Saadanne Udtryk bruges ofte i Praksis, se f Eks U 1923.831 H, 1915.311, 1894.1314. Adskillige DD bruger dog Vendinger, der svarer til den ovfr v Note 13 opstillede Formel, se f Eks U 1900.544 H, 1906.607, 1897.1148, 1883.1149. I Lovgivningen er en lignende Formel anvendt i Sølov § 244. Jul Lassen anvendte Ordet »væsentlig«, som ogsaa jeg hidtil har benyttet. Naar jeg i det følgende foretrækker Ordet »afgørende«, er det, dels fordi Ordet væsentlig anvendes i anden Betydning (= relevant) af Vinding Kruse ER III 773 ff, dels fordi det selv i Lovregler om Retten til at hæve en Kontrakt ialfald undertiden har en noget afvigende Betydning; se herom Stang i TfR 1930.99 Note 65 og ndfr Note 66.

¹⁵ Jfr Kbl § 21.2^o, H Ussing Forudsætninger 111.

^{15a} Dette er paavist af Jul Lassen, der netop herved forbedrede Wind-

Den, der har købt Varer paa Spekulation under den aabenbare Forudsætning, at Varen vil stige i Pris, kan ikke gaa fra Aftalen, fordi Prisen falder. (g) Den, der i Anledning af sin Datters forestaaende Bryllup har bestilt Møbler til hendes Udstyr, kan, selv om han har underrettet Leverandøren om Bestillingens Grund, normalt ikke gaa fra Aftalen, fordi Brylluppet ikke bliver til noget. (h) Kautionisten kan normalt ikke fragaa Kautionen, fordi han paatog sig den i urigtig Formening om Hovedskyldnerens Solvens. (i) Den, der har købt en Hest, kan ikke hæve Købet, fordi Hesten ved et Ulykkestilfælde dør lige efter Leveringen.

Hvad der yderligere skal kræves, er imidlertid omtvistet. — Dette Spørgsmaal kaldes i det følgende *Relevansspørgsmaalet i snævrere Forstand*.¹⁶

1. *Jul Lassens Lære*,¹⁷ der kan betegnes som en Forbedring af Windscheid's, opstiller som Betingelse for Relevans, at Forudsætningen har været *kendelig for Løftemodtageren som Viljesbegrænsning*. Dette forklares nærmere saaledes, at Forudsætningen er relevant, naar det for Løftemodtageren er kendeligt, at Løftegiveren kun vil (d v s kun afgiver Løftet) af den paagældende Grund,¹⁸ og at han vilde have taget Forbehold om ikke at ville (d v s om ikke at ville være bundet for Tilfælde af Forudsætningens Svigten), dersom han var blevet foranlediget til at udtale sig desangaaende. Til Hovedsætningen følger Lassen dog den »Erindring«, at Løftegiveren ikke kan formodes at ville have taget saadant Forbehold, hvis dettes Fremsættelse antagelig vilde have hindret Aftalens Indgaaelse.¹⁹

scheid's Lære, se H Ussing Forudsætninger 42 f, jfr ndfr Note 19. Ved Vinding Kruses Bemærkninger ER III 773, 778—79 om Forudsætninger, der har været berørt under Kontraktsforhandlingerne, maa underforstaas den samtidig, se 778 og 787, fremholdte Begrænsning, at Forudsætningen overhovedet kunde tænkes anerkendt af Modparten, jfr ndfr Note 20. Paa dette Punkt er der altsaa Enighed imellem vore Forfattere.

¹⁶ Imod Sondringen imellem dette Spørgsmaal og Spørgsmaalet, om Forudsætningen er Bestemmelsesgrund, Cohn i JT 1918.368.

¹⁷ Se navnlig U 1889.1 ff, TfR 1895.285 ff, Lassen I § 17.

¹⁸ Dette er en Omskrivning af Kravet om, at Forudsætningen er Bestemmelsesgrund. De i () tilføjede Ord skal tydeliggøre Lassens Tanke.

¹⁹ Denne nærmere Bestemmelse, der endnu ikke fandtes i Haandbogens 1 Udgave, indeholder i Virkeligheden en stærk Indsnævring af Forudsætningsreglen, jfr H Ussing Forudsætninger 43. Hvis man ikke tog Hensyn til, om Forbeholdet kunde ventes godkendt af Medkontrahenten, maatte man

Denne nærmere Bestemmelse bevirker, at Lassens Lære næsten falder sammen med den af andre opstillede, hvorefter det afgørende er, *hvad Parterne vilde have bestemt i Aftalen, hvis de havde tænkt Sagen igennem paa Forhaand* og truffet en udtrykkelig Bestemmelse, saa at Forudsætningen kun er relevant, dersom det maa antages, at Parterne vilde have indsat den Betingelse i Aftalen, at Forudsætningen holdt Stik.²⁰

Det fælles Kendemærke for de to Teorier er, at de lader Afgørelsen bero paa Parternes »hypotetiske Vilje« — hvad de eventuelt vilde have vedtaget —. Disse Teorier kaldes derfor *subjektive*.

2. I Modsætning hertil har *Ernst Møller* forsvaret en *objektiv* Teori.²¹ Afgørelsen af, om en væsentlig Forudsætning er relevant, maa efter hans Lære bygges paa »objektive Rets hensyn«. Det gælder om at udfinde, »hvad der ifølge en Afvejelse af de modstaaende Hensyn fra et retligt Synspunkt maa anses for den rette eller naturlige Løsning.«²² Hertil føjede han, at man ikke kan blive staaende ved en almindelig Forudsætningsregel, der overlader hele Afgørelsen til Domstolenes ubundne Skøn, men at man maa stræbe efter at udforme klare og præcise Enkeltregler til Vejledning for Domstolene.

Dette sidste anerkendte Lassen i et vist Omfang. Han antog, at visse sædvanlige Forudsætninger (*Typeforudsætninger*) var relevante i Kraft af Sætningen om *naturalia negotii*, selv om den enkelte

antage, at Løftgiveren vilde have taget Forbehold ved enhver »afgørende« Forudsætning. Naar der skal tages Hensyn til, hvorledes den anden Part vilde have stillet sig, er det paa den anden Side klart, at Ordet »Viljesbegrænsning« er en noget misvisende Betegnelse, se herved Vinding Kruse ER III 786 ff i Noten.

²⁰ Saaledes Zitelmann, se H Ussing Forudsætninger 46. Noget Slægtskab hermed har Vinding Kruses Lære i ER III 773 ff for de Tilfældes Vedkommende, hvor Forudsætningen (højest sandsynlig) har været fremme for Kontrahenternes Bevidsthed, og det drejer sig om et gensidigt Forhold. Den gaar nemlig ud paa, at man i disse Tilfælde ikke kan anerkende en Forudsætning som relevant, som Modparten (eller en forstandig Modpart) under Kontraheringen »overhovedet ikke kunde tænkes at ville anerkende som gyldig« (se 775, 778, 787 i Noten). Sætningen synes dog — se de udhævede Ord — at føre til Relevans i noget videre Omfang end Zitelmanns. Jfr iøvrigt ndfr Note 43.

²¹ Se navnlig U 1896.1041 ff, 1907 B.209 ff, Konkret Retsundervisning samt et privat Lovudkast, gengivet i H Ussing Forudsætninger 81 ff.

²² E Møller Forudsætninger 234 f, 75.

Retshandel ikke frembød særlige Holdepunkter for, at de var »Viljesbegrænsninger«.

3. *Lassens Lære maa forkastes* for dansk Rets Vedkommende; og det samme gælder enhver anden Teori, der lader Afgørelsen bero udelukkende paa Parternes hypotetiske Vilje; thi dette Kriterium er utilfredsstillende, hvorledes det end nærmere udformes.²³ Det er uanvendeligt i de ingenlunde sjældne Tilfælde, hvor en Omtale af Forudsætningen under Kontraktsforhandlingerne vilde have bevirket, enten at Parterne skaffede sig Besked om Forholdet inden Aftalen, eller at de opgav at indgaa Aftalen. Og det fører til uretfærdige Resultater i visse Tilfælde.²⁴ Det medfører bl a, at Dommeren som oftest, hvor den ene Part kendelig er den anden overlegen i en eller anden Henseende, maa træffe Afgørelsen til den førstes Fordel, hvilket aabenbart er uretfærdigt. Det vilde ogsaa være uheldigt at indrømme Tilbagesøgning af erlagte Ydelser i det Omfang, hvori det følger af den subjektive Teori. At Modtageren paa given Foranledning vilde have fundet sig i et Forbehold, beviser ikke, at man bør indrømme Tilbagesøgning, naar Spørgsmaalet slet ikke har været rejst ved Ydelsen; thi Betænelighederne ved Tilbagesøgningsretten bliver langt mindre, naar Modtageren ved Ydelsen er gjort opmærksom paa, at der kan blive Tale om Tilbagesøgning.

Lassens Lære har ingen Støtte i dansk *Lovgivning*²⁵ og kan heller

²³ Se H Ussing Forudsætninger 52 ff med Henvisninger, Stang i TfR 1930.99 f, jfr ogsaa Stang I 389 samt ovfr § 23 v Note 71—75.

²⁴ Vinding Kruse ER III 785 i Noten hævder, at det fornødne Korrektiv findes i almindelige Ugyldighedsregler, f Eks Aftl §§ 31, 33, DL 5—1—2. Dette kan jeg ikke være enig i. Naar det gælder at bestemme Retsvirkningerne paa et Punkt, som Parterne selv ikke har aftalt noget om, synes det urimeligt at kræve, at Domstolene skal være bundet lige saa strengt til, hvad Parterne eventuelt vilde have vedtaget, som de er bundet til en virkelig Aftale, jfr H Ussing Forudsætninger 62 f.

²⁵ Lassen I 116 paaberaabte sig Grundsætningen i Aftl § 32.1^o, idet han hævdede, at der ingen Grund var til at gøre Forskel paa kendelig Viljemangel og kendelig Viljesbegrænsning: »Hvad en Person har villet alene under en vis Forudsætning, ligger, naar denne Forudsætning brister, gennemsnitlig lige saa langt borte fra hans Interesse som det, han har erklæret uden at ville det.« Selv om dette sidste i Hovedsagen er rigtigt, beviser det dog intet. Aftl § 32.1^o hjemler kun Ugyldighed, naar *Vildfarelsen* er kendelig; den deri liggende Grundsætning kan derfor kun udvides til anden kendelig

ikke siges at være anerkendt i *Praksis*.²⁶ Om en afgørende Forudsætning er relevant, maa bestemmes paa samme Maade som ellers, hvor Domstolene skal afgøre Spørgsmaal, der ikke er løst ved positive Retsregler. Man kan, om man vil, ogsaa sige, at Domstolene skal gaa frem paa samme Maade som i andre Tilfælde, hvor Parternes Aftale er ufuldstændig og der derfor opstaar Spørgsmaal om dens »Udfyldning«.²⁷

Dette Hovedsynspunkt fører imidlertid til, at Domstolene ikke bør afgøre Relevansspørgsmaalet ved i hvert enkelt Tilfælde at skønne over, hvad der stemmer med »Retfærdighed« el lign. De bør

Vildfarelse, d v s til Tilfælde, hvor Løftemodtageren saa eller burde indse, at Løftets afgørende Forudsætning *var urigtig* — altsaa de Tilfælde, der er omtalt ovfr i § 16 ved Note 29 —. I disse Tilfælde kan Løftemodtageren, ligesom ved Viljesmangel, straks ved Løftets Modtagelse se, at han ingen Ret erhverver ved Løftet; hvor Forudsætningens Urigtighed ikke er kendelig, gælder dette ikke. Hvis man anvendte Aftl § 32.1^o paa disse Tilfælde, maatte Resultatet derfor blive, at Viljeserklæringen blev bindende. Naar Lassen yderligere paaberaaber sig, at det i mange Tilfælde kan være omtvisteligt, om der foreligger Viljesmangel eller urigtig Forudsætning, saa kan heraf kun slutes, at *Vildfarelsen i saadanne Tilfælde* bør behandles ens, hvorledes den end rubriceres. Hvad endelig angaar Sølov § 244, saa bygger den ikke — som Lassen I 122 hævder — paa et lignende Kriterium (om Løftgiveren paa given Foranledning vilde have taget Forbehold), men alene paa den samme »Hypotese«, der anvendes overalt, hvor det skal prøves, om en vis Kendsgerning har fremkaldt (været Aarsag til) en anden, jfr ovenfor v Note 14. Se fremdeles ndfr Note 44.

²⁶ Se nærmere H Ussing Forudsætninger 69 ff. Det er sandsynligt, at Lassens Lære ligger bag ved en Del Domme, men ligesom ingen dansk Dom vides at have benyttet Kriteriet Viljesbegrænsning (i U 1925.39 benyttes det af SL, men D angaar tysk-sønderjydsk Ret og er iøvrigt ændret ved H), kender jeg kun een Dom, der klart bygger Afgørelsen paa Parternes hypotetiske Vilje, nemlig U 1906.796. P d a S er der ikke faa DD, der begrunder Resultaterne rent objektivt.

²⁷ Jfr herom ovfr § 23.III. Dette sidste antager ogsaa Lassen I § 17 ved Note 6 c. Nogen Støtte for Lassens Teori afgiver dette dog ikke, da »Udfyldningsreglerne« heller ikke bør bygge paa Lassens subjektive Kriterium, jfr ovfr § 23 v Note 71—75. Ligeledes Stang I § 37, hvorefter Forudsætningens Virkning — bortset fra de Tilfælde, hvor der foreligger »synbar Viljesmangel« — afgøres ved Fortolkning, hvorunder Stang imidlertid indbefatter »Udfyldning«, se Stang I 370 f og i TfR 1930.111. — At Stangs Teori ikke kan kaldes subjektiv, søgte jeg allerede at paavise i Studenter-Juriststævne 1918 322 f; se nu Stang i TfR 1930.99 f. — Beslægtet ogsaa Vinding Kruse ER III 775 f udenfor de Tilfælde, der er omtalt ovfr Note 20.

i videst muligt Omfang opstille bestemte Regler for, under hvilke Betingelser Forudsætninger er relevante.²⁸ Dette er vigtigt navnlig af Hensyn til Samhandlens Sikkerhed, idet det ofte har stor Betydning for den, der vil indgaa en Aftale, at han forud kan beregne, om Risikoen for en vis Forudsætning vil falde paa ham eller paa den anden Part. Hvis Relevansspørgsmaalet i snævrere Forstand skulde afgøres ved et frit Skøn i det enkelte Tilfælde, vilde Afgørelserne blive i høj Grad usikre. Udformningen af saadanne Regler for enkelte Grupper af Forudsætninger maa ske paa samme Maade som, hvor der ellers opstilles udfyldende Retsregler.²⁹ Meget ofte vil der i Samhandlen danne sig Coutumer, som Domstolene da i Almindelighed bør følge. Men hvor der ingen Coutumer er, maa Domstolene efter Omstændighederne selv danne Regler, naar de mener at have tilstrækkeligt Overblik over de reale Forhold til at kunne opstille en almindelig Regel.³⁰

Paa Omraader, hvor Domstolene ikke mener at kunne fastslaa særlige Regler, maa de imidlertid kunne tillægge Forudsætninger Relevans, naar de efter en Afvejelse af de Hensyn, der kan komme i Betragtning, finder det stemmende med Retfærdighedens Krav, at Løftegiveren fritages for at bære Risikoen for Forudsætningens Svigten. Men selv i saadanne Tilfælde bør Dommeren tilstræbe en Løsning, der egner sig til at blive Regel for andre Tilfælde af beslægtet Art.^{30b}

²⁸ Jfr H Ussing Forudsætninger 206 f. — Dette syntes noget miskendt af Stang i hans ældre Undersøgelser, hvor han nøjedes med at henvise til »Fortolkning«, hvilket kritiseredes skarpt af Lassen I § 17 Note 6 c; men Udtalelserne i TfR 1930.110, 113 Note 85 viser, at Stangs Standpunkt nu ikke afviger meget fra det her hævdede.

²⁹ Se herom ovfr § 23.III.

³⁰ I TfR 1930.113 Note 87 stiller Stang sig tvivlende overfor mine Udtalelser i Forudsætninger 182 f om, at Videnskaben bør forsøge ved Gruppedeling af Forudsætningstilfældene at opstille Regler til Vejledning for Domstolene ved Afgørelsen af Relevansspørgsmaalet i de enkelte Tilfælde. Maaske vil Stang dog kun tage Afstand fra en Gruppedeling efter Forudsætningernes Genstand. Det er imidlertid ikke min Mening, at Inddelingen alene eller fortrinsvis skal ske efter Genstanden. Det er Fremtidens Sag at finde de bedste Kriterier, jfr Forudsætninger 183 f n. Og naar man anerkender, at det i et vist Omfang tilfalder Domstolene at opstille Forudsætningsregler, maa ogsaa Videnskaben have Lov til at give sit Bidrag til Vejledning herved.

^{30b} Sml hermed Vinding Kruse ER III 775 f (»ud fra en samfundsmæssig Vurdering af, hvilken Afgørelse der i det lange Løb vil være den gavnligste for Erhvervslivet«).

Efter det udviklede er det klart, at det er umuligt blot nogenlunde udtømmende at angive *de Retshensyn, der bør have Betydning* ved Afgørelsen af Relevansspørgsmaalet i snævrere Forstand.³¹

Domstolene maa holde sig for Øje, at det ikke gaar an at tillægge Forudsætninger Relevans i et saadant Omfang, at Samhandlen mister den fornødne Sikkerhed. I Forbindelse hermed kan det nævnes, at visse Forudsætninger, navnlig om Følelser og lignende personlige Forhold, er saa upræcise og Skønnet om deres Betydning derfor saa usikkert, at der er Grund til at frakende dem Relevans. Domstolene maa overhovedet tage tilbørligt Hensyn til, hvad der kræves af Retstens Teknik.

Ved Udformningen af specielle Forudsætningsregler for gensidig bebyrdende Aftaler bør man som oftest følge den Løsning, der *gennemsnitlig* stemmer bedst med Parternes Interesser i Tilfælde af den paagældende Art.³² Hvor Forudsætningen angaar Forhold af en saadan praktisk Betydning, at to normale Parter kan tænkes at tage den i Betragtning ved Kontraktens Indgaaelse, vil det ofte gennemsnitlig være i Løftegivernes egen Interesse, at den ikke er relevant. Ved gensidig bebyrdende Aftaler kan det nemlig ofte faa Indflydelse paa Aftalens øvrige Indhold, hvem af Parterne der skal bære Risikoen for Forudsætningens Rigtighed. Hvis dette Spørgsmaal skulde afgøres ved en udtrykkelig Vedtagelse, vilde det ofte medføre, at Parterne »handlede om Risikoen«, idet den ene Part paatog sig Risikoen mod at opnaa gunstigere Vilkaar i andre Retninger, f. Eks. et større Vederlag eller omvendt et Afslag i egen Ydelse; herved kunde den paagældende Part nemlig sikre sig den fornødne »Risikopræmie«. Hvis nu den Præmie, som Løftegiverne maatte beregne sig for at overtage Risikoen, gennemsnitlig er lavere end den, som Medkontrahenterne vilde beregne sig, er det gennemsnitlig i Løftegivernes egen Interesse, at Risikoen falder paa dem.

³¹ Jfr til det følgende H Ussing Noter 29 f.

³² Ved de typiske Forudsætninger for gensidig bebyrdende Aftaler vil man derfor i Hovedsagen naa rigtige Resultater ved at anvende den bl. a. af Gjelsvik opstillede Sætning, at Dommeren skal stille sig paa Parternes Standpunkt i Kontraktsøjeblikket og spørge: »Hvilken Bestemmelse vilde de som gode, forstandige og med Retslivets Tarv fortrolige Mænd have fattet, om de ved Retshandlens Indgaaelse havde haft det indtraadte Tilfælde for Øje?« Se hertil H Ussing Forudsætninger 208 ff, jfr ogsaa Stang i TfR 1930.100 Note 66. Sml U 1920.526 H (TfR 1921.287).

Af denne Grund vil man jævnlig erklære en Forudsætning for irrelevant, saafremt Løftegiveren kan vurdere Chancen for Forudsættningens Svigten væsentlig sikrere end den anden Part; og dette kan han som oftest, hvis Forudsætningen nærmest angaar hans egne Forhold. Af disse Betragtninger følger ogsaa, at man normalt maa frakende Forudsætningen Relevans, hvis Forholdet er det, at Løftegiveren ved Løftets Afgivelse uden urimeligt Besvær kunde have skaffet sig at vide, om Forudsætningen var rigtig. Derfor vil man kun sjældent fritage Løftegiveren for at staa ved sit Ord, hvis hans *Vildfarelse er uundskyldelig*,³³ men ubetinget udelukker dette ikke Relevans.³⁴

De anførte Betragtninger passer derimod ikke paa Betalingsretshandlen, der ikke aabner Adgang til nogen Handel om Vilkaarene. Naar Tilbagesøgning efter dansk Ret her udelukkes i vidt Omfang, maa det begrundes med, at en omfattende Tilbagesøgningsret vilde medføre uheldige Følger, der overvejer Hensynet til de betalende.³⁵

Ved Forudsætninger, der forekommer sjældent eller endog er ganske individuelle for Løftegiveren, maa Dommeren efter Omstændighederne ogsaa kunne tage Hensyn til, hvad Parterne vilde være blevet enige om — forsaavidt han mener at kunne fastslaa dette —. Gennemsnitlig er Parterne jo de bedste Dommere om deres egne Interesser, og som Regel er det kun naturligt at udfylde den mangelfulde Aftale »i Parternes Aand«.³⁶ Men Dommeren maa i hvert enkelt Tilfælde efterprøve, om Retfærdigheden kræver en anden Ordning.³⁷

³³ Jfr f Eks U 1915.416 H, 1875.597 H, 1880.1071, 1873.739, jfr ogsaa 1878.603 H, 1907.795, 1888.957 samt Kbl § 47 »burde være opdaget«. Lassen vil ikke tillægge dette Moment selvstændig Betydning, se I § 17 v Note 9, U 1889.3, 7 f, 11, 17 f, hvor en Del af de nævnte DD søges forklaret paa anden Maade.

³⁴ Se f Eks U 1879.553. Det vil navnlig gælde, hvor Løftemodtageren er i ond Tro.

³⁵ I Praxis møder man her rent objektive Begrundelser, jfr H Ussing Forudsætninger 73 f.

³⁶ Jfr Munch-Petersen Løftet og dets Causa 85 f, 301 ff (dertil H Ussing Forudsætninger 221 f), Krabbe i-U 1920 B.173, hvem jeg nu er tilbøjelig til at give Ret, samt Vinding Kruse ER III 773 f (Gruppe a), der giver dette Synspunkt en langt videre Anvendelse, og maaske U 1920.570 H.

³⁷ Ovfr efter Note 24 er nævnt 2 Grupper af Tilfælde, hvor dette jævnlig maa antages. Den subjektive Formel giver heller ikke Adgang til at lade reale Hensyn som det v Note 33 nævnte være afgørende.

Endelig kan bemærkes, at Hensynet til den anden Part ofte kan føre til at udelukke Paaberaabelse af en ellers relevant Forudsætning, saafremt Løftegiveren undlader at tilkendegive Løftemodtageren, at han vil paaberaabe sig, at Forudsætningen er svigtet.^{37a}

4. Ofte opstilles den Regel, at en Forudsætning kun kan være relevant, naar Løftemodtageren saa eller burde indse, at Løftet var fremkaldt af Forudsætningen, eller, kort udtrykt, naar Forudsætningen og dens afgørende Betydning var *kendelig for Løftemodtageren*.³⁸ Naar Forudsætninger tages i saa omfattende en Betydning som her, kan Kravet dog ikke altid stilles.

Ved alle *Typeforudsætninger*, d v s Forudsætninger, der regelmæssig ledsager Retshandler af en vis Art, kræves der ingen Tilkendegivelse af Forudsætningen i det enkelte Tilfælde.³⁹ Den, der køber en Ting, kan saaledes, naar Tingen ikke har samme Brugelighed som Genstande af den paagældende Art i Almindelighed, under de i Kbl §§ 42 ff angivne Betingelser hæve Købet, selv om han intet har tilkendegivet om, at han forudsatte visse Egenskaber ved Tingen.⁴⁰ Ved Typeforudsætninger kræves normalt alene, at de er typisk afgørende; men Løftet kan dog ikke blive uforbindende, hvis Løftegiveren faktisk ikke har haft Forudsætningen eller den ikke har været afgørende for ham,⁴¹ og heller ikke, hvis Løftemodtageren har troet dette og Løftegiveren ved sin Optræden overfor ham har givet ham Føje til at tro det.⁴²

^{37a} Navnlig Adgangen til at hæve en gensidig bebyrdende Aftale tabes ofte ved Undladelse af Reklamation, se f Eks Kbl §§ 27, 52. Men ogsaa i andre Tilfælde kan Passivitet have den nævnte Virkning, jfr U 1921.1005 H, 1920.817.

³⁸ Saaledes E Møller, jfr H Ussing Forudsætninger 101. Praxis kræver ialfald i vidt Omfang, at Forudsætningen skal have været kendelig, se f Eks U 1892.122 H, 1882.162 H, 1915.854, 1905.693, 1904.565, 724, 1903.120, 457, 1896.977 og nærmere H Ussing Forudsætninger 112 f.

³⁹ H Ussing Forudsætninger 102 ff, 109 f, 113 og DD i Note 60 dèr, f Eks U 1894.4 H, 1906.796; se ogsaa U 1919.19, 1896.159. Saaledes faktisk ogsaa Lassen.

⁴⁰ Jfr Lassen I § 46.I ved Note 1 c, SpD I § 87.I.1.

⁴¹ Undertiden kan et Løfte dog blive uforbindende, naar det blot for Modtageren tager sig ud, som om det var afgivet under en afgørende Forudsætning. Se om saadanne »tilsyneladende Forudsætninger« H Ussing Forudsætninger 226 ff, jfr Lassen i SpD I § 87 Note 101.

⁴² Sml Kbl § 21.2º: »Var Forsinkelsen eller maatte den af Sælgeren forudsættes at være af uvæsentlig Betydning«, H Ussing Forudsætninger 111.

Kendelighed maa derimod, bortset fra særlige Tilfælde, være en Betingelse for, at der kan tages Hensyn til en Parts *individuelle Forudsætninger* eller til, at særlige Omstændigheder gør en Forudsætning afgørende netop for ham, skønt den ikke er afgørende efter en almindelig Dom.⁴³

5. *Lassens Indvendinger* overfor de objektive Teorier gaar navnlig ud paa, at de konsekvent aldrig kan tillægge »individuelle Forudsætninger« Relevans; og dette Resultat finder han i den Grad stridende mod den materielle Retfærdigheds Krav, at man maa forkaste de objektive Teorier.⁴⁴ Lassens Paastand kan imidlertid ikke staa for en nærmere Prøvelse. En objektiv Teori kan uden Inkonsekvens godkende den Regel, at det afgøres individuelt, om et Løfte er »fremkaldt« af en Forudsætning (om Forudsætningen er Bestemmelsesgrund), og dermed er der aabnet Adgang til at tage Hensyn til individuelle Forudsætninger, idet der i vidt Omfang kan opstilles objektive Regler til Afgørelse af, om individuelt afgørende Forudsætninger er relevante. Og hvis man udformer Forudsætnings-teorien saaledes, som det ovenfor er sket, er det klart, at Dommeren

⁴³ Ogsaa dette finder Støtte i Kbl § 21.2^o, se iøvrigt H Ussing Forudsætninger 106 ff, 111 samt Vinding Kruse ER III 773 ff. Det af H Ussing Forudsætninger 29 og 110 om fransk Praksis udtalte bestyrkes i høj Grad ved den dokumenterede Fremstilling i Demogue I Nr 244 f, hvorefter »ensidig Vildfarelse« i vidt Omfang ikke tages i Betragtning. Vinding Kruse fremhæver med Rette de forudgaaende Forhandlingers store Betydning (ER III 773 ff og i Noten 782 f, 790 f). Bortset fra det sjældne Tilfælde, at der antages at foreligge en stiltiende Betingelse, jfr ndfr Note 50, har Forhandlingerne efter min Opfattelse imidlertid som Hovedregel kun den Betydning, at de afgiver Grundlaget for den Antagelse, at Forudsætningen var afgørende og kendelig. Om Undtagelsestilfælde se ovfr v Note 36.

⁴⁴ Se Lassen I 121, TfR 1895.294 ff og hertil H Ussing Forudsætninger 215 ff. — Den Paastand, som yderligere fremsættes i Lassen I 120—21, at de objektive Teorier maa anerkende, »at de ifølge deres Beskaffenhed ordentligvis relevante Forudsætninger dog naturligvis ikke er relevante, naar Løftegiveren i det enkelte Tilfælde har givet Modparten Føje til at antage, at de ikke var Viljesbegrænsninger«, holder heller ikke Stik. De Regler, der følger af en Aftales *naturalia negotii*, kan ikke fraviges, fordi en afvigende Løsning antages at stemme med Parternes hypotetiske Vilje. Men Retsreglerne om Forudsætninger vil normalt gaa ud paa, at *naturalia negotii*-Forudsætninger ikke er relevante, naar Løftegiveren særlig har tilkendegivet, at de ikke er *afgørende* for ham, jfr ovfr under Nr 4.

kan tage individuelle Hensyn, overalt hvor det findes rigtigt.^{44b} Men man kan ogsaa sige, at en saadan Teori ikke er rent objektiv.⁴⁵

III. *Indvendinger mod de Teorier, der opstiller en almindelig Forudsætningsregel.*

Den herskende romanistiske Lære forkastede saavel Windscheids Teori som alle andre almindelige Forudsætningsteorier, og samme Standpunkt er hævdet af flere nordiske Forfattere.⁴⁶ Til Erstatning for en Forudsætningsregel opstiller disse Forfattere, paa lignende Maade som de vigtigste nyere Kodifikation, en Række særlige Regler, f. Eks. om Vildfarelse, om Indvirkningen af ændrede Forhold (*clausula rebus sic stantibus*), om manglende Retsgrund eller Causa (*condictio indebiti* etc).⁴⁷

Til Fordel for dette Standpunkt kan navnlig anføres, at Opstillingen af en almindelig Forudsætningsregel er farlig for Samhandlen, dels fordi den medfører Usikkerhed i Afgørelserne,⁴⁸ dels fordi den giver Domstolene saa vid en Adgang til at frakende Løfter bindende

^{44b} Dette anerkender Vinding Kruse ER III 784 ff i Noten. Overfor min Opfattelse hævder han (790 f i Noten), at det er betænkeligt i saa vidt Omfang at henvise til Domstolenes Skøn, og at man først og fremmest bør støtte sig til Kontraktsforhandlingerne. En Forudsætning er efter hans Lære altid relevant, naar den stiger frem af Forhandlingerne som væsentlig og kendelig for Medkontrahenten — og den ikke i gensidige Forhold hører til dem, der ikke kan tænkes anerkendt af Modparten. Saavidt jeg ser, aabner imidlertid den sidste Betingelse Plads for i Hovedsagen det samme Skøn som min Opfattelse, overalt hvor der ikke er udviklet bestemte Sædvaner, jfr ovfr v Note 29—30. En forstandig Medkontrahent maa nemlig i Almindelighed antages villig til at anerkende de Forudsætninger, som det efter almene Betragtninger er rigtigt at tillægge Relevans, jfr nærmere H Ussing Forudsætninger 58 ff.

⁴⁵ Jfr Vinding Kruse ER III 786, 791 i Noten. Hvad der er væsentligt for mig, er at fastslaa, at man ikke kan bygge paa en subjektiv Teori, fordi det er umuligt at lade Parternes hypotetiske Vilje være *eneafgørende*, jfr ovfr II.B.3.

⁴⁶ Se Platou 351 ff, Hagerup TfR 1894.63 f, Bugge TfR 1902.184 ff, Ekström 759 ff og i TJFF 1920.1 ff; Ekström vil dog tillægge Forudsætninger Betydning ved lukrative Retshandler.

⁴⁷ Medens Ekström 768 forkaster Læren om *clausula rebus sic stantibus*, vil han i TJFF 1920.1 ff i begrænset Omfang give Domstolene Adgang til at lempe Retsforholdene paa Grund af uforudseelige Forandringer.

⁴⁸ Se f. Eks. Ekström i TJFF 1920.5 f.

Kraft. Dette kan dog ikke anses for afgørende.⁴⁹ Det vilde ialfald efter den herskende Opfattelse hos os være uheldigere at maatte undvære en almindelig Forudsætningsregel, idet der er Trang til at frakende Løfter bindende Kraft i mange Tilfælde, der ikke kan bringes ind under faste Regler som dem, der opstilles af de nævnte Forfattere. Hvis man forkastede en saadan Regel, vilde Forudsætninger, der ikke faldt ind under de bestemte Grupper af Forudsætninger, der anerkendtes som relevante, kun kunne paaberaabes af Løftgiveren, naar de udtrykkelig eller stiltiende var gjort til Betingelser. Dette er imidlertid utilstrækkeligt. En Betingelse foreligger kun, naar Løftgiveren har tilkendegivet, udtrykkelig eller stiltiende, at han ikke vil være bundet, dersom hans Antagelse viser sig urigtig.⁵⁰ Men der er ofte Trang til at frakende Løfter bindende Kraft, hvor der ikke foreligger en Betingelse, fordi Løftgiveren er »gaaet ud fra« en vis Forudsætning uden saa meget som at overveje den Mulighed, at den kunde svigte.

Rigtigheden af det her forsvarede Standpunkt bestyrkes i høj Grad ved en Betragtning af Udlandets Erfaringer under og efter Verdenskrigen. I flere Lande viste det sig, at de stærke Forstyrrelser i det økonomiske Liv gjorde det umuligt at blive staaende ved de gamle Regler. I Tyskland ansaa man det vel for udelukket at anerkende en almindelig Forudsætningsregel svarende til Windscheids, idet denne var forkastet af den Kommission, der udarbejdede det reviderede Udkast til BGB. Men der opstilledes under andre Navne

⁴⁹ H Ussing Forudsætninger 201 ff i væsentlig Overensstemmelse med Lassen I 121 f.

⁵⁰ Jfr H Ussing Forudsætninger 15 ff. Vinding Kruse ER III 780 i Noten, jfr ogsaa U 1909 B.15 f, hævder under Henviisning til Vanskeligheden ved at drage Grænsen mellem Betingelser og Forudsætninger, at der ikke bør knyttes vigtige Retsvirkninger til Sondringen. Det er dog ikke muligt at berøve Sondringen al Betydning. I et Tilfælde som det, at en Person, der venter Forflyttelse, lejer en ny Lejlighed (Vinding Kruse 776), vil Afgørelsen af, om Kontrakten er bindende, netop bero paa, om den forudsatte Forflyttelse er gjort til Betingelse. Iøvrigt drejer det sig i Praxis ikke om at afgøre, hvad Løftgiveren i Sjælens Dyb har tænkt paa og besluttet. Løftgiverens Overvejelser og Beslutninger faar kun Betydning, naar de var *lagt saaledes for Dagen, at de var kendelige* for den anden Part. Derfor vil der yderst sjældent foreligge fornødent Grundlag til at antage en stiltiende Betingelse, og næppe nogensinde, uden at Forudsætningen er berørt under Forhandlingerne. Som Eks kan maaske nævnes U 1917.34 H, 1920.570 H (TfR 1921.284).

en Række ny Teorier, der i Hovedsagen kunde gøre samme Nytte, selv om de var noget snævrere. Nogle opstillede en almindelig Regel om, at Forandringer i Forholdene efter Aftalens Indgaaelse under visse Betingelser gav en Part Ret til at frigøre sig for Aftalen. — Disse Teorier omfatter altsaa kun »*bristende*« Forudsætninger, i Modsætning til »urigtige«, og benævnes ofte Klausullæren, idet de til en vis Grad kan betragtes som en tidssvarende Udformning af Læren om *clausula rebus sic stantibus*. — Andre opstillede Teorier, der tillige omfattede *urigtige* Forudsætninger, saaledes Oertmann, der i Stedet for Forudsætningen opstillede Begrebet »die Geschäftsgrundlage«. ⁵¹ Og Praxis optog de ny Teorier.

I dansk Ret, hvor der findes meget faa Lovbestemmelser om disse Spørgsmaal, har det iøvrigt mindre Interesse, om man opstiller en almindelig Forudsætningsregel til Supplering af de specielle. Paa Grund af Lovgivningstilstanden er det nemlig klart, at Domstolene kan udforme specielle Regler, der tillægger Forudsætninger Relevans, overalt hvor der er Trang dertil og fastslaaede Retsregler ikke er til Hinder derfor.

Ekström har yderligere rejst den Indvending, at der intet vindes ved at samle saa mange uensartede Tilfælde under eet. ⁵² Hertil maa først bemærkes, at der — som lige paavist — vindes noget efter dansk Opfattelse væsentligt ved Opstillingen af en almindelig Forudsætningslære. — Den virker som en Sikkerhedsventil. — Paa den anden Side maa det erkendes, at det ikke har stor praktisk Betydning, om man opfatter Reglerne om Ophævelsen af gensidige Kontrakter, om *condictio indebiti* etc som specielle Forudsætningsregler. For de positive Lovreglers Vedkommende kan Fremhævelsen af deres Slægtskab med andre Forudsætningstilfælde dog faa Betydning, dels derved, at man i Tvivlstilfælde vil fortolke Reglerne i Overensstemmelse med de almindelige Forudsætningsregler, dels omvendt derved, at Lovbestemmelsernes Grundsætninger kan faa Betydning for andre

⁵¹ Se til det følgende Oversigten hos Oertmann Anm 1.e og f foran § 158. Saavidt ses, er der dog ingen af disse Teorier, der egner sig til at overføres til dansk Ret. Paa den ene Side har de den Mangel, at de er noget snævrere end Forudsætningsreglen og derfor næppe omfatter alle de Tilfælde, hvor der er Trang til at frigøre Løftgiveren. Paa den anden Side giver de næppe Domstolene en væsentlig sikrere Vejledning.

⁵² Ekström 762 og i TJFF 1920.5; se ogsaa tildels Krabbe i U 1920 B.174f.

Forudsætningstilfælde. Og forsaavidt de specielle Regler ikke er fastslaaet ved Lov, vil Grænsen mellem dem og den almindelige Regel altid være flydende.

Naar man om et vist Spørgsmaal siger, at det er et Forudsætnings-spørgsmaal, er dermed ogsaa udtrykt en vis Ramme for den retlige Ordning. Deri ligger, at Løftet kun bliver uforbindende, dersom en afgørende Forudsætning har svigtet, at der kan opstilles visse Regler om Betydningen af individuelle Tilkendegivelser,⁵³ og at Forudsætningen ialfald maa formodes at være relevant i et Par særlige Grupper af Tilfælde.⁵⁴ Sammenstillingen af de forskellige Tilfælde under eet har ogsaa gjort det lettere at finde en naturlig Ordning af det indbyrdes Forhold mellem de forskellige Regler.⁵⁵

IV. *Specielle Forudsætningsregler.*

De fleste af de Regler, der kan opstilles for enkelte Grupper af Forudsætninger, maa behandles paa forskellige Steder i Systemets mere specielle Dele. I denne Sammenhæng kan der kun være Tale om at fremdrage visse mere almindelige Regler.⁵⁶ Som Eksempel paa saadanne kan man, om man vil, nævne de to Sætninger, der ovfr i § 16 er opstillet om Vildfarelse.^{56a} Paa den anden Side maa man frakende Forudsætningen Relevans, naar Løftegiveren har forsikret Løftemodtageren om, at Forudsætningen var i Orden, eller naar han iøvrigt ved sin Optræden har givet ham det Indtryk, at han vidste Besked, og derved givet Løftemodtageren Anledning til ikke at undersøge Sagen.⁵⁷ Hvor en vis Forudsætning er fælles for begge Parter, kan den dernæst have den Virkning, at Kontrakten

⁵³ Se ovfr v Note 15, 43.

⁵⁴ nemlig dem, der er omtalt ovfr v Note 5—7.

⁵⁵ Se om Forholdet mellem Reglerne om Mangler og om Vildfarelse H Ussing Forudsætninger 85 ff.

⁵⁶ Jfr H Ussing Forudsætninger 115—200.

^{56a} Det er Sætningerne i § 16.III.2 og 3.

⁵⁷ Jfr H Ussing Forudsætninger 191. Lassen I § 17 v Note 8 opstiller den videre Sætning, at Løftegiveren ordentligvis ikke kan anfægte sit Løfte, naar han hos Løftemodtageren har vakt en berettiget Tillid til, at Forudsætningen virkelig eksisterer, idet Løftemodtageren maa gaa ud fra, at Løftegiveren vidste afgørende Besked herom. Se hertil H Ussing Forudsætninger 189 ff.

fortolkes i Overensstemmelse med Forudsætningen og i denne Skikkelse binder begge Parter.⁵⁸

Iøvrigt er det næppe muligt at opstille ret mange Regler uden at sondre mellem de forskellige Forudsætninger og Kontraktstyper. Man maa saaledes udsondre *Gaver* og dermed beslægtede Retshandler, idet Forudsætninger for dem langt hyppigere er relevante end de *tilsvarende* Forudsætninger ved andre Løfter.

Ved *gensidig bebyrdende Aftaler* vil navnlig *Forudsætningen om Vederlaget* ofte være relevant. De to Parter Forpligtelser staar her i et ejendommeligt Afhængighedsforhold. Den ene Parts Løfte kan navnlig blive uforbindende, dels naar den anden ikke er blevet forpligtet, dels naar Vederlaget ikke erlægges behørigt. Lovgivningen indeholder en Del Regler om disse Spørgsmaal, men selv udenfor disse Reglers Rækkevidde maa der opstilles faste Regler om Betingelserne for Relevansen.⁵⁹ Paa den anden Side vil *andre Forudsætninger* forholdsvis sjældent være relevante ved gensidig bebyrdende Aftaler. En Part kan saaledes som Regel ikke hæve Aftalen, fordi Modydelsen gaar til Grunde eller forringes, efter at den er erlagt, eller fordi han iøvrigt ikke faar den Nytte af Modydelsen, som han havde haabet, jfr Eks (f) og (g) ovfr II.B. — Reglen er dog ikke uden Undtagelser. Saaledes maa den, der for høj Pris har lejet en Vinduesplads eller et Værelse for derfra at se et bebudet Optog, kunne hæve Aftalen, hvis Optoget ikke bliver til noget.⁶⁰ — Man vil ogsaa kun sjældent tillade en Part at hæve Aftalen, fordi det viser sig, at den Ydelse, han har lovet bort, er mere værd, end han troede. Selv om dette beror paa, at Tingen har værdifulde Egenskaber, som Løftegiveren var uvidende om, vil Aftalen vistnok ofte blive opretholdt.⁶¹ Dansk Retsopfattelse synes paa dette Punkt at afvige fra den, der har fundet Udtryk i de nyere Kodifikationer,

⁵⁸ Se om dette Tilfælde ovfr § 23 v Note 8, H Ussing Forudsætninger 9 f, 176, 182, Stang i TfR 1930.91 Note 55.

⁵⁹ Se ndfr § 26 med Henviisn i Note 2.

⁶⁰ Den Forklaring, som Krabbe i U 1920 B. 175 giver for dette Tilfælde, strækker ikke altid til.

⁶¹ Se U 1884.281, jfr ogsaa 1918.501, 1910.743, 1902.172; se iøvrigt E Møller 244 ff og i U 1907 B.211, H Ussing Forudsætninger 168 ff, Platou 187, NRt 1911.554, Gjelsvik Innledning 126 f, Almén Köp II 9 (v Note 50). Ekström 625 f vil overhovedet ikke tage Hensyn til *error in substantia* ved »Verkehrsgeschäfte«. Om engelsk Ret Corneliussen 97.

idet disses Regler om Vildfarelse — ligesom den romanistiske Sætning om *error in substantia* — ogsaa omfatter en Persons Vildfarelse angaaende den Ydelse, han selv paatager sig. Hvor Aftalen hører til dem, der indgaas i stort Tal paa forud fastlagte Vilkaar, vil individuelle Forudsætninger som Regel ikke kunne komme i Betragtning.⁶²

Ved *Betalingsretshandlen* vil Forudsætningen om, at Beløbet skyldes, ofte være relevant, og det samme vil tildels gælde de Forudsætninger, hvortil det forudgaaende Løfte var knyttet.⁶³ Den betalendes øvrige Forudsætninger er normalt irrelevante.

V. Virkningen af Forudsætningers Svigten.

A. Virkningen af, at en relevant Forudsætning for et Løfte svigter, er i det foregaaende kort angivet saaledes, at Løftet bliver *helt eller delvis uforbindende*.⁶⁴ Løftegiveren kan derfor ikke være bundet ved Løftet ganske paa samme Maade, som han vilde være, hvis ingen Forudsætning havde svigtet. I mange Tilfælde bliver Løftet helt uforbindende, saaledes at Løftegiveren kan frigøre sig helt fra det;⁶⁵ men i adskillige Tilfælde bør Virkningen kun være, at der sker visse Ændringer i det ved Aftalen skabte Retsforhold.

Det sidste indeholder Lovgivningen adskillige Eksempler paa. Saaledes er det Hovedreglen, at en uvæsentlig Mangel ved Salgs-genstanden ikke giver Køberen Ret til at hæve Købet, men til at fordre forholdsmæssigt Afslag i Købesummen, se Kbl §§ 42, 43,⁶⁶

⁶² F Eks ved Køb af en Teaterbillet Køberens Forudsætning om, at en bestemt Skuespiller, som det almindelige Publikum ikke har større Interesse for, optræder de paagældende Dage.

⁶³ F Eks Køberens Forudsætninger angaaende Salgs-genstandens Egenskaber. Jfr Lassen I § 65.II.3, SpD 1924 § 147.

⁶⁴ Se til det følgende navnlig Stang I § 37 og i TfR 1930.100 f, 104 ff, Gjelsvik Innledning 115.

⁶⁵ Det var alene disse Tilfælde, Lassen havde for Øje, hvilket var en naturlig Følge af, at han behandlede Spørgsmaalet i Ugyldighedslæren. Lassen har imidlertid ikke villet bestride, at en Forudsætnings Svigten kan have andre Virkninger, jfr Lassen I² § 18 Note 5. Udtalelsen i Lassen I³ § 17 Note 6 c gaar ikke herimod (hvad Stang i TfR 1930.101 synes at mene). Noget andet er, at Lassens Forudsætningslære ikke giver samme Frihed i Bestemmelsen af Retsvirkningerne som en objektiv Teori, se H Ussing Forudsætninger 64, 236 f, Stang I c Note 70.

⁶⁶ Dette kunde synes ikke at være en Undtagelse, da alle *væsentlige*

jfr ogsaa Kmsl § 15.1^o. Fremdeles har ifølge FAL § 6.2^o og 3° urigtige Risikooplysninger i visse Tilfælde kun den Virkning, at Forsikrerens Forpligtelser ændres (formindskes). En lignende Virkning kan Fareforøgelse have ifølge FAL § 45.2^o og 3°. I andre Tilfælde medfører Forudsætningers Svigten, at en Aftale kan opsiges med forkortet Varsel, se f Eks FAL § 5.2^o, § 47; Mhjl § 5.3^o, § 16, § 21. Og ifølge Kbl § 39 medfører Køberens Insolvens, at Sælgeren kan opsætte Leveringen eller standse Tingen paa dens Vej til Køberen og hindre dens Overgivelse til Køberen.

Men ogsaa uden Støtte i Loven maa man kunne tillægge Forudsætningsens Svigten den Virkning, at Retsforholdet undergaar visse Ændringer. Hvor Løftegiverens gennemsnitlige Interesse kun kræver, at deres Forpligtelser lempes i en eller anden Retning, bør man gaa denne Vej og f Eks tillægge Forudsætningsens Svigten den Virkning, at Løftegiverens Forpligtelse nedsættes, eller at den suspenderes eller dens Forfaldstid udskydes.⁶⁷ — Nedsættelse af Forpligtelsen kan der navnlig blive Tale om, hvor den gaar ud paa Penge eller andre delelige Ydelser. — I andre Tilfælde maa man søge andre Udveje. Hvis f Eks uforudsete Forstyrrelser i de økonomiske Forhold medfører en kolossal Prisstigning, kan det være den rette Løsning at give en Sælger Ret til at nægte at levere, medmindre Køberen erklærer sig villig til at betale en forhøjet Købesum.⁶⁸

Der kan tænkes mange andre mulige Løsninger;⁶⁹ navnlig hvor

Mangler som Regel giver Ret til at hæve Aftalen; men i denne Forbindelse er Betydningen af Ordet »væsentlig« formentlig ikke helt den samme som den, hvori Lassen anvender det i Forudsætningslæren. Efter denne svigter en væsentlig (= afgørende) Forudsætning, naar blot Tingen lider af en saadan Mangel, at Kendskab til Manglen vilde have afholdt den paagældende fra at indgaa den Aftale, der faktisk blev indgaaet — og det, selv om det kan antages, at han vilde have kontraheret om samme Modydelse, naar han opnaaede et Afslag i sin egen Ydelse —, sml H Ussing Forudsætninger 99, Stang i TfR 1930.99 Note 65.

⁶⁷ Se som Eks U 1930.9 H, 491 H (Nedsættelse), 1929.670 H (Frifindelse for Tiden), 157. Sml U 1930.64 H. — Virkningen kan ogsaa være en Begrænsning af Løftegiverens Erstatningsansvar, se U 1930.774 m Henvi-
sn.

⁶⁸ Jfr Krabbe i U 1920 B.176, Ekström i TJFF 1920.22 f. Tilsvarende Efterkrigstidens Opfattelse i Tyskland, se Oertmann Anm 1.e og f foran § 158.

⁶⁹ Se Eks hos Stang I § 37.IV og i TfR 1930.104 ff samt sv H i NJA 1925.184 (TfR 1930.320).

det drejer sig om rent individuelle Forudsætninger, er det umuligt at forudse, hvilke Løsninger der kan blive Brug for.

Spørgsmaalet om Virkningen af Forudsætningens Svigten kan ikke holdes skarpt ude fra Spørgsmaalet om Forudsætningens Relevans. Naar det er Reglen, at Forudsætningens Svigten ikke tvinger til at erklære Viljeserklæringen for *helt* uforbindende, kan man anerkende flere Forudsætninger som relevante, end man vilde kunne, hvis man maatte vælge mellem fuld Opretholdelse og hel Omstødelse af Viljeserklæringen.⁷⁰

B. I de Tilfælde, hvor Forudsætningens Svigten gør et Løfte uvirksomt, har det været omtvistet, *hvad der nærmere ligger heri*. Jul Lassen antog, at Løftet blev ugyldigt.⁷¹ Dette var en naturlig Følge af hans Forudsætningsteori. Det er imidlertid let at se, at der ialfald, hvor det drejer sig om Forudsætninger om fremtidige Forhold, ikke kan foreligge Ugyldighed i sædvanlig Forstand.⁷² Sidestilles med andre Ugyldighedstilfælde kan kun de Forudsætnings-tilfælde, som falder ind under Aftl § 33 eller andre af de ovfr i §§ 13—16 omtalte Ugyldighedsregler, — og som derfor er udskilt af Undersøgelsen her. — I andre Tilfælde er Forholdet nærmere beslægtet med det, der opstaar ved betingede Viljeserklæringer. Hvor en Erklæring afgives under en Forudsætning, der efter sin Art kan blive relevant, opstaar der en Tilstand af Uvished, der først ophører, naar det viser sig, om Forudsætningen svigter. Derfor synes det ogsaa naturligst at sige, at Forudsætningens Svigten gør Løftet uvirksomt.⁷³

Selve det terminologiske Spørgsmaal kan enhver jo besvare, som han vil. Derimod er det et vigtigt Retsspørgsmaal, om Forudsætningers Svigten medfører samme Retsvirkning som Betingelsers Svigten.

Det har navnlig været drøftet, hvilken Virkning Forudsætningers Svigten har ved *Overdragelsesretshandler*. Man har spurgt, om de ikke maa være *abstrakte* i den Forstand, at Forudsætningers Svigten ikke gør selve Overdragelsen uvirksom, men kun afføder et obliga-

⁷⁰ Jfr Stang TfR 1930.110 f og om Mangler H Ussing Forudsætninger 99, jfr ovfr Note 66.

⁷¹ Se Lassen I § 17.II og Note 11 a.

⁷² Jfr Stang i TfR 1930.100 Note 69.

⁷³ Saaledes ogsaa Stang. Se hertil Lassen I § 17 Note 11 a.

torisk Krav mod Erhververen. Denne Tanke er kommet til os fra Tyskland, hvor det er fastslaaet, at Overdragelsesretshandler er »abstrakte«. At deres Retsgrund (*causa*) svigter, gør ikke Overdragelsen uvirksom, men bevirker kun, at Overdrageren faar et obligatorisk Krav — normalt et Berigelseskrav — mod Erhververen.⁷⁴

Til dansk Ret kan den tyske Lære ikke overføres. Den tyske Lære staar i Sammenhæng med tysk Rets skarpe Sondring mellem Overdragelsesretshandler og obligatoriske Aftaler. I dansk Ret kan der formentlig ikke gøres en tilsvarende Sondring.⁷⁵ Da dansk Ret ikke kræver Overlevering til Stiftelse af »tinglig« Ret, maa Aftaler om individuelt bestemte Ting eller Rettigheder ialfald normalt betragtes som Overdragelsesretshandler, selv om flere eller færre faktiske Erlæggelseshandlinger først skal ske senere. Der kan imidlertid ikke være Tale om at betragte alle saadanne Retshandler som abstrakte i den nys angivne Forstand. Med nogen Grund kan man kun rejse Spørgsmaal om Karakteren af Løftgiverens Ret, hvor han *har erlagt sin Ydelse* under en relevant Forudsætning, der svigter. Her kan det diskuteres, om Overdragelsen falder sammen, saaledes at den erlagte Ting kan kræves udleveret uden Hensyn til, at Erhververen er gaaet fallit eller hans Kreditorer har gjort Udlæg i den. Den traditionelle Anskuelse i dansk Litteratur besvarer Spørgsmaalet bekræftende.⁷⁶ Jul Lassen paaberaaber sig dels reale Grunde — navnlig det stødende i, at den under urigtige Forudsætninger stedfundne Erhvervelse skal komme Erhververens Kreditorer til Gode paa Overdragerens Bekostning —, dels Bestemmelsen i KL § 16 om, at Sælgeren i Tilfælde af kontant Salg, saafremt Køberen gaar fallit

⁷⁴ Se om dette Krav BGB 812 ff. Ogsaa i Tilfælde af Ophævelse af en gensidig Aftale (Rücktritt) er det Reglen, at den, der hæver, kun har en obligatorisk Ret, se BGB 327, jfr 346, Oertmann Anm 4 foran § 346.

⁷⁵ Se Henvisningerne ovfr § 2 Note 9.

⁷⁶ Lassen I § 17 v Note 13, SpD 1897 § 147 v Note 44, § 148 v Note 16, U 1889.18 ff, Torp-Grundtvig 253 f, E Møller 43. Se imidlertid Vinding Kruse ER III 1330 ff, Ejdo 91 ff (TfR 1924.405 ff). — Der bortses i denne Sammenhæng fra de særlige Regler om Virkningen af Tinglysning ved fast Ejendom. — Tilsvarende Almén Köp § 57 Note 15—17, Till t § 14 Note 6—7, og med Hensyn til *condictio indebiti* Planiol II Nr 854. Afvigende Hagerup i TfR 1894.63 f, Gjelsvik TR 255 ff, Vildf 94 ff; se fremdeles H Scheel 297 f, Stang I § 37.IV. I Schweiz er Spørgsmaalet omtvistet, se Z f schw R 1921.40 ff, især 66 ff.

og Boet ikke indtræder i Kontrakten, kan kræve Salgsstanden udleveret af Konkursboet. Skønt Loven bruger den Udtryksmaade, at Sælgerens Ejendomsret i saa Fald »ikke var at anse for opgivet, førend han erholdt Modpræstationen«, maa der nemlig siges at foreligge en Ydelse under en bristende Forudsætning.⁷⁷

Selv om dette sidste anerkendes, kan man dog ikke uden videre fra KL § 16 slutte, at der gælder samme Regler om Virkningen af andre Forudsætningers Svigten. Dette var ganske vist en naturlig Slutning ud fra Lassens Forudsætningslære; men efter den ovenfor udviklede Lære er der intet i Vejen for at opstille forskellige Regler om forskellige Grupper af Forudsætninger.

Den i KL § 16 hjemlede Løsning maa formentlig, saalænge KL § 16 bestaar, gennemføres som Hovedregel for alle de Tilfælde, hvor en Aftale om Overdragelse af Løsøre hæves efter Erlæggelsen paa Grund af Vederlagsydelsens Udeblivelse eller anteciperet Misligholdelse med Hensyn til Vederlaget.⁷⁸ Det samme bør vistnok antages, hvor Forudsætningerne for en Overdragelse til en umyndig svigter derved, at Aftalen bliver ugyldig paa Grund af Umyndighed. Naar Mdhl § 44 under eet om begge Parter siger, at de »skal tilbagelevere« det modtagne, giver dette vel ogsaa nogen Støtte for, at Kravet i begge Tilfælde er af samme Karakter — og der er jo ingen Tvivl om, at den umyndiges Krav er et Vindikationskrav. — Iøvrigt maa den umyndige ogsaa vide, at hans Erhvervelse ikke er endelig, saalænge han selv ikke er bundet ved Aftalen.

Derimod er det tvivlsomt, om samme Regel bør gennemføres i Tilfælde, hvor Erhververen var i god Tro paa, at hans Erhvervelse var endelig i Orden, som han f. Eks. hyppig vil være, hvis han har modtaget en Ydelse, som blev erlagt i urigtig Formening om Skyld.⁷⁹

Naar saa mange hævder, at Tilbageleveringskravet kun er obligatorisk, er Grunden vistnok for en Del, at de ikke vil anerkende, at det overdragne kan vindiceres fra godtroende Trediemand, til hvem Erhververen har overdraget det. I dansk Ret er det dog næppe nødvendigt at give Vindikation her, selv om man i Almindelighed

⁷⁷ Se nærmere Lassen I § 17 v Note 14.

⁷⁸ Sml Lassen I § 65.II.3. Undtagelse maa dog gøres i visse Tilfælde, jfr SpD I § 92.I.1.

⁷⁹ Se herom i Læren om *condictio indebiti*, SpD § 147. — Ogsaa H Scheel 297 f antager, at Virkningen ikke er den samme i alle Tilfælde.

tillægger Overdrageren Vindikationsret, idet man formentlig selv uden positiv Hjemmel kunde antage, at der var indtraadt en eksstinktiv Godtroserhvervelse til Fordel for Trediemand, forsaavidt dette findes at være den rette Løsning.⁸⁰ De Lovbud, som hjemler Vindikation overfor godtroende Erhververe, angaar ikke Tilfælde af samme eller lignende Art. Det kunde heller ikke udelukke Eksstinktion i Forudsætningstilfældene, om man med den ældre Lære antog, at den, der har overdraget under en Betingelse, normalt kan vindicere det overdragne fra godtroende Trediemand, naar Betingelsen svigter.⁸¹ Iøvrigt er det muligt, at der ogsaa i denne Henseende bør sondres mellem forskellige Grupper af Forudsætninger.⁸²

Spørgsmaalet, om Overdrageren har noget Krav mod Erhververen, naar denne ikke kan tilbagelevere det overdragne, undersøges i Obligationsrettens specielle Del.⁸³

§ 26.

Ugyldighed i gensidig bebyrdende Aftaler.

I. Naar en Aftale indeholder Løfter fra begge Sider, idet begge Parter erlægger eller lover en Ydelse, opstaar der ofte et ejendommeligt Afhængighedsforhold mellem de to Løfter. Særlig stærkt er Afhængighedsforholdet, hvor *hver Parts Ydelse eller Tilsagn maa*

⁸⁰ For Eksstinktion Aagesen 256 f, Evaldsen 56 f, Matzen 192 f, Lassen I § 17 v Note 14 b, Vinding Kruse ER III 1372 f, EjdO 105 ff (TfR 1924. 419 ff), U 1925 B.330, O K Magnussen i U 1925 B.297 f. Derimod N Lassen i TfR 1888.336, Torp Hovedp 70 f, Torp-Grundtvig 255 ff, 338, jfr ogsaa Gjelsvik TR 336.

⁸¹ Se om dette Spørgsmaal ovfr § 24 v Note 22—23.

⁸² Praxis har ikke taget afgørende Stilling til Spørgsmaalet i Almindelighed. U 1889.264, 1886.679 har nægtet Eksstinktion i Tilfælde af kontant Salg, hvis Forudsætning brister ved Vederlagets Udeblivelse, jfr ogsaa Forudsætningen i U 1908.101. Rent bortset fra, at disse ældre DD næppe vil blive betragtet som bindende, kan man ikke fra dem slutte, at alle Forudsætningstilfælde vil blive behandlet paa samme Maade. Paa den anden Side er Eksstinktion hidtil kun blevet anerkendt i Tilfælde af samme Art som dem, i hvilke Eksstinktion ogsaa er blevet anerkendt ved betingede Overdragelser, se U 1906.56 og ovfr § 24 v Note 23.

⁸³ Se herom SpD § 147.III, § 148.1.2.

opfattes som Vederlag for den anden Parts (gensidig bebyrdende Aftaler).¹ Afhængighedsforholdet viser sig paa en Række Punkter.² Her skal kun undersøges, hvorvidt det ene Løftes Ugyldighed bevirker, at det andet bliver uforbindende.³

Det er klart, at de samme Omstændigheder, der gør det ene Løfte ugyldigt, ofte vil bevirke, at det andet bliver uforbindende. Som Eks kan nævnes Tilfælde som det, at Trediemand voldelig har fremtvunget begge Løfter, eller at begge Løfter er ugyldige som stridende mod Lov eller Ærbarhed, eller at den ene Parts Afsindighed eller Uudviklethed udelukker saavel hans Bundethed som Retserhvervelse.⁴ Fremdeles erindres, at en Accept, der er ugyldig, fordi den kende- ligt ikke stemmer med Acceptantens Vilje, maa betragtes som uoverensstemmende Accept og derfor bevirker, at Tilbudet falder bort.⁵

Den Omstændighed, at den ene Part ikke er bundet, bevirker imidlertid ikke med Nødvendighed, at den anden Part heller ikke er det. — Lovgivningen indeholder ogsaa flere Eksempler herpaa, hvoraf det vigtigste er Mdhl § 43, der nærmere omtales nedenfor.⁶ — Det kan endogsaa siges at være Hovedreglen, at den anden Part er bundet, undtagen hvor Forudsætningssynspunktet fører til at frigøre ham. Men Aftalens to Bestanddele er dog saaledes sammenknyttet, at den ene Part ikke kan fastholde Medkontrahentens Forpligtelse samtidig med, at han erklærer sig løst fra sin egen og nægter at opfylde den.

I det enkelte stiller Sagen sig saaledes:

Hvis den ene Parts Løfte er ugyldigt, fordi det er fremkaldt ved Tvang, Svig eller Udnyttelse⁷ fra den anden Parts Side, maa det

¹ Jfr Ussing i SpD I § 77 Note 20, Forudsætninger 134.

² Se herom navnlig Lassen I § 42 v Note 10 a og 32—34, § 65.II.2 (m yderligere Henvisn), § 65 v Note 19.

³ Herom Lassen I § 17.III.1, Ernst Møller 78 f, Ussing Forudsætninger 134 f.

⁴ Jfr ovfr § 11.I.A.3 og § 4.III.C.

⁵ Jfr ovfr § 15 efter Note 24. Se fremdeles om Forudsætninger ndfr efter Note 17.

⁶ Se fremdeles Sælov § 227, Lærlingelov 6 Maj 1921 § 3.2°, Lov 1 April 1912 Nr 67 § 5.1°.

⁷ Det samme maa formentlig gælde om andet til Erstatning forpligtende Forhold.

antages, at denne anden er bundet, saafremt Medkontrahtenten forlanger Aftalen opfyldt,⁸ hvilket han kun kan gøre, naar han godkender sin egen Forpligtelse. Hvis han derimod erklærer sig løst fra Aftalen, bortfalder ogsaa den anden Parts Forpligtelse.

Det samme maa normalt gælde, naar den ene Parts Løfte iøvrigt er uforbindende, forudsat at den anden kendte Ugyldighedsgrunden, da han afgav sit Løfte.⁹ I saa Fald skuffes han jo ikke i sine Forventninger; der er ingen Forudsætning, der svigter. For det Tilfælde, at den ene Part var umyndig, kan den anden Part dog ifølge Mdhl § 43.2⁰ — bortset fra Aftaler om den umyndiges personlige Arbejde — træde tilbage fra Aftalen, naar det viser sig, at den ikke godkendes.¹⁰ Mdhl gaar nemlig ud fra, at det har været aftalt eller forudsat, at Godkendelse skulde indhentes. En tilsvarende Regel maa følges i visse andre Tilfælde, hvor der foreligger en Mangel, der forudsættes senere at kunne afhjælpes.¹¹

Bortset fra disse Grupper af Tilfælde maa Hovedreglen være, at den uforpligtede Parts¹² Medkontrahtent kan træde tilbage fra Aftalen, jfr Mdhl § 43.1⁰. Det er en typisk afgørende Forudsætning, at den anden Part bindes, og det er klart, at denne Forudsætning i Almindelighed maa være relevant. Mdhl § 43 afskærer dog Tilbage-træden, efter at Aftalen er godkendt eller bindende opfyldt fra den umyndiges Side. En tilsvarende Undtagelse bør vistnok anerkendes ved andre Ugyldighedsgrunde,¹³ medmindre det efter Retshandlens Beskaffenhed maa antages at være en afgørende Forudsætning, at den engang sluttede Aftale staar fast, og at dens Skæbne ikke er overladt til Medkontrahtentens senere Overvejelser.¹⁴ — I Yder-

⁸ Jfr U 1908.643.

⁹ Denne sidste Betingelse maa formentlig opfyldes ogsaa i de Tilfælde, hvor Aftl § 33 er anvendelig. Afvigende tilsyneladende Lassen I § 17 v Note 33.

¹⁰ Om denne Bestemmelse se Bentzon PR 77 ff, Ussing i U 1923 B.133 f.

¹¹ Dette kan efter Omstændighederne gælde om Formmangler.

¹² Jfr herved U 1917.846 H, Ussing i U 1923 B.133.

¹³ Endnu videre gaar U 1894.4 H. Analogien af Mdhl § 43 synes dog at give god Grund til at fravige dette Præjudikat, jfr om Dommen Lassen I § 17 Note 16 c.

¹⁴ Jfr U 1898.199. Der tænkes paa de Tilfælde, hvor en forsinket eller uoverensstemmende Accept ikke kan behandles som et nyt Tilbud, jfr ovfr § 4 v Note 111. Det er tvivlsomt, om man ved indskrænkende Fortolkning kan undergive Mdhl § 43 en tilsvarende Begrænsning, jfr Ussing i U 1923 B. 134 Note 6, Bentzon PR 78 samt næste Note.

tilfælde maa Grundsætningen i Aftl § 33 iøvrigt kunne paaberaabes til at udelukke, at den Part, hvis Løfte var ugyldigt, ved senere Opfyldelse fastholder den anden ved Aftalen.¹⁵ — Udenfor Mdhl's Omraade maa det endelig være udelukket at træde tilbage, naar den paagældende af særlige Grunde ikke har lagt afgørende Vægt paa, at Medkontrahenten blev forpligtet.¹⁶

I det Tilfælde, at den ene Parts Løfte er knyttet til en (relevant) Forudsætning,¹⁷ gælder der ikke tilsvarende Regler. Derimod maa der gælde lignende Regler som om betingede Løfter. Hvis Accepten er knyttet til en Forudsætning, som Acceptantens Løfte ifølge Tilbudet ikke skulde være knyttet til, foreligger der uoverensstemmende Accept. Hvis et Tilbud er knyttet til en Forudsætning,¹⁸ men Acceptanten overser dette og giver ren Accept, er Acceptanten dog bundet ved sin Accept, medmindre hans Vildfarelse er kendelig. Tilbudet kan kun accepteres med de Forudsætninger, hvortil det er knyttet.¹⁹ Men dersom Forudsætningen svigter og Tilbyderen erklærer sig løst fra sit Løfte, ophører ogsaa Acceptantens Bundethed.

II. Tilsvarende Regler maa tildels gælde om andre Aftaler, hvorved begge Parter erlægger eller lover en Ydelse.²⁰ Ved rentefrit Laan til Eje, Forvaring uden Vederlag, Laan til Brug og andre Aftaler om Ydelse og Tilbagegivelse maa det saaledes antages, at den, der har

¹⁵ Naar den uforpligtede Part skynder sig at opfylde, fordi han har erfaret en Kendsgerning, der gør det klart, at Aftalen vil være i særlig Grad til hans Fordel, maa den anden Part efter Omstændighederne kunne paaberaabe sig Grundsætningen i Aftl § 33, og det vistnok endogsaa indenfor Mdhl's Omraade.

¹⁶ Altsaa naar Forudsætningen ikke har været »afgørende« eller »bestemmende«, jfr ovfr § 25 v Note 14. Naar den, der modtager et Tilbud, afgiver en bevidst uoverensstemmende Accept, kan der efter Omstændighederne være Føje til at antage, at han vil være bundet uden ny Accept fra Tilbyderen, blot paa Betingelse af, at denne vælger at erlægge, sml Lassen I § 17 v Note 21.

¹⁷ Det forudsættes, at Løftet ikke rammes af Aftl § 33 eller andre Ugyldighedsgrunde.

¹⁸ Hermed menes, at Forudsætningen opfylder Betingelserne for at være relevant.

¹⁹ Jfr Lassen i TfR 1896.326.

²⁰ Sml Ussing Forudsætninger 140 f, jfr 139 v Note 19.

lovet at overgive den anden en Ting, under de ovenfor nævnte Betingelser kan fragaa Løftet, hvis den andens Løfte om Tilbagegivelse er ugyldigt. For den, der skal modtage Tingen, vil det derimod sjældnere være en afgørende Forudsætning, at Medkontra-henten har forpligtet sig til at overgive den.

FORKORTELSER

I. Litteratur forkortet ved Hjælp af Forfatternavne.

- Aagesen*: Aagesen Indledning til den danske Formueret. Kbhvn 1881.
- Aagesen Bidrag*: Aagesen Bidrag til Læren om Overdragelse af Ejendomsret og andre tinglige Rettigheder. Universitetsprogram. Kbhvn 1866.
- Aagesen Program 1871*: Aagesen Bemærkninger om Rettigheder over Ting. 1ste Række. Universitetsprogram. Kbhvn 1871.
- Aagesen Program 1872*: Aagesen Fortsatte Bemærkninger om Rettigheder over Ting, navnlig om Ejendomsrettens Begreb. Universitetsprogram. Kbhvn 1872.
- Aagesen RR*: Aagesen Forelæsninger over den romerske Privatret. Kbhvn 1892.
- Aagesen Singulærsukcession*: Aagesen Om Singulærsukcession i Formue-rettigheder inter vivos. Kbhvn 1879.
- Almén*: T Almén Om köp och byte av lös egendom. Kommentar. 2 uppl. I. 1917, II. 1918. Stockholm.
- Almén Avtl*: T Almén Lagen om Avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område. Stockholm 1916.
- Anson*: Anson Principles of the English Law of Contracts. 4 ed. Oxford 1886.
- Aubert*: Fr Hallager Den norske Obligationsrets almindelige Del. Omarbejdet og forøget Udgave af nogle Afsnit af »Den norske Obligationsret«. Ved L M B Aubert. Christiania 1897.
- Aubert SpD*: Aubert Den norske Obligationsrets specielle Del. I. 2 Udg ved Rygh. Kristiania 1901. II. 2 Udg ved Hambro. Kristiania 1905.
- Aubry et Rau*: Aubry et Rau Cours de droit civil francais. 4 éd. Paris.
- Baudry-Lacantinerie XII*: Baudry-Lacantinerie et Barde Traité théorique et pratique de droit civil. 3 éd. Des obligations. Tome I. 1906.
- Benckert*: K Benckert Om exstinktiva förvärv av lös egendom i god tro. I-II. Stockholm 1925.
- Benjamin*: Benjamin Sale of personal property. 3 ed. London 1884.
- Bentzon AR*: V Bentzon Den danske Arveret. 2 Udg. Kbhvn 1921.
- Bentzon ARI*: V Bentzon Almindelig Retslære. Kbhvn 1904.
- Bentzon FR²*: V Bentzon Den danske Familieret. 2 Udg. Kbhvn 1916.
- Bentzon FR I*: V Bentzon Familieretten. I. Ægteskabets Indgaaelse og Op-løsning. Kbhvn 1924.
- Bentzon PR*: V Bentzon Personretten. 3 Udg under Medvirkning af Poul Plate. Kbhvn 1930.

- Björling*: C G Björling Lärbok i civilrätt. 4 uppl. Lund 1918.
- Bowstead*: W Bowstead A digest of the law of agency. 2 ed. London 1898.
- Bugge eller Bugge Aftl*: Nic L Bugge Avtaleloven. 2 utg. Oslo 1930.
- Chydenius*: W Chydenius Finsk kontraktsrätt. 2 uppl. I. 1916, II. 1925. Helsingfors.
- Corneliussen*: C Corneliussen Vildfarelse som Ugyldighedsgrund ved Formueretshandler inter vivos efter engelsk-amerikansk Ret. Kristiania 1915.
- Demogue*: René Demogue Traité des obligations en général. Paris 1923—25.
- Dernburg*: H Dernburg Das bürgerliche Recht des deutschen Reichs u Preussens. I. 2 Aufl 1902. II. 1 u 2 Aufl 1899.
- Dernburg Pandekten*: H Dernburg Pandekten. 3 Aufl.
- Deuntzer FR*: Deuntzer Den danske Familieret. 4 Udg. Kbhvn 1899.
- Deuntzer Fuldmagt*: Deuntzer Om Fuldmagt og dermed beslægtede Forhold. Kbhvn 1872.
- Deunter SkR*: Deunter Den danske Skifteret. Kbhvn 1885.
- Ehrenzweig*: Ehrenzweig System des österreichischen allgemeinen Privatrechts. I Bd. 1 Hälfte. Wien 1925.
- Ekström*: F W Ekström Privaträttens allmänna läror. Helsingfors 1922 ff.
- Enneccerus*: L Enneccerus Lehrbuch des Bürgerlichen Rechts. 9—11 Aufl. Marburg 1913—15.
- Eschelsson*: E Eschelsson Om Skuldebref enligt svensk rätt. Stockholm 1912.
- Evaldsen*: Evaldsen Forelæsninger over Obligationsrettens almindelige Del. 1 Udg (litograferet).
- Evaldsen Fortolkning*: Evaldsen Fortolkning af Vekselloven. Kbhvn 1881.
- Evaldsen Fuldmagt*: Evaldsen Bidrag til Læren om Fuldmagt og dermed beslægtede Retsforhold. Kbhvn 1872.
- Gjelsvik Innledning*: N Gjelsvik Innledning i retsstudiet. 2 utg. Oslo 1924.
- Gjelsvik TR*: N Gjelsvik Norsk tingsret. 2 utg. Oslo 1926.
- Gjelsvik Vildf*: N Gjelsvik Den norske Privatrets Lære om Vildfarelsens Indflydelse paa Retshandlers Gyldighed. Kristiania 1897.
- Gierke*: O Gierke Der Entwurf eines bürgerlichen Gesetzbuchs und das deutsche Recht. Leipzig 1889.
- Goldschmidt System*: L Goldschmidt System des Handelsrechts. 4 Aufl. Stuttgart 1892.
- Goos*: C Goos Forelæsninger over den almindelige Retslære. I—II. Kbhvn 1885 og 1892.
- Goos Str SpD*: C Goos Den danske Strafferets specielle Del. Kbhvn 1895 og 1896.
- Gram*: F T J Gram Den danske Formueret. 2 Del 1 Bind. Om Fordringsretsforholdene i Almindelighed. Kbhvn 1860.
- Gram SpD*: F T J Gram Den danske Formueret. 2 Del 2 Bind. Om de enkelte Fordringsretsforhold i Særdeleshed. Kbhvn 1864.
- G W Gram*: Den nordiske Obligationsrets almindelige Del (i nordisk Retsencyklopædi II). Kbhvn 1888.
- Grundtvig*: L A Grundtvig Om Reklamation i Formueretsforhold. Kbhvn 1903.

- Grundtvig Kbl*: L A Grundtvig Lov om Køb af 6 April 1906. Kbhvn 1906.
- Hage*: Hages Haandbog i Handelsvidenskab. 5 Udg v K Riis-Hansen. 1926.
- Hagerup*: Fr Hagerup Om Køb og Salg. Kristiania 1884.
- Hagerup Panteret*: Fr Hagerup Den norske Panteret. 3 Udg. Kristiania 1917.
- Hallager-Aubert*: Hallager Den norske Obligationsret. 2 gennemsete Oplag ved Aubert. I—II. Christiania 1879.
- Hasselrot Jur S*: Berndt Hasselrot Juridiska Skrifter. I—X. 1921—24.
- Hindenburg*: A Hindenburg Om Køb og Salg. 2 Udg. Kbhvn 1903.
- Hvidt Aftl*: V Hvidt Lov om Aftaler og andre Retshandler paa Formuerettens Omraade. Kbhvn 1924.
- Jaeger*: E Jaeger Kommentar zur Konkursordnung. 5 Aufl. I. 1916, II. 1914. Berlin.
- Knoph Hensikten*: R Knoph Hensiktens betydning for grensen mellem rett og urett. Kristiania 1921.
- Köersner Avtal*: A Köersner Obligationsrättskommitténs förslag till lag om avtal m m. Stockholm 1915.
- Kruse*: se *Vinding Kruse*.
- J E Larsen*: J E Larsen Samlede Skrifter. II Afd. II Bind. Forelæsninger over den danske Obligationsret. Kbhvn 1858.
- Lassen I*: Jul Lassen Haandbog i Obligationsretten. Almindelig Del. 3 Udg Kbhvn 1917—20.
- Lassen RR*: Jul Lassen Forelæsninger over romersk Privatret. Kbhvn 1899—1904.
- Lassen RR (Læreb)*: Jul Lassen Lærebog i romersk Privatret. 3 Udg. Kbhvn 1924.
- Lassen SpD*: Jul Lassen SpD 1897, SpD 1912 samt SpD 1924.
- Lassen SpD 1897*: Jul Lassen Haandbog i Obligationsretten. Speciel Del. Kbhvn 1897.
- Lassen SpD 1912*: Jul Lassen Lærebog i Obligationsrettens specielle Del. Kbhvn 1912.
- Lassen SpD 1924*: Samme Værks 3 Udg ved Henry Ussing. Kbhvn 1924.
- Lassen-Ussing SpD I*: Jul Lassen og Henry Ussing Haandbog i Obligationsretten. Speciel Del. I. Gave, Køb og Bytte. Kbhvn 1923.
- Leake*: Leake An elementary digest of the law of contracts. London 1878.
- Lundstedt Obl I* (eller *Obligationsbegreppet*): A V Lundstedt Obligationsbegreppet. Förra Delen. Uppsala 1929.
- Lundstedt Tredjemansaftal*: A V Lundstedt Aftal angaaende prestation till Tredjeman. Lund 1908—09.
- Lyon-Caen et Renault*: Lyon-Caen et Renault Traité de droit commercial. 5 éd. Paris.
- Matzen*: Matzen Forelæsninger over den danske Tingsret. 2 Udg. Kbhvn 1884.
- Munch-Petersen DRpl*: Munch-Petersen Den danske Retspleje. I—V. 2 Udg. Kbhvn 1923—26.
- Munch-Petersen Pr*: Munch-Petersen Den danske Civilproces. 1 Afd. Kbhvn 1906.

- E Møller* eller *E Møller Forudsætninger*: Ernst Møller Forudsætninger. Kbhvn 1894.
- Nellemann*: Nellemann Den ordinaire civile Procesmaade. 4 Udg. Kbhvn 1892.
- Nordling*: Anteckningar efter Prof E V Nordlings föreläsningar i svensk civilrätt. Allmänna delen. Utg af Jur. Föreningen i Upsala 1891.
- Oertmann*: Paul Oertmann Kommentar zum bürgerlichen Gesetzbuch. I. Allgemeiner Teil. 3 Aufl. Berlin 1927. II. Recht der Schuldverhältnisse. 5 Aufl. Berlin 1928—29.
- Oser*: Kommentar zum schweizerischen Zivilgesetzbuch. V. Das Obligationenrecht. Von H Oser. Zürich 1915.
- Planck*: Planck's Kommentar zum bürgerlichen Gesetzbuch. 4 Aufl. I. Berlin 1913. II. Berlin 1914—28.
- Planiol*: M Planiol Traité élémentaire de droit civil. 7 éd. Paris 1915 ff.
- Platou*: O Platou Privatrechts almindelige Del. Kristiania 1914.
- Pollock*: Pollock Principles of contract. 4 ed. London 1885.
- Prochownik*: Das bürgerliche Recht Englands. Kommentar v G Schirrmeyer, fortgeführt von W Prochownik. I—II. Berlin 1906—26.
- Rode*: Domme og Responsa i Handelssager 1874—1884. Udgivne af Vilh Rode. Kbhvn 1885.
- H Scheel*: H Scheel Forelæsninger over norsk Tingsret. Christiania 1912.
- Schrevelius*: Schrevelius Lärobok i Sveriges almäna nugällande civil-rätt. 1844—57.
- Serlachius*: J Serlachius Lärobok i obligationsrättens allmänna del enligt finsk rätt. Helsingfors 1902.
- Stang I*: Fr Stang Norsk Formueret. I. Indledning til Formueretten. Kristiania 1911.
- Stang I²*: Samme Værk. 2 Udg. 1 Halvdel. Kristiania 1921.
- Stang Vildfarelse*: Fr Stang Om Vildfarelse og dens Indflydelse efter norsk Privatrete paa en Retshandels Gyldighed. Kristiania 1897.
- Staub*: H Staub Kommentar zum Handelsgesetzbuch. 9 Aufl. 1912—13.
- Torp Hovedp*: C Torp Hovedpunkter af Formuerettens almindelige Del. 2 Udg. Kbhvn 1900.
- Torp StrR*: C Torp Den danske Strafferets almindelige Del. Kbhvn 1905.
- Torp-Grundtvig*: C Torp Dansk Tingsret. 2 Udg ved L A Grundtvig. Kbhvn 1905.
- Trygger*: Trygger Om fullmakt såsom civilrättsligt institut. 1884.
- v Tuhr BürgR*: A von Tuhr Der allgemeine Teil des deutschen bürgerlichen Rechts. II Band. 1 Hälfte. 1914. II Band. 2 Hälfte. 1918.
- v Tuhr SchwOR*: A von Tuhr Allgemeiner Teil des schweizerischen Obligationenrechts. Tübingen 1924—25.
- Tybjerg*: E Tybjerg Om Bevisbyrden. Kbhvn 1904.
- Undén Pant*: Östen Undén Om panträtt i rättigheter. 2 uppl. Lund 1923.
- Undén Sak I*: Östen Undén Svensk sakrätt. I. Lös egendom. Lund 1927.
- Ussing Forudsætninger*: Henry Ussing Bristende Forudsætninger. Kbhvn 1918.
- Ussing Noter*: Noter til Jul Lassens Haandbog i Obligationer almindelig Del. Af Henry Ussing. Kbhvn 1924.

- Vinding Kruse Ejdo*: Vinding Kruse Ejendomsrettens Overgang. Særtryk af TfR 1924. Kristiania.
- Vinding Kruse ER*: Vinding Kruse Ejendomsretten. I—III. Kbhvn 1929—30.
- Vinding Kruse TLKomm*: Vinding Kruse Tinglysningsloven. Kommentar. Kbhvn 1927.
- Wharton*: Wharton A commentary on the law of contracts. Philadelphia 1882.
- Windscheid eller Windscheid-Kipp*: Windscheid Lehrbuch des Pandektenrechts. 9 Aufl. Bearb v Kipp. 1906.
- Øllgaard*: H Øllgaard A S Ørstedes Indflydelse paa den videnskabelige Behandling af den dansk-norske Privatret. Kbhvn 1887.
- Ørsted Hdbg*: A S Ørsted Haandbog over den danske og norske Lovkyndighed. (I Anders Sandøe Ørsted Skrifter i Udvalg, Ved Troels G Jørgensen, Første Afdeling, 1930, kan de paagældende Steder findes ved Hjælp af Originaludgavens Sidetal, se navnlig S 401 ff).

II. Andre Forkortelser.

- Afbtl. Lov om Køb paa Afbetaling Nr 244 af 8 Maj 1917.
- AfR. Arkiv for Retsvidenskaben og dens Anvendelse.
- Aftl. Lov om Aftaler og andre Retshandler paa Formuerettens Omraade Nr 242 af 8 Maj 1917.
- Akl. Lov om Tvangsakkord udenfor Konkurs af 14 April 1905.
- ArchCivPr . . . Archiv für die civilistische Praxis.
- BGB. Bürgerliches Gesetzbuch für das deutsche Reich.
- BGB Entw. . . Entwurf eines bürgerlichen Gesetzbuches für das deutsche Reich. I Lesung. 1888.
- BGB Mot. . . . Motive zu dem Entwurfe eines bürgerlichen Gesetzbuches für das deutsche Reich. 1888.
- BGB Prot. . . . Protokolle der Kommission für die zweite Lesung des Entwurfs des bürgerlichen Gesetzbuchs. 1897—99.
- C c. Code civil (fransk).
- C comm. Code de commerce (fransk).
- Cod. Codex Justinianus.
- d. dansk.
- Dig. Digesta.
- DL. Kong Christian den Femtis Danske Lov.
- FAL. Lov om Forsikringsaftaler Nr 129 af 15 April 1930.
- H. (Dom af) Højesteret.
- HGB. (tysk) Handelsgesetzbuch 1897.
- HT. Højesteretstidende.
- JA. Juridisk Arkiv.
- JahrbDogm. . . (Jherings) Jahrbücher für die Dogmatik des. . . . Rechts.
- JT. (med Romertal) Juridisk Tidsskrift, udg af A S Ørsted m fl.
- JT. (med Aarstal) Juridisk Tidsskrift, udg af N Cohn m fl.
- JU. Juridisk Ugeskrift.

Kbl.....Lov om Køb af 6 April 1906.
 KL.....Lov om Konkurs m m af 25 Marts 1872.
 Kmsl.....Lov om Kommission, Handelsagentur og Handelsrejsende
 Nr 243 af 8 Maj 1917.
 KO.....Konkursordnung für das deutsche Reich.
 Mdhl.....Lov om Umyndighed og Værgemaal Nr 277 af 30 Juni 1922.
 Mhjl.....Lov om Retsforholdet mellem Husbond og Medhjælpere
 Nr 343 af 6 Maj 1921.
 Mot.....Motiver.
 n.....norsk.
 NjA.....Nyt juridisk Arkiv (dansk).
 NJA.....Nytt juridiskt Arkiv. Avd I. (svensk).
 NjT.....Nyt juridisk Tidsskrift.
 NRt.....Norsk Retstidende.
 Oestr.....Das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch für Oesterreich.
 OR.....Schweizerisches Obligationenrecht v 30 März 1911.
 (OR).....efter Domscitater: Overrettsdom.
 RegL.....Lov om Skibes Registrering (af 1 April 1892) i Bek Nr 103
 4 Maj 1927.
 Resp.....Svarskrivelse fra Grosserersocietetet.
 Rpl.....Lov om Rettens Pleje af 11 April 1916.
 Schl.....Schlegel Samling af Højesteretsdomme.
 SHT.....Sø- og Handelsretstidende.
 SpD.....Lassen SpD (se ovfr under I).
 Stpl.....Lov om Stempelafgift (Nr 113 1 April 1922) i Bek Nr 99
 23 April 1929.
 Strl 1866....Almindelig borgerlig Straffelov af 10 Februar 1866.
 Strl 1930....Borgerlig Straffelov af 15 April 1930.
 sv.....svensk.
 SvJT.....Svensk Juristtidning.
 Sølov.....Sølov (af 1 April 1892) i Bek Nr 108 13 April 1929.
 TfR.....Tidsskrift for Retsvidenskab.
 TfRvæs.....Tidsskrift for Retsvæsen.
 TJFF.....Tidsskrift utgiven av Juridiska Föreningen i Finland.
 TL.....Lov om Tinglysning Nr 111 af 31 Marts 1926.
 U.....Ugeskrift for Retsvæsen.
 Ung E.....Gesetzentwurf eines bürgerlichen Gesetzbuchs für Ungarn. 1914.
 VL.....Veksellov af 7 Maj 1880.
 ZGB.....Schweizerisches Zivilgesetzbuch.
 ØL.....(Dom af) Østre Landsret.

I Henvisningerne i Noterne udelades »Side« foran Sidetal. Ved Citater af Lovbøger udelades »§« eller »art«.

Et lille Tal (over Linien) efter Titlen paa et Værk angiver Udgavens Nummer, hvor det ikke er angivet ovenfor under I. Lassen I² betegner saaledes Anden Udgave af Lassen I.

SAGREGISTER

De store Tal henviser til Sider, naar andet ikke siges, de smaa til Noter. »Se Indh« betyder: se nærmere Indholdsfortegnelsen (foran i Bogen) til det paagældende Afsnit; »—« træder i Stedet for det paagældende Opslagsord.

Aager § 14. Se *Udnyttelse, Maksimalrente*. — forbrydelse 89. Særregler om — 88.4, 91.24.

Abnormitet, Aftl § 33 anvendt paa — 107. Se *Fornuftmangel*.

abstrakte Løfter, se *causa*.

Accept § 4.V (se Indh). Sprogbrug 12, 14. 1) kræves — 28 ff, 31, i hvilken Form 29 ff, 215. — Frist 32 ff. Ikke behørig — 34 f, 36 ff, 101, Reklamation 35, 37, 213. 2) Fuldmagt til — 166 f, 198, 200 f. 3) — af Trediemandsløfte 189, 193. 4) Hvornaar — faar Virkning 32 ff, 38 f.

actiones intrinsecus necessariae 78, 18.22.

Afgivelse af Løfte 18 f, 78, 96. Bundethed uden — 42 ff, anden retlig Betydning uden — 45. Forpligtelsers Indhold regnet fra — 49. Se *ensom Viljeserklæring*.

afgørende Forudsætning 254.

Afhængighedsforhold, Udnyttelse af — 90.

Afkald paa 1) Accept 29.75, 31, 2) Iagttagelse af DL 5—1—7 60, 3) processuel Beskyttelse 121.27. — i Strid med Lov og Ærbarhed 121. Fuldmagt til at give — 199.91.

Afkræftelse af Ret ifølge Trediemandsløfte 191, 195.

Afsindighed, se *Fornuftmangel*.

Afslag af Løfter og Paalæg 27. Uoverensstemmende Accept er — 36 f. Fuldmægtigs — af Løfte 198. — af Trediemandsløfte 190.53, 193.

Aftale, Begrebet 5 f. Om — er Grundlaget for Retsforholdet 52 f. Om — er en særlig tosidet Rethandel 53, 100. Se *gensidig bebyrdende*.

Aftaleloven § 2. Analog Anvendelse af — 4, 47.8, 78, 110 f, 173. Deklaratorisk Karakter af Regler i — 14, 25, 32, 35. Modsætningslutning fra — 71, 83, 89, 95 f. Omraadet for — 2 ff, 48. Om — er udtømmende 6, 102, 104, 109, 146, 164.

Agent, 1) om — har Stillingsfuldmagt 153, Retserhvervelse ved — 201, Forsikrings — 201.103, — i Kmsl 201, Salgs — 213. 2) Ond Tro hos — 83, 201, Svig fra — 83. 3) Reklamation, hvor — benyttes 212 f.

Akkomodationsobligation 103, 127.46, 184.29.

Akkord, 1) hemmelige Tilsagn fra den, der søger — 119.22. 2) Fuldmagtsgivers Forhandling om — 160.80, 161.83. 3) Betinget

- Fordringshavers Stemmeret ved — 246.
- Alternativ Forpligtelse** 221.
- Anbefalet Brev** 39.¹²⁸, 40.¹³².
- Anfægtelighed** § 10.II. — ex nunc 67, 83.⁸. Se *Godkendelse*.
- Anmodning**, om — forpligter 1) Anmoderen 209, 2) Modtageren 212f.
- Ansvar**, 1) Tilbyders — før Accept 49. 2) Fritagelse for — 120, 223. 3) — for Svig 87, Tvang 82, Udnyttelse 91, Fremkaldelse af Vildfarelse 112. Fuldmægtigs — 169ff, 208.¹¹, 209. Løftegivers — for Ydelsens Egenskaber 209. Se *negativ Kontraktsinteresse*, *Opfyldelsesinteresse*.
- Ansvarsforsikring** 120, 183.^{24a}, 189.⁴⁷, 50.
- Arbejdsfrihed** 122 f, 124, 129.
- Arvinger**, om — kan 1) erhverve Trediemands Ret efter Trediemandsløfte 194, 2) opløse den 191 ff, 190.⁵¹; Skinretshandel uvirksom overfor — 102. Se *Død*.
- Auktion**, Bud paa — 17.¹⁸, 34. Inkassator ved — 202.¹⁰⁸.
- Autonomi**, de privates — 7 ff.
- Bankrembours** 31.⁸², 184.²⁹.
- Beføjelse**, 1) Fuldmægtigs — § 20.I—III (se Indh). Sprogbrug 143. Stillingsfuldmægtigs — 152. 2) Kommissionærs — til at raade over Fordringer 204 ff, 206.¹¹⁸.
- Begunstiget**, Indsættelse af — ved Livsforsikring 44.¹⁴, 187. Se *Livsforsikring*.
- Bekendtgørelse** af 1) Fuldmagt 144, 146, 2) Fuldmagts Tilbagekaldelse 157 og Uvirksomhed 160, 3) Fuldmagtsgivers Konkurs 161, 4) Gældsfragaelse i Fuldmagtsgivers Dødsbo 164.
- Bemyndigelse** § 20.I—III (se Indh). Begreb 142, Sprogbrug 143, 206.¹¹⁸. Omfang af — 151 ff. Overskridelse af Grænser for — 149 ff. Ophør af — 155, 163, 165. Forholdet mellem — og Fuldmagt 142, 147.
- Bemyndigelseserklæring** 143.
- Berigelseskrav** mod en repræsentant, der ikke bindes 169.
- Beruselse** som Ugyldighedsgrund 1) efter Aftl § 33 107, 2) ud herover 110 f. Se *Fornuftmangel*.
- Bestikkelse** af 1) Embedsmand 124, 2) Fuldmægtig 85.¹⁵, 108.^{16a}, 151.³⁷, 3) Medkontrahents Personale 120.²².
- Betaling**, 1) kan have Retsvirkning uanset Adressats Flytning 39.¹²⁹, befordres ikke for Adressats Risiko 40.¹³¹. 2) — fremkaldt ved Tvang 82, Svig 87, Vildfarelse 107; — af tvunget andre end Skyldneren 81.¹⁹. 3) Fuldmagt til Modtagelse af — 198.⁸⁹, — af Gæld efter Fuldmagtsgivers Død 164. — til Kommissionær eller hans Konkursbo 205. 4) Pligt til — ved Tilegnelse af tilsendte Varer 209 ff.
- Betingelser** § 24 I—II (se Indh). 1) Begrebet 239, opsættende og opløsende — 240 f. 2) Retsvirkning af Løfter under — 241 ff. Svigten af — 241. Indtræden af — 241 ff, Hindring heraf 242 f. Retsvirkning overfor Trediemand 244 ff. Svævende — 246 ff. Legale — 248.
- Betænkningstid** for Tilbudsmodtager 33.
- Bevidsthed**, 1) Løfte binder normalt, naar det kommer til Adressatens — 19 ff, 11. 2) Mangel af — hos Adressat 23 f. Se *Tilbagekaldelse*, *ond Tro*.
- Bevisbyrde** for, at abstrakt Løfte er knyttet til Forudsætninger 64, fornøden Fuldmagt 169 f, Op-

- træden i en andens Navn 139;
— ved undladt Reklamation 226.
— for udfyldende Reglers Fravigelse 222.³⁸, Uskriftkyndighed 58 f, Aftale om Vederlag 238, Fritagelse for Vederlag 236.
- Bevisform** 54.
- blanco**, 1) Afgivelse af Dokument in — 176. 2) Endossement in — som Grundlag for Fuldmagt til Overdragelse 146.²², for Dispositionsagt 173. Fuldmagt in — 155. 3) Stempelpligtigt Dokument maa ikke udstedes med Navn in — 62.
- bona fides** 68, 70 ff. Se *Hæderlighed*.
- Boycot**, Aftaler om — 123. Trusler om — 81.¹⁹.
- Bud**, Løfters Afgivelse ved — § 20. I og V.1, 137. Retserhvervelse ved — 200 f.
- Bunden** Erhvervsevne 122, 177, 203.
- Butikslukning** 120.^{22b}, 122.
- Børns** og unge Menneskers Arbejde 123.
- causa**, Løftets — § 9.V. Svigtende — 264, 272 f.
- Cirkulærer** om Fuldmagts 1) Stiftelse 144.¹⁴, 2) Tilbagekaldelse 157 f. — er i Alm ikke Løfter 16.¹⁸, Reklamation overfor — 212.²⁹.
- clausula rebus sic stantibus** 251, 264, 266.
- condicio juris** 248.
- condictio indebiti** 253, 264, — ved Trediemandsløfter 191, 195.
- consideration** 62.²¹, 20.³¹.
- Coutumer** 231, 232.⁷⁹. Se *Sædvane*.
- Deklaratoriske** Regler 118. Se *udfyldende, Aftaleloven*.
- delvis** Ugylldighed som Følge af 1) Aftales Ufuldstændighed 114, 2) Strid mod præceptive Lovregler 118, 3) Svig 87, 4) Strid mod Tarifaftaler 131, 5) Tvang 82, 6) Udnyttelse 90 f, 7) Uhæderlighed 113.³⁵, 8) Vildfarelse 112 f, 9) Viljesmangel 99.
- Deponering** hos Fogden 43.⁸, 189.⁴⁶, i Nationalbanken 189.⁴⁶.
- Derivationsteori** ved Trediemandsløfter 196 ff.
- dies ad quem, a quo, incertus quando** 248.
- Disposition** over Formuerettighed 172 f, 244 f, 197.⁸³, 182, 196 f.
- Dispositionsagt** 172 f.
- Dissens** 36 ff. Skjult — 100 f, 218.¹⁵, 277.
- Dobbel** 125.
- dobbeltmøntede** Obligationer 221.³².
- dolus**, se *Svig, exceptio*. — causam dans, — incidens 86.¹⁸, 21.
- Dom** til strafbar Handling 116, til Ydelse uden Pengeværdi 133.
- Dækningskrav**, Kommissionærens 171 f.
- Død**, 1) Løftegivers mellemkommen — § 6, 107, 111. 2) Fuldmagts-givers — 160, 162 ff. 3) Fuldmægtigs — 165. 4) Trediemandsløftemodtagers — 190 f, 197.
- Eksaltation** 107.
- eksstinktiv** Godtroserhvervelse ved 1) betingede Løfter 245, 2) Forudsætningers Bristen 274, 3) ugyldige Løfter 72.²⁰, 80.¹³, 83.⁸.
- Eneret**, om uigenkaldelig Fuldmagt medfører — 155.⁴⁶, 166.⁸⁹. Mægleres — 154.
- Enfoldighed**, Udnyttelse af — 89, 90.¹⁴.
- ensom** Viljeserklæring § 5.C. 1) Sprogbrug 43.⁸, Eksempler 43 f. 2) Forholdet mellem — og Trediemandsløfte 44, 182, 196 f, 188 f.
- Erhvervsfrihed** 122 f, 124, 129.
- Erklæringsteori**, se *Tillidsteori*.
- Erlæggeseshandling** 30, 43, 116.

error 92, se *Vildfarelse, Forudsætninger*. — in corpore 99, 253, — in motivis 92, 106, 110, 251 f, — in negotio, in persona 99, 253, in substantia 269, 268.⁶¹.

Erstatning, se *Ansvar, negativ Kontraktsinteresse, Opfyldelsesinteresse. exceptio doli generalis* 104.³.

Fabriklovgivning 123.

Faktura, Reklamation overfor — 214, 226. Ubestilte Varer maa betales med — Pris 211.

Falsk 70. Uskriftkyndiges Indsigelse om — 58 ff, 60.^{18b}.

Fejltagelse, Erklæring afgivet ved — § 15 (se Indh). Se *Viljesmangel, Vildfarelse*.

fiduciarisk Retshandel 103.

Fondsbørsmedlemmers Ansvar 169.⁹⁹.

Forfaldstid 249.

Forfalskning 70. — af uskriftkyndiges Dokumenter 59.¹².

Forhandlinger uafsluttet 114.

Form, Løftets § 9.I—IV (se Indh), 128 f. Vedtagelse af — 56.

Formueret 1, 3.

Fornuftmangel, 1) ved Afgivelse af Retshandler 74 ff, 70; — efter Løftets Afgivelse 47; 2) ved Modtagelse af Retshandler 24. 3) Fuldmagtsgivers — 164, Fuldmægtigs — 165.⁸⁶.

Forretningsbestyrers Fuldmagt 153.⁴².

Forsikring, 1) naar Forsikreren bindes 42; 2) urigtige Risikooplysninger ved — 105.⁵, 109.²², 112.³⁴, 113.³⁵, 195. 3) Dobbelt- og Over — 125.⁴¹. 4) Forsikring af fremmed Interesse 183.^{24a}, 192, om Trediemands Ret er uigenkaldelig 188.⁴³, 189.⁴⁷, 48, 50. Se *Livs-forsikring*.

Forsikringsbegæring, Tilbagekaldelse af — indsendt gennem Agent 201.¹⁰³.

Forskrifter fra Fuldmagts giver 149 f, 151.³⁸.

Forsørgelsesøjemed 184, 191, 192.⁵⁷.

Fortolkning § 23.I—II (se Indh). Begrebet 216, 227. Teorier om — 216 f, 7. — til Fordel for Løftegiver 220 f, — mod Affatteren 222 f, 100.

Fortolkningsregler 221.³⁴.

Forudsætninger, svigtende § 25 (se Indh). 1) Betingelser for Relevans af — 253 ff. Afgørende — 254, Terminologi 254.¹⁴; kendelige — 262 f, 254 f; individuelle — 261, 263; typiske — 262, 256. 2) Specielle Regler om — 267 ff, — for Gaver 268, — i gensidig bebyrdende Aftaler 260 f, 268 f, 275 ff, — ved Betalingsretshandler 269, 261. 3) Virkningen af svigtende — 269 ff; Uvirksomhed eller Ugylighed 271; Løftet bliver ikke altid helt uforbindende 269 f; ved Overdragelsesretshandler 271 ff. 4) Teorier om —, subjektive 255 f, objektive 256 f, 264; om der skal opstilles en almindelig Regel om — 264 ff. Se *Vildfarelse*.

Forvanskning af Viljeserklæringer 174 f, 96 f, 37.¹¹⁹, 32.⁹³.

Forventningsprincippet 8 ff.

fremkaldt (om Viljeserklæringer), Begrebet 86, 254. Løfter — ved Svig 83, 86, 87.²², Tvang 80 f, Vildfarelse 106 f, 111 f.

Frigørelsestid 250.

Fuldmagt § 20.I—III, § 21.II (se Indh). Terminologi 142 f, 173.^{116b}.

1) Stiftelse af — 144 ff, 215.⁴⁰.

2) Omfang af — 152 f. 3) Ophør af — 155 ff.

Fuldmagtsgivelse 142, 144 ff.

Fuldmægtig, Sprogbrug 138.². 1) Retserhvervelse ved — 198 ff, ond Tro hos — 83, 199, Svig fra — 83. 2) Løftemodtagers Kendskab til

- pligtstridig Optræden af — 107 f, 151.³⁷, 85.¹⁵. 3) Forholdet mellem — og Trediemand 169 ff. 4) Sammenstød mellem Dispositioner af Fuldmagtsgiver og — 166.
- Garanti**, se *Ansvar*.
- Gaver**, Accept af — 29, 31. Forudsætninger for — 268. God Tros Betydning ved — 71, 97. Trediemandsaftaler, der indeholder — 177 f, 194.
- Generalfuldmagt** 151.³⁵, 152.³⁹, 199.
- generisk** bestemt Ydelse 221.
- gensidig bebyrdende** Aftaler 6, 13.
- 1) Forudsætninger i — 260 f, 268 f.
- 2) Ugyldighed i — § 26, se *Ugyldighed*. 3) Viljesmangel ved — 100 f.
- Godkendelse** af ugyldige Løfter § 18, 276, — af anfægtelige Løfter 67, 69, 134 f; — af relativt uvirkomme Løfter 137; — af Retshandel indgaaet uden Fuldmagt 167 f, 170. Stiltiende — 135, 208.⁷, 209 ff.
- god Tro**, Begrebet 71 f. 1) Tidspunktet, da — skal foreligge 73, 24 f, 80, 89, 97, 102.³¹ⁿ, 104.², 105, 107.¹⁵, 170, 200.⁹⁶. 2) Ugyldighedsgrunde, der slaar igennem trods — 70, 75 f, 78, 79 f, andre 70 f, 76.^{7a}, 80, 83, 89, 95 f, 97, 104 f, 108 ff, 116, 119; se om Sondringen § 10.IV. 3) Betydningen af — ved Skinretshandler 102, ved Fuldmagt 147, 149 ff, 155 ff, 165. Se *eksstinktiv Godtroserhvervelse*.
- Gældsfragaelse** i Fuldmagtsgivers Dødsbo 164.
- Gældsovertagelse**, om Løfte om — er Trediemandsløfte 184, 189.⁴⁸, 183.²⁴ⁿ.
- Ussing Aftaler.
- Haandpenge** 54.³.
- Handelsagent**, se *Agent*.
- Handelsbrug** 231, 232.⁷⁹, 235, se *Sædvane*.
- Handelskommissionær** 205, 213.
- Handelsrejsende** 153, 165, 167.
- Handelssædvaner** 231, 232.⁷⁹, 233 f, se *Sædvane*.
- Handlende** 234 f, 218, 224.
- Handlingstid** 249.
- Hasardspil** 125, 135.
- Hensigt**, om — kan gøre Løfter ugyldige 119, 128.
- Hæderlighed**, almindelig — (i Aftalelov § 33) § 16.I. 1) Begrebet 105 f, 85. 2) Kan Kravet om Strid mod — opgives 109 ff, 84. 3) Omraadet for Reglen om — 105 ff, 70 f, 120.²², 214, 222.³⁴, 277.
- Ihændehavepapir** 25.⁵⁷, 62, 76.^{7a}, 145.¹⁸.
- inden**, Svar — et Tidsrum eller en Dato 33.⁹⁴.
- Inhabilitet** § 11 (se Indh), Virkningen af — 75 f, 70, 275, 276. Løftegivers mellemkommende — 46 f, 76 f.
- Inkompetence**, se *Uraadighed*.
- Interesse** 1) i Løfters Opfyldelse ikke Gyldighedsbetingelse 133, 2) Betydningen af — ved Trediemandsløfter 182, 185 f.
- Interessentskabskontrakt** 6, 121.²⁸.
- Kartelaftaler** 123.
- Kaution** 31, 75, 127.⁴⁶, 184, 209.
- Kendelighed**, Betydningen af — ved Forudsætninger 262 f, 254 f. Se *ond Tro*.
- kollektive** Aftaler, Begrebet 122. Tilfælde, hvor — er ugyldige 122 f. Deres Betydning for Enkelkontrakter § 17.IV, 225 f; om disse kan fravige — 131 f, 129 f. Virk-

- ning af — overfor udenforstaaende 132.
- Kollektivfuldmagt** 149.²⁹, 152.³⁹.
- kommet frem** (om Viljeserklæringer) 38 f, 22 f, 32.
- Kommission** 138, § 20.IV, § 21.III (se Indh). Om der foreligger — eller Fuldmagt 138 ff.
- Kommissionær**, Begreb og Sprogbrug 138, 139.⁴. Retserhvervelse ved — 202 ff; Svig fra — 205.
- Kompetenceforholdet** mellem Fuldmagtsgiver og Fuldmægtig 166, 155.⁴⁸.
- Konfirmation**, se *Stadfæstelse*, *Stadfæstelsesskrivelser*.
- Konkurrenceklausuler** 124.
- Konkurs**, Adressats — 53, 27.⁷⁰, 107.¹⁴; Fuldmagtsgivers — 160 f, 170.¹⁰⁴; Fuldmægtigs, Handelsagents, Handelsrejsendes — 165; Kommissionærs — 204 f; Løftegivers — 69, 136 f, Trediemandsløftemodtagers — 191 ff, 197. Se *Kreditorforfølgning*.
- Konstruktion** af Fuldmagt 148 f, — af Kommissionsforholdet 202 f, 205 f, Overenskomst- og Løfte-teoriens — § 8, — af Trediemandsaftaler 196 ff, Viljesdogmets og Forventningsprincipets — 11 f.
- Kontraktsbetingelser**, faststaaende almindelige, 1) hvorledes de fortolkes 222 f; 2) om de binder den anden Part 219, 224 ff.
- Kontraktsfrihedens Princip** 115, 117, 179.¹³, 244.^{20a}.
- Konventionalbod**, Løfte om — i Strid med Lov og Ærbarhed 121.
- Kreationsteori** ved Trediemandsløfter 196, 198.
- Kreditorforfølgning** mod betingede Rettigheder 246, 244 f, mod en Ret, der er stiftet under bristende Forudsætninger 272 f, mod Kommittents Gods og Fordringer 204 f, mod Trediemands Ret efter Trediemandsløfte 194, mod Tilbagekaldelsesretten ved Trediemandsløfte 191 ff, mod Retten ifølge uaccepteret Tilbud 51.⁴, 53.¹⁰. Se *Konkurs*.
- Kundskab**, se *Bevidsthed*, *ond Tro*.
- Kvasiløfte** § 22.II. Sprogbrug 215, 214.³⁶. Virkningen af — 214 f. Se *Anmodning*, *Meddelelse*, *Reklamation*, *Tilegnelse*.
- Kvasiretshandler**, der ikke er Løfter § 22.III.
- Kvittering** frakommet Fordringshaveren 42.
- Lavværgemaal** 74 ff.
- Legitimation** som Indehaver af en Ret 173.
- Letsind**, Udnyttelse af — 89.
- Levering**, naar indtræder Pligt til — 49.
- Livsforsikring** til Fordel for Trediemand 177; om Begunstigelse ved — kan tilbagekaldes 187, 188.⁴³, Tilbagekaldelsesrettens Karakter 181, 191, 192.⁵⁷.
- Lotterikontrakter** 42, 97.
- Lov og Ærbarhed** § 17.III (se Indh).
1) Tilfælde, hvor Ugyldighed ikke indtræder trods Strid mod — 116 f, 119 f. 2) Ugyldighed som Følge af Strid mod — 119 ff; særlig om kollektive Aftaler 122 f; Løfte om usædelig Handling 119, lovstridig Handling 120, Bestikkelse 124. Se *lovstridige Kontrakter*, *Ærbarhed*.
- lovstridige Kontrakter**, Begrebet — 117. Om — er ugyldige 115 f, 119 f. Se *Lov og Ærbarhed*, *præceptive Regler*.
- Lærlingekontrakters** Indgaaelse 55.⁴, 75.
- læsio enormis** 88, 125.⁴³.
- Løfter** § 4.I—IV (se Indh), Begrebet

- 4 f, 15 ff. Afgivelse af — 18 f. Grundlaget for den bindende Kraft af — § 3. Hvornaar Løfter faar Retsvirkning § 4.III, § 7. Sondringen mellem — og Paalæg 4 f, — og Kvasiløfter 207 f, udtrykkelige og stiltiende — 206 f. Se *Accept, Afslag, Bevidsthed, Tilbagekaldelse*.
- Løfteteori** 13. Vurdering af — 20 ff, — som konstruktiv Sammenfatning 51 ff.
- Maksimalrente** 88, 125, 239. Omgaaelse af Regler om — 126 f, 128.
- Mandat** 162.
- Mangler**, Ansvar for — 209, Reklamation overfor — 226.⁵⁷, Vildfarelse ang — 113.
- Meddelelse**, om — forpligter 209. Pligt til at give —, se *Reklamation*.
- Medhjælp**, faktisk — ved Løfters Afgivelse 175 f.
- Misforhold**, aabenbart — 90, se *Udnyttelse*. Om Kravet om — kan opgives 107.¹².
- Modregning**, — i Kommissionsforhold 205 f. Fuldmagt til Modtagelse af Erklæring om — 166. Tidspunkt for Retsvirkning af — 41.¹³⁵.
- Mortifikation** af Fuldmagt 159 f.
- mundtlig** Fuldmagt 144.¹². — Løfte kræver Accept 29 f, maa antages straks 34.
- Myndighed** § 11 (se Indh); personlig — 74.
- Mæglere** 140.⁴, 154, 166, 170.¹⁰³, 198.⁸⁸, 90, 213.
- naturalia negotii** 228 ff, 256. Se *udfyldende Retsregler*.
- negativ** Kontraktsinteresse, 1) Begrebet — 65 f. 2) — ved Fornuftmangel 76, 70.¹⁵, Forvanskning af Løfte 174 f; — naar Fuldmagts-giver ikke bindes 151, 168; — ved kompulsiv Tvang 78.⁷, mellemkommende Død 47.⁷, Udlovelsers Tilbagekaldelse 26.⁶³, Viljesmangel 92 f. 3) — som Lempelse af Overenskomstteorien 20.²⁸, 21.³⁸.
- negotia in favorem tertii** 177.². Se *Trediemandsløfter*.
- negotiable** Dokumenter, 1) om — kan medføre Fuldmagt 146.²². 2) Indsigelser mod — 70.^{15b}, 72.²⁰, 80, 42. 3) — udstedt af uskriftkyndige 60. 4) Om Fuldmagter kan være — 145.¹⁶.
- negotiorum gestio**, Fuldmægtigs — 160. — begrunder Magt til at binde 141, 169.¹⁰⁰. — ved Trediemandsløfter 185, 190, 195. Umyn-diges — 75.
- Nullitet** § 10.II. Se *Ugyldighed*.
- Nød**, Udnyttelse af — 89 f.
- offentlig** bekendtgjort Fuldmagt 144, 146. Tilbagekaldelse af — 157 f.
- Omgaaelse** af Love § 17.III.C.
- Omstødelighed**, se *Anfægtelighed*.
- ond Tro** 72, Betydningen af — hos 1) Agent 83, 201, 2) Bud 200, 3) Fuldmagtsgiver 199 f, 4) Fuldmægtig 83, 199, 170, 5) Trediemand og Løftemodtager ved Trediemandsløfter 194 f. Se *god Tro*.
- Opfordring** til at gøre Tilbud 16, 17.¹⁸, 22, 26.⁵⁹. Undladt Reklamation efter — 212.
- Opfyldelsesinteresse**, Begrebet — 65. Den foregivne Fuldmægtigs Pligt til at tilsvare — 170 f. — ved Overdragelse fra en uraadig 136. — ved Viljesmangel 92.^{3a}. Ydelseshandlingens Strafbarhed udelukker ikke — 116.
- Oplysninger**, urigtige. — ved Forsikring 105.⁵, 109.²², 112.³⁴, 113.³⁵, 195. — fra Repræsentant 112.³². Vildfarelse fremkaldt ved — fra Løftemodtager 85 f, 111 f.

Oplysningspligt overfor Løftgivere 85 f, 109.²³.

Opløsning af Trediemands Ret ifølge Trediemandsløfte, se *Tilbagekaldelse*.

Opsigelse, naar — faar Virkning 39.¹²⁹. Nægtelse af at modtage — 39.¹²⁷. Fuldmagt til at modtage og afgive — 166, 167.⁹⁰. — af Trediemandsløfte 187. — af stil-
tiende indgaaet Forhold 208.⁷.

Overdragelse. Betinget Rets — 245. Sammenstød mellem Overdragelser til flere 50 f, 53, 137.⁷, 166. — af Kommittents Gods 172, 204. — til Sikkerhed 129. — af uaccepteret Ret 52. Ugyldig — 121 f. Se *eksstinktiv Godtroserhvervelse*.

Overdragelsesretshandler, Begrebet 5 f. Aftl omfatter — 5, 83, 108. Forudsætningers Svigten ved — 271 ff. Godkendelse af ugyldige — 134 f. Indgaaelse af — 23. Sondringen mellem — og Kontrakter 6, 272. Uraadiges — 136 f.

Overenskomstteori 12 f. Kritik af — 20 ff, — som konstruktiv Sammenfatning 51 ff.

Paabud 4.⁶⁻⁷. Se *Paalæg*.

Paalæg, Begreb 4 f. Tidspunkt for Retsvirkning af — 38 ff, 32 ff, 156. Fuldmagt til at afgive og modtage — 166.

Pantebreve 56.^{5b}, 70.^{15b}, 72.²⁰, 23, 76.^{7a}.

Partsed, uskriftkyndiges 58 ff.

Passivitet § 22.II.4. — undtagelsesvis forpligtende 212 ff, 35, 37, 80, 157, 174. Betydningen af — ved Fortolkning 224 ff. Se *Reklamation*.

Penge, umyndiges Overdragelse af — 76.^{7a}.

Pengeværdi. Løfter om Ydelse uden — 3 f, 133.

Proformarethandel § 15.III, 129.

Prokura. 1) Anmeldelse af — 146.^{21b}. 2) Omfang af — fuldmagt 150.³², 152 f, 155.^{42r}. 3) Ophør af — 156.⁴⁹, 158, 162.

præceptive Regler 118, 123, 125, 131 f, 224, 44 f.

Præmiekonkurrence, se *Udlovelser*.

Punktationer 114.

Raadgiver, juridisk 175.

Ratihabition, se *Godkendelse*.

Reklamation 212 ff. 1) Alm Regler om —. Risiko for Befordring af pligtmæssig — 40, Tilbagekaldelse af — 35.¹⁰⁸, Fuldmagt til Modtagelse af — 167. 2) Specielle Regler. — overfor ikke behørig Accept 35; 37, 213, Anmodninger 212 f, Faktura 214, 226, Forvanskning 135, 174, 213. — ved Optræden uden Fuldmagt 156 f, 168, 170; 213. — krævet af almindelig Hæderlighed 214. — overfor Meddelelser om endelig Aftale 38, 114.³, 213 f, 214.³⁴, 225. — ved Benyttelse af Salgsagenter 213. — overfor forsinket Tilbagekaldelse 25, Tilbud 212, Tilsendelse af ubestilte Varer 214.³⁴, Tvang 78, 80, 135, 213. 3) Virkning af undladt —: Bundethed 214, 212 f, Betydning ved Fortolkning 226, Omlægning af Bevisbyrden 174.¹²³, 226, Tab af Misligholdelsesbeføjelser 215.³⁸, 226.⁵⁷.

relativ Uvirksomhed 136.

Relevans, Forudsætningers 253, 255 ff. Se *Forudsætninger*.

Rembours 31.⁸², 184.²⁹.

Renter, om — skal svares 238, Størrelsen af — 239; Handlendes indbyrdes Ret til — 239.¹¹³. Se *Maksimalrente*.

Repræsentant 138.

Repræsentation § 20.I—III (se Indh.).

Begrebet 138, Grundlaget for — 140 f.
reservatio mentalis 100.
Retshandel 2 f.
Retshandelsvilje 18 f, 97 f.
Retsopgivelse 5, 23, 172 f, 240, 244, 246.
Retssædvane 232, se *Sædvane*.
Retstridighed af Tvang 81, Svig 84 f.
Rettergangsfuldmagt 153.⁴², 162.

Selvindtræde, Fuldmægtigs 153, 154.^{42e}.
Selvkautionering 127.⁴⁶.
Selvkontrahering, Fuldmægtigs 153 f.
Simulation, se *Proformarethandel*.
Sindssygdом 107. Se *Fornuftmangel*.
Skik og Brug 231 f. Se *Sædvane*.
Skinretshandel, se *Proformarethandel*.
skriftlig Aftale 36.¹¹⁵, 55.^{4e}, 56 f, 219, 223. — Fuldmagt 145, 159. — Løfte 30 f, 56 f. — Proformarethandel 102.
Skrømterklæring, se *Proformarethandel*.
Skyldovertagelse, se *Gældsovertagelse*.
Slutsedler 154.^{42c}, 198.⁹⁰, 201, 213.
Slutseddelsblanketter 159.⁵⁰.
Sparekassebog 15 f, 44.¹³, 45.¹⁹, 186, 188.⁴³, 44, 192.⁵⁷.
Spekulationshandler, Accept i — 35, 37 f, Gyldighed af — 125.⁴².
Spillerum 221.
Sprogbrugens Betydning ved Fortolkning 217 f, 222.
Spøg, Løfte afgivet i — 100, 107. Trusel fremsat i — 80.
Stadfæstelse af Aftale 35.¹¹¹, 36.¹¹⁵, 55.^{4e}.
Stadfæstelsesskrivelser, Reklamation overfor — 38, 114.³, 213 f, 225 f.
Stempelovgivningen § 9.IV.
Stillingsfuldmagt, Stiftelse af — 146, Omfang af — 152 f, Tilbagekaldelse af — 158.

stiltiende 1) Løfte § 22.I. Begrebet 207, 214.³⁶; Godkendelse som — 135; Gyldighedsbetingelser for — 208. 2) Viljeserklæringer, der ikke er Løfter § 22.III.
Submandat 154 f.
Svar 13 f, 19 ff; antagende — 14; se *Accept*.
Svig § 13. 1) ved urigtige Anbringender 84, ved Fortielse 85 f. 2) — fra Agent 83, 202.¹⁰⁸, Fuldmægtig 83, 199, Stiftelse og Ledere af Aktieselskaber 83.⁷. 3) — mod andre end Løftegiver 112.³², mod Bud 173, Fuldmægtig 165. 4) Aftalelov § 33 som supplerende Reglen om — 104.
synbar Viljesmangel 108 f.
Sædvane § 23.IV. Terminologi 232. Betingelser for Anerkendelse af — 233 ff, 218.¹². Anvendelse af — ved Fortolkning 218, ved Udfyldning 231 ff. — stridende mod udfyldende Retsregler 235 f, 222.³⁶, 14.
særskilt meddelt Fuldmagt 144, Tilbagekaldelse af — 156 f.

Tarif aftaler 130, 225 f. Se *kollektive Aftaler*.
telefonisk Løfte 29 f, 34, 55.^{4e}.
Telegram, 1) Løfter afgivet ved — 173 ff, Accept deraf 30 f, 32 ff, Stadfæstelse deraf 55.^{4e}, Accept ved — 36.¹¹⁵. 2) — til Fuldmægtig 171.
Tidsfrister § 24.III. Sondringen mellem — og Betingelser 248.
Tidspunkt for 1) Løfters og Aftalers Retsvirkning § 7, 2) Kvasiløfters Retsvirkning 215.³⁷, 3) Paalægs Retsvirkning 38 f, 32 f, 40, 4) Viljeserklæringers Retsvirkning i Alm 40 f.
Tilbageholdelse af skriftlig Fuldmagt 159.⁵³.

Tilbagekaldelse virker, naar den er kommet frem 23, 19, 38, 39.¹²⁹.

1) — af Fuldmagt 155 ff. 2) — af Tilbud og Svar 19 ff, 27, 40, 200 f, 24 ff, 41 ff. 3) — af Trediemands Ret ifølge Trediemandsløfte 186 ff, 198.⁹¹, 199; hvornaa — er udelukket 188 ff; om Retten til — er personlig 191 ff.

Tilbagesøgning af Ydelser 1) i Strid med Lov og Ærbarhed 116 f, 124.³⁹; 2) ifølge Løfte, der er ugyldigt efter §§ 30, 31 og 33 i Aftaleloven, 83.⁸, 90, 108. Se *condictio indebiti*, *Vindikation*.

Tilbagetræden fra gensidig bebyrdende Aftaler 275 ff.

tilbagevirkende Kraft, 1) om Godkendelse af ugyldige Løfter har — 134 f, om Fuldmagtsgevers Godkendelse har — 167. 2) Om Gældsfragaale i Fuldmagtsgevers Dødsbo har — 164.

Tilbud 13, 16, 28; hvornaa — bliver bindende 19 ff; krydsende — 14.³, 30.⁷⁹, ikke-behørig Accept som nyt — 34, 37.

Tillegelse af tilsendt Ydelse § 22.II.3, 44, 140.⁴, 150.^{30b}, 169.⁹⁷, 209 ff.

Tillidsteori 8, 93 ff.

Tilsagn, se *Løfte*.

Tinglysning, Former foreskrevet ved — 55 f, 60.¹⁵; god Tro ved — 72, 70.^{15b}. 1) — af betinget Ret 247. 2) — af Fuldmagt 144.¹⁵. 3) — af Umyndiggørelse 76, 70.¹⁵, 162.

Traktater 114.

Trediemandsaftale § 21.I (se Indh). Eksempler paa — 177 f, 184. — indeholdende to Trediemandsløfter 184, 187.³⁹.

Trediemandsløfter § 21.I (se Indh). Sprogbrug 177.². Begrundelsen af — 179 ff. Konstruktionen af — 196 ff. Retsvirkning af — 186 ff. 1) — indeholdende indirekte Ydel-

se fra Løftemodtager 178, om saadanne — foreligger 183 f, Tilbagekaldelse af Trediemands Ret 186 ff, 190 f, Søgemaal 193, Forholdet til Arvinger og Kreditorer 194, Trediemands onde Tro, *condictio indebiti*, Afkræftelse 195. 2) — bevirkende Ydelse fra Løftegiver til Trediemand 178, om saadanne — foreligger 185 f, Trediemands Ret normalt uopløselig 190, Trediemands onde Tro 195.

Trediemandsretshandel 177.². Se *Trediemandsløfte*.

Tro, se *god Tro*, *ond Tro*, *Hæderlighed*. Principet om — og Love, se *Forventningsprincipet*.

Trusel 78, 80 ff, — om Arbejdsnedlæggelse, Blokade og anden Boycot 81.¹⁹, om kriminel Forfølgning 81.

Tvang § 12 (se Indh), 70; voldelig — 79 f, ikke voldelig — 80. — mod Bud 173, mod Fuldmægtig 165. Se *Reklamation*, *Retstridighed*, *Trusel*.

tvetydige Løfter 98 f, 100 f, 220 ff.

Typedannelse i Kontraktsretten 228 f.

Typeforudsætninger 256, 262.

Uagtsomhed hos Løftemodtager 72 f, hos den erklærende 112, ved Fremkaldelse af Vildfarelse 112. **uanmodet** Forretningsførelse, se *negotiorum gestio*.

ubestemt, 1) Løfte til — Person 15, 25 f. 2) Løfte om — Ydelse § 17.I, 16.¹⁶, 194.⁶⁶.

Udeblivelsesdom 63, 67.

uden Forbindtlighed, uden Obligo 212.

udfyldende Retsregler 228 ff, 222. Sondringen mellem — og Fortolkningsregler 221.³⁴.

Udfyldning af Løfter § 23.III, 118. Begrebet 227. 1) — ved Hjælp af

- udfyldende Retsregler 228 ff. 2) — med Skik og Brug 228, § 23.IV, se *Sædvane*. Se *Aftaleloven*.
- Udlovelser** 26 f, 41.2.
- Udnyttelse** § 14. Aftalelov § 33 anvendt paa — 107.12. — af Fuldmægtig 165.
- uegentlige** 1) Retshandler 215.36, 2) Trediemandsretshandler 183.24, 183 f, 103, 180.14.
- Uerfarenhed**, Udnyttelse af — 90.
- ufravigelige** Retsregler 118, 44 f, 123, 125, 131 f, 224.
- Ugyldighed**, 1) Løfters — § 10 (se Indh). Begrebet — 64 f, 136, 271. Bortfald af — 134 f. — i gensidig bebyrdende Aftaler § 26, — af begge Løfter 275, af det ene Løfte 275 ff. Specielle Tilfælde af —: Lovstrid 116, 118, Omgaelse af Lov 126 ff, Proformaløfter 101, Strid mod Tarifaftaler 131, mod Ærbarhed 116 f, Svig 83, 87, Tvang 77 f, 80, 82, Ubestemthed 113 f, Udnyttelse 90 f, Uhæderlighed 104, 108, Umulighed 114, Viljesmangel 95, 99. — udenfor Lovreglerne 109 f, 111 ff, 117 f. 2) — af Fuldmagtsgivelse 149, af Fuldmægtigs Viljeserklæring 165. 3) Kvasiløfters — 211 f, 215.37. 4) Trediemandsløfters — 194 f. Se *delvis Ugyldighed*, *Uvirksomhed*.
- Uhæderlighed** § 16.I (se Indh). Se *Hæderlighed*.
- uigenkaldelig** 1) Fuldmagt 155, 160 f, 2) Ret for Trediemand ved Trediemandsløfter 188 ff.
- Ulykkesforsikring** til Fordel for Trediemand 177.3, 184.26, 189.47.
- Umulighed** § 17.II.
- Umyndiggørelse** 74 f, 76; mellemkommende — 76 f. Fuldmagtsgivers — 160 ff, 162.71a. Trediemandsløftemodtagers — 197.
- Umyndighed** § 11. Adressats — 24.
- Fuldmægtigs — 165, 171, 199.92.
- Indsigelse om — 68, 70.
- Underfuldmægtig** 154 f.
- Underhaandsprovision** 85.15, 108.16b, 120.22, 152.37.
- Underskrift**, Nødvendigheden af — 56 f. — med ført Pen 57, 59, 60.15.
- undue influence** 88 f, 90.15, 16.
- Uoverensstemmelse** 1) mellem Vilje og Erklæring § 15 (se Indh); se *Viljesmangel*. 2) mellem Tilbud og Accept 36 ff; se *Dissens*.
- Uraadighed** § 19.
- Uskriftkyndighed**, Betydning af Løftegivers — § 9.III, 98.
- utilregnelig** Svig 87, Tvang 82, Viljesmangel 96.
- uudfyldt** Dokument, Overgivelse af — med Underskrift 176. Se *blanco*.
- Uvirksomhed** 64 f. Tilfælde af — 241 ff, 271 ff. Relativ — 136. Se *Ugyldighed*.
- Vederlag**, om — kan kræves 236. Størrelsen af — 237. Forudsætningen om — 268, 273, § 26.I.
- Viden**, Betydningen af Løftemodtagers — 71, 105, 108 ff. Se *Bevidsthed*.
- Vildfarelse**, Begrebet 92. Løfter fremkaldt af — § 15.I og II, 106 f, 111 ff. — som Misforstaaelse 101. Se *error in motivis*, *Forudsætninger*, *Viljesmangel*.
- Viljesbegrænsning** som Kriterium for Forudsætningers Relevans 255 ff.
- Viljesdogmet** 7 ff, 92.3, 216, 20.31.
- Viljeserklæring** 2, 4 f.
- Viljesmangel** § 15 (se Indh). Bevidst — 100, 92. —, der skyldes Vildfarelse 95 ff. Kendelig — 95, 98 ff. Ukendelig — 96 ff. — i gensidige Kontrakter 100 f. Virkningen af — 99.
- Viljesprincipet**, se *Viljesdogmet*.

Viljesteori 7, 92 ff.

Vindikation ved 1) Betingelsers Indtræden 244 f, 2) Forudsætningers Svigten 272 f, 3) Svig 83.^s, 4) Tvang 80.

voldelig Tvang 79 ff.

voldsom Tvang 79.^{sa}.

Væddemaal 71, 97.

Værge kan handle for den umyndige 75, 141.

væsentlig 1) Forudsætning 254.¹⁴,

270.^{ss}; se *afgørende Forudsætning*.

2) — Mangel 270.^{ss}.

Ægteskab, Løfte om — 121, Løfte om Vederlag til Ægteskabsmægler 121.^{2s}, Løfte om Betaling for Samtykke til — 125.

Ærbarhed § 17.III.A, B (se Indh). Begrebet 117. Løfter stridende mod — normalt ugyldige 116, 119.

REGISTER OVER VIGTIGERE LOVBESTEMMELSER

De store Tal henviser til Sider, de smaa til Noter.

DL 5—1—1.....	54, 56 f
— 5—1—2.....	115 ff, 216
— 5—1—7.....	57 ff, 98
— 5—14—55	125
Fr 6 Oktbr 1753.....	125, 135
L 6 April 1855 § 1.....	125, 126 f, 128
KL 25 Marts 1872 § 2.....	137.7
— § 16.....	244, 272 f
— § 27.....	191.55
— §§ 131, 132.....	246, 248.37, 249.39
VL 7 Maj 1880 § 21.3 ^o	43
— § 22.....	240
— § 76.....	72
Firmal 1 Marts 1889 §§ 7, 25—32....	146.21b, 150.32, 152 f, 155.42f, 158, 162
Søl 1 April 1892 § 154.....	211
Kbl 6 April 1906 § 1.....	235
— § 5.....	237
— § 6.....	226
Aftl 8 Maj 1917.....	2 ff
— § 1.....	20, 14
— § 2.....	32, 38 f
— § 3.....	33 f, 38 f
— § 4.....	34 f, 213, 25
— § 5.....	27
— § 6.....	36 f, 213, 240
— § 7.....	19 ff, 27
— § 8.....	31
— § 9.....	212
— § 10.....	143 ff, 149 f, 152, 169, 198 f
— § 11.....	150 f
— § 12.....	156, 157

Aftl 8 Maj 1917	§ 13.....	144, 157
—	§ 14.....	144, 157 f
—	§ 15.....	158
—	§ 16.....	144 f, 159
—	§ 17.....	159 f
—	§ 18.....	144 f, 147 ff, 155, 156
—	§ 19.....	156 f, 160, 213
—	§ 20.....	156
—	§ 21.....	162 ff, 46 f
—	§ 22.....	161 f
—	§ 23.....	160 f
—	§ 24.....	160
—	§ 25.....	169 ff, 173
—	§ 26.....	166 f
—	§ 27.....	153, 158
—	§ 28.....	78 ff, 135, 213
—	§ 29.....	78 ff
—	§ 30.....	82 ff, 252
—	§ 31.....	88 ff, 125
—	§ 32.1 ^o	95 ff, 111, 252
—	§ 32.2 ^o	174 f, 135, 213
—	§ 33 .70 f, 104 ff, 120. ²² , 124. ³⁹ , 149. ³⁰ , 222. ³⁴ , 276. ⁹ , 277	
—	§ 34.....	102
—	§ 35.....	42
—	§ 38.....	124, 133
—	§ 39.....	73, 97, 24 f, 47. ⁸
—	§ 40.....	40
Kmsl 8 Maj 1917	§ 1.....	235
—	§ 4.....	171, 202
—	§ 5.....	212 f
—	§ 53.....	172, 204
—	§§ 54—55.....	172 f, 204
—	§ 56.....	171 f
—	§§ 57—64.....	204 ff
—	§§ 78—80.....	212 f
—	§ 81.....	201
—	§ 88.....	159. ⁵⁰
—	§ 91.....	147. ²³
Stpl 1 April 1922.....		61 f
Mdhl 30 Juni 1922.....		74 ff
—	§ 43.....	275 f
—	§ 44.....	273
TL 31 Marts 1926	§ 5.....	72
—	§ 27.....	72. ²³
—	§ 39.....	183. ^{24a} , 189. ⁴⁸ , 184. ²⁹
—	§ 48.....	76 f

L Nr 70 27 Marts 1929 § 1.....	122 f
FAL 15 April 1930 § 4.....	105. ⁵ , 109. ²²
— §§ 5, 6.....	270
— § 11.....	42, 49
— § 18.....	243. ¹⁷
— §§ 54, 55.....	183. ²⁴ⁿ
— §§ 56, 57.....	183. ^{24a} , 188. ⁴³ , 189. ⁵⁰
— §§ 86, 87.....	187. ^{40a} , 195. ⁷²
— § 95.....	183. ^{24a} , 189. ⁵⁰
— §§ 102 ff.....	177. ³ , 187. ^{38a} , 40, 188. ⁴³ , 191, 194. ⁶⁸
— § 103.....	44. ¹⁴